

การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง
ทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

AN ANALYTICAL STUDY OF THE THEORY OF CLASS –
CONFLICTED MANAGEMENT OF KARL MARX

พระมหาดวงเด่น จิตณาโณ (ตุนิน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา ปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง
ทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ (ตุนิน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา ปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**AN ANALYTICAL STUDY OF THE THEORY OF CLASS-
CONFLICTED MANAGEMENT OF KARL MARX**

PHRAMAHA DUANGDEN THITAÑARNO (TUNIN)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Philosophy)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

.....

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ..... ประธานกรรมการ
(พระมหาธีรพันธ์ วชิรวัฒโน, ดร.)

..... กรรมการ
(พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ดร.)

..... กรรมการ
(พระมหาไพรัชน์ ฐมมทีโป)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระมหากฤษณะ	ตรุโณ	ประธานกรรมการ
	พระมหาไพรัชน์	ฐมมทีโป	กรรมการ
	ผศ.ดร.สุรพล	สุยะพรหม	กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง
ทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

ผู้วิจัย : พระมหาดวงเด่น รุติลาโณ (ตุนิน)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหากฤษณะ	ตรุโณ	ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม.(ปรัชญา), Ph.D.(Philosophy)
: พระมหาไพรัช	ธมฺมทีโป	ป.ธ.๔, พธ.บ.(ปรัชญา), อ.ม.(ปรัชญา)
: ผศ. ดร.สุรพล	สุยะพรหม	ป.ธ.๔, พธ.บ., Ph.D.(Political Science)

วันสำเร็จการศึกษา : ๔ สิงหาคม ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์นี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการต่อสู้ทางชนชั้นและการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาแก้ไข บริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

วิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมนั้น จากการศึกษาพบว่า สังคมบุพกาลนั้นเป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ทำการผลิตหาเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น เป็นระบบแบบญาติพี่น้องที่พึ่งพาอาศัยกัน จนกระทั่งเมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น มีกระบวนการผลิตที่มากขึ้น จึงมีการสะสมผลผลิตและแบ่งกลุ่มแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ เริ่มก่อเกิดเป็นกลุ่มชนชั้นแบ่งฝ่ายกันชัดเจน เกิดกลุ่มชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียงหรืออำนาจสูงกว่าหรือต่ำกว่าบุคคลอื่น ๆ สถานชนชั้นจะมีความไม่เท่าเทียมกัน มีการกีดกันทั้งในเรื่องสิทธิและโอกาส มีการต่อสู้ขัดแย้งกันทั้งในแง่ของความคิด ทรัพย์สิน ผลประโยชน์ อำนาจ ศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพ มีความรังเกียจสถานภาพ ถูกเหยียดหยามกันและกัน ความขัดแย้งเป็นภาวะเข้ากันไม่ได้หรือแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน ทำให้เกิดความหวาดกลัว ระแวงสงสัยไม่ไว้ใจกัน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการต่อสู้ทางชนชั้น และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ จากการศึกษาพบว่า คาร์ล มาร์กซ์ มองกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมประวัติศาสตร์ทั้งหมดเป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ระหว่างชนชั้นผู้บูครัดกับชนชั้นที่ถูกบูครัด มีจุด

ประสงค์เพื่อต้องการครอบครองวัตถุหรือผลิตผล ชนชั้นเป็นเงื่อนไขใหญ่สำคัญที่สุดที่ส่งเสริมกระตุ้นให้มีการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบกัน กดขี่ขูดรีดและการขัดแย้งของสังคมมนุษยชาติ ที่ใดมีชนชั้นที่นั่นสภาพความขัดแย้งต่อสู้กันของคนในสังคมจะต้องเกิดมีแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว เพราะชนชั้นเป็นต้นเหตุหรือเครื่องหมายของความไม่เท่าเทียมกันหรือสะท้อนถึงความไม่ยุติธรรมทั้งในส่วนของรายได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ เกียรติภูมิ เชื้อชาติ ศักดิ์ศรี มีการใช้ช่องทางการเมือง กฎหมาย ศาสนา ศิลปะ วรรณกรรมเป็นเครื่องมือของการปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นของตน และกีดกันผลประโยชน์ของชนชั้นอื่น คาร์ล มาร์กซ์จึงมีแนวคิดทฤษฎีให้ทำการโค่นล้มปฏิวัติอำนาจอย่างเด็ดขาดต่อชนชั้นปกครอง มีความจำเป็นที่จะต้องทำลายล้างยกเลิกระบบชนชั้น ชนชั้นจะสูญสลายไปได้ก็ด้วยการโค่นล้มปฏิวัติและทำการปกครองบริหารจัดการโดยชนชั้นกรรมาชีพ เพื่อเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้ง การเอารัดเอาเปรียบและการกดขี่ขูดรีดหรือความไม่เสมอภาคกันระหว่างชนชั้นได้อย่างถาวร ให้ทำการยกเลิกสิทธิหรือทรัพย์สินในที่ดิน นำทรัพย์สินที่ดินทั้งหมดมาใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมรวมเครื่องมือทางการผลิตทั้งหมดเข้าสู่รัฐ ทำการร่วมกันผลิตหรือกำหนดเป้าหมายเพื่อส่วนรวม จะทำให้ผลผลิตต่าง ๆ ในสังคมมีมากเพียงพอที่จะตอบสนองให้กับทุกคนในสังคมได้ตามความต้องการเมื่อสังคมปราศจากชนชั้น ปราศจากการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบและการบังคับเผด็จการแล้ว จะไม่มีความขัดแย้ง จะเป็นสังคมที่มีแต่การบริหารจัดการด้านการผลิตทางเศรษฐกิจ ไม่มีรัฐชนชั้นทำการปกครอง

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ที่นำมาแก้ไขหรือบริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ พบว่าในการบริหารจัดการมีการใช้ความรุนแรงแบบเผด็จการเพื่อการปฏิวัติ ใช้รัฐเผด็จการสลายชนชั้นและแก้ไขความขัดแย้ง การเอารัดเอาเปรียบ แก้ไขความไม่เท่าเทียมกันด้วยการทำทรัพย์สินให้เป็นของส่วนรวม เป็นต้น แนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นนั้นหลากหลายอาจจะเหมาะสมใช้ได้ดีในยุคของมาร์กซ์ แต่ในยุคปัจจุบันคงไม่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกประเด็นหรือในทุก ๆ สถานการณ์ จะต้องเลือกปรับใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ กล่าวคือ การยกเลิกชนชั้น ยกเลิกกรรมสิทธิ์ ยกเลิกกำไร การใช้อำนาจ ต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการผสมผสานประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป หรือการกลืนกลาย (assimilation) ผสมผสานกลมกลืนของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม หรืออาจขอความร่วมมือ (co-operation) ความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) ในการขจัดความขัดแย้ง แม้กระทั้งการลดความไม่เสมอภาคอาจใช้วิธีหลีกเลี่ยงการแข่งขันและด้วยวิธีการจัดสรรผลประโยชน์หรือการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง เป็นต้น

โดยสรุปแล้วความขัดแย้งทางชนชั้นมีมานานและมีได้จากหลายสาเหตุ ความขัดแย้งกันในสังคมคงไม่ได้มาจากระบบชนชั้นเพียงช่องทางเดียว เพราะถึงแม้ว่าสังคมปราศจากชนชั้น ความขัดแย้งก็ยังคงปรากฏอยู่ แสดงถึงว่าชนชั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งใน

สังคม ดังนั้น ในการแก้ไขความขัดแย้งในสังคม จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็น
เครื่องมือผสมผสาน จึงจะทำให้ความขัดแย้งในสังคมนั้นสูญสลายไปได้หรือปรากฏน้อยที่สุด

Thesis title : An Analytical Study Of The Theory Of Class-
Conflicted Management Of Karl Marx

Researcher : Phramaha Duangden Thitañarno (Tunin)

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Thesis Supervisory Committee :

: Phramaha Grissana Taruno,	Pali III, B.A., M.A., Ph.D., (Philosophy)
: Phramaha Pairut Dhammadipo	Pali IV, M.A. (Philosophy)
: Asst. Prof.Dr. Surapon Suyaprom,	Pali IV, M.A., Ph.D.(Political Science)

Date of Graduation : 4 August, 2008.

Abstract

This thesis is of three aims namely :- to study the evolution of the viewpoints of the theory regarding the people's class conflict in societies, to study the viewpoints of the theory regarding the fighting in the people's class and Karl Marx's administrative management of the people's class conflicts and to analytically study the viewpoints applied by Karl Marx to setting right, administrating and managing the people's class conflicts.

From studying the development of the viewpoint of the theory regarding the people's class conflicts, it is found that the primitive societies were not much complicated. The people produced some materials for leading their lives as necessarily as possible. It was the pattern of the relatives depending on one another. When the societies become larger or bigger and there were many ways of production, there were the collections of the products and the division of the responsibility. Thus, there appeared the clear people's class. Then, there were the groups of peoples with better economic status. There were also better occupasions, incomes, properties, honors and also higher or lower powers for other peoples. Thus, by this way, the people's status or classes were not equal. There was, thus, the exclusion of one another in the matter of rights and opportunities or freedom. As a result, there was the fighting in the matter of ideas, properties, profits, powers, dignities and freedom. There was, thus, the dislike in the status, the

disregard, the conflicts or the competition in order to get some properties. Such activities cause to arise the fear, the suspect, and the non-confidence.

From the study of Karl Marx's viewpoint of the theory regarding the people's class conflict and his administrative management of the people's class conflicts, it is found that Karl Marx regarded all the processes of the social and the historical change as the history of fighting between the exploiting people and the exploited people with the purpose of possessing the materials and the products. The people's class was the most important condition supporting the state of taking advantage of one another and the suppression and the conflicts in the human societies. Wherever there was the state of the people's class, there was definitely the fighting among the people in societies, sooner or later, because the people's class is the original cause or the sign of the state of not equality or the injustice both in the part of income, stability, power, dignity and nationality. There was the application of politics, laws, religions, arts, and literature as the instruments for protecting their own benefits and preventing the benefits from arising to others. Karl marx, thus, had the theoretical viewpoints to overthrow thoroughly the administrator's power. He had the idea to cancel the system of people's class, because such the system would disappear only by the revolutionarily overthrowing and the administrating and managing carried out by the proletariats. This is just to stop the problems of contradiction, taking advantages, suppression, the exploitation and the non-equally benefiting among the people's class. This causes to arise the abolishment of the rights in the land property and application of all the right in the land properties to the common benefits. The instruments in producing all things were taken to be the state ones. The production was all for the common benefit and the instrument in production was taken to the state. This is to enable the people to be of common aims. By this way, the products of various kinds will be sufficient to serve the people's demands. When the societies are without the people's classes, there will be no exbloitation, advantage taking, dictatorship and conflicts. There will be only societies with productive and economic management and administration. There is no the state of the people's class in administration.

From analytically studying Karl Marx's viewpoint in solving the problems and administrative management to eradicate the conflicts of the people's classes, it is found that in administrative management, there was the application of the dictatorial violence for the revolution. There was the usage of the dictatorial state of the people's classes. There was also the way of correcting the conflicts, advantage taking and the

state of non-equality by making the properties be of common ones etc. The way of administratively managing the people's class conflict would be suitable only at Marl Marx's period of time, but in the present period, it cannot be applied to all aspects or every condition. It must be selected properly to such and such localities. That is to say, to cancel the people's class, the rights, the profits and the power must be carried out by way of the co-operation, the slow agreement to the assimilation to be carried out by each of the people's classes. It may also be done by the co-operation and the consensus in eradicating the conflicts. The state of lessening the non-equality may also be done by getting away from the contest and by providing the benefits or by enlarging the income thoroughly.

In conclusion, the people's class conflicts have long been in existence out of various causes. The social conflict might not come from the people's classes alone, because the conflicts are still in existence, though the societies are without the people's class. This shows that the people's class is only one of the causes of the social conflicts. So, in rectifying the social conflicts, there must be the methology or the way of various kinds to be the components, so that the social conflicts may disappear or least appear.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตครั้งนี้ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้รับทุนการศึกษาพระราชทานในพระบรมราชูปถัมภ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อันเป็นพลังทำให้ผู้วิจัยรู้สึกเต็มเปี่ยมไปด้วยความมุ่งมั่นและความปรารถนาที่จะสำเร็จการศึกษา อีกทั้งนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่วงศ์ตระกูลด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ผู้วิจัยจะตั้งใจนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความเมตตาจากครูอาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอาจารย์พระมหาภุชยะ ตรีโณ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ประธานอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พระมหาไพรัช ฐมฺมทีโป และ ผศ.ดร. สุรพล สุขะพรหม ซึ่งเป็นอาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ทั้งหมดได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ เอาใจใส่ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ด้วยดีมาโดยตลอด ทำให้เนื้อหาวิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้มีอุปการคุณทุกท่านไม่ว่าจะเป็นอาจารย์สมถวิล ชาแสนและครอบครัวคุณพ่อพันโทเฉลิมศักดิ์-คุณแม่วรารัตน์ บุญเกิดและพีไอ ที่ได้อุปการะสนับสนุนทุนการศึกษา อีกทั้งยังได้จัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้เพื่อความพร้อมในการศึกษาวิจัยอีกด้วย และทั้งหมดคงคอยให้กำลังใจ สอบถามติดตาม คาดหวังความสำเร็จมาโดยตลอดด้วยดี เสมือนครอบครัวหรือลูกชายและน้องคนหนึ่ง ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณเพื่อนพระนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาปรัชญาและสาขาวิชาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๘ ทุกรูป โดยเฉพาะพระอาจารย์ชาติชาย ชาติวุฑโฒ (สุขเอก) ที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อข้อมูลต่าง ๆ ด้วยดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณสำหรับกำลังใจอันล้นเปี่ยมจากครอบครัวญาติมิตร ไม่ว่าจะเป็นคุณพ่อคุณแม่ คุณน้าและพี่ ๆ ทุกคน ที่ได้ให้กำลังใจให้ความรักและความอบอุ่นด้วยดีเสมอมา

อานิสงส์แห่งคุณงามความดีใด ๆ จากความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ที่จะเป็นบ่อเกิดทางปัญญาต่อมวลมนุษยชาติ ขอขอบแก่คุณพ่อ คุณแม่ ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ญาติมิตรพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้เอ่ยชื่อหรือไม่ได้เอ่ยชื่อก็ตาม ด้วยความสังจจริงจากดวงใจ ขอให้ทุกท่านจงมีแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

พระมหาดวงเด่น จิตตภาโณ (ตุนิน)
วันที่ ๔ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ วิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้น	๑๓
๒.๑ วิวัฒนาการความขัดแย้งทางชนชั้น	๑๓
๒.๑.๑ ความหมายและธรรมชาติของความขัดแย้งทางชนชั้น	๑๖
๒.๑.๒ ประเภทของชนชั้นและความขัดแย้ง	๑๘
๒.๑.๓ ลักษณะของชนชั้นและความขัดแย้ง	๓๑
๒.๑.๔ หลักเกณฑ์ในการแบ่งชนชั้น	๔๔
๒.๑.๕ วิธีศึกษาการจัดชนชั้นทางสังคม	๔๕
๒.๒ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้ง	๔๖
๒.๓ ทางออกหรือวิธีแก้ปัญหความขัดแย้งทางชนชั้น	๕๕
๒.๔ สรุปแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งทางชนชั้น	๖๘
บทที่ ๓ ทฤษฎีการต่อสู้และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางด้านชนชั้น ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)	๗๒
๓.๑ แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคาร์ล มาร์กซ์	๗๒
๓.๒ ทฤษฎีและการต่อสู้ทางด้านชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์	๗๗

๓.๒.๑	ความหมายและธรรมชาติของความขัดแย้งทางชนชั้น	๗๕
๓.๒.๒	คุณลักษณะและความสำคัญของความขัดแย้งทางชนชั้น	๘๐
๓.๒.๓	วิวัฒนาการและรากเหง้าหรือเหตุของความขัดแย้งทางชนชั้น	๘๑
๓.๓	รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น	๕๗
๓.๓.๑	การปฏิวัติชนชั้น	๕๕
๓.๓.๒	การจัดการชนชั้น	๑๐๔
๓.๓.๓	การสูญสลายของชนชั้น	๑๐๘
๓.๔	สังคมนิยม	๑๑๐
๓.๕	แนวคิดหรือปรัชญาทางการเมือง	๑๑๕
๓.๖	สรุปการแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์	๑๑๕
บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)		๑๒๒
๔.๑	วิวัฒนาการความขัดแย้งทางชนชั้น	๑๒๒
๔.๒	เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้ง	๑๓๓
๔.๓	ทฤษฎีและการต่อสู้ทางด้านชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)	๑๔๐
๔.๔	รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น	๑๕๐
๔.๕	สังคมนิยม	๑๖๐
๔.๖	แนวคิดปรัชญาทางการเมือง	๑๖๕
๔.๗	สรุปวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของ คาร์ล มาร์กซ์	๑๗๒
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ		๑๗๖
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๗๖
๕.๒	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป	๑๘๕
บรรณานุกรม		๑๘๗
ประวัติผู้วิจัย		๒๐๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคม (Social Animals) และเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตจากการคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน จึงเป็นธรรมชาติในอันที่จะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ แต่การแบ่งหน้าที่กันนั้นเป็นเสมือนการแบ่งชนชั้นไปโดยไม่รู้ตัว ในสภาพสังคมดั้งเดิม (Primitive Society) มีจุดประสงค์อยู่ที่การอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก เนื่องจากทุกคนส่วนใหญ่มักเป็นพี่น้องกัน ทำให้ไม่มีการแบ่งกลุ่มที่ทำหน้าที่แตกต่างกันมากนัก การแบ่งงานมักแบ่งเฉพาะหน้าที่ของชายกับหญิง เด็กกับผู้ใหญ่ แต่สำหรับชนชั้นในสังคมยุคสมัยใหม่ (Modern Society) เป็นการจัดลำดับชนชั้นที่มนุษย์สร้างขึ้นตามกฎเกณฑ์ของตน เพื่อจุดประสงค์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่ออำนาจหรือผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นั้นเป็นเหตุให้สังคมไร้ระเบียบ (Chaos)^๑ เจื่อนใจสำคัญที่นำไปสู่การจัดลำดับชนชั้น คือ ขนาดของสังคมและความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ การแบ่งชั้นของบุคคลในสังคมจึงมีปรากฏการณ์ว่า บุคคลที่มีฐานะคล้ายคลึงกันในทุกลักษณะจะมารวมกลุ่มกันโดยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดกลุ่มชนชั้น (Class, Social) ขึ้น เช่น ชนชั้นนายทุน ชนชั้นกรรมกรหรือแม่กระทั่งรัฐ ซึ่งก็เป็นเครื่องมือของชนชั้นนำในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ มีไว้เพื่อสร้างความต้องการ กฎหมาย จริยธรรมเพื่อรองรับหน้าที่หรือฐานะอันชอบธรรมถูกต้องตามกฎหมายของชนชั้นนำ สร้างระบบการเอารัดเอาเปรียบ (Systematic Exploitation) ตลอดถึงมีไว้เพื่อรักษาสถานภาพ รักษาอำนาจ

สภาพความเป็นอยู่ที่เหมือนกันนี้ จะเป็นตัวเชื่อมพวกเขา มารวมกันโดยธรรมชาติ เพื่อปกป้องหรือเรียกร้องผลประโยชน์ของตน เสมือนหนึ่งเป็นการสามัคคีทำสงคราม (Warfare) ร่วมกันเพื่อต่อต้าน (Opposition) อีกชนชั้นหนึ่ง มิเช่นนั้นแล้วพวกเขาจะอยู่ใน

---

^๑ยุค ศรีอาริยะ, มายาโลกาภิวัดน์, (กรุงเทพฯ:โครงการวิถิตรรศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๕. และดูเพิ่มเติมใน ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, ทฤษฎีไร้ระเบียบกับทางแพร่งของสังคมสยาม, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒.

ภาวะที่จะเป็นศัตรูกันเองในฐานะที่จะต้องแข่งขันกัน^๒ กลุ่มชนในโลกของความแตกต่าง (World of Different) และหลากหลายไปด้วยค่านิยม ทศนคติ ภาษา ศาสนา ความต้องการ ผลประโยชน์และกลุ่มชาติพันธุ์ พยายามที่จะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์และผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองเอาไว้ ทำให้ความไม่สมนัยของตัวแปรต่าง ๆ เกิดอาการขบเหลี่ยม^๓ จนกลายเป็นภาวะไร้ความสมดุลและก่อให้เกิดผลข้างเคียง (Side Effect) จนนำไปสู่ความขัดแย้ง (Conflict) ในที่สุด ความขัดแย้งบางสถานการณ์ได้ถูกขยายผลและพัฒนาตนเองไปสู่ความรุนแรง ที่เป็นสาเหตุแห่งความตายของมนุษย์ในรูปของสงคราม การปฏิวัติ และการฆาตกรรม^๔ ความแตกต่างของชนชั้นหากมีมากเกินไปจะทำให้เกิดความกินแหนงแคลงใจ ความขมขื่น เกิดการต่อสู้ทำลายล้างซึ่งกันและกัน ไม่ลงรอยหรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) โดยสภาพแล้วผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ต่างก็มีสถานภาพที่ตรงกันข้าม และขับเคลื่อนไปสู่การต่อสู้ (Fight) ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผยอยู่ตลอดเวลา บางครั้งอาจจบลงด้วยการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงกฎกติกาสังคม หรือบางทีก็เกิดการสูญเสียชีวิตอย่างใหญ่หลวงของชนชั้นที่ต่อสู้กัน

นักมนุษยธรรมหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมา ได้พยายามสร้างแนวคิดทฤษฎีที่จะให้เกิดสังคมที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน (Egalitarian Societies) โดยใช้กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีที่มาในรูปแบบของกฎหมาย การปกครองหรือที่เรียกว่ารัฐ เป็นต้น เพื่อจะขจัดชนชั้นหรือความไม่เท่าเทียมกันให้หมดไปจากสังคม เพื่อว่าสังคมมนุษย์จะได้เข้าสู่ภาวะสันติอย่างแท้จริง แต่ก็ดูเหมือนหาสำเร็จไม่ กลับกลายเป็นการสถาปนาชนชั้นใหม่ขึ้น สร้างเงื่อนไขใหม่ การกดขี่รูปแบบใหม่มาแทนที่ชนชั้นเก่า การต่อสู้ขัดแย้งระหว่างชนชั้น (Class Conflict) ในสังคมยังคงสภาพยืนหยัดอยู่คู่เคียงข้างกับสังคมตลอดมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดูเหมือนว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นไม่ว่าเราจะปรารถนาหรือไม่ก็ตาม

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ก็เป็นผู้หนึ่งที่มีความคิดเข้มข้น มีรูปแบบเด่นชัดมากที่สุดและมีผู้เจริญรอยตามมากที่สุดคนหนึ่ง ในอันที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งทางด้านชนชั้น

---

^๒ Karl Marx and Friedrich Engels, **The German Ideology** (New York: International Publishers), p. 48-49 .

^๓ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีกลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗, หน้า ๒.

^๔ Kaare Svalastoga, **on Deadly Violence** (Oslo-Bergen-Troms Universitets forlaget, 1982), p.32-34.

แนวความคิดของคาร์ล มาร์กซ์ คือ การปฏิวัติล้มล้างระบบทุนนิยม(Capitalism) และการนำเสรีภาพมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพ โดยมีปรัชญาทางความคิดว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีการข่มเหงหรือเอาเปรียบต่อกัน จะทำให้เสรีภาพแห่งความเท่าเทียมกันเกิดขึ้นมาได้ ด้วยมนุษย์จะได้รับความพึงพอใจในงานที่ตัวเองทำ ได้รับผลตอบแทนอย่างสมน้ำสมเนื้อ เต็มเม็ดเต็มหน่วยและดำรงชีวิตอย่างผาสุกในความสมณะเรียบง่าย เขาได้กล่าวไว้ว่าความขัดแย้งเกิดจากการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้น ความขัดแย้งไม่ได้เกิดขึ้นโดยความบังเอิญ แต่เป็นผลพวงมาจากระบบชนชั้นสังคมนิยมและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ^๕

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) นั้นมีทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Materialism)^๖ ซึ่งมุ่งอธิบายความจริงถึงกฎการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการตามธรรมชาติหรือที่เรียกว่าวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ การเมือง การปกครอง การต่อสู้ทางชนชั้นเป็นกลไกขับเคลื่อนเหมือนวัตถุ เป็นต้น สังคมเป็นองค์ประกอบที่สมดุลซึ่งเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ของพลังที่ต่อต้านกัน(Antithetical Forces)^๗ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของสังคมที่มีอยู่ทั้งหมด เป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางชนชั้น (Class Struggle)^๘ ระหว่างนายทาสกับทาส คนชั้นปกครองกับคนชั้นต่ำ ขุนนางกับไพร่ ผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่^๙ การดิ้นรนต่อสู้เป็นบิดาของทุก ๆ สิ่ง และความขัดแย้งทางสังคมเป็นแก่นกลางของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การมีอยู่ของชนชั้นทางสังคมนั้นก่อให้เกิดโทษมีผลในทางลบ

^๕ ดูรายละเอียดใน Herbert Marcuse, **Reason and Revolutions**, (New York: Humanities Press, 1968). และ C. Wright mills, **The Power Elite**, (New York: Oxford University Press, 1956).

^๖ พระมหาดนอม อานนุโท, “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพลวัตทางสังคมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทกับมาร์กซ์นิสต์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๕๘.

^๗ จามะรี พิทักษ์วงศ์, **แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๒.

^๘ Karl Marx and Friedrich Engels , **Selected Works Vol. 1** (Moscow: Progress Publishers, 1977), p. 34.

^๙ Karl Marx and Friedrich Engels , **Ibid.**, p. 108-109. ดูเพิ่มเติมใน คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริก เองกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, แปลโดย องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๑๓-๑๔.

เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมและมนุษยชาติ^{๑๑} ชนชั้นต่ำจะถูกกลืนโดยชนชั้นสูง ประโยชน์และการถูกบีบบังคับ (Manifest Interest) โดยวิธีการต่าง ๆ โดยที่ชนชั้นต่ำนั้นไม่มีอำนาจต่อรองและไม่มีอุปกรณ์อะไรที่จะต้านทานได้ สังคมจะเข้าสู่ภาวะสันติได้ก็ต่อเมื่อการแบ่งชนชั้นจะถูกขจัดให้หมดสิ้นไปจากสังคม ทุกคนในสังคมจะต้องอยู่กันอย่างเท่าเทียมกันพอสมควร ทุกคนมีหรือไม่มีในเรื่องทรัพย์สินเงินทองหรือเกียรติยศชื่อเสียงอย่างเสมอเหมือนกัน ความคิดเห็นที่มุ่งมั่นดังกล่าวเห็นได้ชัดจากหนังสือ “คำประกาศแห่งความเสมอภาคคอมมิวนิสต์ (The Communist Manifesto)”^{๑๒}

หลักการพื้นฐานของคาร์ล มาร์กซ์ คือ การจัดระเบียบทางสังคม คือ ระบบที่ทรัพยากรถูกผลิตขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการตามความจำเป็นของมนุษย์ ประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางชนชั้นเป็นการสร้างชีวิตทางวัตถุ (Material Life) ^{๑๓} วัตถุเป็นตัวกำหนดจิต^{๑๔} วัตถุเป็นสาเหตุของการกระทำทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เป็นเงื่อนไขของประวัติศาสตร์ทั้งหมด ความคิดไม่ใช่ตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขัดแย้ง แต่เป็นเพียงภาพสะท้อนของผลประโยชน์ทางวัตถุ^{๑๕} ซึ่งเป็นตัวบังคับมนุษย์สร้างความสัมพันธ์ของเขากับคนอื่น ๆ การเสนอแนวทางออกของการแก้ปัญหาทางชนชั้นพบว่าในอดีตไม่สามารถทำได้สิ้นสุดสำเร็จ เป็นเพียงแค่การวนเวียนอยู่ในรูปแบบเดิม ไม่อาจทำให้ชนชั้นสูญสลาย

---

^{๑๑} [http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuocJ:202.143.139.146/Elearning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%](http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuocJ:202.143.139.146/Elearning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2% ๓ สิงหาคม ๒๕๔๘) ๓ สิงหาคม ๒๕๔๘

^{๑๒} ดูเพิ่มเติมได้ใน คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริค เองเกิลส์, **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์**, ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมัน ฉบับภาษาไทย แปลจาก **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์** ในสรณนิพนธ์ มาร์กซ์และเอนเกิลส์ เล่ม ๑, ฉบับภาษาจีน พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนปักกิ่ง, เผยแพร่โดยชมรมหนังสือแสงตะวัน, ๑๘๗๒), Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, แปลโดย องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๗),

^{๑๓} Karl Marx, **Selected Writing in Sociology and Social Philosophy**, newly translated by T.B. Bottomore (London : McGraw-Hill, 1964), p. 60 .

^{๑๔} พระมหาถนอม อานนุโท, “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพลวัตทางสังคมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทกับมาร์กซ์นิยม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, หน้า ๖๑.

^{๑๕} จามะรี พัทธ์วิวงศ์, **แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา**, หน้า ๖. ดูเพิ่มเติมใน Sidney Hook, “**Materialism**” in *Encyclopedia of the Social Sciences* (New York : Macmillan, 1933).

อย่างสมบูรณ์ได้ นอกเสียจากการล่มสลายทางชนชั้นทั้งหลายเสียก่อน นั้นนำไปสู่แนวคิดปฏิวัติขึ้นที่เป็นการแตกหักจัดสรรสังคมใหม่ สร้างกฎหมายใหม่ สร้างรูปแบบการปกครองหรือรัฐในอุดมคติตามมา แน่นนอนการเริ่มต้นต่อสู้ทางชนชั้นนี้จะเป็นไปไม่ได้หากปราศจากวิธีการแห่งการโจมตี ที่ใช้กำลังรุนแรงเด็ดขาดต่อสิทธิทางทรัพย์สินและเงินไขทางการผลิตของนายทุน ขจัดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท ยกเลิกการดำเนินการอุตสาหกรรมที่เป็นผลประโยชน์ส่วนบุคคล และการยกเลิกระบบค่าจ้างเพื่อสร้างความประสานกลมกลืนทางสังคม เปลี่ยนแปลงหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐเข้าสู่การจัดการเกี่ยวกับการผลิตแต่เพียงอย่างเดียว^๕ โดยมีจุดมุ่งหมายพื้นฐานที่ระบบการผลิตและการแบ่งปันผลการผลิต โดยไม่สนใจระบบความคิด ความเชื่อและค่านิยมทางสังคม^๖ การต่อสู้ทางชนชั้นที่รุนแรงยาวนานและผลสุดท้ายผู้ชนะก็คือกรรมมาชีพ แล้วชัยชนะนั้นจะต่อยอดไปสู่สังคมที่คนทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นี่คือ “ความจริงสากล” (Universal Truth) ที่คาร์ล มาร์กซ์ ย้ำว่า “จำเป็นต้องเกิด”^๗

ในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ลมาร์กซ์ เป็นแนวคิดที่น่าสนใจ เพราะสภาพสังคมโลกปัจจุบันนี้มีความไม่เท่าเทียมกัน คนรวยก็รวยสุดจะพรรณนา คนจนก็จนชนิดต้องกินหญ้าเป็นอาหาร ความขาดแคลนนี้ถ้าเกิดจากความไม่มีในสังคม คงจะไม่มีใครโทษใคร แต่ความขาดแคลนอันเกิดจากการกีดกันกอบโกยหรือรวบรวมมาไว้เพื่อคนไม่กี่คน อันนี้น่าตำหนิและควรหาทางแก้ไข แนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ เป็นแนวคิดที่จะพยายามแก้ปัญหาของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน จะเป็นแนวคิดทางออกที่ถูกต้องหรือผิดพลาด จะยังคงทันสมัยหรือว่าล้าหลัง จะสร้างโทษหรือประโยชน์มากน้อยเพียงใด นั้นเป็นสาเหตุแรงจูงใจใคร่ศึกษาค้นคว้า ด้วยหวังว่าแนวคิดนี้อาจจะเป็นคู่มือที่เป็นประโยชน์

^๕ Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), pp. 126-127. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๗๐-๗๑.

^๖ ศ. ดร. ยศ สันตสมบัติ, จากวารถึงเทวตา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยา มาซิสม์, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๕.

^๗

เพื่อศึกษานำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับสังคมไทยได้ไม่มากนัก

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการต่อสู้ทางชนชั้น และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาแก้ไขบริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ เพื่อต้องการทราบวิวัฒนาการ ชนิดหรือประเภท แนวคิดทฤษฎีและการบริหารจัดการต่าง ๆ เกี่ยวกับชนชั้นและความขัดแย้งทางด้านชนชั้น ตามแนวคิดทฤษฎีทั่วไปของนักปรัชญาต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ เพื่อต้องการทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการต่อสู้ทางชนชั้น วิธีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น ตามแนวคิดทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ เพื่อการแก้ไขหรือลดปัญหาความขัดแย้ง ทำที่หรือมุมมองต่อชนชั้น สาเหตุของความขัดแย้งทางชนชั้น มิติต่าง ๆ ของความขัดแย้งคืออะไร มีกี่ประเภท มีคุณลักษณะอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งคืออะไร เพราะเหตุไรจึงต้องบริหารจัดการความขัดแย้งและจัดการด้วยวิธีไหนและอย่างไร

๑.๓.๓ เพื่อต้องการทราบบทสรุปว่า แนวคิดทฤษฎีการแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ เป็นแนวคิดที่ถูกต้องหรือไม่ เป็นคุณหรือเป็นโทษ มีส่วนไหนบ้างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน จะต่อยอดสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้หรือไม่ เพื่อเป็นแบบแนวทางในการที่จะนำไปบริหารจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การค้นคว้าวิจัยจะมุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม ตามแนวคิดของนักวิชาการหรือนักปรัชญาต่าง ๆ และแนวคิดทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ โดยทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย เช่น ทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้น การต่อสู้ของชนชั้นและการสูญสลายของชนชั้น ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict) คือ วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

(Dialectical Materialism) วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนหรือเศรษฐศาสตร์การเมือง (Capital Marcuse และ C.Wright Mills) ทฤษฎีว่าด้วยมูลค่าส่วนเกิน ทฤษฎีแรงงาน การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมชาติ แนวคิดแห่งความเสมอภาค (The Communist Manifesto) ทฤษฎีว่าด้วยรัฐ การกำเนิดและการสูญสลายของรัฐ ทฤษฎีว่าด้วยการปฏิวัติสังคมนิยม ทฤษฎีว่าด้วยระบอบสังคมนิยม โครงสร้างและพัฒนาการของสังคมนิยม สังคมนิยมคิด เป็นต้น

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง การต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอยหรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) ความแตกต่างตรงข้ามซึ่งกันและกัน

การเป็นปรปักษ์ (Opposition) หมายถึง การที่บุคคลสองคน กลุ่มบุคคลมีความเห็นความเชื่อความต้องการไม่เหมือนกัน โต้แย้งหรือโต้เถียงและดิ้นรนต่อสู้และแข่งขันกัน

ชนชั้นทางสังคม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่จัดไว้เป็นสมาชิกของชุมชนในตำแหน่งที่สูงกว่าหรือต่ำกว่ากัน

การจัดชนชั้นทางสังคม หมายถึง การจัดแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็นชั้น(Class) หรือลำดับชั้น(Grade) โดยมีระบบของอันดับชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่ง(Position) หรือสถานภาพ(Status) นั้น ๆ มีเกียรติหรือได้รับยกย่องอยู่ในระดับเท่ากัน สูงกว่าหรือต่ำกว่ากว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในฐานะอื่น ๆ สถานภาพของบุคคลแสดงให้เห็นความแตกต่างกับบุคคลอื่นในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ อิทธิพลแบบแผนของชีวิต

วิภาษวิธี (Dialectic) หมายถึง ทฤษฎีวิภาษวิธีของเฮเกิลที่เป็นนามธรรมแบบจิตนิยม

วัตถุนิยมวิภาษวิธี หมายถึง ทฤษฎีวิภาษวิธีที่คาร์ล มาร์กซ์ ได้นำมาประยุกต์ใช้

วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในลำดับแรก คือ ภาวะพื้นฐาน (Thesis) คือปัจเจกชน (Individuals) ถูกควบคุมภายใต้ชนชั้นที่ตนอาศัยอยู่แล้ว ในระดับที่สองคือภาวะแย้ง (Anti Thesis) เกิดความไม่พอใจ เกิดการขัดแย้งความตึงเครียดต่อต้าน ทำให้ชนชั้นทางสังคมภายใต้ระบบการผลิตนั้น ๆ ถูกทำลายและนำไปสู่การสร้างชนชั้นและความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ในระดับที่สาม คือ ภาวะสังเคราะห์ (Syn-Thesis)

ความห่างทางชนชั้นของสังคม (Social Stratification) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้สมาชิกสังคมถูกแบ่งแยกเป็นกลุ่มเป็นพวก ต่างกันในด้านอำนาจ สิทธิพิเศษและเกียรติยศ อยู่ร่วมกันหรือเข้ากันไม่ได้

ความแตกต่างทางสังคม (Social Differentiation) หมายถึง กระบวนการหรือผลของกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีลักษณะโดยเฉพาะ ลักษณะนี้รวมถึงบทบาทและสถานภาพของบุคคลด้วย ลักษณะที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลหรือกลุ่มมีลักษณะพิเศษ ด้านหน้าที่ (Function) และรูปแบบ(From)

ธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง สภาวะที่เกิดเอง มีเอง เป็นอยู่เองตามเหตุปัจจัยภายในชีวิตมนุษย์ กฎธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องเป็นตามนั้น ต้องทำหน้าที่ตามนั้น และจะได้รับผลตามนั้น และภาวะความเป็นผู้ที่ต้องฝึกและฝึกได้

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาคนอื่นได้ ไม่ว่าจะอำนาจแห่งการบังคับนั้น จะมาจากพื้นฐานแห่งการใช้กำลังบังคับหรือมาจากข้อตกลงของประชาคม

การปกครอง หมายถึง การปฏิบัติการของผู้ปกครองในการจัดระเบียบทางสังคมและสูตรทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระเบียบและได้รับผลประโยชน์จากการที่ได้อยู่ในรัฐนั้น

การบริหาร หมายถึง การจัดโครงสร้างองค์กรให้เป็นสัดส่วน ที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามลักษณะงาน

การจัดการ หมายถึง การบริหารที่มีเป้าหมายหรือมีหลักการขั้นตอนในการทำการกิจตลอดถึงการใช้อำนาจในการตัดสินใจ

การจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การควบคุมการแก้ไข (Resolution) และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Transformation) ความขัดแย้ง

ความเสมอภาค หมายถึง ความสงบ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ซึ่งอาจได้มาโดยใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอาจมีความขัดแย้งกันทางการกระทำ การพูดและความคิดเห็นได้ ตราบเท่าที่การคิด การพูด หรือการกระทำนั้นไม่พัฒนาตัวเองไปสู่ความรุนแรงหรือเอาเปรียบทั้งทางตรงและทางอ้อม

การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของปัจเจกชน(Individuals) จากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นอื่น ๆ ของสังคม จากตำแหน่งหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เป็นชาวอังกฤษ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งของคนในสังคมไว้ว่า มนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันตามธรรมชาติ แต่สภาพของ

ธรรมชาติเป็นสิ่งที่เลวร้าย เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ผู้ที่แข็งแรงยอมกดขี่คนที่อ่อนแอกว่าทุกคนมุ่งแต่บำบัดความต้องการของตน มีแต่ความเห็นแก่ตัว โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของบุคคลอื่น ชีวิตจึงเต็มไปด้วยความหว่าเหว่ (Solitary) ความยากจน (Poor) ความสกปรก (Nasty) และโหดร้าย (Brutish)^{๑๘}

ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) เป็นนักทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม มีความเห็นว่า ชนชั้นเป็นสิ่งจำเป็นของสังคมและเป็นสิ่งที่พบได้ในสังคม โดยทำหน้าที่เพื่อให้สังคมคงอยู่และมีระเบียบ พื้นฐานทางชนชั้นเกิดจากความจำเป็นของสังคม ในการแบ่งงานเพื่อให้สมาชิกมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่างกัน โดยสังเกตตัวอย่างได้ว่าการมีครูอาจารย์ไว้ทำหน้าที่สั่งสอน มีพระภิกษุหรือนักบวชเพื่อทำหน้าที่รักษาศีลธรรมและสืบทอดเผยแพร่ต่อกันไป เป็นต้น การจัดชนชั้นทางสังคมย่อมผูกพันกับคุณค่าของสังคม อันเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการกระทำต่าง ๆ^{๑๙}

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ได้กล่าวว่า ชนชั้นทางสังคมเกิดการจัดลำดับชั้น โดยการพิจารณาจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ ความมั่งคั่งหรือเศรษฐกิจ (Wealth) เกียรติภูมิ (Prestige) อำนาจ (Power) อำนาจที่มีประสิทธิภาพที่จะควบคุมการกระทำของมนุษย์ อำนาจพื้นฐานนี้แบ่งแยกโดยลักษณะพฤติกรรมได้ ๓ ลักษณะ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในบรรดาพฤติกรรมเหล่านี้ อำนาจก่อรูปขึ้นอยู่กับชนชั้น (Class) สถานภาพ (Status) และพรรค (Party)^{๒๐}

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เชื่อว่า โครงสร้างของสังคมเป็นผลมาจากการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและตำแหน่งของบุคคล ในการผลิตจะเป็นตัวกำหนดแบบการดำเนินชีวิต โอกาส ความเชื่อ พฤติกรรมและสำนึกของบุคคลจะมีชีวิต สำนึกและคุณธรรมในลักษณะเดียวกัน ตามหลักตัวกำหนดทางเศรษฐกิจและวิภาษวิธีแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้น ในลำดับแรก (Thesis)ปัจเจกชน (Individuals) ถูกควบคุมภายใต้ชนชั้นที่ตนอยู่แล้ว ในระดับที่สอง (Anti - Thesis) เกิดความ

---

^{๑๘} วิรัช ธีรพันธุ์เมธี, พุทธปรัชญาการปกครอง, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ม.ป.ป.), หน้า ๒๐.

^{๑๙}

<http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuocJ:202.143.139.146/Elearning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%8C&hl=th&gl=th&ct=clnk&cd=149> ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๕

^{๒๐} อ่างแล้ว , เว็บไซต์เดียวกัน.

ไม่พอใจ เกิดการขัดแย้ง ทำให้ชนชั้นทางสังคมภายใต้ระบบการผลิตนั้น ๆ ถูกทำลาย และนำ

ไปสู่การสร้างชนชั้นและความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ในระดับที่สาม (Syn-Thesis)^{๒๑}

เจมส์ โค (James Kho) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง คือ การต่อสู้กันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจหรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร^{๒๒}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ว่า ความอยากได้ อยากใหญ่และใจแคบ ถือได้ว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความหวาดกลัว ระแวงและไม่ไว้ใจกัน^{๒๓}

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้พูดถึงความขัดแย้งไว้ว่าการที่ประชาชนทั่วไปมักจะมองว่า สงครามเป็นเรื่องปกติของมนุษย์นั้น เกิดจากการที่สังคมมนุษย์ทั่วไป ตกอยู่ภายใต้ อิทธิพลของกระบวนทัศน์ชนิดหนึ่งที่มีชื่อว่า ความรุนแรงหรือสงครามเท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ การกล่าวถึงความรุนแรงหรือสงครามเป็นวิธีการแก้ความขัดแย้งวิธีสุดท้ายหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด นั้นเป็นการคิดภายใต้กระบวนทัศน์ชนิดหนึ่งเท่านั้น มิใช่ความเป็นจริงชนิดที่ทำนายไม่ได้แต่ประการใด^{๒๔}

พระมหาสมปอง จนฺทวโธ ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องธรรมชาติของมนุษย์ใน พุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาของอริสโตเติล ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่สามารถแก้ไขได้ หลีกเลียงได้ ปรับเปลี่ยนได้ เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น มนุษย์เป็นสาเหตุต้น ๆ ของความขัดแย้งทั้งปวง หรือในบทสรุปส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์ที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นเองมีอยู่และเป็นอยู่ตามเหตุปัจจัย

---

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^{๒๒} เจมส์ โค และคณะ, คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนจัดการข้อพิพาท, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), วิธีสู้สันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๒๔} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ทำลายทางเลือก: ความรุนแรง และการไม่ใช้ความรุนแรง, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดสัมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๖๐-๖๑.

ภายในชีวิตมนุษย์.....ตลอดถึงภาวะความเป็นผู้ที่ต้องฝึกและฝึกได้^{๒๕}

พระมหาสมเดช ศรีลาจัต ได้พูดถึงการปกครองสังคมนมนุษย์ที่มีความวุ่นวายในรูปแบบของความยุติธรรมและเสมอภาคกัน ในวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางการปกครองของพระพุทธศาสนาและของอริสโตเติล โดยสรุปว่าหลักการปกครองที่ดีในพระพุทธศาสนาเน้นหลักถือธรรมเป็นใหญ่ หมายถึงการตัดสินใจพิจารณาในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความดีงาม ความยุติธรรม^{๒๖}

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ มองสาเหตุของความขัดแย้งในมิติที่คล้ายคลึงกันว่า ความขัดแย้งมาจากตัวแปรที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวกับความต้องการในการดำรงชีพของคน การแสวงหาความต้องการในการดำรงชีพของคน อันทำให้เกิดความขัดแย้งเพื่อแสวงหาการควบคุมภาวะแวดล้อมของมนุษย์ ตัวแปรทางจิตวิทยาได้แก่ความต้องการและการจัดขึ้นอำนาจของมนุษย์ สำหรับตัวแปรในทางสภาพภูมิศาสตร์ก่อให้เกิดกรณีพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรทางสังคมเศรษฐกิจอันทำให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น ตลอดจนการช่วงชิงทรัพยากรในระดับชาติด้วยรูปแบบต่าง ๆ และตัวแปรในทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านศาสนา^{๒๗}

รองศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว ได้พูดถึงลักษณะของความขัดแย้งในประเทศไทยในอดีตว่า แนวความคิดเรื่องชนชั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อการอธิบายความขัดแย้งในสังคมไทยในเวลานั้น ปัญหาการเมืองถูกวิเคราะห์ว่ามีรากฐานมาจากความขัดแย้งทางชนชั้น ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่และขูดรีดผู้เสียเปรียบในสังคม การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางโครงสร้างเป็นเรื่องของการใช้อำนาจและกำลังบังคับการใช้อำนาจและกำลังบังคับถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งขั้นต่ำสุด เนื่องจากเป็นการตัดสินใจปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตัวของความขัดแย้งมาก

^{๒๕} พระมหาสมปอง จนทวโส (ยุ้งรัมย์), “ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาของอริสโตเติล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ), ๒๕๔๘.

^{๒๖} พระมหาสมเดช ศรีลาจัต, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางการปกครองของพระพุทธศาสนาและของอริสโตเติล”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔.

^{๒๗} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, “ความรุนแรงกับมายาการแห่งเอกลักษณ์” ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๖๕.

ยิ่งขึ้น^{๒๘}

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) มุ่งรวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง แบ่งประเภทได้ดังนี้

๑.๗.๑ เอกสารปฐมภูมิ(Primary Source) เป็นข้อมูลจากแนวคิดหรือทฤษฎีเดิมแท้ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับทุนหรือเศรษฐศาสตร์การเมือง (Capital) แนวคิดแห่งความเสมอภาค (Communist Manifesto) ปรัชญาวัตถุนิยมไดอาเล็กติก (วิภาษวิธี) (Dialectical Materialism) วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) ทฤษฎีว่าด้วยรัฐ : กำเนิดและการสูญสลายของรัฐ ทฤษฎีว่าด้วยการปฏิวัติสังคมนิยม ทฤษฎีว่าด้วยระบอบสังคมนิยม เป็นต้น

๑.๗.๒ เอกสารทุติยภูมิ(Secondary Source) ได้แก่ ตำรา หนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์หรือการบริหารจัดการ ความขัดแย้งของชนชั้น ทั้งนี้ก็เพื่อการศึกษาข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมขยายเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นำมาเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลตีความ รวมถึงสังเกตการณ์โดยเข้าร่วมประท้วง ชุมนุมหรือชุมนุมในประเด็นที่มีลักษณะของปัญหาของความขัดแย้ง

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบธรรมชาติวิวัฒนาการโครงสร้างสังคมของมนุษย์ เกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้น

๒. ทำให้ทราบธรรมชาติ คุณลักษณะ สาเหตุของความขัดแย้ง รูปแบบวิธีการจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น ในมุมมองหรือท่าทีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นตามแนวคิดทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์

๓. ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎี แนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการหรือแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ ว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องหรือผิดพลาด เป็นประโยชน์หรือโทษ รวมถึงองค์ความรู้ที่ต่อยอดใหม่ ๆ อันเกิดจากการวิเคราะห์วิจารณ์ในเชิงปรัชญา เพื่อนำมา

^{๒๘} รศ. ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว, ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสันติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมไทย, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพหรือสถานการณ์สังคมปัจจุบัน

บทที่ ๒

วิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้น

๒.๑ วิวัฒนาการความขัดแย้งทางชนชั้น

สังคมมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการตามกาลเวลาที่ผ่านไป มีทั้งความเจริญและความเสื่อมเกิดขึ้นสลับกัน วิวัฒนาการในยุคระยะแรกเริ่มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างช้า ๆ จากการเลี้ยงสัตว์หรือทางด้านกสิกรรม แล้วค่อย ๆ เจริญขึ้นมาเป็นลำดับ ในสังคมดึกดำบรรพ์ส่วนใหญ่เป็นเผ่าพันธุ์ขนาดเล็ก เป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติแห่งสายโลหิตเป็นญาติพี่น้องเดียวกัน จึงไม่มีชนชั้นสังคมที่แตกต่างกันมากนัก สภาพสังคมมีการแบ่งกลุ่มย่อยทำหน้าที่กัน ซึ่งเป็นไปในลักษณะหน้าที่ของชายกับหญิง เด็กกับผู้ใหญ่ มีลำดับชั้นแบบผู้อาวุโสและผู้น้อย ซึ่งเกิดจากอายุและความรู้ความสามารถ

รายได้หรือการประกอบอาชีพในสังคมแรกเริ่มนี้ จะมีการแบ่งปันทรัพย์สินสมบัติของกินหรือของใช้เท่าที่มีอยู่หรือหามาได้อย่างเสมอภาค บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรแห่งความเป็นญาติพี่น้องกัน การมีหรือการขัดสนจะเป็นลักษณะมีหรือขัดสนกันทั้งเผ่า เมื่อเวลาผ่านไปในภายหลังปรากฏว่า ในการรวมกลุ่มกันของผู้คนในสังคมแรกเริ่มนี้ ได้วิวัฒนาการก่อเกิดการจัดลำดับชนชั้นและอำนาจในสังคม เป็นการแบ่งชนชั้นเพื่อให้คุณค่าและความสำคัญของแต่ละคน ใครที่ฉลาดกว่าก็จะถูกยอมรับให้เป็นผู้นำ

ถัดจากการก่อตัวของชนชั้นและผู้นำ จะวิวัฒนาการสู่การสร้างสังคมหรือรัฐของตนขึ้น ในแต่ละรัฐจะมีการจัดหน้าที่ของชายฉกรรจ์ พลม้า อาวุธยุทธโศปกรณ์ เป็นต้น เผ่าไหนมีชายฉกรรจ์และอาวุธมากกว่า จะกลายเป็นสังคมที่ทรงอำนาจและดูเปรื่องปราดขึ้นไปโดยอัตโนมัติ อำนาจของสังคมเผ่าหรือรัฐนี้จะถูกนำไปสู่การข่มขู่ ครอบงำและการแย่งชิงทรัพย์สินสมบัติที่เป็นทั้งวัตถุและชีวิตของสังคมอื่น ๆ กล่าวคือ ได้วิวัฒนาการก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อเนื่อง อันยากที่จะมองหาจุดจบได้ นี่เป็นวิวัฒนาการโดยกว้าง ๆ ของการก่อเกิดชนชั้นและความขัดแย้งแรกเริ่มในสมัยดึกดำบรรพ์

สำหรับมุมมองเหล่านักวิชาการ เรื่องของพัฒนาการลำดับชนชั้นหรือความเป็นไปในสังคมนั้นจะถูกแบ่งเป็น ๓ ระยะโดยหลักใหญ่ ๆ คือ สังคมดั้งเดิม(Primitive Society) สังคมไร่

นาหรือสังคมชาวนา (Peasant Society) และสังคมสมัยใหม่ (Modern Society)^๑ แต่ถ้าลงในรายละเอียดปลีกย่อยแล้ว ก็จะพบว่านักวิชาการได้แบ่งลำดับวิวัฒนาการชนชั้นในสังคมไว้หลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะยึดตามลักษณะของการทำมาหากิน เป็นเครื่องแสดงวิวัฒนาการลำดับของชนชั้นในสังคม กล่าวคือ^๒

๑. **สังคมล่าสัตว์และเก็บอาหาร (Hunting and Gathering Society)** เป็นวิวัฒนาการขั้นแรกของสังคม ซึ่งมีวิธีการดำรงชีพแบบล่าสัตว์และเก็บหาพืชผักผลไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อยู่อาศัยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มักเร่ร่อนไปเรื่อย ๆ บางกลุ่มอาศัยอยู่ตามถ้ำ ป้องกันสัตว์ร้ายและป้องกันหนาวโดยการจุดกองไฟสูมไว้

๒. **สังคมเลี้ยงสัตว์ (Herding Society)** เป็นวิวัฒนาการของสังคมขั้นต่อมาที่มีชีวิตอยู่กับฝูงสัตว์เลี้ยง เป็นพวกเร่ร่อน บุคคลและครอบครัวในสังคมเริ่มมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากมีสัตว์เลี้ยงมากน้อยแตกต่างกัน

๓. **สังคมทำไร่ (Horticultural Society) หรือ ยุคสังคมหมู่บ้าน (Village Culture)** เป็นสังคมที่มีการทำมาหากินแบบพัฒนามากขึ้น มีการเพาะปลูก มีการคิดค้นเครื่องมือแบบง่าย ๆ เช่น จอบหรือไม้ปลายแหลมสำหรับขุดดินเพื่อหยอดเมล็ดพืช สามารถสร้างบ้านเรือน มีการแลกเปลี่ยน ทอผ้า จักสาน เป็นต้น

๔. **สังคมกสิกรรม (Agrarian Society) หรือสังคมเกษตรกรรม (Agricultural Societies)^๓ หรือยุคผู้ครองนคร (Feudalism)^๔** เป็นยุคเรืองอำนาจของผู้ครองนคร การครอบครองที่ดินกลายเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสังคมกสิกรรม ก่อให้เกิดสถาบันการเมือง เจ้าของที่ดินกลายเป็นชนชั้นปกครอง บางสังคมมีขนาดใหญ่จนกลายเป็นอาณาจักร ผู้ปกครองเป็นทั้งเจ้าของที่ดินและเป็นทั้งนักรบที่มีอำนาจ

---

^๑ สนิท สมัครการ, “พัฒนาการแนวคิดและทฤษฎีของมานุษยวิทยา” ใน มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา พัฒนาการแนวความคิดและทฤษฎี, (เอกสารวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ม.ป.ป.), หน้า ๖๓-๖๕.

^๒ งานังค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑. (ผู้วิจัยได้ปรับแต่งสำนวนตามความเหมาะสม).

^๓ Ian Robertson, **Sociology**, (New York: Worth Publishers, Inc., 1977), pp. 82-87.

^๔ Marion B. Smith, **Survey of Social Science**, (New York: Houghton Mifflin Co., 1951), pp. 385-392.

๕. **สังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) หรือยุคลัทธิทุนนิยม (The Development of Capitalism)** บางแห่งเรียกว่ายุคนายทุนพ่อค้าหรือระบบเสรีนิยม(Liberal School) เป็นวิวัฒนาการของสังคมที่เปิดกว้าง มีลักษณะสำคัญที่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม คือ ใช้เครื่องมือการผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์แทนแรงคนและสัตว์ มีชนชั้นแรงงานที่ละทิ้งไร่นามานานเป็นกรรมกรในเมือง หน่วยการผลิตไม่ใช่ครอบครัวอีกต่อไป แต่เป็นโรงงานหรือหน่วยธุรกิจที่อยู่นอกบ้าน

๖. **สังคมลัทธิสังคมนิยม (The Development of Socialism)^๕** เป็นยุคที่นักปรัชญาสังคมทั้งหลายมองเห็นว่าจะเป็นวิวัฒนาการของสังคมขั้นสุดท้าย ที่มุ่งขจัดความอยุติธรรมและความไม่เสมอภาคทางการเมืองและทางเศรษฐกิจให้หมดสิ้นไป

แต่สำหรับในมุมมองของนักวิชาการด้านโบราณคดี ได้อธิบายวิวัฒนาการทางสังคมโดยอาศัยการใช้ลำดับกาลเวลา เป็นเครื่องแสดงความเป็นมาเป็นไปของชนชั้นสังคม โดยเริ่มจากการมองภาพโดยกว้าง ๆ ๒ ยุค คือ^๖

๑. **ยุคหิน (The Age of Stone) หรือ ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์**

๒. **ยุคโลหะ (The Age of Metals) หรือ ยุคประวัติศาสตร์** เป็นยุคสมัยที่มนุษย์รู้จักการเขียนหนังสือและรู้จักบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้เป็นหลักฐาน เริ่มเมื่อ ๕,000 ปีก่อนคริสตกาล ยุคนี้ได้แบ่งย่อยอีกเป็น ๔ สมัย คือ

ก. **สมัยโบราณ** เริ่มตั้งแต่ความเจริญของอียิปต์ เมโสโปเตเมีย เปอร์เซีย อินเดีย จีน กรีกและโรมัน ไปสิ้นสุดเมื่อจักรวรรดิโรมันตะวันตกถูกพวกอนารยชนทำลายใน ค.ศ. ๔๗๖

ข. **สมัยกลาง (The Middle Ages)** เริ่มจากการที่พวกอนารยชนรุกรานและครอบครองดินแดนที่เคยมีพวกอารยธรรมในครั้งโบราณ

ค. **สมัยใหม่** เริ่มตั้งแต่มีการสำรวจดินแดนและน่านน้ำใหม่ และโคลัมบัส (Columbus) ค้นพบอเมริกา ค.ศ. ๑๔๙๒ ไปจนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๑๔ – ๑๙๑๘)

ง. **สมัยปัจจุบัน** นับระยะจากหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ค.ศ. ๑๙๑๘) ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน

โดยรวมแล้วก็จะพบว่าชนชั้นนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมีมานานทีเดียว แม้ว่ายุคบุพกาลยังไม่ปรากฏชนชั้นที่ชัดเจนนัก แต่กาลเวลาที่ผ่านไปก่อเกิดชนชั้นที่ชัดเจน พร้อมทั้งสภาพความขัด

^๕ พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๓.

^๖ <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/1-2.doc> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

แย่งกันก็ชัดเจนมากขึ้น นั้นเป็นเพราะวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการของการผลิตและอำนาจในการครอบครองกรรมสิทธิ์ของแต่ละชนชั้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนแต่ยังเป็นปัญหาทางวิชาการที่มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายแตกต่างกันอยู่

๒.๑.๑ ความหมายและธรรมชาติของความขัดแย้งทางชนชั้น

ก่อนที่จะเรารู้ถึงความหมายของความขัดแย้งในชนชั้น (Social Class) เราต้องมาทำความเข้าใจเสียก่อนว่าชนชั้นนั้น(Class) คืออะไร ชนชั้น(Class) หมายถึง กลุ่มชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน มีอาชีพเดียวกัน^๗ เป็นชั้นของกลุ่มบุคคลที่มีรายได้ อาชีพ การศึกษา อำนาจ หรือชาติตระกูลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเหมือนกัน^๘ อันเป็นลักษณะการจัดแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็นชั้น (Class) เป็นลำดับชั้น(Grade) โดยมีระบบของอันดับที่ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่ง(Position) หรือสถานภาพ(Status) นั้น ๆ จะมีสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ อิทธิพลแบบแผนของชีวิตหรือได้รับยกย่องอยู่ในระดับเท่ากัน สูงกว่าหรือต่ำกว่าบุคคลอื่น ๆ^๙

การที่กลุ่มบุคคลมีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกัน ก่อเกิดการคิดกันกลุ่มอื่น ๆ ไม่ให้ล่วงล้ำเปลี่ยนชั้นเข้ามา ซึ่งส่วนมากเป็นการรังเกียจไม่ให้สมาชิกจากชั้นที่ต่ำกว่าขยับชั้นมาได้^{๑๐} เป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่เกี่ยวกับการแยกคนในสังคม ออกเป็นกลุ่มที่มีระดับสูงต่ำตามฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจ และเกียรติหรือศักดิ์ศรี^{๑๑}

เป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า ในการจัดชั้น(Stratification)ทางสังคมเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคม ซึ่งกลุ่มหนึ่งมีความเหนือกว่าส่วนอีกกลุ่มหนึ่งค้อยกว่า อีกทั้ง

^๗ จ้างนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๐.

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

^๙ <http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuocJ:202.143.139.146/E-learning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%8C&hl=th&gl=th&ct=clnk&cd=149> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๑๐} พัทยา สายหนู, กลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๑๖๐.

^{๑๑} จ้างนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๗.

บางทีอาจจะไม่มีการจัดระเบียบไว้แต่อย่างใด แต่คนได้เข้ามารวมกันเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน เพราะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน (Socioeconomic Status) หรือเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มโดยกำเนิด ความหมายของชนชั้นดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของเกอร์ฮาร์ด เคนส์กีที่มีมุมมองต่อชนชั้นว่า การจัดลำดับชั้นในสังคม (Social Stratification) หมายถึงระบบการแบ่งสรรปันส่วนสิ่งที่มีค่าทั้งหลายแก่สมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินสิ่งของเกียรติยศ ชื่อเสียงหรืออำนาจ^{๑๒} ดังนั้น การที่บุคคลในสังคมได้รับการจัดแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ ทำให้เกิดมีชนชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความสะดวกสบาย แบบแผนในการครองชีวิต รวมทั้งอำนาจและอิทธิพลที่จะได้รับ

ส่วนในสภาพความขัดแย้ง(Conflict) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” อันประกอบด้วยคำสองคำ กล่าวคือ “ขัด” หมายถึง การไม่ทำตามฝ่าฝืน ขืนไว้^{๑๓} และ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ด้านไว้ ทานไว้^{๑๔} ดังนั้น รวมความได้ว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง การที่กลุ่มชนชั้นทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน^{๑๕}

ในอีกมุมมองหนึ่งความขัดแย้ง(Conflict)ทางชนชั้น แปลว่า การต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอยหรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) การขัดซึ่งกันและกันหรือการเป็นปรปักษ์ต่อกัน (Opposition)^{๑๖} เป็นการแสดงออกหรือมีเจตนาที่จะป้องกันประโยชน์ตน และขัดขวางทำลายล้างประโยชน์ สร้างโทษแก่ชนชั้นหรือกลุ่มที่ไม่ใช่พวกตน ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนี้อาจขัดแย้งกันทั้งในเรื่องความคิด ความเห็น ความสนใจหรือผลประโยชน์ มุมมอง ธรรมเนียม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร^{๑๗}

---

^{๑๒} เกร์ฮาร์ด เคนส์กี, มนุษย์กับสังคม ความรู้เบื้องต้นตามแนวสังคมวิทยาหมาก, แปลโดย ยุทธ ศักดิ์เดชะนทร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๕.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๖.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘๑๗.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๗๖.

^{๑๖} Reymond W. Mack and John Pease, **Sociology and Social Life**, (New York: D Van Nostrand Company, 1973), p. 68.

^{๑๗} เจมส์ โค และคณะ, คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถระบบการจัดการข้อพิพาท, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

เพื่อความชัดเจน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความขัดแย้งในชนชั้นสังคมไว้ว่า ความขัดแย้ง คือ ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มขององค์กรสองคนหรือมากกว่า พวกเขาต้องการมีส่วนร่วมในทรัพยากรที่จำกัด หรือพวกเขามีความแตกต่างในด้านสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม หรือการรับรู้ ทักษะคิด ความเชื่อ ซึ่งต่างกันและไม่เห็นพ้องต้องกันหรือความต้องการของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง^{๑๘} หรือนักวิชาการบางท่านก็ว่า ความขัดแย้งทางชนชั้นอาจเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำลายบุคคลหรือกลุ่มฝ่ายตรงข้าม อันเกิดจากการไม่ลงรอยกันในแง่ของความคิด ผลประโยชน์หรือวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้^{๑๙} แต่ถ้ามองในด้านประวัติศาสตร์ก็จะพบว่ามนุษย์ชาติไม่เคยว่างเว้นจากความขัดแย้ง อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อมทางสังคม^{๒๐} ในแง่บวกแล้วความขัดแย้งมักเป็นพลังทะยานแห่งชีวิต (Elan Vital) ของมนุษย์ เพราะมักโน้มเอียงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อันยังประโยชน์แก่สังคมมนุษย์^{๒๑}

จากความหมายดังกล่าว ทำให้พอสรุปได้ว่าความขัดแย้งทางชนชั้น ก็คือ สภาพที่ชนชั้นหรือกลุ่มชนเอารัดเอาเปรียบและปะทะกดขี่ข่มเหงกัน ทั้งป้องกันและทำลายผลประโยชน์ของกันและกัน ความขัดแย้งทางชนชั้นนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ความไม่เท่าเทียมกัน ฉะนั้น ถ้าไม่ต้องการให้ความขัดแย้งทางชนชั้นเกิดขึ้น ก็ต้องหาสาเหตุที่มาของความขัดแย้งทางชนชั้นให้ได้ก่อน ซึ่งนั่นก็ยังเป็นสิ่งท้าทายสำหรับนักวิชาการทุกระดับ

๒.๑.๒ ประเภทของชนชั้นและความขัดแย้ง

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเมื่อครั้งทำการศึกษาค้นคว้านั้น ได้พบเนื้อหาข้อมูลเป็นจำนวนมาก บางข้อมูลก็หมิ่นเหม่ล่วงเกินต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ผู้วิจัยได้ละทิ้งข้อความจบบ้างที่ไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก บางข้อมูลก็นำมาอ้างอิงก็ได้เปลี่ยนคำหรือสำนวนใหม่เพื่อจะทำให้ผู้อ่านดูแล้วมีอารมณ์อ่อนลง ไม่อคติมากจนเกินไป แต่บางเนื้อหาที่คิดว่าไม่รุนแรงก็นำมาอ้างอิงตามสภาพ

^{๑๘} ดูเพิ่มเติมใน อรุณ รักธรรม, ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต, (เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม, สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๑๙} อุทัย หิรัญโต, หลักสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๓.

^{๒๐} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๖.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.

เดิมของข้อมูลไม่ได้ปรับแต่งเพื่อให้วิทยานิพนธ์ยังคงมีสภาพความเป็นงานวิจัยอยู่บ้าง ทั้งนี้ก็จะพยายามทำให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยมากที่สุด ก็ต้องขออภัยสำหรับท่านผู้อ่านที่คาดหวังจะได้เห็นข้อมูลประเภทตรงไปตรงมา เนื่องด้วยบางคนอ่านแล้วอาจจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องราวน่าเบื่อหรือไม่รู้พูดถึงใครหรือเนื้อหาที่อาจจะสื่อความไม่ได้ตั้งใจท่าน ทั้งนี้เพราะด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้สร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติไว้มาก มากเสียจนไม่อาจปล่อยให้สิ่งใด ๆ มาทำให้สั่นคลอนหรือมัวหมองได้ ก็จะพยายามทำให้ดีที่สุดตามกำลังสติปัญญาเท่าที่มี ณ ขณะนี้ ถัดจากนี้ไปในการศึกษาหัวข้อประเภทของชนชั้นและความขัดแย้งนั้น เพื่อความไม่สับสนผู้วิจัยขอแยกลำดับการศึกษาและการอธิบายเนื้อหาออกเป็นสองตอน คือ ก. ประเภทของชนชั้น และ ข. ความขัดแย้งในชนชั้น ดังนี้

ก. ประเภทของชนชั้น

ชนชั้นสังคมได้มีการแบ่งกันมาแล้วในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาจจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้างตามกาลเวลา บางประเทศอาจมีชื่อเรียกลำดับชั้นหรือมีระบบชนชั้นที่แตกต่างกันและหลากหลาย แต่ถึงแม้จะแตกต่างเปลี่ยนแปลงกันไปอย่างไรก็ตาม ก็แตกต่างกันเฉพาะในด้านรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น แต่ลักษณะหรือธรรมชาติหน้าที่หลักของระบบชนชั้นเหล่านั้นยังคงเหมือนเดิมหรือเหมือน ๆ กัน ดังนั้น ภายใต้ขอบเขตเงื่อนไขของกฎหมายและวัฒนธรรม ยุคสมัยหรือองค์ความรู้ การแบ่งประเภทของชนชั้นของนักวิชาการจึงมีทั้งเห็นตรงกันและไม่เหมือนกันบ้าง ในที่นี้จึงขอจัดประเภทของชนชั้นโดยแบ่งไปตามกลุ่มชนิดแนวคิด ดังนี้

๑. ชนชั้นในมุมมองของนักวิชาการ

พาเรโต (Vilfredo Pareto) นักปรัชญาชาวอิตาลี ผู้มองการเปลี่ยนแปลงของสังคมแบบลักษณะหมุนเวียนเป็นวงกลม อีกทั้งพฤติกรรมของมนุษย์มีแรงกระตุ้นเป็นเครื่องนำทาง อาศัยสิ่งตกค้างหรือแรงกระตุ้น (Residues) เขาจึงได้แบ่งประเภทชนชั้นออกเป็น ๒ ประเภท ตามความแตกต่างทางสรีรวิทยา จิตวิทยาและศีลธรรม ดังนี้^{๒๒}

---

^{๒๒} วิลเฟรโด พาเรโต (Vilfredo Pareto) เป็นนักปรัชญาชาวอิตาลี สนใจศึกษาวิชาสังคมวิทยาและมีผลงานมาก งานชิ้นสำคัญของพาเรโต คือ The Theory of Elites And The Circulation of Elites ทฤษฎีชนชั้นขดและการหมุนเวียนของชนชั้นขด ดูเพิ่มเติมใน <http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuo cJ:202.143.139.146/E-learning.....%8C&hl=th&gl=th&ct=clnk&cd=149> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

๑. **ชนชั้นยอด (Elites)** กลุ่มนี้มีอำนาจในการควบคุมกลไกทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความเฉลียวฉลาด ความชำนาญ ความสามารถและมีประสิทธิภาพ

๒. **ชนชั้นอื่น (Non-Elites)** กลุ่มนี้ไม่มีลักษณะที่โดดเด่นทางสรีรวิทยา จิตวิทยา ศิลธรรม และสติปัญญา จัดเป็นชนชั้นต่ำในสังคม

อีกด้านหนึ่งในสหรัฐอเมริกา นักวิชาการได้สรุปย่อประเภทชนชั้นออกเป็น ๖ ชนชั้น ตามแนวคิดของวอร์เนอร์ ผู้เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่ได้ทำการศึกษาเรื่องชนชั้นทางสังคม ในแนวใหม่ คือ^{๒๓}

๑. **ชนชั้นสูงระดับสูง (Upper-Upper Class)** เป็นประเภทปัญญาชนที่มีตระกูลเก่าแก่ มีความมั่งคั่ง เป็นผู้ดีเก่า

๒. **ชนชั้นสูงระดับต่ำ (Lower-Upper Class)** กลุ่มนี้อาจจะรวยกว่าพวกชนชั้นสูงระดับสูงแต่เป็นพวกใหม่ กิริยามารยาทยังไม่สุภาพนัก มีการศึกษาไม่สูงนัก

๓. **ชนชั้นกลางระดับสูง (Upper-Middle Class)** เป็นประเภทครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในอาชีพปานกลาง

๔. **ชนชั้นกลางระดับต่ำ (Lower-Middle Class)** เป็นชนชั้นประเภทมีอาชีพเป็นพวกเสมียน พนักงาน คนมีฝีมือ พวกนี้จะขยันทำงานตามอุดมคติ

๕. **ชนชั้นต่ำระดับสูง (Upper-Lower Class)** ได้แก่ ประเภทคนงานกรรมกรที่ไม่ค่อยมีฝีมือ เป็นพวกที่ให้ความเชื่อถือได้ ชอบความสะอาดเป็นระเบียบ

๖. **ชนชั้นต่ำระดับต่ำ (Lower-Lower Class)** ได้แก่ พวกคนงานกรรมกรที่ไม่มีฝีมือ

จากแนวคิดของวอร์เนอร์ดังกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปย่อออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. **ชนชั้นสูง (Upper Class)** ได้แก่ ประเภทกลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้สูง เป็นเจ้าของการผลิตและแหล่งเศรษฐกิจของสังคม

๒. **ชนชั้นกลาง (Middle Class)** ได้แก่ ประเภทกลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้ปานกลาง เป็นบุคคลที่ทำงานประจำสำนักงานและทำงานประเภทใช้วิชาชีพ

๓. **ชนชั้นต่ำ (Lower Class)** ได้แก่ ประเภทกลุ่มบุคคลที่มีหลักทรัพย์และรายได้ต่ำ ที่อาศัยค่าจ้างแรงงานเลี้ยงชีวิต

---

^{๒๓} ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, ประเภทขององค์กรสังคม, ดูเพิ่มเติมใน <http://soc-ant.payap.ac.th/index8.htm> ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

๒. ชนชั้นในมุมมองของนักการศาสนา

ชนชั้นวรรณะ เป็นชนชั้นประเภทหนึ่งที่เรารู้จักกันมานาน เป็นระบบที่คนอยู่ในวรรณะใดจะต้องอยู่ในวรรณะนั้นตลอดไป โดยได้รับอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์^{๒๔} คำว่า “วรรณะ” แปลว่าสีผิวและชาติ^{๒๕} ดังนั้น การแบ่งแยกชั้นคนในระยะแรกอาจถือตามสีผิวเชื้อสายหรือเผ่าพันธุ์ ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ที่ว่า ชาวอารยันจำนวนไม่น้อยที่แต่งงานกับพวกมิลักกะ(ดราวิเดียน) แล้วเกิดวิตกกังวลว่าเมื่อการแต่งงานระหว่างเผ่าเกิดขึ้น ในไม่ช้าความบริสุทธิ์หรือผิวขาวผ่องของชาวอารยันก็จะหมดไป จึงเกิดมีการตั้งข้อรังเกียจสีผิว^{๒๖}

เมื่อพวกอารยันเข้ามามีอำนาจเหนือชาวพื้นเมือง จึงได้สร้างระบบวรรณะขึ้นเพื่อแยกชาวพื้นเมืองออกจากพวกอารยัน โดยกำหนดให้พวกอารยันอยู่ในวรรณะสูง ส่วนพวกพื้นเมืองเป็นวรรณะต่ำคือศูทร^{๒๗}

นักปรัชญาสันนิษฐานว่า พวกนักบวช นักรบ และพ่อค้าเผ่าอารยันได้กลายมาเป็นวรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ และวรรณะแพศย์(ไวศยะ) ส่วนพวกทาสของอารยันได้กลายมาเป็นวรรณะศูทร ส่วนพวกชนพื้นเมืองชมพูทวีปแต่เดิมและชนเผ่าล่าหลังอื่น ๆ เป็นพวกนอกวรรณะและค่อย ๆ ถูกจัดรวมเข้าในวรรณะต่ำ ๆ ในเวลาต่อมา^{๒๘} การแบ่งชั้นตามระบบวรรณะของสังคมอินเดียเป็นเครื่องมือสงวนและจำกัดสิทธิ์ในการประกอบอาชีพกิจการทั้งหลาย สุดท้ายกลายเป็นเครื่องแบ่งชนชั้น^{๒๙} การแบ่งชั้นวรรณะนั้นก่อให้เกิดความจงเกลียดชิงชังระหว่างคนชาติเดียวกัน^{๓๐}

^{๒๔} <http://www.palungjit.com/dict/index.php?cat=115> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๒๕} พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), พุทธศาสนากับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒), หน้า ๑๕๕-๑๖๐.

^{๒๖} เจลิม พงศ์อาจารย์, ประวัติศาสตร์อินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนส, ๒๕๒๓), หน้า ๓๓-๓๔.

^{๒๗} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๘.

^{๒๘} พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), พุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า ๑๕๕-๑๖๐.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕-๑๖๐.

^{๓๐} ดูเพิ่มเติมใน ปิ่น มุทุกันต์, บทเรียนจากอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๓).

กล่าวคือว่า พวกวรรณะสูงก็หยิ่งและเกลียดพวกวรรณะต่ำ ฝ่ายพวกที่ถูกเหยียดหยามว่าเป็นวรรณะต่ำก็จะเกลียดพวกวรรณะสูง^{๓๑} ประเภทของชนชั้นวรรณะสามารถแบ่งออกเป็นลำดับชั้นใหญ่ ๆ ๔ วรรณะ (Castes) คือ^{๓๒}

๑. กษัตริย์ ได้แก่ พวกชนชั้นเจ้า, ชนชั้นปกครองหรือนักรบ
(The Warrior-Caste; Warrior-Rulers; Noblemen)
๒. พราหมณ์ ได้แก่ พวกพราหมณ์ นักบวชซึ่งได้รับการยกย่อง เป็นชนชั้น
เจ้านาย เจ้าพิธี (The Priestly Caste; Brahmins)
๓. แพศย์ ได้แก่ ชนชั้นพ่อค้าและกสิกร
(The Trading And Agricultural Caste; Merchants And Farmers)
๔. สูทร ได้แก่ ชนชั้นต่ำ, พวกทาสกรรมกร
(The Low Caste; Laborers And Servants)

๓. ชนชั้นศักดินาในตะวันตก (Feudalism)

ชนชั้นศักดินา(Feudalism) เป็นระบอบที่ตั้งหลักฐานขึ้นในประเทศฝรั่งเศส กษัตริย์ในประเทศฝรั่งเศสองค์หนึ่งชื่อพระเจ้าวิลเลียม (William The Conqueror) ได้ข้ามไปตีเกาะอังกฤษและตั้งวงศ์กษัตริย์ปกครองขึ้นที่นั่น ระบอบศักดินาหรือระบบฟิวเดลิสม์จึงได้เข้าไปกลมกลืนกับระบอบการปกครองของอังกฤษที่มีอยู่เดิม เกิดเป็นฟิวเดลิสม์ระบอบใหม่^{๓๓} คำว่า Feudalism นั้นมาจากภาษาละตินว่า Feodum หรือ Fudum ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Fee หรือ Fief แปลว่าที่ดินเนื้อที่หนึ่ง ซึ่งบุคคลยึดถือทำกินจากเจ้าขุนมูลนาย^{๓๔}

เรื่องเกี่ยวกับที่ดินนี้ ในประเทศอังกฤษสมัยโบราณพระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจแบ่งที่ดินให้เป็นบำเหน็จรางวัลแก่นักรบหรือผู้ใดก็ได้ แต่นักรบโบราณนั้นทำหน้าที่อย่างเดียวคือการรบ ไม่

---

^{๓๑} ดูเพิ่มเติมใน ซาดีส จันคาร์ พอล, ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-อินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (สำนักพิมพ์เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดัก จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๕.

^{๓๓} ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ฝรั่งเศสศักดินา. (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า 2000, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๑.

ทำไร่ไถนาหรือค้าขาย เพราะถือว่าเป็นมิจาชีพของเหล่านักรบ^{๓๕} จึงได้ใช้ชวานาหรือไพร่เป็นผู้ทำงานในพื้นที่ดินแดนตน ส่วนตนก็คุ้มครองป้องกันภัยต่าง ๆ^{๓๖} และแบ่งผลประโยชน์ให้ เป็นการจัดช่วงชั้นทางสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียมกันในสิทธิการถือครองที่ดิน ที่ดินอยู่ในมือของผู้มีอำนาจเท่านั้น เป็นระบบที่มีอำนาจสูงสุดในสังคม คือ พระจักรพรรดิเป็นผู้กำหนดหรือแต่งตั้งฐานันดร (Estate) ที่มีสิทธิ (Rights) หรือสิทธิพิเศษ (Privilege) ต่าง ๆ อีกความหมายหนึ่งศักดินาแปลว่า อำนาจในการครอบครองที่นาและมีอิทธิพลของมนุษย์ที่มีมากหรือน้อย ตามขนาดหรือปริมาณของที่ดินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำมาหากิน^{๓๗} ระบบศักดินาเป็นระบบที่พัวพันอยู่กับที่ดิน ซึ่งหลักเศรษฐศาสตร์ถือว่าที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต (Means Of Production) ก่อนสมัยทุนนิยมเครื่องมือสำคัญในการทำมาหากินของมนุษย์ ก็คือ ที่ดิน

ชนชั้นต่าง ๆ ในระบบศักดินาตะวันตก (Feudalism) เป็นตำแหน่งที่เรียกว่าฐานันดร (Estate) ชนชั้นในระบบศักดินาตะวันตก (Feudalism) มี ๓ ฐานันดร คือ

๑. จักรพรรดิ (King) หรือ มีอำนาจสูงสุด ที่ดินทั้งหมดในพระราชอาณาเขตเป็นของพระองค์ การถือครองที่ดินขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดกับจักรพรรดิ เพราะจักรพรรดิเป็นผู้มีอำนาจเหนือที่ดินทั้งหมด^{๓๘}

๒. ขุนนาง (Lord) หรือพวกอัศวิน พวกนักรบ เป็นชนชั้นระดับกลาง เจ้าของที่ดินคือ พวกขุนนาง (Lord) ตามระบอบฟิวดัลใช้เรียก Lord หรือ Suzerian ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น ๕ ระดับคือ คยู่ค มาควิส เอิลร์ (อังกฤษ) หรือเคาท์ (ภาคพื้นยุโรป) ไวเค้าท์ และ บารอน^{๓๙}

๓. ชนชั้นข้า (Vassal) คือ ผู้ที่อยู่ระดับต่ำที่สุด จะรับที่ดินไปจากเจ้าของที่ดิน (Lord) ในลักษณะเช่า เป็นการเช่าชนิดสืบต่อเป็นมรดกตกทอดในตระกูล และเป็นผู้อยู่ใต้ใบบนุญหรืออยู่

^{๓๕} ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ฝรั่งเศสศักดินา.. หน้า ๓๕.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓.

^{๓๗} จิต ภูมิศักดิ์. โฉมหน้าศักดินาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า , ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^{๓๘} จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๕.

^{๓๙} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, ศักดินา, ดูเพิ่มเติมใน <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%B2>. ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ได้อำนาจของขุนนาง หัวใจสำคัญของระบอบฟิวดัลคืออยู่ที่ความเกี่ยวข้องระหว่างขุนนาง (Lord) กับข้า (Vassal) ขนชั้นข้าคือไพร่^{๔๐}

แนวคิดประเภทชนชั้นปกครองแบบตะวันตกนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **Will Durant** ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มองการปกครองของระบบชนชั้นผู้ครองนคร ที่ต้องประกอบด้วยชนชั้นบุคคลหลายประเภท กล่าวคือ^{๔๑}

๑. **พวกทาสสินไถ่ (Slaves)** คือ ทาสที่ทำงานทุกประเภทที่ผู้ครองนครและพวกอภิสิทธิ์ชนสั่งให้ทำ
๒. **ไพร่เกษตรกร (Serf)** คือ คนที่อาศัยอยู่ในที่ดินและทำไร่นาเลี้ยงชีพในที่ดินซึ่งครองนครเป็นเจ้าของ
๓. **เสรีชน** ได้แก่ พวกพ่อค้า ขนชั้นสูง นักบวช เป็นต้น
๔. **ผู้ครองนคร** คือ ผู้บริหาร บริการต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ
๕. **พระเจ้าพรต** คือ ผู้มีอำนาจการปกครองประชาชนจากเทวสิทธิ์ (Divine Right)

๔. ขนชั้นศักดินาในตะวันออก

ประเภทของชนชั้นในตะวันออกนี้ เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจและค้นคว้าศึกษา จะยกตัวอย่างประเภทชนชั้นของประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งระบบชนชั้นศักดินาไทยอาจจะแตกต่างไม่เหมือนกันกับระบบศักดินาตะวันตก โดยแบ่งตามยุคสมัย ดังนี้

ประเภทชนชั้นสมัยสุโขทัย แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ขนชั้นปกครอง และชนชั้นที่ถูกปกครอง^{๔๒} แต่ถ้าแบ่งให้ละเอียด ก็อาจแบ่งเป็น ๔ ขนชั้น คือ

๑. **พ่อขุน** เป็นชนชั้นผู้ปกครอง
๒. **ลูกขุน** เป็นข้าราชการบริพาร ข้าราชการที่มีหน้าที่ช่วยปกครองหัวเมืองใหญ่น้อย
๓. **ไพร่** คือ สามัญชน ราษฎรทั่วไปที่อยู่ในราชอาณาจักร

^{๔๐} <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/1-2.doc> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๔๑} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, หน้า ๑๔๖ - ๑๔๗.

^{๔๒} ธิดา สาระยา, โครงสร้างของชนชั้นในสังคมไทย, (รวบรวมปาฐกถาจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑), หน้า ๓๔.

๔. ทาส เป็นชนชั้นที่ไม่มีอิสระในการดำรงชีวิตเยี่ยงสามัญชนหรือไพร่^{๔๓}

ประเภทชนชั้นสมัยอยุธยา ชนชั้นสมัยอยุธยา มี ๒ ลักษณะที่ใกล้เคียงกับสุโขทัย คือ^{๔๔}

๑. ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นเจ้า คือ พระมหากษัตริย์หรือบรรดาราชาวงศ์ และขุนนาง
ในสวนขุนนางไทยนี้มีหลายระดับ แต่ถ้าแบ่งโดยภาพรวมมี ๕ ลำดับ คือ^{๔๕}

๑. สมเด็จเจ้าพระยา	๒. เจ้าพระยา	๓. พระยาหรือ ออกญา
๔. พระ และ หมื่น	๕. หลวง	๖. ขุน
๗. หมื่น	๘. พัน	๙. นาย

๒. ชนชั้นที่ถูกปกครอง คือ ไพร่ และ ทาส

ไพร่ ในสมัยอยุธยาตามบันทึกของสังฆราชปาลเลกัวซ์ มี ๕ ประเภท คือ ๑.ไพร่หลวง
๒.ไพร่สม ๓. ไพร่ส่วย ๔.เลก ๕.ทาส^{๔๖}

ไพร่หลวง ถือเป็นสมบัติของพระมหากษัตริย์ ทางหลวงได้จัดพวกไพร่หลวงเข้าเป็น
หมวดกรมกองทั้งชายหญิงแล้วมอบให้ขุนนางเป็นผู้บังคับบัญชา ไพร่หลวงจะเข้าราชการอยู่
ประมาณ ๖ เดือน^{๔๗} ซึ่งจิตร ภูมิศักดิ์ ระบุว่าในยุคศักดินานี้ผู้ชายที่ร่างกายครบอาการ ๓๒

^{๔๓} http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=198&db_file=
๘ มกราคม ๒๕๕๐.

^{๔๔} ศศ. บังอร ปิยะพันธุ์, ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับ
ต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕, (ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏ นครปฐม). ดูเพิ่มเติมใน <http://www.oursiam.net/content/display.php?id=147&category=1>
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

^{๔๕} รศ.ดร. อมรา พงศาพิชญ์, และ รศ.ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, ระบบอุปถัมภ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๒-๑๗๓. และ ดูเพิ่มเติมได้ใน
จิต ภูมิศักดิ์. โคมหมื่นศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒๕-๑๓๓.

^{๔๖} ม. ปาลเลกัวซ์, เล่าเรื่องกรุงสยาม, แปลโดย สันต์ โกมลบุตร, (กรุงเทพมหานคร : ก้าวหน้าการ
พิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๗๘.

^{๔๗} กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ, (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง, ๒๕๑๑), หน้า ๑๗.

ประการ ทุกคนถือว่าเป็นชายฉกรรจ์และจะต้องถูกเกณฑ์เข้ารับราชการ^{๔๘}

ไพร่สม เป็นไพร่ที่มีอายุได้ ๑๘ ปีแล้ว ไปขึ้นทะเบียนเป็นไพร่สมให้มูลนายฝึกหัดและใช้สอย ครั้นอายุได้ ๒๐ ปีก็เปลี่ยนไปเป็นไพร่หลวงมีหน้าที่รับราชการแผ่นดิน ผู้อื่นจะเอาไปใช้สอยไม่ได้^{๔๙} ต้องสังกัดมูลนายและทำงานตามที่มูลนายสั่ง^{๕๐}

ไพร่ส่วย ได้แก่ ไพร่หลวงที่อยู่ตามหัวเมืองซึ่งห่างไกลราชธานี เป็นบริเวณที่มีทรัพยากรเป็นสินค้าสำคัญที่รัฐต้องการ พระมหากษัตริย์มอบให้ขุนนางและโดยปกติไพร่ส่วยจะส่งสิ่งของที่มิอยู่ในท้องถิ่นให้มูลนายที่สังกัดแทนการเข้าเวรยาม

เลก คือ ครอบครัวที่ส่งงานไว้เพื่อเข้ารับราชการในพระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น ๒ จำพวก คือ เลกไพร่และเลกทาส เลกทุกคนต้องชำระเงินต่อห้องพระคลังทุกปี ตามธรรมดาพวกเลกเป็นกำลังหารายได้อันสำคัญให้แก่เจ้าขุนมูลนาย เจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีครอบครัวเลกขึ้นอยู่ในสังกัดของตนตั้งแต่ ๔๐๐ หรือ ๕๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ ครอบครัว^{๕๑}

ทาส เป็นกลุ่มคนที่มีศักดิ์ต่ำสุด แบ่งเป็นประเภทได้ ๓ ประเภท คือ ทาสสินไถ่ ทาสในเรือนเบี้ย ทาสที่ได้รับมาด้วยมรดก ทาสท่านให้ ทาสที่ช่วยไว้จากทัณฑ์โทษ ทาสที่ช่วยไว้ให้พ้นความอดอยาก และทาสเชลย^{๕๒}

ประเภทชนชั้นสมัยต้นรัตนโกสินทร์ การจัดชนชั้นตามกฎหมาย ตำแหน่งของขุนนางก็ยังคงตามศักดิ์นาคล้ายคลึงกับสมัยสุโขทัยและอยุธยา แบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ^{๕๓}

๑. เจ้า
๒. ขุนนาง
๓. ไพร่
๔. ทาส

---

^{๔๘} จิตร ภูมิศักดิ์, โคมหน้าศักดิ์นาไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑๔.

^{๔๙} กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ, หน้า ๑๖.

^{๕๐} เฉลิม พงศ์อาจารย์, พื้นฐานอารยธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๒.

^{๕๑} ขจร สุขพานิช, ข้อมูลจากอดีต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๒๗.

^{๕๒} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, ทาส, ข้อมูลจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%AA> ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๕๓} สังคมและวัฒนธรรมไทย, ข้อมูลจาก <http://www.centered.pbri.net/elearning/ubon/punlapa/capter1/Capter1.cfm.htm#top> ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า ชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมไทยมีแนวโน้มแบ่งตามลำดับสูงต่ำ คือ ๑. รัฐมนตรี ๒. ข้าราชการชั้นนำ ๓. ปัญญาชนชั้นนำ ๔. ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนและปัญญาชนชั้นกลางทั่วไป ๕. ข้าราชการระดับต้น ประชาชนที่มีฐานะพอจะมีอันจะกิน ๖. เสมียน พนักงานชั้นต่ำ กรรมกรมีฝีมือ ๗. กรรมกรไม่มีฝีมือ ชวนา และชาวบ้านที่ยากจนทั่วไป^{๕๔}

๕. ชนชั้นทาส

ชนชั้นทาสเป็นชนชั้นที่มีจำนวนมากในทุก ๆ สังคม แต่กลับไม่ค่อยได้เป็นที่กล่าวถึงมากนักในแวดวงประวัติศาสตร์ เหตุเพราะชนชั้นผู้ปกครองได้กีดกันเอาไว้ด้วยการไม่พูดถึงหรือพูดถึงทาสก็ต่อเมื่ออยู่ในสถานะที่ได้รับความเมตตาจากชนชั้นปกครอง เป็นการโฆษณาความดีของตนของชนชั้นปกครองแบบไม่ได้ตั้งใจที่จะพูดถึงทาส เพราะถ้าพูดถึงชนชั้นทาสตรง ๆ ก็จะเป็นการประจานการเอารัดเอาเปรียบขูดรีดของตนผู้เป็นชนชั้นปกครอง

ในหน้าประวัติศาสตร์ผู้ชนะหรือผู้มีอำนาจเท่านั้นที่เป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ แน่อนเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้ชนะนั้นจะเขียนความชั่วของตนลงในประวัติศาสตร์ จึงทำให้สภาพความทุกข์ยากของชนชั้นทาสไม่ค่อยได้รับการเปิดเผยมากนักในประวัติศาสตร์ อีกด้านหนึ่งนักวิชาการบางท่านมองว่าระบบทาสเป็นส่วนหนึ่งของระบบฐานันดร^{๕๕} จึงไม่แยกเป็นชนชั้นต่างหาก ดังนั้นเราจึงแทบจะไม่มีรู้สึกด้วยซ้ำว่ามีชนชั้นทาสอยู่ในสังคมประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่เรารู้ว่ามีชนชั้นทาสปรากฏอยู่ก็ด้วยการอธิบายสภาพความเป็นอยู่ตามลำดับวิวัฒนาการของสังคมเท่านั้น

สังคมระบบครองทาส คือ รูปลักษณะเบื้องต้นของระบบการขูดรีด สังคมที่แบ่งนายทาสกับทาส คือ เป็นการแยกชนชั้นกันครั้งใหญ่ครั้งแรก ภายใต้ระบบทาสมหาชนถูกขูดรีดต้องตกเป็นสมบัติของผู้ขูดรีด เป็นการใช้อำนาจทารุณอย่างไม่ต้องปิดบังอำพราง ทาสนั้นถือกันว่าเป็นสิ่งหนึ่งของเจ้าของ เจ้าของสามารถเขียนตี อาจจะทำพันทาสได้โดยไม่ต้องมีโทษ^{๕๖} ในสังคมระบอบทาสทั้งหลาย ไม่ว่าลักษณะชาติเผ่าพันธุ์จะแตกต่างกันอย่างไร ก็ล้วนแต่เต็มไปด้วยการต่อสู้ระหว่างทาสกับนายทาส^{๕๗} การเกิดขึ้นแห่งชนชั้นทาส คือ ผู้ที่แพ้สงครามหรือคนยากเจ็บอยู่ใน

^{๕๔} จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๑.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

^{๕๖} เฉลา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: พันธกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๔.

^{๕๗} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัฒนธรรมประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๗.

เผ่าชนถูกบังคับเป็นทาสรับใช้ผู้ชนะ นายทาส คือ ผู้ชนะหรือผู้มีอำนาจและกำลังมากกว่า เป็นก้าวแรกที่สังคมมนุษยชาติได้ก้าวผ่านจากสังคมบรรพกาลที่ไม่มีชนชั้น ไม่มีการขูดรีด ไปสู่สังคมที่มีชนชั้นหรือการเป็นปฏิปักษ์กันทางชนชั้น^{๕๔}

ปัจจุบันกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป จากทาสที่วิวัฒนาการมาเป็นไพร่ จากไพร่ก็มาเป็นคนรับใช้ เป็นคนงานรับจ้าง เป็นกรรมกรแรงงานหรือกรรมอาชีพ ซึ่งอาจจะดูดีขึ้นแต่ก็ยังคงสถานะคงสภาพที่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบเช่นเดิม ถึงแม้จะอยู่ในรูปแบบที่ต่างจากทาสก็ตาม

๖. ชนชั้นจากฐานะทางเศรษฐกิจ

การจัดประเภทชนชั้นด้วยอาศัยฐานระบบเศรษฐกิจนี้ เป็นมุมมองจากเบื้องล่างผู้เบื้องบนก็ว่าได้ ในฐานะของกรรมกรผู้ใช้แรงงานหรือผู้ถูกกดขี่ ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากระบบชนชั้น ในมุมมองนี้ก็แบ่งชนชั้นในอีกรูปแบบหนึ่ง ตัวอย่างเช่น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีพื้นฐานความคิดเห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องกำหนดบทบาทของชนชั้นต่าง ๆ และได้แบ่งประเภทชนชั้นในสังคมออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้^{๕๕}

๑. **ชนชั้นจักรพรรดินิยม** คือ ลัทธิทุนนิยมผูกขาด (Monopoly Capitalism)^{๖๐}
๒. **ชนชั้นนายทุนชาติ** คือ นายทุนที่ครอบครองการผลิตขนาดใหญ่
๓. **ชนชั้นนายทุนน้อย** แบ่งออกเป็น ปัญญาชน เขาวชน นักศึกษา ชาวเมืองที่ยากจน พนักงาน หัตถกรรม เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระและพ่อค้าน้อย
๔. **ชนชั้นชาวนา**
๕. **ชนชั้นกรรมอาชีพ**

ในการแบ่งชนชั้นเป็น ๕ ประเภทดังกล่าวนี้ เกิดจากการแตกแขนงขยายแนวคิดเดิมของคาร์ล มาร์ก ทือริบายวิวัฒนาการของระบบชนชั้นสังคม ที่ต้องผ่านลำดับรูปลักษณะประวัติศาสตร์ ๕ ขั้นตอน คือ สังคมบุพกาล สังคมระบอบทาส สังคมศักดินา สังคมลัทธิทุนนิยม

^{๕๔} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัฒนธรรมประวัติศาสตร์, หน้า ๑๐๓.

^{๕๕} กวินทรการ, พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย : มาร์กซิสต์ไทย, ดูเพิ่มเติมใน

<http://www.thaipoe.com/forever/ipage/story1081.html> ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๕.

^{๖๐} จิต ภูมิศักดิ์, โจมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๔-๕.

และ สังคมนิยม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๖๐}

๑. **สังคมดั้งเดิมหรือสังคมบุพกาล (Primitive Society)** เป็นสังคมที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่กันเป็นครอบครัว ไม่มีใครเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต ทุกครอบครัวมีอาชีพการเกษตรกรรมเป็นพื้น มีการแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว

๒. **สังคมทาส (Slavery)** เป็นสังคมที่ต่อจากสังคมดั้งเดิม สืบเนื่องมาจากการใช้อำนาจบังคับและสังคมเริ่มใหญ่ขึ้น ทาสจึงเริ่มปรากฏตัวชัดเจนมากขึ้น

๓. **สังคมศักดินา (Feudalism)** เป็นวิวัฒนาการขั้นต่อมาของสังคมทาส นายทาสเปลี่ยนแปลงมาเป็นขุนนางเจ้าของที่ดิน ส่วนทาสเปลี่ยนแปลงมาเป็นชาวนาซึ่งมีลักษณะเป็นไพร่ หรืออีกอย่างหนึ่งชาวนาในระบบสังคมศักดินาก็คือทาสติดที่ดิน ขุนนางเจ้าของที่ดินเป็นชนชั้นปกครองและเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการการผลิตบนที่ดิน

๔. **สังคมลัทธิทุนนิยม (Capitalism) หรือนายทุน** หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม สังคมศักดินาก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้เนื่องจากได้เกิดพ่อค้านายทุน มาทำการแข่งขันกับขุนนางเจ้าของที่ดิน เป็นต้นว่า มีการสร้างเมืองอุตสาหกรรม จึงเกิดชนชั้นผสมซ้อนกันอยู่ ๓ ชั้นคือชนชั้นทุนนิยม ชนชั้นเจ้าของที่ดินและสุดท้ายชนชั้นแรงงาน^{๖๑}

นายทุนและเจ้าของที่ดิน จัดว่าเป็นชนชั้นระดับเดียวกัน คือ มีฐานะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ชนชั้นที่ครอบครองปัจจัยการผลิตนี้บางทีก็เรียกว่า ชนชั้นกระฎุมพี (Bourgeoisie)

ชนชั้นแรงงาน เป็นชนชั้นที่ไม่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต นายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตและเป็นผู้จ้างงาน ชาวนาหรือทาสติดที่ดินในสมัยสังคมศักดินาต้องหันมาขายแรงงานเพื่อยังชีพ เพราะเป็นชนชั้นที่ไร้ปัจจัยในการผลิต พวกนี้ต่อมาถูกเรียกว่ากรรมกรหรือกรรมอาชีพ (Proletariat)^{๖๒}

๕. **สังคมนิยม (Socialism)** นายทุนได้ขูดรีดแรงงานส่วนเกิน จึงเกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างกรรมกรกับนายทุน ความขัดแย้งทำให้สังคมนายทุนเปลี่ยนไปเป็นสังคมนิยม เพราะกรรมกรจะทำโค่นล้มทำลายล้างนายทุนลง เปลี่ยนเจ้าของปัจจัยในการผลิตจากมีोनายทุนมาเป็นของส่วนรวม ทุกคนเป็นผู้ใช้แรงงานเหมือนกันหมดและได้ค่าตอบแทนตามความสามารถ

^{๖๐} Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology*, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9.

^{๖๑} จ้างนค์ อธิวฒนติธิ์ และคณะ, *สังคมวิทยา*, หน้า ๙๐.

^{๖๒} สุภา ศิริมานนท์, *แคปิตลลิสม์*, (พระนคร: สำนักพิมพ์เกสส์ไทย, ๒๕๑๗), หน้า ๒๓.

ข. ประเภทของความขัดแย้งในชนชั้น

ที่ผ่านมาเราได้ศึกษาประเภทของชนชั้นไปแล้ว ถัดจากนี้ไปเป็นการศึกษาประเภทของความขัดแย้งในชนชั้น เรื่องความขัดแย้งในชนชั้นนี้ดูเหมือนว่า ในสังคมมนุษยชาติที่ผ่านมา หลังจากที่ชนชั้นปรากฏตัวขึ้นแล้ว ประวัติศาสตร์ทั้งหมดก็เป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางชนชั้นไม่ว่าจะเป็นนายทาสกับทาส เจ้าของที่ดินกับชาวนา ผู้มีสมบัติกับผู้ไร้สมบัติ หรือพุดอีกนัยหนึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างสิ่งใหม่กับสิ่งเก่า ทำให้ระบอบสังคมใหม่เข้าแทนที่ระบอบสังคมเก่า ผลักดันความก้าวหน้าของสังคม^{๖๔} ชนชั้นจึงเป็นสื่อชนวนของความแตกแยก ที่ได้มีชนชั้นที่นั้นเต็มไปด้วยความขัดแย้ง^{๖๕}

โดยพื้นฐานหลัก ๆ ของความขัดแย้งในชนชั้น คือ ความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์การผลิต หรือการต่อสู้ทางชนชั้นเกิดจากการปะทะกันทางผลประโยชน์เศรษฐกิจระหว่างชนชั้นต่าง ๆ การเกิดและการพัฒนาของชนชั้นนั้น เป็นผลแห่งการพัฒนาของการผลิตทางวัตถุ^{๖๖} กล่าวคือ เป็นประวัติศาสตร์ของประชาชนผู้ใช้แรงงานและการแย่งชิงเพื่อการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต

ถ้าเจาะจงลงรายละเอียดที่ต้นตอความขัดแย้งแล้วก็มีนักวิชาการ เช่น จอห์น แมคคอนแนล^{๖๗} และคริสโตเฟอร์ มัวร์^{๖๘} ได้สรุปชี้ว่าคนเราที่ขัดแย้งกันนั้นจะขัดแย้งกันไม่ประเด้นใดก็ประเด้นหนึ่ง ในจำนวน ๕ ประเด้นนี้ คือ

๑. **ขัดแย้งกันด้านข้อมูล (Data Conflict)** ได้แก่ ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน เข้าใจผิดในข้อมูล ขาดการสื่อสารหรือสื่อสารไม่ชัดเจน

๒. **ขัดแย้งกันด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict)** ได้แก่ ขัดแย้งกันทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ปรารถนาและต้องการ เช่น อำนาจ หน้าที่

---

^{๖๔} บุญศักดิ์ แสงระวี, **โลกทัศน์..ปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษ**, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๕. (ผู้วิจัยปรับแต่งสำนวนเพื่อความเหมาะสม).

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๗.

^{๖๖} บุญศักดิ์ แสงระวี, **สังขรณ์ของสังคมมนุษยชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์**, หน้า ๒๕.

^{๖๗} จอห์น แมคคอนแนล อ่างใน **จินตนา ยูนิพันธ์ และลิลิต ศรีทรัพย์นันต์**, (การจัดการศึกษาทางการพยาบาลกับคุณภาพบัณฑิต, วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๑-๑๓๗.

^{๖๘} Christopher Moor, **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict**, 2nd ed., (San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 1996), pp. 60-61.

๓. **ขัดแย้งกันด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict)** ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมหรือวิธีในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน

๔. **ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict)** ได้แก่ ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ กฎเกณฑ์กติกาและขาดความยุติธรรม

๕. **ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict)** ได้แก่ ศาสนา โลกทัศน์ ความเชื่อ วัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และการให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ คือ ประเภทของชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้น ชนชั้นสำคัญที่ปรากฏในสังคมโลกทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันในแต่ละประเทศนั้น ก็จะมีชนชั้นปรากฏหรือซ่อนอยู่หลายประเภท เรียกได้ว่าร้อยประเทศก็ร้อยชนชั้นชนชั้นที่ว่าได้ กล่าวคือ จะมีรูปแบบระบบหรือชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ในด้านหนึ่งเป็นนัยบอกให้รู้ว่าเป็นการยากที่จะระบุหรือศึกษาให้ครบทุกชนชั้นในทุกประเทศได้

อย่างไรก็ดี ถึงแม้เราไม่สามารถศึกษาชนชั้นให้ครบทุกประเทศได้ ก็ไม่ใช่อุปสรรคสำหรับการศึกษาเรื่องชนชั้น เพราะชนชั้นในสังคมหนึ่ง ๆ ที่เราศึกษาสามารถถ่ายทอดบอกสะท้อนถึงวิวัฒนาการหรือการก่อเกิดของชนชั้นในประเทศอื่น ๆ ได้ เพราะสภาพลักษณะความเป็นจริงโดยหลักใหญ่ ๆ ของชนชั้นทุกชนชั้นจะเหมือนกันหมด คือ จะมีลักษณะของความไม่เท่าเทียมกัน การกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบ การดูถูกเหยียดหยาม การกีดกันทางอำนาจหรือผลประโยชน์ การตัดดวงผลประโยชน์จากชนชั้นที่ต่ำกว่าชนชั้นของตน ทั้งในแง่ชีวิต ทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพ

ประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ทำให้ทราบได้ว่า ที่ใดมีชนชั้นไม่ว่าในประเทศใด ๆ หรือในอดีตและปัจจุบัน ที่นั่นล้วนมีความปั่นป่วน ยุ่งเหยิงและการต่อสู้ ในการขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นนำไปสู่การกดขี่ข่มเหง การดูถูกเหยียดหยาม มีความหวาดระแวงสงสัยและความแตกสามัคคีในหมู่สมาชิกของสังคม เพราะฉะนั้นจึงควรหาวิธีการที่จะป้องกันหรือหาทางออก เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นที่จะเกิดในอนาคต แน่นนอนก่อนอื่นเราต้องค้นหาเหตุที่ก่อให้เกิดชนชั้นและเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในชนชั้นให้ได้ก่อน เพื่อการแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกจุด ดังจะกล่าวในลำดับถัดไป

๒.๑.๓ ลักษณะของชนชั้นและความขัดแย้ง

ระบบชนชั้น (Class System) เป็นระบบการจัดลำดับชั้นของคนในสังคม ใครเป็นชนชั้นใดไม่มีกฎหมายกำหนด ขอบเขตของชนชั้นไม่มีการขีดกั้นไว้ชัดเจนแน่นอนว่าในสังคมหนึ่งจะมีกี่ชนชั้นและใครเป็นชนชั้นใด ลักษณะของชนชั้นและความขัดแย้งจึงเป็นการพูดถึงสภาพวิถีชีวิต

หรือบทบาทหน้าที่ของชนชั้น ซึ่งชนชั้นในแต่ละประเทศหรือแต่ละท้องถิ่นมีระบบที่ไม่เหมือนกัน ในส่วนปลีกย่อย แต่ก็มีลักษณะโดยภาพรวมที่เหมือนกัน ในการศึกษาลักษณะของชนชั้นนี้ ขอ ยกตัวอย่างเฉพาะชนชั้นที่พอจะเป็นที่รู้จักกันดี เพื่อไม่ให้เนื้อหากว้างมากเกินไป

ลักษณะใหญ่ ๆ ของชนชั้น มี ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ลักษณะปิดและลักษณะเปิด ระบบวรรณะในอินเดียเป็นลักษณะระบบปิด ส่วนระบบชนชั้นในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ยุคใหม่เป็นลักษณะระบบเปิด เป็นต้นว่า ผู้คนธรรมดาสามัญสามารถพัฒนาเปลี่ยนสถานภาพไป เป็นชนชั้นพ่อค้านายทุนได้

๒.๑.๓.๑ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นวรรณะ (Caste)

ระบบวรรณะเป็นสังคมที่เคร่งครัดที่สุด คือ ลักษณะคนในสังคมถูกกำเนิดให้มีฐานะต่ำ สูงแยกกันเป็นกลุ่ม จะอยู่ในวรรณะเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลที่เกิดมามีสถานภาพใดก็ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้นได้ เมื่อถูกจัดอยู่ในสถานภาพหรือวรรณะใดก็ต้องพบปะสมาคมกันระหว่างบุคคลในวรรณะเดียวกันเท่านั้น ระบบวรรณะที่เป็นแบบฉบับสมบูรณ์ที่สุดคือ ระบบวรรณะของสังคมอินเดีย เป็นระบบการจัดชนชั้นทางสังคมที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม วรรณะในอินเดียนั้นแยกออกเป็น ๕ วรรณะ คือ พราหมณ์ (Brahmins) กษัตริย์ (Kshatriyas) แพศย์ (Vaishyas) ศูทร (Shudras) และจัณฑาล (Untouchables)^{๖๕} ซึ่งเกิดจากความเชื่อในคำสอนของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูที่ว่าพราหมณ์เกิดจากปาก(โอษฐ์) กษัตริย์เกิดจากแขน(พาหา) แพศย์เกิดจากท้อง(อุทร) และศูทรเกิดจากขา(เพล) ของพระผู้เป็นเจ้า^{๖๖} จัณฑาลนั้นเดิมถูกจัดให้เป็นพวกนอกวรรณะ

สภาพดังกล่าว ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมกัน มีการกีดกันกันและกันด้วยระบบความเชื่ออันเกิดจากศาสนา ดังจะเห็นได้จากความเชื่อที่ว่าบุคคลเกิดมาในวรรณะใด เพราะกรรมในชาติปางก่อน ผู้ที่มีกรรมดีจะเกิดในวรรณะสูง ผู้ก่อกรรมชั่วจะเกิดในวรรณะต่ำ บุคคลจะต้องยอมรับชะตากรรมนั้นและต้องปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบประเพณีของวรรณะ การฝ่าฝืนกฎของวรรณะถือว่าเป็นบาปและจะทำให้ต้องเกิดเป็นคนวรรณะต่ำลงไปอีกในชาติหน้า แม้แต่

^{๖๕} <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ระบบชนชั้นทางสังคม.htm>

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

^{๖๖} จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๘.

ลักษณะการประกอบอาชีพก็จะต้องต่างกัน กล่าวคือว่า คนในวรรณะหนึ่งจะไปทำงานหรืออาชีพของอีกวรรณะหนึ่งไม่ได้ เป็นความเหลื่อมล้ำชนิดมีความรังเกียจศักดิ์ศรีสถานภาพของกันและกัน^{๑๐} ลักษณะการกีดกันรังเกียจที่สำคัญของชนชั้นวรรณะ พอจะจำแนกได้ดังนี้

๑. การแต่งงานต้องกระทำกันระหว่างคนในชาติเดียวกัน กานแต่งงานกับคนต่างชาติอนุญาตได้เฉพาะกรณีที่ชายแต่งงานกับหญิงที่ชาติต่ำกว่า นอกนั้นจะถือว่าทำผิดและกลายเป็นคนนอกวรรณะไป

๒. การกินอาหารจะต้องกินอาหารร่วมกันได้เฉพาะคนที่อยู่ในชาติเดียวกัน และการรับประทานอาหารนั้น คนในชาติต่ำยอมรับอาหารจากคนที่อยู่ในชาติสูงกว่าได้ ถ้ากลับกันทำไม่ได้

๓. อาชีพ โดยทั่วไปคนในชาติเดียวกันมักจะมีอาชีพเดียวกัน การบริโภคอาหารของวรรณะหรือชาติสูง ๆ จะไม่กินเนื้อสัตว์ แต่จะกินอาหารมังสวิรัตินั้น เป็นต้น^{๑๑}

ในส่วนของอาชีพเกี่ยวกับการจับหรือฆ่าและขายสัตว์ เป็นอาชีพต้องห้ามสำหรับพวกวรรณะสูง ในทางกลับกันพวกวรรณะสูง คือ พราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ เท่านั้นที่มีสิทธิทำพิธีกรรมบางอย่าง ดังนั้น ลักษณะของพราหมณ์จึงผูกขาดเป็นตัวแทนฝ่ายปัญญา ไวศยะเป็นตัวแทนฝ่ายกิจกรรมผลิตสินค้าและบริการสังคม กษัตริย์เป็นตัวแทนฝ่ายกำลัง และศูทรเป็นตัวแทนฝ่ายรับดำเนินการ เป็นแรงงานที่ช่วยผลักดันกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เคลื่อนไป ระบบวรรณะเชื่อกันว่าเป็นกฎธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองแม้ว่าเราจะปรารถนาหรือไม่ก็ตาม^{๑๒}

สาเหตุอีกอย่างหนึ่งของความขัดแย้งกันของชนชั้นวรรณะ คือ มาจากเรื่องลักษณะของความสูงต่ำของวรรณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสำคัญของหน้าที่ พวกอารยันถือว่าการบูชาวงสรวงเทพเจ้าให้ถูกวิธีเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุด ส่วนการรบและป้องกันสังคมจากศัตรูแล้วยึดเอาทรัพย์สินมาจากศัตรูมีความสำคัญรองลงมา การเลี้ยงสัตว์และเพาะปลูกเพื่อเลี้ยงสังคมมีความสำคัญเป็นลำดับสาม ส่วนผู้มีหน้าที่รับใช้ยอมสำคัญน้อยที่สุด เป็นหน้าที่ของทาสซึ่งได้มาจากเชลยศึกผู้แพ้

^{๑๐} พัทธา สายหู, **กลไกของสังคม**, หน้า ๑๕๕.

^{๑๑} คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **อารยธรรม สมัยโบราณ-สมัยกลาง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๑.

^{๑๒} ปริษา ช่างขวัญยืน, **ระบบปรัชญาการเมืองในมานวธรรมศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๒๑.

สงคราม^{๓๔} เพราะหน้าที่ของสุทรเกิดจากกำเนิดเดิม คือ รับใช้^{๓๕} รับใช้วาระสูงทั้งสามด้วยความนอบน้อม สุภาพและอดทน^{๓๖}

วาระสุทรนั้นแม้ว่าจะมีสติปัญญาดีเลิศสักเพียงใดหรือมีความสามารถขนาดไหน ก็ไม่มีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพของสติปัญญาและความสามารถของตนอย่างเต็มที่ เนื่องจากหน้าที่เดียวที่วาระสุทรต้องกระทำ คือ การรับใช้ และเป็นหน้าที่ที่ติดตัวตลอดชีพ ดังความจากอภิปฐมพธรรมสูตรที่ว่า “สุทรดำรงชีวิตด้วยการเฝ้าดูเท้า”^{๓๗} “การรับใช้ต่อสามวาระแรกเป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับวาระสุทร วาระสูงที่สุทรรับใช้เป็นผู้ยิ่งใหญ่และเป็นเนืองนาบุญของวาระสุทร”^{๓๘} และในมนุธรรมศาสตร์ว่า “สุทรจะบริสุทธีเมื่อเชื่อฟังวาระที่สูงกว่า พุดจาแต่น้อย ไม่หยิ่งจองหอง และต้องยอมอยู่ใต้อำนาจของพราหมณ์เสมอ จะได้ไปเกิดในวาระที่สูงขึ้นในชาติหน้า”^{๓๙}

การกีดกันและรังเกียจกันนี้ ยังปรากฏออกมาในรูปของกฎหมาย ตัวอย่างเช่น “สุทรผู้ดีตัวเสมอกับสมาชิกของสามวาระแรก ในการสนทนาบนถนน บนที่นั่ง ในการนั่งและด้วยเหตุผลที่คล้ายกัน จะถูกโบย^{๔๐} หรือ ไม่อนุญาตให้สุทรทำการสะสมความมั่งคั่ง แม้ว่าเขาสามารถ

---

^{๓๔} ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, *อารยธรรมตะวันออก*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๘.

^{๓๕} พิศมัย อาษาโนน, “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างคัมภีร์พระเวทกับอัล-กุรอาน และอัล-หะดีษ”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๒๘, หน้า ๘๑.

^{๓๖} Max Muller F., *The Sacred Book of the East : The Law of the Manu*, (Delhi: Motilal Banarsidass, 1970), p. 24. ดูเพิ่มเติมใน พระมหานิกั สุวรรณดี, “การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวาระของชาวฮินดูในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวฮินดูและนักศึกษาศาสนาในกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔, หน้า ๒๕.

^{๓๗} Max Muller F., *The Sacred Book of the East : The Sacred Law of the Aryas*. (Delhi: Motilal Banarsidass, 1969), p. 146. ดูเพิ่มเติมใน พระมหานิกั สุวรรณดี, *เรื่องเดียวกัน*. หน้า ๔๑.

^{๓๘} พระมหานิกั สุวรรณดี, *การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวาระของชาวฮินดูในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวฮินดูและนักศึกษาศาสนาในกรุงเทพมหานคร*, หน้า ๔๑.

^{๓๙} *เรื่องเดียวกัน*. หน้า ๔๑.

^{๔๐} อ้างแล้ว.

ที่จะทำได้ สำหรับผู้ที่มีความมั่งคั่งจะทำให้พราหมณ์ไม่สบายใจ^{๕๑} จากสภาพดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมองว่า คงจะเป็นมาตรการป้องกันที่จะไม่ให้วรรณะศูทรมีความเข้มแข็ง จนสามารถแยกตัวตั้งเป็นอิสระได้ การไม่มีโอกาสได้สะสมทรัพย์สินและการถูกลงโทษเมื่อพยายามจะขยับฐานะให้สูงขึ้นนี้ ทำให้วรรณะศูทรจึงอยู่ในระดับที่ต่ำสุดของสังคมในทุกยุคสมัย การจัดชนชั้นสังคมแบบวรรณะนี้ เชื่อว่ายังไม่อาจเป็นข้อสรุปได้ว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นไปโดยธรรมชาติ เพราะคำอธิบายที่มากมายดูเหมือนกำลังปกปิดละเลยไม่พูดถึงความเหลื่อมล้ำ กีดกัน ถูกเหยียดหยามที่ซ่อนอยู่ ประหนึ่งว่ามีความเป็นปกติไร้ความขัดแย้ง แต่แท้จริงความเดือดดาลในใจของชนชั้นวรรณะที่ต่ำต้อยยังคงกรุ่นรอรวันระเบิด

๒.๑.๓.๒ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นศักดินาตะวันตก (Feudalism)

ระบบชนชั้นศักดินา (Feudalism) นั้น เป็นระบบที่ตั้งหลักฐานขึ้นในประเทศฝรั่งเศส และพัฒนากลมกลืนเข้าเป็นแบบการปกครองของอังกฤษ เมื่อรบนชนกษัตริย์จะมอบที่ดินเป็นรางวัลแก่นักรบหรือขุนนาง^{๕๒} ชนชั้นขุนนาง(Lord)ในระบบศักดินานี้ เป็นตำแหน่งสืบสกุล พระมหากษัตริย์จะปลดออกไม่ได้ จะสืบสกุลไปจนกว่าจะสิ้นบุตรชายจึงจะสูญไป และไม่เข้าราชการ ขุนนางเหล่านี้จะมีที่ดินหรือ Estate เป็นของตนเอง มีข้าตดิน (Fief) ชนชั้นข้าหรือไพร่ (Vassal) คือ ผู้ที่อยู่ระดับต่ำที่สุดจะรับที่ดินไปจากเจ้าของที่ดินในลักษณะเช่า เป็นการเช่าชนิดสืบต่อเป็นมรดกตกทอดในตระกูล และเป็นผู้อยู่ใต้ใบอนุญาตหรือเป็นผู้อยู่ใต้อำนาจของขุนนางเป็นชนชั้นที่ทำงานให้แก่ชนชั้นขุนนาง^{๕๓} แต่ละครอบครัวทำกินจะขายหรือโยกย้ายไม่ได้ถ้าเจ้าของที่ดิน (Lord) ไม่สั่ง เหล่าขุนนางจะเก็บผลประโยชน์ในรูปแบบของการเก็บส่วยอากรหรือผลผลิตจากชาวนาชาวไร่^{๕๔} พร้อมกันนั้นก็เป็นผู้คุ้มครองความปลอดภัยของไพร่และที่ดินไม่ให้ตกอยู่มือของคนอื่น

^{๕๑} พระมหานิกอร์ สุวรรณดี, การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะของชาวฮินดูในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวฮินดูและนักศึกษาศาสนาในกรุงเทพมหานคร, หน้า ๔๓.

^{๕๒} ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ฝรั่งเศสศักดินา, หน้า ๑๓.

^{๕๓} <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/1-2.doc> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๕๔} จำนงค์ อควิฒนสิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๕.

ลักษณะการปกครองของระบบชนชั้นศักดินาตะวันตก (Feudalism) ในแต่ละเขตแคว้นก็มีขุนนางครองอำนาจเป็นอิสระที่จะบังคับบัญชาราษฎรภายในเขตแคว้นของตนโดยสมบูรณ์^{๘๕} คือ พระจักรพรรดิมอบให้ขุนนางเป็นผู้ปฏิบัติภาระหน้าที่แทน อำนาจอยู่ในมือขุนนางโดยเด็ดขาด เป็นการปกครองราษฎรโดยเหล่าขุนนางตามแคว้นต่าง ๆ แคว้นใครแคว้นมัน ขุนนางทั้งปวงยอมเป็นข้าก้องพระจักรพรรดิให้เป็นหัวหน้า เมื่อมีสงครามก็จะมีหน้าที่ทำสงครามช่วยพระจักรพรรดิ

ส่วนลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ การถือกรรมสิทธิ์ปัจจัยแห่งการผลิต คือ ที่ดินและเครื่องมือจำเป็นอื่น ๆ ส่วนใหญ่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าขุนมูลนาย (Feudal Lord) หรือพวกเจ้าของที่ดิน (Land Lords) เหล่าไพร่ที่ดินต้องแบ่งผลผลิตให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าเช่าที่ เป็นการค้าผูกขาดของพวกเจ้าขุนมูลนาย พุงด่าง ๆ ก็คือ พวกเหล่าขุนนางผู้เป็นชนชั้นปกครองผูกขาดการค้าไว้ในกำมือของตนแต่ฝ่ายเดียว^{๘๖}

ราษฎรมีหน้าที่ต่อขุนนางในฐานะไพร่ที่ดินของขุนนาง ผู้ใดเป็นเจ้าของที่ดินก็เป็นเจ้าของคนเหล่านั้นด้วย พวกไพร่ที่เกิดในที่ดินอันใด ก็ต้องตั้งตัวมาหากินอยู่บนที่ดินนั้น หากว่าพวกไพร่หลบหนีออกจากที่ดินไป เจ้าหน้าที่ก็มีอำนาจไปจับตัวกลับคืนมาได้^{๘๗} การเป็นนายเป็นข้ากันนี้เป็นความสัมพันธ์สืบต่อกันไปถึงทายาทลูกหลาน ใครเป็นนายตายลงทายาทก็รับตำแหน่งนายแทนต่อไป ตราบใดที่ที่ดินอันเป็นมูลเหตุนี้ยังคงอยู่^{๘๘} ชาวนาและประชาชนผู้ถูกขูดรีดโดยทั่วไปมิได้มีบทบาทในการค้าอย่างอิสระแต่อย่างใดเลย

การขัดแย้งขูดรีดกันในระบอบศักดินาตะวันตกนี้ อาศัยการขูดรีดระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์อย่างไม่มี การปิดบังอำพรางเลย แรงงานของไพร่บนที่ดินนั้นแบ่งออกเป็นแรงงานที่จำเป็นและแรงงานส่วนเกิน แรงงานที่จำเป็นคือแรงงานที่ชาวนาสินเปลื้องไปเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว แรงงานส่วนเกินคือแรงงานที่ชาวนาสินเปลื้องไปเพื่อผลประโยชน์ของเหล่าขุนนาง ไพร่ที่ดินต่างจากทาสตรงที่ว่าเขาอาจเจียดเวลาส่วนหนึ่งไปทำงานในที่นาของตน เป็นการเปิดทางให้ทาสวิวัฒนาการก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง ซึ่งช่องทางนี้จะมีขึ้นไม่ได้เลยในสมัยครอบครองทาส^{๘๙}

^{๘๕} ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช , ฝรั่งเศสศักดินา, หน้า ๓๓.

^{๘๖} จิต ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๖.

^{๘๗} ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช , ฝรั่งเศสศักดินา, หน้า ๕๕.

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๕.

^{๘๙} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๔-๑๕.

๒.๑.๓.๓ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นศักดินาไทยในอดีต

ศักดินาไทยกับศักดินาตะวันตก ดูเหมือนจะเป็นระบบที่แตกต่างกันเพียงรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ขุนนางตะวันตกเป็นขุนนางสืบตระกูลและไม่ใช่ข้าราชการ แต่ตำแหน่งขุนนางไทยเป็นข้าราชการหรือผูกพันกับระบบราชการ ขุนนางตะวันตกนั้นจะผูกพันกับการถือครองที่ดินที่ได้รับพระราชทาน ส่วนในเรื่องสวัสดิการและผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ดินหรือกำลังคนนั้น ขุนนางตะวันตกมีส่วนคล้ายกับขุนนางของไทย แต่ไม่ได้สืบตระกูล เรียกได้ว่าแตกต่างกันไม่เหมือนกันเสียทีเดียว

๒.๑.๓.๓.๑ ลักษณะความขัดแย้งในรูปแบบของการปกครอง

ศักดินาสมัยยุคต้นรัตนโกสินทร์ ในยุคแรกเริ่มตอนต้นรัตนโกสินทร์ มีการจัดลำดับชั้นของบุคคลขึ้นอย่างครอบคลุม ขุนนางและมูลนายถือเป็นตัวแทนขององค์พระมหากษัตริย์ในการที่จะดูแลและปกครองไพร่พล การจัดชนชั้นตามกฎหมาย ตำแหน่งของขุนนางก็ยังจัดตามศักดินาคือคล้ายคลึงกับสมัยสุโขทัยและอยุธยา ส่วนรากฐานแห่งการจัดระเบียบทางสังคมถือได้ว่า ยังเป็นไปตามกรอบแนวคิดเดิม คือ ประชาชนคาดหวังที่จะได้รับการคุ้มครองจากผู้มีอำนาจเหนือตนเสมอ^{๕๐}

ลักษณะชนชั้นเจ้า มีลักษณะเป็นเหมือนสมัยอยุธยา แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ได้เพิ่มขึ้นหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวงสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่ไม่จัดว่าเป็นชนชั้นเจ้าเต็มตัว ไม่จัดอยู่ในพวกเจ้า จะอยู่ในกลุ่มของพวกมหาดเล็ก เนื่องจากฐานันดรศักดิ์เช่นนี้ได้รับตำแหน่งราชการที่ไม่สำคัญนัก^{๕๑}

ลักษณะชนชั้นขุนนาง ตำแหน่งและหน้าที่ของขุนนางในสมัยนี้มีความชัดเจน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอยู่ ๘ ลำดับ คือ สมเด็จเจ้าพระยา เจ้าพระยา พระยา พระ หลวง ขุน หมื่น และพัน ผู้ที่ถือศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไปจัดว่าเป็นขุนนางเหมือนสมัยอยุธยา ยกเว้นกลุ่มที่ทำงานกรมมหาดเล็ก เพราะกลุ่มนี้จัดว่าเป็นขุนนางอยู่ในตัว^{๕๒}

^{๕๐} ม.ร.ว. อकिन ระพีพัฒน์, สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๘), หน้า ๑๕๕.

^{๕๑} นคร พันธุ์ณรงค์, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย, หน้า ๑๕๗.

^{๕๒} ม.ร.ว. อकिन ระพีพัฒน์, สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๖, หน้า ๒๐๘.

ลักษณะชนชั้นไพร่ หมายถึง ประชาชนพลเมืองโดยทั่วไป ถือได้ว่ามีอิสระพอสมควร แต่ต้องสังกัดมูลนายเพื่อการปกป้องคุ้มครองทางกฎหมาย การให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่ไพร่เป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของนาย หน้าที่ที่สำคัญของไพร่คือจะต้องส่งส่วยให้นายของตน เหตุว่าข้าราชการในสมัยก่อนไม่ได้รับเงินเดือน แต่มีส่วยและแรงงานของไพร่เป็นเครื่องตอบแทน^{๕๓} ไพร่มีความจำเป็นต้องการนายให้คุ้มครองตนจากการเบียดเบียนของขุนนางอื่น เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีกองตำรวจ อำนาจการจับกุมตกอยู่กับข้าราชการทั้งหมดที่เป็นขุนนาง ไพร่ที่ไม่มีนายสังกัดอาจถูกจับและไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย ฉะนั้น ไพร่ทุกคนจะต้องสังกัดมูลนาย มิฉะนั้นไพร่จะไม่สามารถรับการคุ้มครอง และต้องอยู่ในสังกัดที่บิดาของตนสังกัดอยู่^{๕๔}

ศักดินาของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ โดยทางกฎหมายได้เลิกล้มไปแล้ว แต่การแบ่งชั้นที่ถือเอาพฤติกรรมบางอย่างของระบบขุนนางยังคงดำรงอยู่ เช่น การถือยศศักดิ์ตามเชื้อสายตระกูลเก่า การมีอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ของข้าราชการ เป็นต้น

๒.๑.๓.๓.๒ ลักษณะความขัดแย้งในรูปของการครองครองผลผลิต

ความขัดแย้งทางชนชั้น จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคกัน ในด้านการเข้าถึงหรือมีอำนาจในการครองครองกรรมสิทธิ์ โดยเฉพาะเรื่องที่ดินเหมือนอย่างที่จิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวไว้ว่า ระบบขุนนางเป็นระบบที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้ชนชั้นขุนนางได้ครอบครองปัจจัยในการผลิต ที่ดิน ซึ่งเป็นสมบัติที่มีค่าอย่างยิ่งในสังคมที่มีรากฐานทางเศรษฐกิจจากการเกษตร^{๕๕} (ในประเด็นที่ดินนี้ นักวิชาการบางท่านก็มีความคิดเห็นว่าเป็นเพียงแค่ “นาแห่งศักดิ์”^{๕๖} คือ เป็นแค่อำนาจหรือตำแหน่งเท่านั้น)

สมัยสุโขทัย ดูเหมือนข้อมูลความขัดแย้งจะยังไม่ชัดเจนมากนัก เพราะนักวิชาการยังมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่ซึ่งบางท่านก็ว่า ชนชั้นผู้นำในสมัยนั้นมีสถานะไม่สูงส่งต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากยังมีประชาชนพลเมืองน้อย จึงเป็นการปกครองแบบหัวหน้าครอบครั้ว ซึ่งมีบิดาเป็น

^{๕๓} ม.ร.ว. อคิน ระพีพัฒน์, สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๖, หน้า ๑๓๗.

^{๕๔} นคร พันธุ์วงศ์, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๐๒.

^{๕๕} ศศ. บังอร ปิยะพันธุ์, ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕. อ้างแล้ว.

^{๕๖} จำนงค์ อควิวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๖๕.

ใหญ่ในครอบครัว เป็นการปกครองแบบเครือญาติ^{๕๗} ส่วนพวกไพร่ สามัญชน มีสิทธิเสรีภาพมากพอสมควร ดูได้จากหลักฐานบันทึกที่ว่า “ใครสร้างได้ ไว้ให้แก่มั่น” อีกทั้งทรัพย์สินนี้เมื่อตายไปก็ตกเป็นมรดกแก่ลูกหลานของตน สิทธิในการประกอบอาชีพ และสิทธิในการที่จะเรียกร้องความเป็นธรรมจากพระเจ้าแผ่นดิน ทำได้โดยไปส่นกระดิ่งที่แขวนไว้หน้าพระราชวังได้^{๕๘} แต่ข้อมูลที่ปรากฏในหัวข้อถัดไปที่ว่าด้วยลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นระบบทาส กลับไม่เป็นเช่นนั้น

สมัยอยุธยา ได้มีความขัดแย้งของประชากรและมีระเบียบแบบแผนสลับซับซ้อนมากขึ้น อาจจะกล่าวได้ว่าสังคมสมัยอยุธยาเป็นระบบขุนนางที่สมบูรณ์เต็มตัว คือว่า มีการแบ่งแยกชนชั้นอย่างเด็ดขาดระหว่างขุนนางกับราษฎร ในหมู่ราษฎรก็มีการแบ่งชนชั้นผู้ดีกับชนชั้นไพร่ ในหมู่ขุนนางก็มีฐานันดรกำหนดความสูงต่ำของแต่ละฐานะตำแหน่ง และมีสิทธิในสังคมแตกต่างกัน^{๕๙} พระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดิน มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารบ้านเมือง ออกกฎหมายและการตัดสินคดี รวมทั้งการแต่งตั้งถอดยศตำแหน่งฐานันดรของเหล่าขุนนาง ส่วนชนชั้นขุนนางผู้เป็นน้าหรือชนชั้นปกครองได้รับการพระราชทานให้ถือศักดินา ซึ่งก็อาจเป็นเครื่องเทียบยศและเป็นเครื่องปรับผู้กำเกินหรือเป็นเครื่องปรับผู้ถือศักดินานั่นเอง เมื่อเขาทำผิด^{๖๐}

ด้านกฎหมายกำหนดอัตราศักดินาแบ่งเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ พวกผู้ดีกับพวกไพร่ พวกผู้ดีนั้นได้แก่ผู้ที่มีศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่จนถึง ๑๐,๐๐๐ ไร่^{๖๑} มีอภิสิทธิ์เหนือไพร่หรือสามัญชนทั่วไปหลายอย่าง เช่น ไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน เป็นต้น ส่วนชนชั้นไพร่ผู้มีศักดินาดำกว่า ๔๐๐ ไร่ลงมา เรียกว่า ไพร่^{๖๒} ไพร่ โดยทั่วไป หมายถึง สามัญชน ส่วนใหญ่จะมีศักดินาเพียง ๕ – ๑๐ ไร่ พวกนี้ส่วนมากเป็นทาสที่เพิ่งได้หลุดพ้นมาเป็นไท และเป็นชนชั้นส่วนข้างมากในสังคม^{๖๓} อีกทั้งรูปแบบปกครองมีการจัดตั้งกรมกองต่าง ๆ ขึ้น ไพร่จะถูกเรียกมาใช้งานเกี่ยวข้องกับกรมที่เจ้า

^{๕๗} ประยงค์ สุวรรณบุบผา, รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๓.

^{๕๘} เฉลิม พงศ์อาจารย์, พื้นฐานอารยธรรมไทย, หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

^{๕๙} ถนอม อานามวัฒน์, ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา, (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓๐๑.

^{๖๐} <http://www.dhammadownload.com/dhamma/vocab/vocab32.htm> ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๕.

^{๖๑} เฉลิม พงศ์อาจารย์, พื้นฐานอารยธรรมไทย, หน้า ๑๕๕.

^{๖๒} ถนอม อานามวัฒน์, ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา, หน้า ๓๐๓.

^{๖๓} จิตร ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๑. หน้า ๑๕๕.

ขุนมูลนายนั้นสังกัดอยู่ด้วย^{๑๐๔} เจ้าขุนมูลนายจะสร้างสมไพร่ในอาณัติของตนตามคำสั่งราชการ และพาตัวไพร่ไปไต่สวนคดีในศาลเมื่อมีกรฟ้องร้องไพร่ ศาลจะส่งหมายจับไปยังนายของไพร่คนนั้น และนายจะถูกลงโทษถ้าไม่เชื่อฟังหมายตั้งของศาล^{๑๐๕}

๒.๑.๓.๔ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นทาส (Slavery System)

ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นระบบทาส (Slavery System) มีลักษณะที่ไม่มีความเท่าเทียมกันในเสรีภาพ เป็นชนชั้นที่ต่ำต้อย ถูกขูดรีดครัดเอาเปรียบในทุก ๆ อย่างจากชนชั้นที่เหนือกว่า ชนชั้นนำสามารถใช้ทาสทำงานได้โดยไม่ต้องให้ค่าตอบแทน เป็นชนชั้นที่ไม่ค่อยได้มีการพูดถึงมากนักในวงประวัติศาสตร์ นักวิชาการบางท่านก็จัดปะปนอยู่ในชนชั้นเจ้าขุนมูลนาย ประหนึ่งเป็นชนชั้นที่หลบซ่อนอยู่หรือไม่สำคัญ ชนชั้นทาสมีมานานในอดีต จนแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นจุดแรกเริ่มของชนชั้นก็ว่าได้ แม้แต่สังคมอังกฤษสมัยเมื่อยังใช้ระบอบฟิวเดลิสม์ ก็ยังมีไพร่ที่คิดดินซึ่งมีลักษณะเหมือนทาส (ถึงแม้จะมีกฎหมายระบุว่าไม่ใช่ทาสก็ตาม) ชนชั้นขุนนางจะผูกขาดตำแหน่งต่าง ๆ และยึดครองผลประโยชน์ไว้ในหมู่พวกของตน ซึ่งชนชั้นต่ำไม่มีสิทธิ์ที่จะเรียนและไม่มีส่วนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับงานการปกครองเลยแม้แต่น้อย

ลักษณะทาสถูกจัดว่าเป็นทั้งวัตถุและเป็นทั้งบุคคลตามกฎหมาย ที่ต้องอยู่ได้บังคับในสถานะที่เป็นวัตถุ ทาสสามารถถูกนำไปซื้อขายได้เหมือนวัตถุสิ่งของ เช่น ทาสในสมัยสุโขทัยที่ปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงหลักที่หนึ่งว่า ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล ล้มตาย หากว่าเหย้าเรือนพ่อเชื้อเลือดกำมัน ข้างขอลูกเมียเหย้าขาว ไพร่ฟ้าข้าไท ป่าหมาก ป่าพลู พ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมัน ลิ่น.....”^{๑๐๖} นักวิชาการตีความของคำว่า ไพร่ฟ้าข้าไท คือ ทาส เนื่องจากว่า ไพร่ฟ้าข้าไท รวมอยู่ในทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ตกทอดเป็นมรดกแก่ลูกของผู้ตาย ดังนั้น ไพร่ฟ้าข้าไท จึงเป็นทรัพย์สิน

^{๑๐๔} นคร พันธุ์วงศ์, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย, หน้า ๒๐๑.

^{๑๐๕} Akin Rabibhadana. “Clientship and Class Structure in the Early Bangkok Period” ใน Change and Persistence in Thai Society. Edited by G. William Skinner and A. Thomas Kirsch, Cornell University Press, Ithaca and London, ๑๙๗๕, pp. ๕๓-๑๒๔. แปลโดย จรรยา เศรษฐบุตร, ระบบอุปถัมภ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๑.

^{๑๐๖} ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ หลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๒ - ๒๔, หน้า ๑๘ ฉบับคณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.

สมบัติอย่างหนึ่ง ในเมื่อเป็นทรัพย์สมบัติก็ย่อมเป็นทาส ไม่ใช่ผู้มีอิสระเสรี^{๑๑๑}

อีกข้อความหนึ่งที่ปรากฏในศิลาจารึกว่า “กูไป ท่ บ้าน ท่ เมืองได้ซ่าง ได้วง ได้บัวได้ นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู”^{๑๑๒} การได้ผู้ชายและผู้หญิง ได้ผู้ใดคนมาย่อมหมายถึงเชลย และเมื่อเชลยมาอยู่ในสังกัดแล้ว ย่อมจะอยู่ในฐานะทาสเชลย และในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่สอง หรือจารึกวัดศรีชุมก็มีข้อความที่บ่งถึงลักษณะของการซื้อขายผู้คนไว้ด้วย ในประโยคที่ว่า “ลางแห่ง เทตลัด ซ้อสัตว์ทั้งหลายโปรส อันเป็นต้นว่า คน อีกแพะ แล หนู หมา เป็ด ไก่ ทั้งห่าน นกหกปลา เนื้อ ผูงสัตว์ทั้งหลาย”^{๑๑๓} นักวิชาการชี้ว่า มีคนรวมอยู่ในกลุ่มสัตว์ทั้งหลายที่มีการซื้อขายเพื่อ ปลดปล่อย (โปรส) ด้วย และถ้ามีการซื้อขายคนจริงดังว่า คนเหล่านั้นก็น่าจะเป็นทาส ^{๑๑๔}

ผู้วิจัยเห็นว่าในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ โดยทั่วไปแล้วทาสเป็นชนชั้นแรกเริ่มใน สังคมเกือบทุกสังคม มีสภาพเหมือนวัตถุที่จะขายหรือทำลายเสียก็ได้ จะเห็นได้ว่าการทำสงคราม สมัยก่อน ฝ่ายชนะจะมีการกวาดต้อนผู้คนของฝ่ายแพ้ เพื่อเพิ่มแรงงานและอำนาจให้แก่ตนเอง อีกทั้งเป็นการตัดทอนกำลังอำนาจของชนชั้นฝ่ายตรงข้ามด้วย ซึ่งก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรในยุคสมัยนั้น เพราะเป็นไปโดยยากในการที่จะเอาเข้าศึกศัตรูมาให้อยู่ดีกินดี เสมอเหมือนชนชั้นตนเอง ดังนั้น เราจึงต้องให้ความสำคัญโดยนำสภาพความจำเป็นของยุคสมัย อดีตนั้นมาพิจารณาพร้อมด้วย

๒.๑.๓.๕ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นลัทธิทุนนิยมกับชนชั้นแรงงาน

ลักษณะความขัดแย้งทางชนชั้นเหล่านี้ เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบการค้าตอนปลายของ ยุคเหล่าขุนนาง ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่เกิดขึ้นของระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ที่ไม่มีความเท่า เทียมกันในด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับชนชั้นลัทธิทุนนิยมในมุมมองของคนที่อยู่ในชนชั้นนี้ มองตัวเองว่าทุนไม่ใช่สิ่งที่เอาเปรียบ แต่เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต ถึงแม้จะเป็นการ สะสมหรือครอบครองกรรมสิทธิ์ผูกขาดก็ตาม อย่างที่ สมิท (Adam Smith) กล่าวว่า มนุษย์มีความ จำเป็นที่จะต้องมิทุนไว้ก่อนเพื่อเลี้ยงชีวิต และเพื่อซื้อเครื่องมือและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ยังมี

^{๑๑๑} วินัย พงศ์ศรีเพียร, ปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลขาธิการรัฐมนตรี , ๒๕๒๕), หน้า ๕.

^{๑๑๒} ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ หลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๔-๑๖ , หน้า ๑๘ ฉบับเดียวกัน.

^{๑๑๓} ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ หลักที่ ๒ ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๑๕-๑๖ , หน้า ๔๕ ฉบับเดียวกัน.

^{๑๑๔} วินัย พงศ์ศรีเพียร, ปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย, หน้า ๕-๖.

การสะสมทุนมากก็ยิ่งมีการแบ่งงานกันทำมาก ปริมาณทุนนี้ขึ้นอยู่กับการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นการกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมเอง ซึ่งต่างต้องการจะยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง การออมทรัพย์เพื่อลงทุนเป็นการกระทำเพื่อตัวเองของมนุษย์แต่ละคนโดยแท้ มิใช่เป็นการกระทำของสังคม^{๑๑๑}

สอดคล้องกับนักวิชาการอย่างเช่น จอน ลอค (John Locke) ที่ระบุว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นหลักการที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์มีอิสระกระทำการต่าง ๆ ได้ และเป็นเครื่องสนับสนุนเสรีภาพ มิใช่เครื่องมือสำหรับใช้บังคับกดขี่^{๑๑๒} แต่ในขณะเดียวกันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลนี้จะต้องไม่ใช่เพื่อกดขี่เอาเปรียบผู้อื่น^{๑๑๓} บุคคลควรมีสิ่งของมากเท่าที่เขาจะใช้ประโยชน์บริโภคได้ ไม่ปล่อยให้ทิ้งให้เหลือเปล่าเสียหาย^{๑๑๔} เป็นระบบที่มีลักษณะรองรับสิทธิ์ของบุคคลในเรื่องทรัพย์สินส่วนตัวส่วนบุคคล เสรีภาพในการดำเนินธุรกิจและการแข่งขันกันอย่างเสรี^{๑๑๕} ระบบทุนนิยม(Capitalism)จึงเป็นแนวคิดที่ว่า ประชาชนควรมีเสรีภาพในการทำมาหากิน มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่าง ๆ รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนลงทุนประกอบธุรกิจ และให้ประชาชนมีเสรีภาพในการผลิตและแข่งขันกันอย่างเสรี^{๑๑๖}

แต่ในมุมมองของชนชั้นแรงงาน กลับมีมุมมองว่าชนชั้นนายทุนจะอาศัยทรัพย์สินส่วนตัวที่ครอบครองมาสร้างหรือควบคุมปัจจัยการผลิตเอาไว้ กรรมกรผู้ซึ่งปราศจากปัจจัยการผลิตต้องขายแรงงานของตนให้แก่นายทุน ต้องทำงานชดใช้ค่าแรงงานของตนและสร้างมูลค่าส่วนเกินให้นายทุนยึดเอาไป เมื่อนายทุนควบคุมปัจจัยการผลิตและควบคุมทุนในรูปแบบผูกขาด พลเมืองส่วนใหญ่จะเป็นผู้ไร้ปัจจัยการผลิต กรรมอาชีพไม่ไปปรับจ้างก็จะอดตาย ก็จำเป็นต้องทำงานภายใต้อำนาจของนายทุน และยิ่งพิเศษ คือ ชนชั้นนายทุนมีกฎหมายเรื่องกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน เป็นเครื่อง

---

^{๑๑๑} Adam Smith, **The Wealth of Nations** (London : University Paperbacks, 1961), Book II, Introduction, Book IV, chapter 2, Book II, chapter 3. อ้างใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๗.

^{๑๑๒} William Ebenstein, **Introduction to Political Philosophy**, (Rinehart Com., 1954), p. 137.

^{๑๑๓} John Locke, **Two Treatises of Government**,(N.Y.: The American Library, Inc. 1965), เล่ม ๑ , ข้อ ๔๒, ๔๓. อ้างใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, หน้า ๒๕.

^{๑๑๔} John Locke, **Ibid.**, เล่ม ๒, ข้อ ๓๑. อ้างใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **เรื่องเดียวกัน**. หน้า 25-26

^{๑๑๕} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **สังคมวิทยาศาสนา**, หน้า ๑๓๒.

^{๑๑๖} รศ. ณรงค์ เสียงประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘). หน้า ๑๐๓.

เมื่อปกป้องผลประโยชน์^{๑๑๓} มีรัฐคอยดูแลปัญหาให้ รัฐสมัยใหม่เป็นแต่เพียงคณะกรรมการจัดการธุรกิจของชนชั้นนายทุน และเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมสำหรับชนชั้นบูคริด ลักษณะหน้าที่หลักของรัฐทุนนิยม คือ^{๑๑๔}

๑. จัดสรรแรงงานเสรีที่มีการศึกษาและฝีมือเพื่อเป็นแรงงานรับจ้าง
๒. จัดสรรกฎหมายธุรกิจ กฎหมายกรรมสิทธิ์ และระบบเงินตรา
๓. ปกป้องธุรกิจของนายทุนในประเทศจากการแข่งขัน และแก้ปัญหาการล้มละลาย
๔. จัดสรรกองกำลังติดอาวุธเพื่อปกป้องผลประโยชน์นายทุน

ลักษณะของความขัดแย้งของชนชั้นแรงงานหรือชนชั้นกรรมกร ซึ่งเป็นชนชั้นที่มากวบลูกกับชนชั้นนายทุนหรือทุนนิยม ผู้ใช้แรงงานในอดีตอาจจะมีสถานภาพเป็นทาส แต่ในปัจจุบันผู้ใช้แรงงานก็อาจจะยังคงมีสถานภาพที่ไม่ต่างไปจากทาสในอดีตมากนัก เพราะสภาพความเป็นทาสถูกปล่อยผ่านมาทางกฎระเบียบข้อบังคับ และการเอารัดเอาเปรียบบูคริดอย่างไม่เป็นธรรม ค่าตอบแทนแรงงานที่ได้ก็เพียงแค่ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ไปวัน ๆ จึงเป็นการยากที่ชนชั้นต่ำจะลุกขึ้นมาเสนอหน้าเทียบเคียงกับชนชั้นนายทุนได้ ความขัดแย้งในระบบทาสนั้น การบูคริดดำเนินไปด้วยวิธีบังคับกันโดยตรง แต่ส่วนชนชั้นทุนนิยมการบูคริดดำเนินไปในรูปลักษณะที่ใช้เศรษฐกิจเข้าบังคับ^{๑๑๕} ซึ่งเป็นรูปลักษณะกดขี่แรงงานอีกชนิดหนึ่ง กล่าวคือ นายทุนมีค่าตอบแทนแรงงานเป็นตัวประกันนั่นเอง

ชนชั้นกรรมกรขัดแย้งต่อต้านชนชั้นทุนนิยมด้วยข้อหาที่ว่าเป็นผู้กดขี่บูคริด เอารัดเอาเปรียบในฐานะเป็นผู้ยึดสัมปทานหรือยึดอำนาจในการผลิตเอาไว้ในมือ เป็นชนชั้นที่ครอบครองกรรมสิทธิ์ด้วยจำนวนคนไม่กี่คน แต่เดิมผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน(กรรมกรในอดีต) จะออกแรงทำงานจนพอเพียงที่จะเลี้ยงชีพ แต่เมื่อเขาตกเป็นลูกจ้าง นายจ้างจะจ้างเขาทำงานเฉพาะเมื่อเขาจะทำกำไรให้เท่านั้น ภายใต้อำนาจเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ถือว่าการที่บุคคลมีทรัพย์สินและรายได้ต่างกันมากเป็นการทำลายอิสรภาพในการต่อรอง

^{๑๑๓} ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ, การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐.

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๑.

^{๑๑๕} เดชา รัตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๕๐.

๒.๑.๔ หลักเกณฑ์ในการแบ่งชนชั้น

หลักเกณฑ์ที่นำไปใช้ในการจัดแบ่งชนชั้นแต่ละสังคมจะไม่เหมือนกัน บางสังคมมีหลักเกณฑ์ที่มากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมนั้น โดยทั่วไปสังคมจะมีหลักเกณฑ์หรือตัวแปรในการแบ่งชนชั้น โดยการใช้ **แบบวัตถุนิยม** คือ เป็นการวัดจากสิ่งที่มีมองเห็นได้ และการวัด **แบบอัตนิยม** คือ โดยความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. **ทรัพย์สินสมบัติและรายได้หรือเศรษฐกิจ** ทรัพย์สินสมบัติเป็นเกณฑ์แบ่งชั้นของบุคคลอย่างเด่นชัดมากในทุกสังคม เพราะบุคคลผู้มีทรัพย์สินสมบัติมากย่อมมีโอกาสเลือกทางในการดำเนินชีวิตมากกว่า และคิดว่าบุคคลผู้ไม่มีทรัพย์สินสมบัติหรือมีทรัพย์สินสมบัติน้อย บางทีลักษณะเครื่องแต่งตัวหรือสมบัติที่มีอยู่ติดตัว ก็สามารถจัดชั้นคนได้ทันทีโดยไม่ต้องมีปัจจัยตัวอื่นมาเป็นเครื่องประกอบ^{๑๒๐}

๒. **อำนาจ (Power)** อำนาจก่อให้เกิดชนชั้นได้ ซึ่งอาจเป็นอำนาจที่เกิดจากชัยชนะในสงคราม หรืออำนาจที่ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มที่กุมอำนาจปกครองในประเทศ ก็กลายเป็นสมาชิกของชนชั้นสูงในสังคมได้^{๑๒๑} อำนาจนี้มักเปลี่ยนแปลงโยงกับอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างที่คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) กล่าวว่า การอยู่ในตำแหน่งที่ต่างกันในระดับชนชั้น ก่อให้เกิดผลประโยชน์ของชนชั้นที่ต่างกัน^{๑๒๒} กล่าวคือ อำนาจการผลิตและอำนาจการครอบครองปัจจัยในกระบวนการผลิต

๓. **วงศ์ตระกูล** ครอบครัวใดเป็นครอบครัวเก่าแก่ มีตำแหน่งฐานะทางสังคม มีคุณงามความดีต่อชาติบ้านเมืองและสังคม ย่อมได้รับเกียรติได้รับการยกย่องและถูกจัดอยู่ในชนชั้นสูง

๔. **อาชีพ** อาชีพเป็นเกณฑ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการแบ่งชั้นของบุคคล เพราะอาชีพนั้นมีศักดิ์ศรีไม่เท่ากัน บางอาชีพสังคมยกย่องโดยไม่คำนึงถึงรายได้ การที่อาชีพหนึ่งเป็นเครื่องหมายของชนชั้นสูง ก็เพราะอาชีพของชนชั้นสูงให้อำนาจทางการปกครองและเศรษฐกิจได้มากกว่าอาชีพของชนชั้นต่ำ^{๑๒๓}

---

^{๑๒๐} กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, รอยร้าวในสังคมไทย ? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๓๒๕.

^{๑๒๑} พัทธา สายหู, กลไกของสังคม, หน้า ๑๖๘.

^{๑๒๒} ลิวอิส เอ. โคเซอร์, แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา, แปลโดย จามะรี พิทักษ์วงศ์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^{๑๒๓} พัทธา สายหู, กลไกของสังคม, หน้า ๑๖๔.

๕. การศึกษา การศึกษาเป็นปัจจัยส่งเสริมการเปลี่ยนชนชั้น หรือจัดชั้นของบุคคลในสังคมได้ บุคคลผู้ได้รับการศึกษาสูงย่อมมีฐานะทางสังคมแตกต่างจากบุคคลผู้ได้รับการศึกษาน้อย ทำงานใหญ่ได้ พุดอะไร กิดอะไร ก็มีคนฟัง มีคนเชื่อ มีคนศรัทธายิ่งกว่าคนได้รับการศึกษาน้อย

๖. ภูมิลำเนา สภาพทางภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน บางแห่งอุดมสมบูรณ์ บางแห่งแห้งแล้ง การที่คนเมืองหลวงถือตนว่าสูงกว่าคนจากภูมิลำเนาชนบท ก็เพราะว่าเมืองหลวงเป็นแหล่งของทั้งอำนาจปกครองและเศรษฐกิจ โดยปกติแล้วบุคคลที่มีสถานภาพสูงย่อมแสวงหาถิ่นอาศัยสะดวกสบายหรือมีภูมิประเทศที่สวยงาม^{๑๒๔}

๗. ศาสนา ศาสนาที่ก่อให้เกิดแนวคิดชนชั้น หมายถึง การยกย่องศาสนาเฝ้าของตนว่าดีกว่าคนอื่นกว่าศาสนาเฝ้าพันธุอื่น ๆ ทั้งในแง่คำสอน เลือเสื้อผ้าการแต่งกาย และพิธีกรรมธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ทั้งนี้ก็ต้องแยกศึกษาเป็นรายกรณีไป เพราะคนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ศาสนาของตนสูงส่งด้วยกันทั้งนั้น ต่างก็ไม่ยอมรับว่าศาสนาหลักของตนเป็นศาสนาของชนชั้นต่ำ

๒.๑.๕ วิธีศึกษาการจัดชนชั้นทางสังคม

หากต้องการจะรู้ว่าใครอยู่ในชนชั้นใด นักปรัชญาได้กำหนดแนวทางวิธีการสำหรับศึกษาหรือจำแนกบุคคลว่าใครอยู่ในชั้นใด มี ๓ วิธีการ ดังนี้

๑. วิธีการลงมติ (Reputational Method) เป็นวิธีที่เลือกกลุ่มบุคคลซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนนั้นมานาน รู้เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของคนอื่นในชุมชนของตนเป็นอย่างดี แล้วให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้จัดฐานะตำแหน่งของบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนของตน^{๑๒๕} วิธีการลงมตินี้เหมาะสำหรับใช้ศึกษาชุมชนขนาดเล็ก ที่จำนวนสมาชิกในชุมชนรู้จักกันอย่างทั่วถึง

๒. วิธีอัตวิสัย (Subjective Method) เป็นวิธีการที่ถามบุคคลในสังคมที่ศึกษาว่า ตัวเองนั้นอยู่ในลำดับชั้นใดของสังคม (Class Images) เป็นวิธีการประเมินลำดับชั้นของตนเอง (Self-Placement) เป็นการวัดโดยใช้ความรู้สึกประเมินว่าตัวเองและคนอื่น ๆ ที่เขารู้จักเป็นชนชั้นสูง ชนชั้นกลางหรือชนชั้นต่ำ ซึ่งอาจแตกต่างกันตามทัศนคติของผู้ประเมิน^{๑๒๖} คำตอบที่ได้รับอาจจะไม่ตรงตามความเป็นจริง

^{๑๒๔} พัทธา สายหู, กลไกของสังคม, หน้า ๑๖๔.

^{๑๒๕} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., วิธีการจัดช่วงชั้นทางสังคม, ดูเพิ่มเติมใน <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/วิธีการจัดช่วงชั้นทางสังคม.htm> ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

^{๑๒๖} จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๑.

๓. วิธีวัตถุวิสัย (Objective Method) ใช้เกณฑ์ด้านวัตถุที่เป็นรูปธรรมเป็นหลัก คือ^{๑๒๗}

- การศึกษา (Education) เป็นการจัดช่วงชั้นทางสังคมโดยใช้ระดับการศึกษาเป็นหลัก
- อาชีพ (Occupation) การจัดช่วงชั้นทางสังคมโดยใช้อาชีพ คือ หน้าที่ ตำแหน่ง และการใช้แรงงาน เป็นต้น
- รายได้ (Income) ตัวเลขที่เป็นรายได้แบ่งเป็นลำดับชั้นได้อย่างละเอียดหลายชนชั้น

๒.๒ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้ง

ก. สภาพสังคมบุพกาล

จากวิวัฒนาการของสังคมนั้น มีการเชื่อว่าแรกเริ่มของสังคมบุพกาลนั้นยังไม่มีระบบชนชั้นเกิดขึ้น เป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ทำการผลิตหรือหาเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น เป็นระบบแบบญาติพี่น้องที่พึ่งพาอาศัยกัน ผลผลิตที่ได้จากการทำงานเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการบริโภคในชีวิต ไม่มีผลิตผลส่วนเกินมากนัก มีการต้องใช้แรงงานร่วมกันและแบ่งปันกันโดยเฉลี่ย ในเวลานั้นไม่มีระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต ไม่มีความเป็นไปได้ที่คนจะขูดรีดคน ดังนั้นจึงเชื่อว่าไม่มีชนชั้นใด ๆ ดำรงอยู่ หรือถ้ามีก็คงไม่เป็นรูปแบบชนชั้นที่ชัดเจนมากนัก

ข. ความขัดแย้งในชนชั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

ในช่วงปลายของสังคมบุพกาล การพัฒนาของพลังการผลิตเริ่มมีผลิตผลส่วนเกินปรากฏขึ้น เริ่มมีการสะสมหรือครอบครองผลผลิต เกิดเป็นทรัพย์สินส่วนตัวขยายกว้างขึ้นตามวิวัฒนาการของพลังการผลิตหรือการทำงาน ผลิตผลส่วนเกินจากการทำงานนี้เองที่เชื่อว่า ทำให้มนุษย์บางกลุ่มทำการรวบรวมเอาปัจจัยการผลิตหรือผลิตผลมาไว้ในกำมือตน อาจจะได้ด้วยการแย่งชิงหรือบังคับคนอื่นให้ทำงานและดำเนินการขูดรีดผลิตผลเหล่านั้น^{๑๒๘} เพื่อทำการสร้างความมั่งคั่งมั่นคงให้แก่ตนเอง ดังนั้น การปรากฏขึ้นของระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต กระตุ้นให้ความเป็นไปได้ในการก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อสู่ทางชนชั้น^{๑๒๙}

^{๑๒๗} จานงศ์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๑.

^{๑๒๘} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๕๔.

^{๑๒๙} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์, หน้า ๑๐๒.

การครอบครองกรรมสิทธิ์สมบัติส่วนกลางกลายมาเป็นสมบัติส่วนตัว ความสัมพันธ์อันไม่เสมอภาคระหว่างสมาชิกของเผ่าพันธุ์ค่อย ๆ ขยายตัวขึ้นทีละน้อย ๆ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกของสังคม ได้ถูกความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางเศรษฐกิจทำลายเสียสิ้น กลายเป็นว่ากลุ่มที่มีเศรษฐกิจมั่นคงก็กลายเป็นชนชั้นนายทาสปกครองสังคม ทำหน้าที่เป็นผู้บัญชาการ ทำให้สังคมบุพกาลก็ได้ผันแปรไปเป็นสังคมชนชั้นแบบครอบครองทาส^{๑๑๐} จากวิวัฒนาการเริ่มจะเห็นได้ว่าประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เป็นประวัติของการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างผู้กดขี่กับผู้ที่ถูกกดขี่ และการต่อสู้นี้กำเนิดจากความขัดแย้งในการครอบครองระบบการผลิต

๒.๒.๑ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น ในมุมมองนักวิชาการ

มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็น ในประเด็นเหตุที่เป็นข้อขัดแย้งทางชนชั้นไว้เหมือนกัน อย่างเช่น นิโคลัส อเบอร์โครัมไบ (Nicholas Abercrombie) อธิบายว่า ชนชั้นทางสังคมเกิดจากความแตกต่างทางสังคมที่ประชาชนมีฐานะตำแหน่งสูงต่ำลดหลั่นกันลงมา แต่ละชั้นตำแหน่งมีความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องรายได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ เกียรติภูมิ เชื่อชาติหรือลักษณะอื่น ๆ บางประการ^{๑๑๑} ในประเด็นความแตกต่างกันนี้ Max Weber ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ความแตกต่างทางชนชั้นมีลักษณะแยกได้เป็น ๓ ด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นลักษณะทางเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่ง(Wealth) ด้านที่สองเป็นความแตกต่างในเรื่องของเกียรติหรือศักดิ์ศรี(Prestige) และด้านที่สามเป็นความแตกต่างในอำนาจ (Power)^{๑๑๒}

ชนชั้นเกิดขึ้นจากเหตุดังกล่าว ชนวนเหตุของความขัดแย้งต่อสู้กันระหว่างชนชั้นก็ตามมา กล่าวคือว่า ความขัดแย้งเป็นภาวะที่กลุ่มต่าง ๆ เข้ากันไม่ได้หรือแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน ความเข้ากันไม่ได้นี้มาจากเรื่องเหตุแห่งผลประโยชน์หรืออุดมการณ์ ความขัดแย้งอาจจะมีมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรหรือมีอำนาจในการตัดสินใจที่มากหรือน้อยต่างกัน^{๑๑๓}

^{๑๑๐} ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ, การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์, หน้า ๗๑.

^{๑๑๑} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., ความหมายของการจัดชนชั้นทางสังคม, ดูเพิ่มเติมใน <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ความหมายของการจัดชนชั้นทางสังคม.htm>

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

^{๑๑๒} จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๐.

^{๑๑๓} นันทนา บรรพศิริโชติ, ความขัดแย้งในสังคมไทย : ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ, ใน ความขัดแย้งในสังคมไทยยุควิกฤติเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๒), หน้า ๗๒.

๒.๒.๒ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นวรรณะ

วรรณะเป็นชนชั้นที่เกิดขึ้นตามแนวทางคำสอนของศาสนาพราหมณ์ อาศัยความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องกำหนดแบ่งบทบาท หน้าที่ สถานะและอาชีพของชนชั้น ความศรัทธาและเกรงกลัวความผิดตามคำสอน ช่วยให้เกิดการยอมรับชนชั้นโดยไม่ได้แย้ง แต่ก็ยังคงถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความไม่เสมอภาค ความไม่ยุติธรรม ตัวอย่างเช่น การที่คัมภีร์ทางศาสนากำหนดฐานะของพราหมณ์ไว้สูงเหนือวรรณะอื่น อาจจะเป็นมูลเหตุให้เกิดชนชั้นสูงผู้สวดยอภิสิทธิ์ พราหมณ์บางกลุ่มบางพวกพยายามแสวงหาผลประโยชน์จากความมีอภิสิทธิ์ของตนเอง จนเป็นที่เกลียดกลัวของวรรณะอื่น ๆ^{๑๓๔} เหตุนี้บาร์ลิ่งตัน มัวร์ จูเนียร์ จึงกล่าวว่า ความรู้สึกของชาวอินเดียที่มีต่อพราหมณ์เป็นความรู้สึกคล้าย ๆ ชาวฝรั่งเศสที่มีต่อพระคาทอลิก คือ ความรู้สึกปะปนระหว่างการยกย่อง ความกลัว และความรู้สึกเป็นศัตรู^{๑๓๕}

สถานภาพที่สูงต่ำของวรรณะ อาจมาจากการที่คัมภีร์กำหนดกฎหมายไว้เช่นนั้น หรืออาจมาจากคนในชนชั้นวรรณะนั่นเอง เป็นตัวกำหนดกฎหมายให้มีความยุติธรรมหรือความสูงต่ำ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการได้เปรียบเสียเปรียบ โทษหนักโทษเบาและความน่าเชื่อถือ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างด้านกฎหมายเมื่อตกเป็นจำเลยในศาล บางวรรณะทำแล้วอาจจะไม่ได้รับการลงโทษสำหรับวรรณะสูงกลับเป็นความผิดและโทษที่ร้ายแรง เช่น มาตรการที่แสดงถึงความมีสิทธิพิเศษทางกฎหมายของวรรณะพราหมณ์ ในเพาชายนธรรมสูตร (Baudhayana) ที่ว่า “พราหมณ์ไม่ควรได้รับทุกข์จากการลงโทษทางร่างกาย ไม่ว่าจะมีความผิดชนิดใด”^{๑๓๖} หรือในมนูธรรมศาสตร์กล่าวไว้เหมือนกันว่า “พระราชินีไม่พึงฆ่าพราหมณ์ ไม่ว่าจะทำผิดประการใด แต่พึงเนรเทศและริบทรัพย์ โดยไม่ทำให้บาดเจ็บ” และ “การถูกโกนศีรษะถูกกำหนดไว้สำหรับพราหมณ์ แทนการลงโทษของบ้านเมือง ส่วนชนวรรณะอื่นควรได้รับทุกข์ด้วยการลงโทษของบ้านเมือง”^{๑๓๗}

ความขัดแย้งของชนชั้นที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนา นี้ ดูเหมือนการพูดถึงประเด็นการเอารัดเอาเปรียบ ความไม่เท่าเทียมกันหรือการกดขี่ข่มเหงไม่ค่อยจะโดดเด่นหรือพูดถึงวิจารณ์กันมาก

^{๑๓๔} เฉลิม พงศ์อาจารย์, พื้นฐานอารยธรรมไทย, หน้า ๒๖.

^{๑๓๕} บาร์ริงตัน มัวร์ จูเนียร์, รากฐานการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของจีนและอินเดีย, แปลโดย ชเนศ อภรณ์สุวรรณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๙), หน้า ๑๔๓.

^{๑๓๖} พระมหานิกัร สุวรรณดี, การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะของชาวฮินดูในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวฮินดูและนักศึกษาศาสนาในกรุงเทพมหานคร, หน้า ๔๘.

^{๑๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

นัก อาจจะเป็นเพราะความกลัวบาปหรือกลัวถูกต่อต้านประณามก็เป็นไปได้ เป็นสิ่งที่น่าขบคิดอยู่

๒.๒.๓ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมขุนนางศักดินาตะวันตก

ระบบศักดินานี้ ผู้ยึดครองปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือชนชั้นขุนนาง โดยอาศัยที่ดินที่ตนมีกรรมสิทธิ์ บังคับให้ไพร่ต้องสังกัดต่อชนชั้นเจ้าของที่ดิน และมอบให้ไพร่ (Serf) หรือคนงานเช่าไปทำกิน ซึ่งผู้เช่าและผู้สืบสายโลหิตต้องติดอยู่กับที่ดินนั้น เจ้าของที่ดินให้การคุ้มครองแก่ไพร่ ส่วนไพร่ต้องส่งส่วยผลผลิตส่วนหนึ่งให้เจ้าของที่ดิน อำนาจในการปกครองและกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตถูกผูกขาดอยู่เฉพาะในมือของเหล่าขุนนาง ส่วนไพร่หรือประชาชนธรรมดาไม่มีกรรมสิทธิ์และไม่มีสิทธิมีเสียงใด ๆ^{๑๓๘} ไพร่ในสังคมขุนนางกับทาสต่างกันตรงที่ร่างกายมิได้ตกเป็นสมบัติของผู้ชู้ครีตโดยสิ้นเชิง แต่ระดับความทารุณที่ถูกชู้ครีตนั้นไม่น้อยไปกว่าพวกทาสเท่าไรนัก ฐานะไพร่ถูกเรียกว่าทาสกสิกรบ้าง ทาสนาบ้าง ชาวนาบ้าง ไพร่บ้าง พวกชนชั้นเจ้าของที่ดินเพียงแต่ไม่มีสิทธิทางกฎหมายที่จะเช่นฆ่าชาวนาให้ตายเท่านั้น ส่วนร่างกายของชาวนายังคงต้องอยู่ในอาณาเขตของชนชั้นเจ้าของที่ดินอยู่นั่นเอง^{๑๓๙}

ความต่อสู้ขัดแย้งกันทางชนชั้นในระบบขุนนางศักดินา (Feudal System) จิต ภูมิศักดิ์ ได้ให้ความเห็นว่า เป็นผลสืบเนื่องของสังคมที่เกิดขึ้นมาจากระบบทาส (Slave System)^{๑๔๐} นายทาสได้ทำการรบทำสงครามแผ่ขยายอำนาจ แย่งชิงเอาสมบัติและทาสของนายทาสอื่นมาเป็นสมบัติของตนจากนั้นก็สถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ^{๑๔๑} สภาพในสังคมขุนนางจึงถูกแบ่งชนชั้นออกเป็นสองพวก คือ ชนชั้นเจ้าของที่ดินหรือชนชั้นขุนนางกับชนชั้นทาสกสิกรหรือชนชั้นไพร่หรือชนชั้นชาวนาผู้ที่ไม่มีสิทธิในที่ดินทั้งหมด^{๑๔๒} การชู้ครีตก็ให้เกิดการขัดแย้งกัน เพราะเหล่าขุนนางศักดินาได้แย่งยึดอำนาจเด็ดขาดบนที่ดินที่ชาวนาประกอบอาชีพมาไว้ในกำมือของตน ส่วนชาวนาถูกตรึงติดอยู่กับที่ดินและที่ดินนั้นก็ป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดิน^{๑๔๓} ความไม่มีสิทธิใน

^{๑๓๘} นัทรทิพย์ นาดสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑-๒.

^{๑๓๙} เดชา รัตตโยธิน, **วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์**, หน้า ๑๕๑.

^{๑๔๐} จิต ภูมิศักดิ์, **โฉมหน้าศักดินาไทย**, ๒๕๔๓, หน้า ๔๗-๔๘.

^{๑๔๑} **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๖๑.

^{๑๔๒} **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๒๒-๒๔.

^{๑๔๓} เดชา รัตตโยธิน, **วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์**, หน้า ๖๖.

ผลผลิตที่ตนผลิตได้หรือไม่มีโอกาสได้ครอบครองปัจจัยการผลิต เป็นเครื่องสะท้อนถึงความไม่ยุติธรรม ถึงแม้ว่าชนชั้นขุนนางศักดินาได้ปรับเปลี่ยนการกดขี่ขูดรีดรูปแบบใหม่ โดยให้สอดคล้องกับการต่อสู้เรียกร้องทางชนชั้นของไพร่ทาสกสิกรในยุคสมัยต่าง ๆ (จากทาสมาเป็นไพร่) จากการเกณฑ์แรงงานมาเป็นการแบ่งปันผลผลิตในที่ดิน และสุดท้ายคือรูปแบบการให้เช่าที่นา^{๔๔} ก็ตาม ดังนั้น เหตุการณ์ต่อสู้ขัดแย้งกันขึ้นพื้นฐาน คือ การช่วงชิงกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญขึ้นมาเป็นกรรมสิทธิ์ของชาวนา การต่อสู้ของชนชั้นชาวนาจะปรากฏออกมาในรูปการกบฏ^{๔๕} การลุกฮือขึ้นต่อสู้ของพวกเขาต้องประสบความพ่ายแพ้แล้วครั้งเล่า ทั้งพ่ายแพ้ต่อกฎหมายอันเป็นเครื่องมือรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นเจ้าของที่ดิน และทั้งพ่ายแพ้ต่อกำลังปราบปรามของฝ่ายชนชั้นเจ้าของที่ดิน ผลการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ผู้ชนะและเสวยอำนาจทางการเมืองมักจะเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดิน เพราะมีสิทธิอำนาจอย่างเด็ดขาดในที่ดินและมีอำนาจในปกครอง

๒.๒.๓.๑ การพังทลายของชนชั้นศักดินาตะวันตก

ตอนปลายยุคศักดินา ความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ได้เกิดขึ้น เป็นความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างศักดินาและชนชั้นกลาง (Middle class) หรือพวกกระฎุมพี (Bourgeoisie) หรือพวกพ่อค้า ที่เริ่มรู้สึกว่าการระบบศักดินาเป็นระบบผูกขาดทางเกษตรและหัตถกรรม ซึ่งมีเครื่องมืออันล้ำหลังเก่าแก่ ทำให้ยากต่อการทำมาหากินที่จะเจริญเติบโต จึงตั้งสมาคมอาชีพหรือสมาคมพ่อค้าขึ้นที่เรียกว่า Guild เพื่อใช้เป็นสถาบันปกป้องผลประโยชน์ของตน และเพื่อเป็นผู้วางโครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นพื้นฐาน ในการต่อสู้นี้พวกชนชั้นกลางได้มีกำลังอันมหาศาลจากการสนับสนุนของชนชั้นทาสกสิกรผู้ถูกกดขี่ขูดรีดและประชาชนทั่วไป ในที่สุดชนชั้นกลางก็ทำลายอำนาจทางการเมืองของศักดินาลงได้

การพังทลายลงของชนชั้นศักดินา เป็นการเปิดช่องให้แก่ระบบการค้าแบบเสรีนิยม (Liberolism) ของพวกชนชั้นกลาง ซึ่งพวกนี้ได้กลายมาเป็นชนชั้นนายทุน (Capitalist) และสถาปนา

---

^{๔๔} ความคิดทฤษฎี: ชนชั้นและรัฐในสังคมไทย (ตอนที่ 1) ข้อมูลจาก <http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=114&mode=thread&order=0&thold=0>

๑๐ กันยายน ๒๕๔๘.

^{๔๕} จิต ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๒๕.

ระบบผลิตทุนนิยม (Capitalism) ขึ้นในที่สุด^{๑๕๖} เป็นที่น่าสังเกตว่าการอวสานของระบบขุนนาง คักดินาตะวันตกเป็นเพียงการอวสานแห่งอำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ในการผลิตในด้านเกษตร แล้วคักดินายังมีอำนาจอยู่ ที่ดินอันเป็นปัจจัยแห่งการผลิตยังอยู่ในมือของชนชั้นคักดินาโดยบริบูรณ์ เช่นเดิม ทั้งนี้เพราะไม่มีการปฏิรูปที่ดิน สิ่งที่พวกชนชั้นคักดินาสูญเสียไปจึงเป็นเพียงสถาบัน ของคณะ กรรมการจัดสรรดูแลผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น พวกไพร่และพวกทาสได้รับการ ปลดปล่อยในชั้นหลัง ๆ เมื่อเป็นไทแก่ตัวก็ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากเช่นเดิม เพราะไม่มีทุน พื้นฐานหรือไม่ มีการศึกษาเพราะถูกกดขี่และปิดกั้นโอกาสมานาน ดังนั้น เพื่อการไม่อดตายจึง ต้องขายแรงงานให้แก่พวกนายทุนอุตสาหกรรม

การวิวัฒนาการของชนชั้นคักดินา ก่อให้เกิดผลการถ่ายเทเปลี่ยนแปลงของชนชั้นหนึ่ง ไปสู่อีกชนชั้นหนึ่ง ดังนั้น การมีชนชั้นคักดินาก่อให้เกิดทั้งคุณและทั้งโทษ กล่าวคือ

๑. ยุคต้นเหล่าขุนนางคักดินาได้ปลดปล่อยทาสให้หลุดพ้นออกมาเป็นเสรีชน แม้ชั้นต่ำ ที่สุดจะเป็นเสรีชนแบบเลกและไพร่ มันก็ยังมีส่วนดีกว่าระบบทาส

๒. การพัฒนาการผลิตก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม ทำให้ระบบเทคนิคในการผลิตก้าวหน้าและ ประณีตขึ้น ทำให้เกิดการประสานงานระหว่างกลไกกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน และทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนสินค้าอันเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่ระบบทุนนิยม

๓. พัฒนาการขั้นท้ายสุด การเกษตรล่าหลังและการบูรีคักของชนชั้นเหล่าขุนนาง ทำให้เกิดผลเสียและความทุกข์ยากต่อสวัสดิภาพของประชาชน^{๑๕๗}

๒.๒.๔ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมแห่งการครองทาส

การล่มสลายของสังคมยุคบุพกาล นำมาสู่สังคมของการครอบครองทาส เพราะทาสก็เป็นเครื่องมือสร้างผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นยุคที่เจ้าของทาสได้ยึดถือกรรมสิทธิ์ปัจจัยการผลิต ทั้งหมดรวมทั้งร่างกายของทาสด้วย^{๑๕๘} นายทาสอาศัยความสะดวกใช้อำนาจหน้าที่ของตนยึดครอง เอาทรัพย์สินสมบัติส่วนหนึ่งของส่วนรวมไปเป็นของตน สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับตนเอง

^{๑๕๖} จิต ภูมิศักดิ์, โคมหมื่นคักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๕.

^{๑๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕-๗๐.

^{๑๕๘} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๕๑.

ยุคนี้มีกลุ่มคนในสังคมเป็นสองชนชั้น คือ “ชนชั้นนายทาส” (Slave Master) และ “ชนชั้นทาส” (Slave) ^{๔๘} เหตุการณ์เกิดขึ้นและการต่อสู้ขัดแย้งกันของชนชั้นยุคทาสมาจากหลายสาเหตุ สาเหตุหนึ่งเชื่อว่า จะต้องเกิดจากชาติกุลของสังคมบุพกาลแย่งชิงอาหารที่ทางทำกินกันและกัน^{๔๙} อีกสาเหตุหนึ่งเชื่อว่าเกิดจากสงครามและการใช้กำลังรุนแรง ในการทำให้เชลยศึกกลายเป็นทาส เชลยศึกโดยปกติแล้วล้วนต้องถูกฆ่าทิ้งทั้งสิ้น แต่เมื่อการผลิตของเชลยศึกสามารถที่จะผลิตผลส่วนเกินออกมาได้มาก เชลยศึกจึงจะถูกถือเป็นเป้าหมายแห่งการขูดรีด เมื่อระบอบการใช้ทาสพัฒนาผลิตผลได้มากเช่นนี้แล้ว ที่มาของทาสจึงมิได้จำกัดอยู่แค่เชลยศึกในสงครามเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงคนที่ยากเข็ญในเผ่าชนที่ต้องถูกบังคับให้กลายเป็นทาส ส่วนผู้ที่ร่ำรวยก็จะกลายเป็นนายทาส ดังนั้น สังคมมนุษยชาติได้ก้าวจากสังคมบรรพกาลที่ไม่มีชนชั้น ไม่มีการขูดรีด ไปสู่สังคมระบบชนชั้นสังคมแรก คือ สังคมระบอบครอบครองทาส^{๕๐}

สมัยระบบทาส ปัจจัยสำคัญในการผลิตของมนุษย์ คือ ทาส (Slave) และที่ดิน เพราะทาสเท่านั้นเป็นผู้ผลิต กล่าวคือ เป็นผู้ทำงานบนผืนดิน ทาสมิได้มีชีวิตอยู่ในฐานะเป็นคน หากมีชีวิตอยู่ในฐานะเป็นปัจจัยแห่งการผลิตเหมือนกับไถเหมือนกับคราดหรือสัตว์เลี้ยง การได้ทาสมาครอบครอง ได้จากการรบชนะเพื่อการแย่งชิงผลประโยชน์ นายทาสมีสิทธิที่จะทำอะไรกับทาสก็ได้ทั้งสิ้น พวกทาสเป็นเหมือนสิ่งของที่บริสุทธิ์ สามารถเขียนตี ขายให้เป็นตัวประกัน แลกเปลี่ยน หรือฆ่าได้ตามพอใจ และการเป็นทาสเป็นชนชั้นโดยสืบสกุลจะเปลี่ยนชนชั้นไม่ได้

ดังนั้น การต่อสู้ขัดแย้งระหว่างนายทาสกับทาสเป็นไปเพื่อการแสวงหาอิสรภาพ ปลดปล่อยตนเองจากการเอาเปรียบหรือขูดรีด เพราะสภาพการขูดรีดในสังคมทาสเป็นกระบวนการขูดรีดโดยเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่า ทั้งตัวทาส ทั้งผลิตผลที่ทาสทำได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทาสโดยสิ้นเชิง นายทาสมิได้เหลืออะไรไว้ให้เป็นสมบัติส่วนตัวของทาสเลยแม้แต่ตัวของทาสเอง^{๕๑} การที่เหล่าทาสรวมกันต่อสู้เพื่อปลดแอกตนเอง คือ ปลดตนเองให้พ้นจากสภาพ “เครื่องมือพูดได้” มาเป็น “คน” ที่มีสิทธิในการทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองด้วยเครื่องมือของตน เป็นคนที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและที่ดินอันเป็นปัจจัยแห่งการผลิต^{๕๒} นำมาซึ่งมาตรการที่รุนแรงของชนชั้นนายทาส

^{๔๘} จิต ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๔๕.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^{๕๐} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัตุนิยมประวัติศาสตร์, หน้า ๑๐๓.

^{๕๑} จิต ภูมิศักดิ์, โฉมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๕๐-๕๑.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒.

ในการที่จะปราบปรามทาส นายทาสจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการใช้ความรุนแรงในรูปลักษณะใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกองกำลัง กฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมไปถึงการปกครองในรูปแบบของรัฐหรือระบบขุนนางตามมา วิวัฒนาการเหล่านี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการอวสานของระบบทาส

๒.๒.๕ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นภายใต้ลัทธิทุนนิยม

ลัทธิทุนนิยมปรากฏตัวขึ้น ในท่ามกลางการล่มสลายหรือหยุดชะงักของเศรษฐกิจระบบขุนนาง และในเวลาทีระบอบไพร่หรือทาสนาได้เริ่มที่จะยกเลิกไปหรือผ่อนปรน โครงสร้างของชนชั้นในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในขณะนั้นสังคมได้เริ่มแบ่งออกเป็น ๒ ชนชั้น คือ ชนชั้นนายทุน (Capitalists) และชนชั้นกรรมมาชีพ (Proletariat) เหล่าพวกนายทุนเป็นเจ้าของการผลิตและใช้อำนาจทางการเมือง ส่วนพวกชนชั้นกรรมมาชีพเป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ระบบอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมนี้มีทุนสะสมอยู่ในมือของคนส่วนน้อย มีการแสวงหากำไรและการแก่งแย่งแข่งขัน ได้ทำให้เกิดเทคนิคขยายตัวและทำให้ลักษณะการผลิตแรงงานเพิ่มขึ้น ความเจริญเติบโตของเทคนิคปัจจัยการคมนาคม เมืองและชนชั้นกรรมมาชีพได้ขยายตัวอย่างมากมาย^{๕๔}

การปฏิวัติของชนชั้นนายทุนได้โค่นอำนาจการปกครองของเหล่าขุนนาง เปลี่ยนอำนาจการปกครองมาอยู่ในมือของตัวแทนทุนนิยม(รัฐ) เป็นการแผ้วถางทางให้แก่การขยายตัวของลัทธิทุนนิยม แต่ก็คือเหมือนสภาพการชูครีตเอารัดเอาเปรียบมิได้หมดไปพร้อมกับระบบขุนนางเลย ยังคงมีปรากฏอยู่ในสังคมนายทุน ที่เปลี่ยนไปเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะเท่านั้น สังคมลัทธิทุนนิยมจึงจัดเป็นชนชั้นชูครีตชนิดหนึ่ง^{๕๕} เพราะมีการเอารัดเอาเปรียบและยึดครองปัจจัยการผลิตเอาไว้ด้วยคนไม่กี่คน ซึ่งก็ไม่ต่างจากชนชั้นขุนนางทั้งหลาย

สภาพการเอารัดเอาเปรียบหรือความไม่ยุติธรรมที่ชนชั้นกรรมมาชีพได้รับ ชนชั้นกรรมมาชีพจึงได้มีแนวคิดหาทางออกเบื้องต้น ด้วยการรวมกลุ่มกันผลิตหรือรวมกลุ่มกันเพื่อการสร้างอำนาจการต่อรอง นั่นเป็นเหตุให้ชนชั้นกรรมกรหรือชนชั้นแรงงานจำเป็นต้องมารวมกันเป็นกลุ่มก้อนขึ้น เพื่อต่อต้านระบบทุนนิยมและสร้างระบบสังคมนิยมใหม่ขึ้นมา พร้อมกันนั้นได้วิจารณ์หรือโจมตีระบบทุนนิยมว่า^{๕๖}

^{๕๔} เดชา รัตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๘๑-๘๘.

^{๕๕} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๑๕.

^{๕๖} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, หน้า ๑๓๔.

๑. เป็นระบบเศรษฐกิจที่แข่งขันกันทำ
๒. ทำให้เสียเงินเปล่าไปเป็นจำนวนมากในการ โฆษณาแข่งขันกัน
๓. ชนชั้นกรรมาชีพไม่ได้รับความยุติธรรมเพียงพอ
๔. การแบ่งผลกำไรไม่เป็นธรรม ชนชั้นกรรมาชีพได้น้อย นายทุนได้มาก
๕. ผลการแข่งขันทำให้เกิด

- ลดคุณภาพสินค้าเพื่อให้สินค้ามีต้นทุนน้อย จะได้แข่งขันชนะคนอื่น
- ใช้สตรีและเด็กทำงานเพราะค่าแรงถูก
- อดสาหกรรมขนาดใหญ่บีบบังคับขนาดเล็กได้ เพราะมีทุนมากกว่า

การต่อสู้ขัดแย้งของทั้งสองชนชั้นนี้ไม่สามารถที่จะประสานกันได้ สืบเนื่องจากลักษณะเป้าหมายของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพหรือกรรมกรที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ^{๕๖}

เป้าหมายนายทุน คือ ผลกำไรจากการลงทุน

เป้าหมายกรรมกร คือ ชั่วโมงทำงานที่เหมาะสม, ได้ค่าจ้างตรงตามมาตรฐานครองชีพ มีสวัสดิการ มีทุนเลี้ยงชีพในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ฯลฯ

การต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นนายทุน เป้าหมายในการโค่นล้ม ก็คือ การทำลายรูปแบบผลิตรกรรมแห่งลัทธิทุนนิยม ทำลายชนชั้นและการทุจริตให้สิ้นเชิง เพื่อจะวิวัฒนาการก้าวไปสู่สังคมนิยม การต่อสู้เพื่อก้าวสู่สังคมนิยมนี้ต้องมาจากการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น จากล่างสู่บน คนอื่นปลดปล่อยกรรมาชีพไม่ได้ กรรมาชีพสมัยใหม่ คือ ลูกจ้างทั้งหมดที่ไร้ปัจจัยการผลิต^{๕๗}

๒.๒.๖ การเกิดขึ้นของชนชั้นในสังคมนิยม

ก่อนอื่นต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ลัทธิสังคมนิยม คือ ระยะเวลาของรูปแบบผลิตรกรรมแห่งระบอบคอมมิวนิสต์ ภายในระยะนี้ทุนนิยมยังมีเหลืออยู่บ้าง แต่จะต้องก้าวไปสู่ความดับสูญไปที่ละน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำงานอยู่ภายใต้หลักการที่ว่า ทุกคนทำงานตามความสามารถ ทุกคนได้รับผลตามความสามารถ แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ จะเป็นการแสดงถึง

^{๕๖} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, หน้า ๑๓๖.

^{๕๗} โจ อังภากรณ์ และคณะ, การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์, หน้า ๗๓.

การพัฒนาการของพลังการผลิตได้ก้าวสู่ระดับสูงยิ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำงานจึงสามารถใช้หลักการที่ว่า ทุกคนทำงานตามความสามารถ ทุกคนได้รับผลตามความต้องการ^{๑๕๕} ในระยะนี้ ทุกคนต่างถือเอาการทำงานเป็นกิจวัตรสำคัญแห่งการดำรงชีวิตของตน ในขณะที่เดียวกันทุก ๆ คน ก็มีเวลาพอเพียงที่จะมาดำเนินงานทางศิลปะและด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ การวิวัฒนาการของสังคมนิยม เป้าหมาย คือ การพัฒนาตนเองไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ เป้าหมายของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่เราพอรู้จักกัน คือ เป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น ปราศจากการขูดรีด

รูปแบบการผลิตแห่งระบอบคอมมิวนิสต์มีจุดพิเศษ ก็คือว่า ปัจจัยการผลิตทั้งหมดล้วนเป็นกรรมสิทธิ์สาธารณะ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการดำรงชีพตลอดถึงเครื่องอุปโภคที่จำเป็น แต่จะยึดครองกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตไม่ได้ จะมีได้ก็เพียงปัจจัยการผลิตที่ไม่สำคัญบางอย่าง เมื่อเอกชนไม่สามารถยึดครองปัจจัยการผลิตเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้ ก็จะไม่มียุคคลใดที่จะอาศัยอำนาจในการยึดครองปัจจัยการผลิตมาดำเนินการขูดรีดแรงงานส่วนเกินของผู้อื่น^{๑๖๐}

๒.๒.๓) เหตุพลังนามธรรมผลักดันความขัดแย้งในชนชั้น

ธรรมชาติของความขัดแย้งจะเกิดตามมากับความมีชนชั้น นักวิชาการส่วนมากจะมุ่งอธิบายเหตุความขัดแย้งทางชนชั้นว่า เกิดจากด้านวัตถุหรือรูปธรรมเป็นฉนวนเหตุของความขัดแย้ง ส่วนทางด้านนามธรรมนั้นไม่ค่อยมีใครพูดถึงมากนัก เหตุความขัดแย้งนามธรรมนี้เป็นความรู้สึก เป็นความคิด เป็นพลังงานขับเคลื่อนที่เรามองไม่เห็น ตัวอย่างเช่น “ความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ”^{๑๖๑} ถือได้ว่าเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิด “ความหวาดกลัว ระวัง และไม่ไว้ใจกัน”^{๑๖๒} จะ

^{๑๕๕} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคมนิยมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๖๕.

^{๑๖๐} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๕๑.

^{๑๖๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), วิถีสู่นันตภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๑๖๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๖.

เป็นเชื้อประทุให้เกิดความขัดแย้งได้ สอดคล้องกับพระเทพดิลก(ระแบบ ฐิตญาโณ)^{๑๖๓} และ พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต)^{๑๖๔} ที่มีความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่า “ตัวปัญหา” ของความขัดแย้งอยู่ที่ “อวิชชา” ซึ่งแตกกิ่งใหญ่ออกมาเป็น “ความโลภ ความโกรธ และ ความหลง” เป็นตัวหล่อเลี้ยงให้คนแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ โดยไม่คิดที่จะเผื่อแผ่และเห็นใจคนอื่น ๆ

นักสังคมวิทยาก็ดูเหมือนจะเห็นด้วยกับแนวความคิดนี้ ด้วยเชื่อว่าชนชั้นเกิดจากพลังความต้องการที่ซับซ้อนให้มนุษย์ดำเนินทางเศรษฐกิจ พลังความต้องการที่ซับซ้อนมนุษย์นี้ คือ ความต้องการทางกายภาพ(Physical Needs), อำนาจ(Power), การยอมรับนับถือทางสังคม(Recognition), และสวัสดิภาพของคนอื่น(Welfare of Others)^{๑๖๕} จากความจำเป็นหรือความต้องการที่ได้ส่งผลมาจากพลังขัดแย้งภายในนี้ จะนำไปสู่การขับเคลื่อนของกลุ่มชนที่อาจจะปะทะกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Humanist) อย่างเช่น มาสโลว์ (Abraham Maslow) มองพลังผลักดันภายในที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นในชนชั้นนั้น มาจากหลากหลายสาเหตุด้วยกัน แต่ที่สำคัญมาจากความต้องการ ๕ ประเภท คือ^{๑๖๖}

๑. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self – Fulfillment Needs)
๒. ความต้องการนิยมนับถือในตนเอง (Ego Needs)
๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs)
๔. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
๕. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)

ส่วนนักจิตวิทยาท่านอื่น ๆ ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้หลายประเด็น กล่าวคือ^{๑๖๗}

---

^{๑๖๓} พระโสภณคณาภรณ์, ความขัดแย้งในจิตมนุษย์, ใน **สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง**, วลัย อรุณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๓๘.

^{๑๖๔} พระมหาประยูร ฐมฺมจิตฺโต, **พุทธวิธีสร้างสันติภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^{๑๖๕} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **สังคมวิทยาศาสนา**, หน้า ๑๒๕.

^{๑๖๖} Abraham Maslow 1908-1970. อังใน รศ. ฌรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, หน้า ๑๑๘ – ๑๑๙.

^{๑๖๗} Henkin, A.B. et.al. “Conflict management strategies of principals in site – based managed schools”, **Journal of Educational Administration** 38, 2000: p. 142 – 154.

๑. ความขัดแย้งด้านเป้าหมาย คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่เป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีความต้องการต่อสิ่งที่จะได้รับแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง

๒. ความขัดแย้งด้านความคิด คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่แต่ละฝ่ายมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน

๓. ความขัดแย้งด้านความรู้สึก คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเมื่อบุคคลหนึ่งมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง

๔. ความขัดแย้งด้านพฤติกรรม คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่บุคคลหนึ่งกระทำการบางอย่าง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง

กลุ่มนักพฤติกรรมศาสตร์ คอนราด ลอเรนซ์ (Konrad Lorenz) แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า กระบวนการของความขัดแย้งทางชนชั้นของมนุษย์ เกิดจากพื้นฐานของแนวความคิดสัญชาตญาณ ความก้าวร้าว (Instinctual Theories Of Aggression) สอดคล้องกับความเห็นหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็นมองเทจ (Mongtague)^{๑๖๘} กอร์เนย์ (Gorney)^{๑๖๙} สตอร์ร์ (Storr)^{๑๗๐} ที่ศึกษาในเรื่องมนุษย์และความก้าวร้าวของมนุษย์ ซึ่งเห็นตรงกันว่า ความขัดแย้งและการต่อสู้เป็นกระบวนการเพื่อการทดแทนหรือชดเชยสิ่งที่เป็นสัญชาตญาณก้าวร้าวทำลายล้างมนุษย์ โดยผ่านทางความขัดแย้งหรือการแข่งขัน นั่นหมายถึงว่า มันเป็นกระบวนการฟ่องถ่ายของความโกรธหรือความกดดันภายใน เหมือนอย่างที่สุดักษณ์ ศิวรักษ์ เห็นว่าเหตุของความขัดแย้งมาจาก “ความโกรธ” ซึ่งสภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดความเกลียดชัง ทำร้ายและฆ่ากันในหมู่มนุษย์^{๑๗๑}

เหตุภายนอกที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เช่น เศรษฐกิจ ผลประโยชน์ อำนาจ เป็นต้น เป็นตัวกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดความขัดแย้งในชนชั้นสังคม ดังที่ ศ.ดร.เทียนฉาย กิระนันท์ ระบุว่าความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ด้านเศรษฐกิจก็คือรายได้ ทรัพย์สินที่ถือครองและการมีงานทำ เป็นต้น ด้านสังคมก็คือ ระดับการศึกษา

---

^{๑๖๘} ดูเพิ่มเติมใน Ashley Mongtague, ed, Man and Aggression, (New York: Oxford University Press, 1968).

^{๑๖๙} ดูเพิ่มเติมใน Roderic Corney, **The Human Agenda**, (New York: Bantam, 1973).

^{๑๗๐} ดูเพิ่มเติมใน Anthony Storr, **Human Aggression**, (New York: Athenemum, 1968).

^{๑๗๑} สุดักษณ์ ศิวรักษ์, “พุทธศาสนากับบ่อหิงสธรรม”, ใน **ปฏิบัติการแห่งความรัก : ยุคสมัยแห่งความรุนแรง**, วีระ สมบูรณ์ และไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๒๒), หน้า ๑๑๘ .

ความทันสมัยและฐานะทางสังคม^{๑๒} ความแตกต่างกันดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นเหตุเป็นลิ่งกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความขัดแย้งกัน ในขณะที่ชัชววัฒน สดาอนันท์ ก็เห็นสอดคล้องว่าตัวแปรในด้านสังคมและเศรษฐกิจเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตทำให้เกิดความขัดแย้งทางด้านชนชั้นและช่วงชิงทรัพยากรในระดับต่าง ๆ^{๑๓}

ประเด็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์นั้น ราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) ชาวเยอรมัน ได้ชี้ว่า บางครั้งอำนาจมีอยู่น้อยหายาก กลุ่มย่อย ๆ ในองค์กรทางสังคมจึงต้องแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอันน้อยนั้น และเห็นว่าเหตุความขัดแย้งทางสังคม เกิดจากการ กดขี่ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การขัดกันในเรื่องผลประโยชน์มาจากการได้รับส่วนแบ่งอำนาจไม่เท่ากันระหว่างกลุ่มเหนือ (Dominant) กับกลุ่มใต้ (Subjugated) การขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในองค์กรสังคมทุกระดับ^{๑๔}

สำหรับผู้วิจัยเองเชื่อแน่ว่าความขัดแย้งทางชนชั้น จะต้องอาศัยเหตุทั้งภายในและภายนอกประกอบกัน เนื่องด้วยบางครั้งคนเราโกรธและโลภก็ไม่ได้ไปทำร้ายหรือขโมยของใคร หรือบางครั้งเราไม่โกรธไม่โลภ แต่ถ้าได้รับความอยุติธรรมหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่เท่าเทียมกันในด้านผลประโยชน์ หรือการกดขี่ข่มเหงของชนชั้นที่เหนือกว่า ก้อดที่จะโกรธและปะทะกันไม่ได้ เพราะสถานการณ์บังคับให้เราต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น เหตุความขัดแย้งทางชนชั้นต้องมีองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกไปด้วย

ส่วนนักปรัชญาทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ได้เสนอภาพรวมที่เป็นแนวคิดสาเหตุหลักใหญ่ ที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นในชนชั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เช่น^{๑๕}

๑. การที่บุคคลมีอำนาจไม่เท่ากัน ทำให้คนมีอำนาจมากถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้มีอำนาจน้อย เป็นแหล่งที่มาของความตึงเครียด และการขัดแย้งในสังคม

^{๑๒} ดูข้อมูลและตัวเลขเพิ่มเติมใน เทียนฉาย กิระนันท์, “อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม”, ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, วลัย อรุณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๘๘-๑๐๗.

^{๑๓} ชัชววัฒน สดาอนันท์, สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๑๔} ดูรายเพิ่มเติมใน Ralf Dahrendorf, *Class and Class Conflict in Industrial Society*, (California: Standford University Press, 1959).

^{๑๕} รศ.ดร. สัจญา สัจญาวีวัฒน์, *ทฤษฎีสังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๓), หน้า ๕๕-๘๖.

๒. การที่สังคมมีวัตถุประสงค์ของหายากอยู่อย่างจำกัด เป็นเหตุให้ต้องมีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากของที่มีอยู่จำกัดนั้น

๓. ในสังคมมีกลุ่มต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายไม่เหมือนกัน กลุ่มเหล่านี้จึงต้องแข่งขันช่วงชิงกันเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น เป็นเหตุให้ต้องมีการกระทบกระทั่งขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มขึ้น

การศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเหตุให้เกิดชนชั้น และเหตุที่เป็นปัจจัยของความขัดแย้งในระหว่างชนชั้นนั้นมีสาเหตุที่หลากหลาย และแทบจะมีปรากฏที่เหมือนกัน ในทุกประเทศ ถึงแม้รูปแบบชนชั้นจะไม่เหมือนกันก็ตาม เพราะชนชั้น คือ เครื่องหมายของความไม่เท่าเทียมกัน เป็นเรื่องของพวกพ้อง การกีดกันและการดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตน การเรียนรู้สาเหตุเกิดของชนชั้นและความขัดแย้งที่ปรากฏในชนชั้นนั้น จึงเป็นการค้นหาช่องทางที่จะลดปัญหาความยุ่งยากที่มีในสังคม ถ้าเรารู้ต้นตอสาเหตุอย่างแท้จริงก็จะง่ายต่อการแก้ปัญหา ทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุหลักที่ทุกฝ่ายควรนำไปพิจารณาศึกษาเพื่อการหาทางออก และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

๒.๓ ทางออกหรือวิธีแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางชนชั้น

การหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางชนชั้นนั้น ในอดีตที่ผ่านมาได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้มากมาย แต่กระนั้นก็เชื่อว่าทุกแนวคิดทฤษฎีจะนำไปใช้ได้ผลทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพราะสภาพปัญหาและองค์ประกอบแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ถึงขนาดมีนักวิชาการหลายท่านยืนยันว่าความขัดแย้งทางชนชั้นสังคมไม่อาจกำจัดให้หมดไปได้ ด้วยคิดว่าความขัดแย้งไม่ใช่ปัญหา เพราะมันอาจเป็นสิ่งที่ต้องมีโดยธรรมชาติ แต่ปัญหาที่ควรจะคิดกันอยู่ที่การบริหารจัดการที่จะทำอย่างไรให้ความขัดแย้งนั้นสามารถควบคุมได้ต่างหาก

๒.๓.๑ ความขัดแย้งทางชนชั้นเกิดขึ้นโดยธรรมชาติจริงหรือ

การแก้ปัญหาคความขัดแย้งของสังคมอันเกิดจากชนชั้น นักวิชาการบางท่านมองว่าการจะแก้ปัญหาคความขัดแย้งให้หมดไปจากสังคมเลยคงเป็นไปได้ อย่างเช่น ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ที่เสนอว่า ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ดำรงอยู่ทั่วไปเป็นเรื่องธรรมดา และฝังรากลึกอยู่ในสังคม ดังนั้น ปัญหาของมนุษย์จึงมิใช่การกำจัดความขัดแย้งให้หมดสิ้นไป เพราะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ^{๑๓๖} เป็นการยืนยันว่า สภาพความขัดแย้งว่ามันต้องคงอยู่ หัวใจสำคัญที่ควรคิด

^{๑๓๖} ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม, หน้า ๑๕.

คือว่า เราจะอยู่กับความขัดแย้งอย่างไร ทำอย่างไรเราจึงจะบริหารจัดการควบคุมความขัดแย้งได้ ถ้าเราบริหารจัดการควบคุมความขัดแย้งในสังคมได้ เรื่องชนชั้นก็ไม่ใช่ปัญหาที่เราจะต้องไปห่วงกังวล สอดคล้องกับแนวคิดของ ราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) ที่ได้เสนอความคิดเพื่อหาทางออกให้แก่สังคมไว้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมสามารถควบคุมได้ด้วยวิธีการประนีประนอม^{๑๓๓} นั่นก็เป็นตัวอย่างทางออกวิธีการหนึ่งในการบริหารจัดการความขัดแย้ง ที่นำมาศึกษาพิจารณา

๒.๓.๒ วิธีการหรือรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้ง

วิธีการหรือรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้ง ส่วนใหญ่ที่ปรากฏเห็นในสังคม คือ

๑. การผ่อนปรนเข้าหากัน หรือ การสมานลักษณะ (Accommodation)
๒. การกลืนกลาย (Assimilation)
๓. ความร่วมมือ (Co-operation)
๔. ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus)

การผ่อนปรนหรือการสมานลักษณะ (Accommodation) ก็คือ การผสมผสานค่อยเป็นค่อยไป เป็นการประนีประนอมหรือผ่อนปรนปรับตัวเข้าหากัน หลังจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นแล้ว^{๑๓๔} ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอาจยังคงอยู่และอาจจะขัดแย้งกันอีก การปรับตัวเข้าหากันต่างฝ่ายต่างยังคงรักษาเอกลักษณ์ (Identity) และผลประโยชน์ของตนไว้ แม้ว่าจะต้องเสียผลประโยชน์บางส่วนของตน อีกอย่างหนึ่งการผสมผสาน ก็คือ การอดกลั้นผ่อนปรนหรือการลดความตึงเครียด

การกลืนกลาย (Assimilation) เป็นกระบวนการที่ผสมผสานกลมกลืนของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม ในเรื่องทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม จนรู้สึกว่าเอกลักษณ์ของกลุ่มเป็นอันเดียวกัน กระบวนการการกลืนกลาย ชนชั้นที่ด้อยกว่าจะเป็นผู้รับการกลืนกลายมากกว่า เป็นกระบวนการที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในรูปแบบหนึ่ง ผลจากการกลืนกลายคือการลดความความขัดแย้ง เพราะเมื่อคนมีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน คิดเหมือนกัน มองอะไรเหมือนกัน มีระบบคุณค่าเดียวกัน ก็ไม่

---

^{๑๓๓} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., **ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม**, <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson13/ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.htm> ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

^{๑๓๔} รศ. ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, หน้า ๗๘.

รู้จะขัดแย้งกันเรื่องอะไร แนวความคิดนี้ดูเหมือนจะใกล้เคียงกับแนวคิดของกลุ่มนักทฤษฎีอินทรีย์ที่ว่า สังคมเป็นสิ่งเดียวกัน (Organism) ซึ่งหมายถึงส่วนประกอบของอินทรีย์ต้องผสานกันสนิทผสมกลมกลืน (Harmony) จะขัดแย้งกันเองไม่ได้ สมาชิกของอินทรีย์ต้องยอมเสียสละสิทธิและสวัสดิการส่วนบุคคลเพื่อกลุ่ม มนุษย์เป็นสมาชิกของอินทรีย์ไม่เท่าเทียมกัน ก็ขึ้นอยู่กับว่าใครทำหน้าที่สำคัญแค่ไหนในอินทรีย์^{๑๗๕} แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ทฤษฎีอินทรีย์มีแนวโน้มเอียงที่จะละเลยสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของมนุษย์แต่ละคน

ความร่วมมือ (Cooperation) เป็นการกระทำร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๑๗๖} หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคมที่กลุ่มตกลงที่จะกระทำการกรรมร่วมกัน อาจเกิดจากมีผลประโยชน์ มีวิธีการ มีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์บางประการที่สอดคล้องกัน

ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) เป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับการร่วมมือ แต่การตกลงเห็นพ้องต้องกันนั้นต้องเป็นเอกฉันท์

การแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกของความขัดแย้งทางชนชั้น นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้มีความเห็นเพิ่มเติมที่น่ารับฟัง ด้วยมองว่าการแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็นสิ่งที่จะต้องมีการดำรงอยู่ของสังคม ทุกสังคมจำเป็นต้องมีระบบชนชั้นเพื่อจัดสรรตำแหน่งหรือการแบ่งงานกันทำ และการกระตุ้นใจให้สมาชิกสังคมทำหน้าที่ต่าง ๆ ชนชั้นเป็นระบบการให้รางวัลแก่สมาชิกเป็นสิ่งจูงใจให้คนทำหน้าที่ รางวัลที่ได้รับมีทั้งวัตถุและสิ่งที่ไม่มาซึ่งความพึงพอใจ เช่น ความมีหน้ามีตาหรือมีเกียรติ บุคคลในสังคมจึงถูกจำแนกเป็นระดับชั้นสูงต่ำตามตำแหน่งและรางวัลที่ได้รับ ดังนั้น การแบ่งชั้นสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับสังคมทั้งหลาย^{๑๗๗}

นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้มองหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญของคนในสังคม แม้แต่ตัวความขัดแย้งเองมันก็ทำหน้าที่ (Function) ของมัน ความขัดแย้งและความรุนแรงก็มีประโยชน์ แม้เราไม่ปรารถนาให้มีก็ตาม ดังความเห็นของ ลูอิส โกลเซอร์ (Lawis A. Coser) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันด้านทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) แท้ ๆ ก็ยังได้ให้ความเห็นว่าความขัดแย้งรุนแรงมีหน้าที่ประโยชน์ในทางสังคม ดังนี้

^{๑๗๕} Otto Gierke. **Political Theories of the Middle Age** (Cambridge : Cambridge University Press, 1927), pp. 27-28.

^{๑๗๖} รศ., ณรงค์ เต็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, หน้า ๑๗.

^{๑๗๗} จำนงค์ อควิวัฒนสิทธิ์และคณะ, **สังคมวิทยา**, หน้า ๑๓.

๑. เป็นเครื่องมือหรือเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Road to Achievement) หมายถึง สำหรับผู้มีอำนาจ การใช้ความรุนแรง(Violence) ก็เพื่ออำนาจที่มากขึ้นและเด็ดขาด แต่สำหรับผู้ที่อ่อนแอ (The Weak) การใช้ความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นการเรียกร้อง (Demand) การประท้วง (Protest) การแสดงความไม่เห็นด้วย (Disagreement) หรือการอยากให้อำนาจยอมรับ (Recognition)

๒. การใช้ความรุนแรง(Violence) อาจเป็นสัญญาณเตือน (Warning Signal) สะท้อนถึงความไม่เป็นปกติหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม คือ ความขัดแย้งจะช่วยให้เราทราบจุดเริ่มต้นของปัญหา

๓. การใช้ความรุนแรง(Violence) อาจนำมาซึ่งความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียว (Solidarity) สำหรับผู้มีชะตากรรมร่วมกันหรือมีปัญหาเหมือนกัน จะได้มาเกาะกลุ่มสามัคคีกัน ช่วยให้เกิดการรวมตัวในกลุ่มย่อย (Integrative function)^{๑๘๒}

๒.๓.๓ ทางออกของความขัดแย้ง

การหาทางออกของความขัดแย้งทางชนชั้นนั้น ได้มีนักวิชาการแสดงรูปแบบแนวคิดที่หลากหลาย แตกต่างกันไปตามแต่สภาพของชนชั้นในแต่ละประเทศนั้น ๆ ซึ่งพอประมวลได้ดังต่อไปนี้

๑. ยกเลิกชนชั้น ยกเลิกกรรมสิทธิ์
๒. การควบคุมอำนาจ คือ การควบคุมความขัดแย้ง
๓. ขจัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบ กติกา
๔. หลีกเลี่ยงการแข่งขัน คือ หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง
๕. ลดความไม่เสมอภาคด้วยการกระจายรายได้

๑. ยกเลิกชนชั้น ยกเลิกกรรมสิทธิ์

นักปรัชญาในกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) หลายคน เชื่อมั่นว่าความขัดแย้งทางชนชั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดโดยธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคมเลย มันเป็นพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างมันขึ้น และมีไว้จะอยู่ยั่งยืนไปชั่ววันรันดร์กาล กำเนิดของชนชั้นปรากฏขึ้นเพราะการครอบครองผลิตผลส่วนเกิน เป็นการแย่งชิงการผลิตและการ

^{๑๘๒} http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=1914&Itemid=56&lang= ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๕.

ครอบครองผลผลิตทางวัตถุมหาเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว ทำให้สังคมยุคทุนกาสลายตัวไป แม้แต่นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่อย่าง เฮอร์ฮาร์ด เลนสกี (Gerhard Lenski) ก็เห็นสอดคล้องตรงกันกับกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งในประเด็นที่ว่า ผลผลิตหรือผลประโยชน์เป็นหลักการพัฒนาของระบบชนชั้นให้เกิด ขึ้น ความขัดแย้งเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรหรือผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ชนชั้นที่มีสถานภาพ มีอิทธิพล และมีอำนาจมากย่อมได้รับส่วนแบ่งมาก จึงนำไปสู่ความกดดันและความขัดแย้ง^{๑๘๓}

การเกิดขึ้นของความขัดแย้งทางชนชั้น มีสาเหตุจากชนชั้นบูคริดที่อยู่ในฐานะเป็นชนชั้นปกครอง ได้ใช้อำนาจปกครองทางการเมืองมาคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ด้านกรรมสิทธิ์แห่งปัจจัยการผลิตของตนไว้ เมื่อวัตถุดิบของหายากและมีอยู่อย่างจำกัด ก็เป็นเหตุให้ต้องมีการต่อสู้ดิ้นรนขัดแย้งกัน เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากของที่มีอยู่จำกัดนั้น^{๑๘๔} ดังนั้น ชนชั้นที่ถูกบูคริดและถูกกดขี่จึงเรียกร้องให้ยกเลิกเพิกถอนกรรมสิทธิ์แห่งปัจจัยการผลิต อันเป็นต้นเหตุที่พวกตนต้องถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นปกครองออกเสีย^{๑๘๕}

ทางออกของปัญหาความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวนี้ ต้องยกเลิกชนชั้น ยกเลิกกรรมสิทธิ์ ผู้ที่ดูเหมือนจะยืนย่นอย่างแข็งขันที่เด่นชัดคนหนึ่ง คือ คาร์ล มาร์กซ์ ด้วยเชื่อว่าต้องยกเลิกระบบชนชั้น และจัดการแบ่งปันผลผลิตที่เท่าเทียมกัน แล้วทำการเปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมนิยม(Socialism)^{๑๘๖} โดยอำนาจรัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพสร้างการดับสูญซึ่งวิธีการผลิตในรูปแบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวมาสู่กรรมสิทธิ์ส่วนรวม ปราบปรามการขูดรีดหรือการขัดแย้งทางชนชั้นจึงจะสูญสลายลงไป สุดท้ายก็จะก้าวไปสู่วิวัฒนาการความเป็นคอมมิวนิสต์เต็มตัว เมื่อไรชนชั้นและการครอบครองกรรมสิทธิ์ส่วนตัวแล้ว การกระทบกระทั่งหรือการเอารัดเอาเปรียบกันระหว่างชนชั้นก็จะไม่ปรากฏ

ประเด็นดังกล่าวนี้ก็ยังเป็นทฤษฎีที่ทำทนายอยู่ เพราะว่าการทำลายชนชั้นนั้น มิใช่แต่จะทำลายรูปแบบระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวของชนชั้นเจ้าของที่ดินและชนชั้นนายทุนเท่านั้น แต่

^{๑๘๓} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., ทฤษฎีของการจัดช่วงชั้นทางสังคม, <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ทฤษฎีของการจัดช่วงชั้นทางสังคม.htm> ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

^{๑๘๔} รศ.ดร. สัจญา สัจญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา, หน้า ๕๕-๕๖.

^{๑๘๕} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์, หน้า ๑๖๗-๑๗๐.

^{๑๘๖} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., ประวัติ แนวความคิด และผลงานของนักสังคมวิทยาคนสำคัญ, ดูเพิ่มเติมใน http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson2/ประวัติ_แนวความคิด_และผลงานของนักสังคมวิทยาคนสำคัญ.htm ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐.

หากจะต้องรวมถึงการตัดแปดระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวของผู้ผลิตหรือผู้คนรายย่อยอีกด้วย ซึ่ง สลับ ซับซ้อนยากยิ่งกว่าการทำลายชนชั้นบูครีเดียอีก ดังนั้น จึงไม่แปลกใจเลยที่จะได้รับการต่อต้านจากผู้คนบางกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันชนชั้นกลุ่มเหล่านี้ก็นิยมก็ได้เสนอทางออก เพื่อการลดความขัดแย้งของชนชั้น ด้วยวิธีการให้มนุษย์ช่วยเหลือกันให้มากขึ้นและคำนึงถึงผู้ยากไร้ในสังคมเป็นพิเศษ ลดการแข่งขันและแทนที่การแข่งขันด้วยการร่วมมือ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้เสนอให้โอนปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ

๒. การควบคุมอำนาจ คือ การควบคุมความขัดแย้ง

อีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นทางออกของปัญหา คือ การควบคุมอำนาจ ที่เหล่านักวิชาการบางกลุ่มมองว่า สิทธิอำนาจ (Authority) เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันในหมู่ชนชั้น อำนาจนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกัน เมื่อมีผู้มีอำนาจก็ต้องมีผู้อยู่ใต้อำนาจ อำนาจจึงอาจเป็นสิ่งสำคัญที่เสี่ยงที่สุด และเป็นสิ่งล่อแหลมที่สุดที่จะเกิดความขัดแย้ง ดังความเห็นของ ปีเตอร์ ที. โคลแมน (Peter T. Coleman) ที่มองว่าโดยปกติทั่วไป เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วสิ่งที่ทำให้การเจรจามีปัญหานั้น ก็เพราะเหตุว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้มีอำนาจมักจะใช้อำนาจที่เหนือ (Power Over) กว่ากับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า จนทำให้กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งนั้น เป็นไปด้วยความยากลำบาก^{๑๘๗} และสอดคล้องกับความเห็นของ Lockwood ที่ว่าการที่บุคคลมีอำนาจไม่เท่ากัน คนมีอำนาจมากถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้มีอำนาจน้อย ทำให้เป็นแหล่งที่มาของความตึงเครียดและการขัดแย้งในสังคม^{๑๘๘} นี้คือผลเสียของอำนาจ

อีกมุมหนึ่ง อำนาจสร้างผลในทางบวก อำนาจถ้าใช้ไม่เต็มที่ทำให้สังคมวุ่นวายได้ การใช้อำนาจเต็มที่เด็ดขาดในบางกรณีกลับช่วยแก้ปัญหาให้แก่สังคมได้ ดังแนวคิดของแมกเคียเวลลี ซึ่งมีสมมติฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ชั่วร้าย เห็นแก่ตัว ออกตัญญู เปลี่ยนใจง่าย โกหก หลอกลวง และโลภ^{๑๘๙} คือ อยากได้สิ่งต่าง ๆ เป็นของตัวเอง สอดคล้องกับคำอธิบายของ George H.Sabine

^{๑๘๗} Peter T. Coleman “Power and Conflict”, in **The Handbook Conflict Resolution: Theory and Practice**, Morton Deutsch and Peter T. Coleman (Editors), (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2000), p. 108-128.

^{๑๘๘} รศ.ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา**, หน้า ๕๕.

^{๑๘๙} แมกเคียเวลลี, **เจ้า, แปลโดย พิชิต จงสถิตวัฒนาและคณะ**. (กรุงเทพมหานคร: สภาหน้าโคม ชมรมรัฐศึกษา (จุฬา) มหิตลสาร, ๒๕๑๗), หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

ที่ว่ามนุษย์แข่งขันและแข่งชิงกันตลอดเวลา ถ้าไม่มีกฎข้อบังคับและอำนาจบังคับแล้ว จะเกิดสภาพอนาธิปไตย สังคมจะอยู่ได้ก็เมื่อมีอำนาจบังคับผูกพันเอาไว้ปกป้องคุ้มครองกรรมสิทธิ์และชีวิต ความมั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีรัฐบาลที่เข้มแข็งมีอำนาจเด็ดขาด^{๑๕๐} ดังนั้น แมคเคิลเวลลีย์จึงเสนอให้ผู้ปกครองต้องรักษาอำนาจเด็ดขาดของตัวเองไว้ให้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะด้วยการมีกำลังทหารที่เข้มแข็งและอาวุธที่ดี^{๑๕๑} และผู้ปกครองควรทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองกลัวเกรง^{๑๕๒} ถ้าผู้ปกครองสามารถนำชัยชนะมาสู่ประเทศได้ และคุ้มครองบ้านเมืองได้โดยวิธีใดก็ตาม วิธีการของเขาย่อมถูกต้องถือว่าเป็นวิธีมีเกียรติ และคนทั่วไปก็ย่อมที่จะสรรเสริญ^{๑๕๓}

แนวคิดที่ยืนยันและเชื่อว่าอำนาจคือธรรมะ คือ ความถูกต้อง อำนาจเป็นสิ่งที่เราต้องยอมรับ ไม่ว่าจะได้มาโดยวิธีที่มีคุณธรรมหรือไร้คุณธรรมก็ตาม เป็นการบอกว่าบุคคลใดมีอำนาจการกระทำของบุคคลนั้นย่อมถูกต้อง ผู้ปกครองจะต้องรักษาอำนาจเด็ดขาดไว้ให้ได้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้มีความสามารถหรือไม่ วัดกันที่การใช้และการรักษาอำนาจ นี่เป็นแนวคิดที่มุ่งตรงสำหรับการเมืองการปกครองตามความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ไม่ใช่ฝันถึงสภาพสังคมอุดมคติ

จากแนวคิดเรื่องอำนาจที่เป็นสาเหตุที่เสี่ยงที่สุดที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น ก็ จะเห็นว่าไม่มีทั้งแนวคิดทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ดังนั้น จะเห็นว่าอำนาจถูกใช้เมื่อใด เมื่อนั้นย่อมส่งผลให้เกิดขึ้นตามมาไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งแน่นอน จึงควรใช้อำนาจให้เหมาะสม ใช้อำนาจเพื่อความถูกต้องและยุติธรรม เพราะอำนาจหรือพลังความกดดันที่สามารถเป็นทางออกของการแก้ปัญหาของความขัดแย้งได้ ทำให้โครงสร้างมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าแต่ละฝ่ายใช้อำนาจไม่ถูกต้องยุติธรรมแล้ว ก็จะยิ่งเพิ่มความขัดแย้งที่รุนแรงตามมา ดังนั้นการใช้อำนาจที่พอดีเหมาะสมต่อสถานการณ์ ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้

---

^{๑๕๐} George H.Sabine, *A History of Political Theory*, (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1961), p. 345.

^{๑๕๑} แมคเคิลเวลลีย์, , เจ้า, แปลโดย พิชิต จงสถิตวัฒนาและคณะ, หน้า ๑๐๕.

^{๑๕๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๐.

^{๑๕๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

๓. จัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบ กติกา

การรวมกลุ่มกันเป็นสังคมนั้นเป็นความจริงที่ว่า จะต้องมีการระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในสังคม เป็นเครื่องมือป้องกันไม่ให้ใครทำอะไรตามใจตน ถ้าบุคคลกระทำตามความพอใจโดยปราศจากกฎควบคุมแล้ว ก็ย่อมจะเป็นอันตรายต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์^{๑๕๔} ดังนั้น วิธีแก้ความขัดแย้ง ความไร้บรรทัดฐาน (Anomie) ความไม่เหมาะสมในสังคมจะต้องแก้ด้วยการควบคุมให้สังคมเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน นั่นก็คือว่า การใช้กฎระเบียบข้อบังคับเป็นแกนหลักควบคุมสังคม ถ้าไม่สามารถควบคุมสังคมได้ ความขัดแย้งหรือความไม่สงบในสังคมก็จะแก้ไขไม่ได้โดยประการทั้งปวง แต่ในการที่จะควบคุมสังคมให้อยู่ในกรอบได้นั้น ก็จะต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องมือที่จะใช้ควบคุมสังคมมีหลากหลายแนวทาง แต่ที่สำคัญ ๆ สามารถประมวลได้ ดังนี้^{๑๕๕}

๑. ควบคุมโดยกฎหมาย (Laws)
๒. ควบคุมโดยกฎระเบียบข้อบังคับ (Rules)
๓. การควบคุมโดยผ่านศีลธรรม (Control Through Morals)
๔. การควบคุมโดยพิธีกรรม (Control of Ceremony)
๕. การควบคุมโดยอุดมคติทางสังคม (Control by Social Ideals)
๖. ควบคุมโดยมารยาทสังคม (Etiquette)
๗. ธรรมเนียมหรือวิถีประชา (Folkways)^{๑๕๖}

๔. หลีกเลี่ยงการแข่งขัน คือ หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

การก่อตัวของความขัดแย้งที่ผ่านมายังต้นจะมุ่งเสนอความเห็นไปที่ชนชั้น อันเป็นต้นเหตุความขัดแย้งของคนในสังคม แต่แม้จะปราศจากชนชั้นความขัดแย้งก็สามารถเกิดขึ้นได้ด้วย

---

^{๑๕๔} กลุ่มวิทยาลัยครูได้, ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๗.

^{๑๕๕} พิสง ธรรมพันทา, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๕๓-๕๕.

^{๑๕๖} รศ. ณรงค์ เส็งประชา, มนุษย์กับสังคม, หน้า ๑๓๒-๑๓๓. และ จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๓๔.

สาเหตุอื่น เช่น เกิดจากกระบวนการแข่งขันกัน(Competition) เป็นต้น การแข่งขัน คือการต่อสู้เพื่อเข้าครอบครองสิ่งบางอย่างที่มีจำนวนจำกัดทั้งที่เป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุ ผลที่ตามมาจากการแข่งขันอาจจะมีทั้งในทางบวกและทางลบ ทางบวกก็คือ เมื่อชนะ ความชนะนั้นจะเป็นรางวัลช่วยกระตุ้นให้คนได้แสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ ได้รับรางวัล คือ โอกาส อำนาจ เกียรติยศ การยกย่อง การยอมรับนับถือ ความมั่นคง ความเสมอภาค สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

ผลของการแข่งขันในทางลบ คือ คนจะมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน การแข่งขัน(Competition) เมื่อมีผู้ชนะก็ย่อมมีผู้แพ้ การแข่งขันมักเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้น ถ้ากินระยะเวลาเวลานานมันจะพัฒนาต่อไปเป็นความขัดแย้ง(Conflict) ทำให้กลุ่มแยกออกจากกันแทนที่จะเข้าหากัน^{๕๗} เป็นสภาพที่ฝ่ายหนึ่งขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ (Rewards) โดยการกำจัดหรือทำให้คู่ต่อสู้อ่อนแอลง สอดคล้องกับแนวคิดของ บลังค์ ที่กล่าวว่า ความเลวร้ายทางเศรษฐกิจทุกชนิดเกิดจากการแข่งขัน(Competition) การแข่งขันเป็นสาเหตุของความยากจน ความเสื่อมทางจิตใจ อาชญากรรมและโสเภณี วิกฤตการณ์ทางอุตสาหกรรมและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ควรจะรื้อรากฐานสังคมและสร้างสังคมใหม่โดยใช้ระบบร่วมสมาคม (Association) เป็นพื้นฐานของสังคม^{๕๘}

ดังนั้น จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งจึงมาจากการแข่งขันกัน ในบางกรณีการหลีกเลี่ยงการแข่งขันก็จะเป็นทางออกของความขัดแย้งได้ หันไปใช้การสอบหรือลงมติยินยอมมอบให้แทน

๕. ลดความไม่เสมอภาคด้วยการกระจายรายได้

ความไม่เสมอภาคเกิดจากการที่เราไม่มีสิทธิหรือมีโอกาส ในการครอบครองกรรมสิทธิ์ในวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องรายได้ กล่าวคือ คนจำนวนน้อยมีรายได้สูง มีระดับความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย ในขณะที่คนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นยากไร้ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางที่ลดความไม่เสมอภาคเป็นทางแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ตัวอย่างแนวทาง คือ^{๕๙}

---

^{๕๗} ผศ. ขบวนการ พลตรี, **มนุษย์กับสังคม**, (ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๗ ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู), (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๕.

^{๕๘} Charles Gide and Charles Rist, **A History of Economic Doctrines** (London : George G. Harrap, 1964), p. 266.

^{๕๙} กลุ่มวิทยาลัยครูได้, **ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม**, หน้า ๑๒๓-๑๒๕.

๑. ระบบจัดเก็บภาษีอากร เพื่อมาเฉลี่ยคนมีรายได้น้อย
๒. การใช้จ่ายของรัฐเพื่อสังเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย เช่น สวัสดิการคนชราหรือตกงาน
๓. ขยายการศึกษาให้ทั่วถึง
๔. การประกันราคาสินค้า
๕. การเร่งรัดพัฒนาชนบทอย่างเร่งด่วน เป็นต้น

๒.๔ สรุปแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งทางชนชั้น

กลุ่มทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict theory) แนวความคิดของนักวิชาการกลุ่มความขัดแย้งนี้มีความคิดเห็นหลัก ๆ ที่ตรงกันพอประมวลได้ว่า การมีอยู่ของชนชั้นทางสังคมนั้น ก่อให้เกิดผลในทางลบ การดำรงอยู่อย่างแบ่งพรรคแบ่งพวกของมนุษย์เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมและมนุษยชาติเช่นเดียวกับสงคราม ก่อให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การข่มเหงรังแกกันและเกิดความไม่ยุติธรรมต่าง ๆ นานา สังคมนั้นไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยก (Division) ความขัดแย้ง (Conflict) อันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) ทางสังคม มีการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ที่เอาเปรียบ (Exploiting Class) กับชนชั้นที่ถูกเอาเปรียบ (Exploited Class)^{๒๐๐} หรือไม่ก็มีการครอบงำของกลุ่มสังคมบางกลุ่ม (Domination of Some Social Groups)

ชนชั้นผู้ปกครองนั้นจะกระทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตน (Self-Interests) ส่วนชนชั้นต่ำนั้นจะถูกกลืนรอนสิทธิและผลประโยชน์โดยวิธีการต่าง ๆ เพราะฉะนั้นตามทัศนะของนักวิชาการฝ่ายทฤษฎีความขัดแย้งมองเห็นว่าการดิ้นรนต่อสู้ระหว่างชนชั้น ความไม่เท่าเทียมกันความอยุติธรรมและความไม่เสมอภาคกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ จะต้องขจัดให้หมดสิ้นไป^{๒๐๑} พร้อม ๆ กับการสลายตัวไปของชนชั้น

โดยภาพรวมแนวความคิดของกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้ง พอประมวลได้ ดังนี้

๑. ความเป็นระเบียบในสังคมมนุษย์ ขึ้นอยู่กับการกดขี่ของกลุ่มคนที่เหนือกว่า
๒. ชนชั้นเกิดจากการแบ่งปันทรัพย์สิน อำนาจ เกียรติยศ อภิสิทธิ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน

---

^{๒๐๐} ปฟาณี วิถีวัฒนา, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

^{๒๐๑} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, หน้า ๑๓๓.

๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดจากการขัดแย้งภายในสังคม
๔. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะเกิดผลอย่างถาวรแท้จริงได้ ก็ต่อเมื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม
๕. ปัญหาสังคมเกิดจากการแบ่งปันสิ่งของหายาก และสิ่งของนั้นมีอยู่จำกัดในสังคม
๖. นักการเมือง ข้าราชการ พลเรือน ทหาร กฎหมาย ศาสนาในสังคม เป็นเครื่องมือของกลุ่ม “ผู้มี” ทั้งสิ้น
๗. การขัดแย้งในสังคมบางกรณี ช่วยทำให้เกิดความมั่นคงในกลุ่มคนขึ้นได้^{๒๐๒}

นักทฤษฎีความขัดแย้งดูเหมือนจะมีทัศนะต่อสังคมในแง่ร้าย ถึงแม้สังคมจะมีความเป็นระเบียบอยู่ปกติก็ตาม แต่ก็เชื่อว่าอยู่กันด้วยความไม่เสมอภาค มีการกดขี่ มีการบีบบังคับกันอยู่ การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งนี้ ก็คือ จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงหักโค่นเด็ดขาด เพราะเป็นไปได้ที่ผู้มีอำนาจและผู้มีผลประโยชน์ จะสละอำนาจหรือผลประโยชน์ให้แก่คนอื่นโดยง่าย การขัดแย้งก็เป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนผ่านของสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี เป็นปรากฏการณ์ที่ดีมีประโยชน์ เพราะเป็นการนำไปสู่ภาวะสังคมใหม่^{๒๐๓} ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้^{๒๐๔} ส่วนในทางลบก็พอจะเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว

ปรากฏการณ์ความขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในสังคม มีกลุ่มนักวิชาการหลายกลุ่มรวมทั้งกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งด้วยได้ให้ความสนใจเฝ้ามองศึกษา และพยายามมองหาช่องทางออกหรือเสนอแนวคิด ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในรูปลักษณะที่ดีที่สุด นักคิดทฤษฎีกลุ่มความขัดแย้งที่สำคัญ ๆ มีหลายท่าน ทั้งยุคเก่าและยุคใหม่ คือ

จอร์จ เฮเกล (George Hegel)	คาร์ล มากซ์ (Karl Mark)
เอฟ. เอ็นเจิลส์ (F. Engels)	ราฟ ดาห์เรนดอฟ (Ralf Dahrendor)
ลิวอิส เอ. โคเซอร์ (Lewis A. Coser)	เดวิด ล็อกวูด (David Lockwood)
จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel)	

^{๒๐๒} http://www.stou.ac.th/Thai/Grad_Stdy/Loadtext/Content/12741-2.doc ๑๑ มกราคม ๒๕๕๐.

^{๒๐๓} สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, *สภาพแวดล้อมทางสังคมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*

๒๕๔๖. ข้อมูลจาก <http://www2.nida.ac.th/boonanan/p602/module3.htm> ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๒๐๔} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., *ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*, อ่างแล้ว.

ประเด็นส่วนใหญ่ที่นักคิดทฤษฎีกลุ่มนี้ยึดถือกันในการต่อต้านชนชั้น คือ การถืออภิสิทธิ์ครอบครองกรรมสิทธิ์ส่วนตัว นำไปสู่วิธีการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมาย ดังนี้

๑. รัฐเป็นเจ้าของที่ดินและเครื่องมือผลิตทั้งหมด
๒. รัฐเป็นตัวแทนประชากร ดำเนินกัมมันตภาพทางเศรษฐกิจเองทั้งหมด
๓. ผลิตผลที่รัฐเฉลี่ยให้แก่ประชากรตามความสามารถในการทำงาน โดยยึดถือหลักความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญ
๔. รายได้ที่ประชากรแต่ละคนได้รับจากรัฐถือว่าเป็นสมบัติส่วนบุคคล^{๒๐๕}

เป้าหมายที่คาดหวังดังกล่าว เป็นหลักที่นักสังคมนิยมมักนำไปอ้างเสมอว่าการดำเนินงานทางเศรษฐกิจดังจุดหมายนี้ ย่อมเกิดผลดีที่ทำให้ชนชั้นกรรมาชีพจะทำงานน้อยชั่วโมง เพราะว่ามีคนงานมาก แบ่งงานกันทำได้ มีรายได้เพิ่มขึ้นเพราะรัฐเข้าดำเนินงานเอง ผลกำไรจึงไม่ตกไปเป็นของนายทุนคู่แข่งแต่ก่อนและจะนำความเจริญเกิดขึ้นแก่สังคมตามมา

๒.๔.๑ ที่มาของทฤษฎี

ทฤษฎีความขัดแย้งต่อผู้ทางชนชั้นเป็นความคิดที่พัฒนาต่อยอดมีมาแล้วในอดีต แต่ได้รับการค้นคว้าศึกษาอธิบายอย่างจริงจังในยุคของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)^{๒๐๖} ซึ่งมีความเชื่อที่พอประมวลได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม ที่ต้องผ่านลำดับขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ ๕ ขั้น ดังนี้^{๒๐๗}

๑. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (Primitive Communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเผ่า (Tribal Ownership)
๒. ขั้นสังคมแบบโบราณ (Ancient Communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (State Ownership)
๓. ขั้นสังคมแบบศักดินา (Feudalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตที่เป็นของขุนนาง คือที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต
๔. ขั้นสังคมแบบทุนนิยม (Capitalism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุน

^{๒๐๕} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, หน้า ๑๓๓.

^{๒๐๖} จางงัก อติวัฒนธรรมและคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๘.

^{๒๐๗} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, อ้างแล้ว.

๕. **ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

สังคมคอมมิวนิสต์นั้น แบ่งย่อยเป็นสองระบบลดหลั่นกันตามลำดับ คือ ลัทธิสังคมนิยม (Socialism) และลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism) ลัทธิทั้งสองนี้ล้วนพัฒนามาจากทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) แต่มีข้อแตกต่างกันที่สำคัญประการหนึ่งอยู่ที่วิธีการปฏิบัติ กล่าวคือว่า นักสังคมนิยมสมัยใหม่ทั้งหลายเน้นหลักการบรรลุเป้าหมาย โดยกระบวนการระบอบประชาธิปไตยแบบสันติ ส่วนลัทธิคอมมิวนิสต์ถือว่า การบรรลุเป้าหมายกระทำได้เพียงทางเดียวเท่านั้น นั่นคือการปฏิวัติแบบนองเลือด ใช้อาวุธเช่นฆาตกรตรงกันข้ามอย่างไม่มีปราณี จนกระทั่งกลุ่มอื่นทั้งหมดสูญสิ้นไปเหลือแต่ชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น ทั้งในทฤษฎีและทั้งในทางปฏิบัติถือกันว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์ก้าวไปไกลกว่าลัทธิสังคมนิยมมาก เช่น ลัทธิคอมมิวนิสต์ยกเลิกระบบทรัพย์สินส่วนบุคคล เป็นต้น^{๒๐๘}

เรื่องความขัดแย้งระหว่างชนชั้นของสังคมเป็นสิ่งที่น่าศึกษา ถึงแม้ว่าบางสังคมอาจกล่าวว่าสังคมของตนมีชนชั้นแต่ไม่ขัดแย้งก็ตาม ถ้าเราเข้าใจวิวัฒนาการทางสังคมก็จะรู้ว่าความขัดแย้งทางชนชั้นจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน อยู่ที่ว่าจะเกิดขึ้นช้าหรือเร็วเท่านั้น เพราะในสังคมชนชั้น ก็คือ สังคมที่จะไม่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ฉะนั้น ถ้าเมื่อชนชั้นทางสังคมยังจำเป็นต้องดำรงมีอยู่ จะมีอยู่ด้วยการบริหารจัดการอย่างไรให้สังคมเดินไปได้ ให้คนรวยหรือคนจนอยู่ร่วมกันได้ จะจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นให้มีลักษณะยุติธรรม สร้างสรรค์และเอื้ออาทรต่อกันอย่างไร ทำอย่างไรให้คนสามัคคีกันภายใต้ฐานะชนชั้นที่แตกต่างกัน คนชั้นต่ำไม่ได้รับการดูถูกเหยียดหยาม เหล่านี้เป็นประเด็นใหญ่ที่เหล่านักปรัชญาหรือนักทฤษฎีทั้งหลาย คงต้องช่วยกันพิจารณาคำตอบ

^{๒๐๘} G.A.Jacobsen and M.H. Lipman. **Political Science**, pp. 15-31, 63-66. อ้างใน
พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **สังคมวิทยา**, หน้า ๑๕๕.

บทที่ ๓

ทฤษฎีการต่อสู้และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางด้านชนชั้น ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)

๓.๑ แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคาร์ล มาร์กซ์

คาร์ล มาร์กซ์ ถือได้ว่าเป็นนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่ง เนื่องจากแนวคิดของท่าน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้สร้างการเรียนรู้หรือกระแสของการวิพากวิจารณ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อมาร์กซ์ คือ แนวคิดวิชาวิธีจากเฮเกล(Friedrich Hegel) ซึ่งเป็นนักปรัชญาแนว จิตนิยม ดังนั้นในการศึกษาแนวคิดของมาร์กซ์ สิ่งแรกที่จะต้องทำความเข้าใจ คือ หลักการวิชาวิธี (Dialectics)

ความหมายเดิมของหลักการวิชาวิธีหรือ “Dialectics” มาจากภาษากรีก คือ Dialektike Techne หมายถึง รูปแบบหนึ่งของลักษณะการถกเถียงปัญหาทางปรัชญา เป็นรูปแบบตรรกศาสตร์ นิรนัย^๑ เป็นการอภิปรายหรือโต้เถียงที่เป็นกระบวนการทางความคิดที่นำไปสู่การตระหนักรู้ ซึ่งถูกนำมาใช้ในการโต้แย้งความคิดของผู้อื่น เป็นไปในเชิงปฏิเสธหรือหักล้าง (Negative / Destructive Dialectic) หรือเพื่อแสดงจุดยืนทางความคิดของผู้เสนอ โดยพยายามหาบทสรุปหรือเป้าหมายที่เป็น สัจจะให้เห็นความจริง(Constructive Dialectic)^๒ ที่ว่าสรรพสิ่งอยู่ในรูปของการเปลี่ยนแปลง และการไหลเลื่อนอย่างต่อเนื่อง^๓

การเปลี่ยนแปลงหรือการถกเถียงกัน ก็คือ การพุดแย้งกันหรือการรวมกันระหว่างสิ่งที่ แตกต่างกัน อันหมายถึงธรรมสัจจนาในหลักพุทธศาสนา^๔ วิธีการนี้ชาวกรีกในยุคเฮอราคลิตุส (Heraclitus) ถือว่าเป็นศิลปะของการถกเถียงอภิปรายปัญหา ด้วยการวิเคราะห์ประเด็นข้อโต้แย้ง

---

^๑ ดูเพิ่มเติมใน ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯพมทานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖-๒๗.

^๒ <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=suparatta&group=2> ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^๓ Alan Wood and Ten Grant, **Reason in Revolt: Marxism and Modern Science**, (เอกสารสำเนา เขียนเล่มประกอบการศึกษา ม.ป.ป.), หน้า ๔๑.

^๔ ปรีดี พนมยงค์, **ความเป็นอนิจจังของสังคัม**, (พระนคร: สำนักพิมพ์เกวียนทอง, ๒๕๐๐), หน้า ๖๘.

ที่มีอยู่ ผลที่สุดก็จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากการโต้แย้งหรืออภิปรายนั้น ๆ^๕

หลักแนวคิดวิภาษวิธีเดิมของเฮเกลในกระบวนการการถกเถียงกันนี้ ได้มีการพัฒนาแนวคิดที่มีขอบเขตกว้างขึ้น คือ เชื่อว่าสรรพสิ่งจะประกอบด้วย ๒ เหตุปัจจัย คือ เหตุปัจจัยหนึ่งเสนอ (Thesis) อีกเหตุปัจจัยหนึ่งเป็นปฏิเสศ (Antithesis) เมื่อเหตุปัจจัยทั้งสองด้านนี้มาปะทะกัน ก็จะก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ขึ้นมาอีกเรียกว่า “Synthesis”^๖ เพื่อความเข้าใจนักวิชาการบางท่านได้เรียบเรียงภาษาใหม่ โดยแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะพื้นฐาน (Thesis) ระยะขัดแย้ง (Antithesis) และระยะปรองดอง (Synthesis)^๗ หมายถึงว่า ภาวะพื้นฐาน (Thesis) ปะทะกับภาวะแย้ง (Antithesis) ก่อให้เกิดภาวะสังเคราะห์ (Synthesis)^๘ ถัดจากนั้นภาวะสังเคราะห์ก็สร้างภาวะพื้นฐานขึ้นมาอีกอย่างนี้เรื่อยไป

ข้อสรุปใหม่ (Synthesis) มิใช่เกิดจากการทำลายกันระหว่างข้อเสนอ (Thesis) กับข้อปฏิเสศ (Antithesis) แต่เป็นการเชื่อมโยงให้เกิดข้อเสนอนี้ใหม่ ทั้งนี้เพราะสิ่งของทุกชนิดมีภาคปฏิเสศในตัวเอง ทำให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

ดังนั้น สภาพปฏิเสศหรือตรงข้ามและขัดแย้งเป็นคุณลักษณะของสรรพสิ่งที่เป็นอยู่ เมื่อขัดแย้งปะทะกันก็จะก่อให้เกิดสิ่งใหม่ จากสิ่งใหม่ก็จะมี ความขัดแย้งเกิดขึ้นอีก กระบวนการดังกล่าวนี้จะดำเนินต่อไป จนกระทั่งบรรลุถึงความ เป็นจริงอันแน่นอน ซึ่งเฮเกล เรียกว่า ความสัมบูรณ์ (The Absolute)^๙ กล่าวคือ หลักวิภาษวิธีนี้จะนำไปสู่การบรรลุถึงสัจจะได้ โดยผ่านการต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างความคิดที่ตรงกันข้าม

คาร์ล มาร์กซ์ ได้มองแนวคิดของเฮเกลข้างต้นว่า เป็นหลักปรัชญาเชิงจิตนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Idealism) ที่เชื่อว่าความจริงคือจิต ซึ่งเป็นนามธรรมโดยพื้นฐาน คือ

๑. จิตใจ (ความคิด) ของมนุษย์เท่านั้นเป็นสิ่งที่แท้จริง ทุกสิ่งทุกอย่างปรากฏอยู่และเป็นจริงได้ เพราะจิตใจมนุษย์รับรู้

^๕ น. ชญานุตม์, *วิวัฒนาการของมาร์กซ์*, (พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๖), หน้า ๔-๕.

^๖ Geroge H. Sabine, *A History of Political Theory*, (3 rd. edition (New York: Holt Rinchart and Winston, 1961), p. 42.

^๗ กิรติ บุญถื่อ, *แก่นปรัชญาปัจจุบัน*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๒๔.

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย*, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ การพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๘.

^๙ น. ชญานุตม์, *วิวัฒนาการของมาร์กซ์*, หน้า ๖.

๒. จิตใจมนุษย์นั้นทำงานในรูปของกระบวนการ (Process)

๑. กระบวนการนั้น คือ กระบวนการวิภาษวิธี จิตใจมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งเปลี่ยนแปลงและทำงานตลอดเวลา จิตใจมนุษย์ทำงานในรูปของการเสนอความคิด (Idea) และความพยายามที่จะหาความคิดขัดแย้ง (Conflicting Idea) ซึ่งทำให้เกิดความคิดใหม่ (Synthesis) แล้วก็เกิดความคิดขัดแย้งต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด^{๑๑}

จากแนวคิดที่เป็นนามธรรมของเฮเกล ซึ่งเกี่ยวกับหลักวิภาษวิธี หรือวิธีการไดอาเล็กติก(Dialectical Materialism) มาร์กซ์ได้นำมาประยุกต์เพื่ออธิบายกฎการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ เกิดเป็นแนวคิดที่นักวิชาการหลายท่านได้สรุปไว้ ดังนี้

๑. ถือว่าสรรพสิ่งและปรากฏการณ์ทั้งหลายเกี่ยวข้องกัน ต่างกำหนดซึ่งกันและกัน พึ่งพาอาศัยกันและมีผลกระทบกระเทือนต่อกัน จะเข้าใจปรากฏการณ์ได้ต้องพิจารณาปรากฏการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เพราะถือว่าถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อม^{๑๒}

๒. ธรรมชาติย่อมอยู่ในสภาพที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง และวิวัฒนาการอยู่เสมอโดยไม่หยุดนิ่ง มีทั้งเจริญขึ้นและเสื่อมลง มีสิ่งที่เกิดใหม่และสิ่งที่มีมันต้องสลายตัวไป^{๑๓}

๓. การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณก่อน แล้วจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคุณภาพ^{๑๔} เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในที่มองไม่เห็น ไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายนอกอย่างเปิดเผย เปลี่ยนแปลงทีละน้อยทางปริมาณไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพอย่างฉับพลันโดยกระโดดจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง

๔. วิธีการแบบไดอาเล็กติก ถือว่าขบวนการพัฒนามิได้เกิดขึ้น โดยการผสมกลมกลืน

---

^{๑๑} ศ.ดร. ชศ สันตสมบัติ,จากวารสารถึงทวดดา: มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยา มาร์กซิสม์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๖.

^{๑๒} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๗

^{๑๓} ชำรง บูรณธรรม, **ปรัชญาแห่งลัทธิวัตถุนิยม**, นิตยสาร ๒๕๐๐ พิมพ์ใหม่ใน **ปรัชญาและวิถีคิดของลัทธิวัตถุนิยม**, (เชียงใหม่ : สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๗.) หน้า ๔๖.

^{๑๔} <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/9.doc> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

แต่เป็นการต่อสู้ของสิ่งที่ขัดแย้งกัน^{๑๔} สรรพสิ่งมีความขัดแย้งภายใน สิ่งเดียวกันจะมีทั้งด้านบวก และลบ มีของเก่าและของใหม่ มีสิ่งที่เสื่อมและสิ่งที่เจริญ การต่อสู้ขัดแย้งกันภายในของสรรพสิ่งนี้ทำให้เกิดการพัฒนา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากการเปลี่ยนแปลงทางปริมาณไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ

คาร์ล มาร์กซ ได้อาศัยแนวคิดเชิงวิภาษวิธีที่เป็นนามธรรมของเฮเกลนี้ ซึ่งเขาไม่เห็นด้วยกับเฮเกลในเรื่องการให้ความสำคัญกับจิตมากกว่าวัตถุ อีกทั้งได้โจมตีปรัชญาจิตนิยมว่า เป็นปรัชญาของชุมชนที่กดขี่ เป็นปรัชญาที่อธิบายประวัติศาสตร์ตามรูปแบบของความคิดของนักปรัชญาที่นึกเอาเอง ไม่ใช่ตามความเป็นจริง ยกเอานามธรรมขึ้นมาบังคับความเป็นจริงทางวัตถุ^{๑๕}

อย่างไรก็ดีเขาก็ยอมรับในหลักการของวิภาษวิธี (Dialectical) ที่เฮเกลใช้ แม้ว่าจะมีข้อโต้แย้ง มาร์กซได้นำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในรูปของวัตถุ จึงได้ถูกเรียกแนวคิดนี้ภายหลังว่าเป็นวัตถุนิยมวิภาษวิธี(Dialectical Materialism) หมายถึงว่า สิ่งปรากฏในความคิด ไม่ใช่สิ่งอื่นใด นอกจากโลกแห่งวัตถุซึ่งสะท้อนปรากฏในจิตมนุษย์และปรากฏในรูปของความคิด^{๑๖} จิตไม่ใช่ความจริงสุดท้ายชนิดเดียว จิตไม่ใช่สิ่งอิสระ ต้องมีวัตถุเป็นพื้นฐาน โลกวัตถุนั้นเป็นโลกที่แท้จริง ส่วนแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับโลกนั้นล้วนแล้วแต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโลกวัตถุ การขัดแย้งกันไม่ใช่ภาพสะท้อนของความคิด แต่เกิดจากการขัดแย้งกันของพลังทางวัตถุซึ่งสัมผัสได้ ส่วนความคิดเป็นเพียงผลของพลังทางวัตถุ^{๑๗}

แนวคิดดังกล่าวเป็นที่ทราบเบื้องต้นว่า นักปรัชญาที่คิดว่าจิตดำรงอยู่ก่อนโลกธรรมชาติ ผู้ที่ยอมรับว่าโลกถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้าจะถูกเรียกว่าพวกจิตนิยม ส่วนพวกที่เห็นว่าโลกธรรมชาติเป็นแหล่งกำหนดสรรพสิ่งทั้งปวงรวมทั้งจิตด้วย ก็จะถูกเรียกว่าพวกวัตถุนิยม ซึ่งมาร์กซก็จัดอยู่

---

^{๑๔}Frederick Engels “Socialism: Utopian and Scientific” in K. Marx and F. Engels, **Selected Works** (Moscow: Progress Publishers, 1970) และ **History of the Communist Party of the Soviet Union**, edited by a Commission of the C.P. S.U. 1938 (Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1984), pp. 128-133. แปลโดย นัทรทิพย์ นาดสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, หน้า ๑๔๖.

^{๑๕} นัทรทิพย์ นาดสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, หน้า ๑๕๑.

^{๑๖}Karl Marx, **Capital**, Vol. 1 (New York : International Publishers, 1973) p. 19 และดูเพิ่มเติมใน สัตยรักษ์, **มโนภาพนิยมและไดอาเล็กติกก่อนสมัยมาร์กซ**, แปลโดย Alexander Miller, **The Christian Significance of Karl Marx** (พิมพ์ใน อักษรสาส์น , ๒๔๕๓), หน้า ๖๖ - ๗๕.

^{๑๗}ทินพันธุ์ นาคะตะ, **นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำรา สังคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิด้า, ๒๕๔๑), หน้า ๕๘.

ในกลุ่มนี้ ถัดจากนั้นมาร์กซ์ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังจะเห็นได้จากข้อบังคับข้อแรกของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ว่า ผู้ที่ขอมปฏิบัติตามลัทธิคอมมิวนิสต์จะต้องยอมรับหลักทุกประการของลัทธิวัตถุนิยมแบบไดอาเลกติก โดยปราศจากข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น^{๑๔}

ในการนำทฤษฎีของเฮเกลมาประยุกต์ใช้กับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) มีความเห็นว่าสาเหตุวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีขั้นตอน คือ

ในลำดับแรก (Thesis) ปัจเจกชน (Individuals) ถูกควบคุมภายใต้ชนชั้นที่ตนอาศัยอยู่

ในระดับที่สอง (Anti - Thesis) เกิดความไม่พอใจ เกิดการขัดแย้งความตึงเครียด ทำให้ช่วงชั้นทางสังคมภายใต้ระบบการผลิตนั้น ๆ ถูกทำลาย

ในระดับที่สาม (Syn-Thesis) นำไปสู่การสร้างชนชั้นและความสัมพันธ์ขึ้นใหม่^{๑๕}

สิ่งที่มาร์กซ์ต่างจากเฮเกล คือ เขามองว่าตัวที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามกฎการเปลี่ยนแปลงหรือวิภาษวิธี ก็คือ วัตถุหรือสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่กำหนดโดยพัฒนาการทางจิตใจของมนุษย์อย่างที่เฮเกลคิด กล่าวคือว่า จิตสำนึกของคนเราเป็นสิ่งที่มาทีหลัง เป็นสิ่งที่กำเนิดออกมาจากสิ่ง ๆ หนึ่งอีกที เพราะตัวจิตเองแท้ที่จริงก็คือ ภาพสะท้อนของวัตถุและการดำรงอยู่ของวัตถุนั้นเอง การนึกคิดเป็นผลิตผลของวัตถุซึ่งพัฒนาวิวัฒนาการจนมีความสมบูรณ์ละเอียดในระดับสูง นั่นคือเป็นผลิตผลของสมองคน และสมองคนก็เป็นอวัยวะของการนึกคิด (ซึ่งก็คือวัตถุนั้นเอง)

การนำวัตถุนิยมวิภาษวิธีมาตีความพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์นี้ อาจารย์ชัยอนันต์ สมุทวนิช ได้อธิบายเสริมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เชื่อว่า

๑. พื้นฐานเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญของพัฒนาการทางสังคม คือ สภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของมนุษย์เป็นตัวกำหนดรูปแบบชีวิตสังคมและการเมืองของมนุษย์

^{๑๔} เอ็ง ฌ ป็อมเพ็ซซ์, พุทธศาสนาคอปลัทธิมาร์กซิสต์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕๗-๑๖๐.

^{๑๕} <http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rmfSADuocJ:202.143.139.146/E-learning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%8C&hl=th&gl=th&ct=clnk&cd=149> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

๒. การเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยแห่งประวัติศาสตร์จากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง หรือจากระบบสังคมชนิดหนึ่งไปสู่ระบบสังคมอีกชนิดหนึ่งนั้น ความขัดแย้งภายใน (Internal Contradictions) ของสังคมเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดการเปลี่ยนแปลง^{๒๐}

นี่เป็นการยืนยันเพิ่มเติมถึงอำนาจทางเศรษฐกิจหรือวัตถุ ว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยรวมแล้วหลักวิชาวิธีที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของมาร์กนั้น มีหลักการอยู่ ๓ อย่าง คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวพันกัน เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความขัดแย้งคือเนื้อแท้ของความจริง^{๒๑} เป็นการอธิบายที่ชี้ว่า สรรพสิ่งทั้งปวงล้วนแต่มีวิวัฒนาการแห่งความดับสูญอยู่ทั้งสิ้น จากกระบวนการความเจริญขึ้นต่ำไปสู่ขั้นสูงที่ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นไปอย่างไม่ขาดสาย สิ่งอื่นใดล้วนไม่มีที่จะดำรงยืนอยู่ทั้งสิ้น เป็นสภาพกฎที่ต้องไหลเลื่อนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๓.๒ ทฤษฎีและการต่อสู้ทางด้านชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

แนวคิดทฤษฎีวัตถุนิยมวิชาวิธี(Dialectical Materialism) ที่เน้นอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงในโลกของวัตถุ มาร์กซ์ได้นำแนวคิดนี้มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก่อให้เกิดการค้นพบทฤษฎีของความขัดแย้งในชนชั้น มาร์กซ์เชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งหมด นับตั้งแต่ระบบสังคมบุพกาล (Primitive Communism) จนกระทั่งถึงสังคมนิยม (Socialism) ล้วนเป็นกระบวนการต่อสู้ขัดแย้งกันทางชนชั้น ด้วยจุดประสงค์เพียงเพื่อการครอบครองวัตถุหรือผลิตผล ในการต่อสู้ขัดแย้งกันนี้ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสังคมประวัติศาสตร์

---

^{๒๐} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, **ศึกษากับการพัฒนาของสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๑.

^{๒๑} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, **ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐.

แนวคิดทฤษฎีการต่อสู้ทางชนชั้นของมาร์กซ์นี้ สามารถเห็นได้ชัดเจนจากงานเขียนที่กล่าวถึงธรรมชาติของความขัดแย้งในคำประกาศแห่งความเสมอภาค(The Communist Manifesto)^{๒๒} ที่ปรากฏว่าประวัติศาสตร์แห่งสังคมทั้งหลายที่ดำรงมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างนายทาสและทาส คนชั้นปกครองและคนชั้นต่ำ ชุนนางและไพร่ นายทุนและช่างรับจ้างกรรมกร หรืออีกนัยหนึ่งผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ ซึ่งต่างก็ดำรงอยู่ในสถานะตรงกันข้ามต่อกันฝ่ายหนึ่ง และดำเนินการต่อสู้ทั้งปรากฏชัดและไม่ปรากฏชัดโดยมิหยุดยั้ง ซึ่งการต่อสู้ในแต่ละครั้งอาจจบลงด้วยการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงสังคม หรือโดยความทุกข์ยากสูญเสียร่วมกันของชนชั้นที่ต่อสู้และแข่งขันกัน^{๒๓}

แนวคิดในเรื่องของชนชั้น (Social Classes) และรูปแบบของสังคม จึงมีคำเรียกแนวคิดของมาร์กซ์เพิ่มอีกว่าเป็นทฤษฎีวิวัตนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) กล่าวคือประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมาจากเงื่อนไขทางวัตถุ คือ มีการผลิตเพื่อการประกอบเลี้ยงชีพเป็นตัว

---

^{๒๒}The Communist Manifesto หมายถึง แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์หรือคำประกาศเจตนาคอมมิวนิสต์ หรือบางตำราเรียกว่าคำประกาศแห่งความเสมอภาค (จากชื่อต้นฉบับภาษาเยอรมัน Manifest der Kommunistischen Partei) เป็นหนึ่งในหนังสือการเมืองที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในประวัติศาสตร์โลก ที่เขียนโดย คาร์ล มาร์กซ และ ฟรีดริช เองเงิลส์ ร่างให้แก่สันนิบาตชาวคอมมิวนิสต์เมื่อเดือนธันวาคม ๑๘๔๗ ถึงเดือนมกราคม ๑๘๔๘ ได้พิมพ์เป็นฉบับภาษาเยอรมันในลอนดอนเป็นเล่มรวม ๓๐ หน้า ฉบับนี้เป็นพื้นฐานของฉบับต่อ ๆ มา เป็นเอกสารลักษณะหลักนโยบายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของลัทธิคอมมิวนิสต์ มีหน้ากระดาษไม่มาก แต่คุณค่าเท่ากับหนังสือเล่มใหญ่หลายเล่ม "คำประกาศ" ได้แนะนำแนวทางของกิจกรรมเพื่อการปฏิบัติของชนกรรมาชีพให้กำลังใจและผลักดันชนชั้นกรรมาชีพทั้งหมดที่มีการจัดตั้ง และที่กำลังดำเนินการต่อสู้ที่จะโค่นล้มระบบทุนนิยมและสร้างสังคมที่ปราศจากชนชั้นในที่สุด. ศึกษาเพิ่มเติมใน คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์, ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมัน ฉบับภาษาไทย แปลจาก แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ ในสรรนิพนธ์ มาร์กซ์และเองเงิลส์ เล่ม ๑, ฉบับภาษาจีน พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนปักกิ่ง, เผยแพร่โดยชมรมหนังสือแสงตะวัน, ๑๙๗๒), และ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, คำประกาศเจตนาคอมมิวนิสต์, <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B9%8C> ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๙.

^{๒๓} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), pp. 108-109. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๑๓-๑๔.

หลัก แม้กระทั่งพัฒนาการทางการเมือง กฎหมาย ปรัชญา ศิลปะ วรรณกรรม ก็ได้รับอิทธิพลสืบเนื่องมาจากวัตถุหรือทางเศรษฐกิจ พลังทางวัตถุเป็นเครื่องกำหนดหรือเป็นพลังที่สำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและการขับเคลื่อนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้มาร์กซ์ยังมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของภายใต้สภาพแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเปลี่ยนสภาพแวดล้อมด้วยการกระทำของตนเอง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามนุษย์จะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติก็จริง แต่ธรรมชาติก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ด้วย เพราะธรรมชาติย่อมได้รับผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์^{๒๔} กล่าวคือ อำนาจและพลังการกระทำของมนุษย์เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมาก มนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสิ่งรอบข้าง

อีกทั้งมาร์กซ์ยังให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกำลังแรงงาน อันแสดงถึงความแปลกประหลาดใจในสายตาของมาร์กซ์ ที่เมื่อกำลังแรงงานได้ถูกใช้ไปในการผลิตสิ้นสุดลงแล้ว กรรมสิทธิ์ของผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้กลับตกไปเป็นของนายทุน นั่นก็มองได้ว่าเป็นการละทิ้งกรรมสิทธิ์ในกำลังแรงงานของตนเอง ผู้คนภายใต้ระบบทุนนิยมถูกทำให้แปลกแยกจากกำลังแรงงานของตนเอง

๓.๒.๑ ความหมายและธรรมชาติของความขัดแย้งทางชนชั้น

ความขัดแย้งทางชนชั้นเป็นลักษณะพิเศษมูลฐานของหลักวิภาษวิธี ซึ่งเป็นแนวคิดของมาร์กซ์ ในเบื้องต้นก็จะเห็นว่าความขัดแย้งกันเป็นธรรมชาติที่จำเป็นต้องเกิด เพื่อการวิวัฒนาการของสรรพสิ่ง เพราะสรรพสิ่งยังพึ่งพาอาศัย บังคับกำหนดซึ่งกันและกัน เป็นโลกธรรมชาติที่ล้วนอยู่ในภาวะเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงพัฒนา เกิดใหม่และดับสูญอยู่ตลอดเวลา การพัฒนานี้รวมไปถึงการกำลังพังทลายและกำลังนำเปื่อยด้วยซึ่งก็เป็นเช่นนี้อยู่เสมอ

เมื่อนำหลักแนวคิดมาสู่การอธิบายสังคม ชนชั้นจึงเป็นกลุ่มของสังคมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดที่สุด ชนชั้น (Classes) หมายถึง กลุ่มชนผู้ได้มาซึ่งเครื่องยังชีพโดยวิถีทางอย่างเดียวกัน ในสังคมและคนในกลุ่มนั้นทั้งหมดย่อมถือผลประโยชน์ของชนชั้นของเขาเป็นสำคัญและร่วมกัน^{๒๕} จากสภาพที่มีชนชั้นที่ต่างกัน ทำให้ชนชั้นที่เหนือกว่าพยายามรักษาผลประโยชน์

^{๒๔} Z.A. Jordan, **The Evolution**, p. 24, p. 35 ; C.J. Arthur, Introduction in **The German Ideology**, Part One (London : Lawrence and Wishart, 1970). p. 22.

^{๒๕} กุหลาบ สายประดิษฐ์, **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (โดยแนวร่วมนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.) หน้า ๑-๘.

ของตนไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา เรียกว่า ความคิดของชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยเป็นความคิดที่ครอบงำ นั่นคือ ชนชั้นที่มีพลังทางวัตถุที่เหนือกว่าในสังคม ย่อมเป็นพลังชี้นำทางปัญญาหรือความคิดที่เหนือกว่าในเวลาเดียวกัน^{๒๖}

ดังนั้น ความขัดแย้งทางชนชั้นของสังคม จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่ถูกกดขี่กับชนชั้นที่เป็นผู้กดขี่เอาเปรียบ เป็นไปในลักษณะกระบวนการต่อสู้ เพื่อเรียกร้องความเสมอภาคหรือความยุติธรรม เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นอย่าหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นเหมือนธรรมชาติส่วนหนึ่งที่มาคู่กับการมีอยู่ของชนชั้น

๓.๒.๒ คุณลักษณะและความสำคัญของความขัดแย้งทางชนชั้น

หลักการของมาร์กซ์มีความเชื่อว่า พลังของการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการวิวัฒนาการ มาจากอำนาจแห่งวัตถุหรือระบบการผลิต ซึ่งสามารถครอบงำความคิดของมนุษย์ ความสำคัญของการผลิตนี้เองเป็นต้นเหตุก่อให้เกิด โครงสร้างเบื้องต้น (Super-Structure) ที่ตามมา ซึ่งได้แก่ กฎหมาย ทฤษฎีการเมือง ปรัชญา ศีลธรรม และศิลปะ เป็นต้น ตลอดจนรูปแบบของความรู้สึกทางสังคม ดังนั้น วิธีการผลิตในชีวิตประจำวันของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของกระบวนการทางสังคมทั้งการเมืองและความรู้สึกของชีวิต^{๒๗} แม้กระทั่งความคิดก็เป็นผลเนื่องจากปรากฏการณ์ของวัตถุ ที่ดำรงอยู่ภายในสมองของมนุษย์และวิวัฒนาการถึงขั้นสูงสุดในสมองของมนุษย์แล้ว^{๒๘} เพราะความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ไม่ได้เป็นตัวกำหนดสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตรงกันข้ามสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมต่างหากที่เป็นตัวกำหนดความรู้สึกนึกคิด

คุณลักษณะของพื้นฐานการผลิตนี้ ก่อให้เกิดโครงสร้างของสังคมที่เรียกว่าชนชั้น ซึ่งมาร์กซ์เชื่อว่าก่อให้เกิดการแบ่งแยกทางชนชั้นขึ้นมา ในทุกสังคมจะมีชนชั้นสองชนชั้น ชนชั้นแรกคือ ชนชั้นปกครอง ผู้กดขี่ เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิตทั้งหมด เอารัดเอาเปรียบและกดขี่ข่มเหง, ชนชั้นที่สองคือ ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ชนชั้นปกครองจะพยายามพัฒนาเทคนิคทางการ

^{๒๖} จามะรี พิทักษ์วงศ์, แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๘-๑๐.

^{๒๗} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่, หน้า ๒๖.

^{๒๘} Karl Marx, *The Capital*, Volume I, Eng: trans by Samuel Moore and Edward Aveling (Moscow Progress Publisher, 1974), pp. 13-14.

ผลิตและการกดขี่ข่มเหงที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้สึกแปลกแยกนี้เองที่จะทำให้เกิดความสำนึกทางชนชั้น และเกิดการปฏิบัติโค่นล้มอำนาจของชนชั้นปกครองในที่สุด^{๒๕}

การขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญมากถึงขนาดที่คาร์ล มาร์กซกล่าวว่าประวัติศาสตร์ทั้งหมดล้วนเป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งก็คือระหว่างชนชั้นที่ถูกปกครองกับชนชั้นปกครอง และเชื่อมั่นอย่างจริงจังว่าถ้าชนชั้นที่ถูกขูดรีด (ชนชั้นกรรมาชีพ) ไม่ทำให้สังคมทั้งสังคมหลุดพ้นจากการขูดรีด และทำการต่อสู้ทางชนชั้นให้แล้วเสร็จไปพร้อมกันในรวดเดียวแล้ว ก็จะไม่สามารถปลดแอกตนเองจากชนชั้นที่ถูกขูดรีดที่กดขี่ตน (ชนชั้นนายทุน) ได้^{๒๖}

ความขัดแย้งเป็นกระบวนการต่อสู้ซึ่งมีลักษณะเป็นการต่อสู้ทั้งในด้านธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ และการเมืองที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาขูดรีดกันเอง ลักษณะการต่อสู้ถูกแสดงผ่านออกมาทางด้านความสัมพันธ์ในการผลิต(ระบบกรรมสิทธิ์) และโครงสร้างส่วนบน(ระบบการเมืองและสังคม) โดยฝ่ายที่มีโอกาสกว่าก็จะเข้ายึดครองกรรมสิทธิ์แบบผูกขาด ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิตมีอำนาจมาก ถ้ามองอีกด้านหนึ่ง การขูดรีดเอาเปรียบทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ระหว่างชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นที่ไม่มีปัจจัยการผลิต ดังนั้นทฤษฎีของมาร์กซอาจกล่าวได้ว่าผลประโยชน์ทางชนชั้นเท่านั้น ที่เป็นที่มาของความขัดแย้งทางสังคม^{๒๗} การต่อสู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ในการผลิต กล่าวคือ เกิดการปฏิบัติเปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน แต่การจะปฏิวัติชนชั้นได้นั้น สภาพการกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นที่เหนือกว่าจะต้องมีลักษณะสุกงอมเต็มที่เสียก่อน จึงจะปฏิบัติได้สำเร็จ

๓.๒.๓ วิวัฒนาการและรากเหง้าหรือเหตุของความขัดแย้งทางชนชั้น

มาร์กซได้นำเอาวัตถุนิยมวิภาษวิธีมาตีความประวัติศาสตร์ เป็นการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ พัฒนาการของสังคมมนุษย์ในทางประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงด้วยพลังอำนาจหรืออิทธิพลทางวัตถุ หรือที่รู้จักกันในปัจจุบันในนามคำว่าเศรษฐกิจ เป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน วัตถุหรือความต้องการทางเศรษฐกิจ

^{๒๕} ศ.ดร. ยศ สันตสมบัติ, จากวานรถึงเทวดา: มาร์กซนิสต์และมานุษยวิทยามาร์กซนิสต์, หน้า ๗.

^{๒๖} คาร์ล มาร์กซ, เฟรเดอริก เองเงิลส์, แดลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์, (ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมันฉบับภาษาไทยแปลจาก แดลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ ใน สรรนิพนธ์ มาร์กซและเองเงิลส์, เล่ม ๑ ฉบับภาษาจีน, พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนปักกิ่ง, เผยแพร่โดยชมรมหนังสือแสดะวงวัน, ๑๕๗๒), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๒๗} ปรีดี บุญซื่อ, ความอัปยศของลัทธิมาร์กซ, (ธนบุรี:มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๘.

ก่อให้เกิดชนชั้นและสร้างความขัดแย้งที่ตามมา จากความขัดแย้งก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งแล้วครั้งเล่า จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มาร์กซ์ได้แบ่งลำดับวิวัฒนาการทางสังคมออกเป็น ๕ ชนชั้น ดังนี้^{๓๒}

๑. **สังคมดั้งเดิม (Primitive Society)** ในสังคมเริ่มแรกนี้มนุษย์ต่างคนต่างอยู่กันเป็นครอบครัว ไม่มีใครเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต หมายถึงว่า พลังการผลิตยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นคุณภาพผลิตผลยังต่ำอยู่ ชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และช่วยเหลือร่วมมือกันในการผลิต ไม่มีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ไม่มีการแบ่งเป็นชนชั้นและไม่มีการขูดรีด อีกทั้งยังไม่มีรัฐและต่างได้รับส่วนแบ่งโดยยุติธรรมจากชุมชนเท่าที่ชุมชนหามาได้

๒. **สังคมทาส (Slavery)** เป็นสังคมที่ต่อยอดจากสังคมดั้งเดิม คือ เมื่อเผ่าชนเจริญขึ้นคนที่อยู่ในเผ่าทวีจำนวนมากขึ้น สังคมเริ่มใหญ่ขึ้น ทาสจึงเริ่มปรากฏขึ้น อันเนื่องมาจากการทำสงครามระหว่างเผ่า ผู้ชนะก็จะบังคับคนเผ่าอื่นมาเป็นทาส ทาสเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการผลิต ส่วนเจ้าทาสเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตและเป็นชนชั้นปกครอง อันหมายถึงว่า เกิดมีบุคคลกลุ่มหนึ่งยึดเอาแรงงานของผู้อื่นมาเป็นสมบัติของตน ให้ส่งผลิตผลส่วนเกินให้ตน บังคับเอาเชลยศึกและคนในสังคมเดียวกันให้กลายเป็นทาส จากเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและชนชั้น เกิดการขูดรีดระหว่างมนุษย์ด้วยกัน กล่าวคือฝ่ายนายทาสเจ้าของที่ดินและเจ้าของทาสยึดเอาแรงงานของทาสส่วนเกินเป็นของตนโดยตรง ขณะที่ทาสไม่ได้เป็นเจ้าของแม้แต่แรงงานและชีวิตของตน ระบบทาสนี้ก่อให้เกิดคนมั่งมี^{๓๓}

๓. **สังคมศักดินา (Feudalism)** เป็นวิวัฒนาการขั้นต่อไปจากสังคมเจ้าทาส เนื่องจากว่าแรงงานทาสเริ่มก่อการปฏิวัติขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนความสัมพันธ์ในการผลิตจากระบบเจ้าทาสเป็นระบบขุนนางศักดินา จากเจ้าทาสก็มาเป็นขุนนางเจ้าของที่ดิน ส่วนทาสเปลี่ยนมาเป็นชาวนาหรือทาสติดที่ดิน ซึ่งมีลักษณะเป็นไพร่ ทาสถูกปลดปล่อยและให้เช่าทำกินในที่ดินของเจ้าของที่ การขูดรีดในระบบขุนนางเป็นในลักษณะบังคับให้ชาวนาผู้เป็นไพร่ ส่งมอบผลิตผลและแรงงานส่วนหนึ่งให้เจ้าของที่ดิน

^{๓๒} Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology*, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9. ดูเพิ่มเติมใน น. ชญานุกต์, *วิวัฒนาการของมาร์กซ์*, หน้า ๘-๑๓. และ ทวี หมั่นนิกร, *ลัทธิมาร์กซ์เลนิน เล่ม ๒ : สารธรรมสำนักประวัติศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร:อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๕), หน้า ๒๘๘-๓๐๗.

^{๓๓} พ.อ.สมัคร บูรพาศ, *ปัญญาวิวัฒน์ : กำเนิดและวิวัฒนาการ*, หน้า ๓๕๖.

คำว่า **ศักดินา** เป็นชื่อของแผ่นดินหรือที่ดินที่กษัตริย์แจกจ่ายให้แก่ขุนนาง เพื่อตอบแทนความจงรักภักดี ปัจจัยการผลิตในยุคขุนนางศักดินามีตัวแปรที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ที่ดินและแรงงาน ซึ่งทั้งสองประการนี้อยู่ภายใต้การครอบครองของชนชั้นขุนนางศักดินาซึ่งเป็นชนชั้นส่วนบน ส่วนชนชั้นส่วนล่างไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง^{๓๔}

๔. **สังคมนายทุน (Capitalism)** ระบบนายทุนเป็นระบบต่อจากระบบขุนนางศักดินา หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมระบบขุนนางก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากได้เกิดพ่อค่านายทุนมาทำการแข่งขันกับขุนนางเจ้าที่ดิน ทำให้สังคมนายทุนกลายเป็นสังคมเก่าและล่าหลัง ต้องเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมไปเป็นสังคมนายทุน แต่โดยสภาพการกดขี่เอารัดเอาเปรียบแล้วยังคงเหมือนเดิม คือ นายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตและเป็นผู้จ้างงาน ส่วนชาวนาหรือทาสติดที่ดินในสมัยสังคมนายทุนต้องหันมาขายแรงงานเพื่อยังชีพ เพราะเป็นชนชั้นที่ไร้ปัจจัยในการผลิตซึ่งพวกนี้ต่อมาถูกเรียกว่า กรรมกรหรือกรรมาชีพ^{๓๕}

อย่างไรก็ดีในรายละเอียดของชนชั้นในสังคมนายทุนนี้ ตามแนวคิดของมาร์กซ์ยังสามารถจัดแบ่งแยกย่อยชนชั้นลงไปได้อีกเป็น ๕ ประเภท คือ

๔.๑ **ชนชั้นปกครอง (Aristocracy)** คือ ชนชั้นที่มีพัฒนาการต่อเนื่องมาจากขุนนางในระบบดั้งเดิม

๔.๒ **ชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นกลาง** คือ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต อีกทั้งยังเป็นผู้ว่าจ้างชนชั้นกรรมาชีพในระบบอุตสาหกรรม

๔.๓ **นายทุนน้อย (Petty Bourgeoisie)** คือ เจ้าของกิจการส่วนตัวขนาดเล็ก

๔.๔ **ชนชั้นแรงงาน หรือ ชนชั้นกรรมาชีพ**

๔.๕ **ชนชั้นล่าง (Lumpenproletariat)** คือ คนที่ไม่สามารถที่จะเข้าถึงโอกาสในการที่จะการสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง เช่น คนพเนจร คนที่เคยติดคุกมาก่อน เป็นต้น^{๓๖}

๕. **สังคมนิยม (Socialism)** เจ้าของปัจจัยในการผลิตเปลี่ยนมือจากนายทุนมาเป็นของชุมชน ทุกคนจึงเป็นผู้ใช้แรงงานเสมอเหมือนกันหมด และได้ค่าตอบแทนตามความสามารถ

^{๓๔}ชาญ ภิรมย์บุรุษ, **พัฒนาการความคิดสังคมนิยม**, (กรุงเทพมหานคร:เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๔.

^{๓๕}สุภา ศิริมานนท์, **แคปิตลิสต์**, (พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๗), หน้า ๒๓.

^{๓๖} Abrahamson, Mark, Mizruchi, Ephraim H. and Hornung, Carlton A., **Stratification and Mobility**, New York, Macmillan Publishing Co., Inc., 1976. pp.170-171. and Karl Marx and Frederick Engels, **The German Ideology**, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9.

อีกด้านหนึ่งจากกลุ่มคนที่แบ่งเป็นลำดับชั้นทางประวัติศาสตร์ มาร์กซยังมีมิติในการมองสังคมเป็นลักษณะกระบวนการปฏิสัมพันธ์กันและกันของผู้คน เป็นองค์ประกอบแทรกอยู่ในการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งมี ๓ ส่วน คือ

๑. พลังการผลิต (Productive Forces) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่มนุษย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ทำงานหรือสร้างวิธีการผลิตและเทคโนโลยี

๒. ความสัมพันธ์ในการผลิต (Relations Of Production) คือ โครงสร้างเศรษฐกิจหรือระบบกรรมสิทธิ์ ที่กำหนดว่าใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันแสดงถึงว่าใครจะได้รับส่วนเกินที่เหลือจากการผลิตหรือบริโภค

๓. โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) คือ ระบบเมืองการปกครอง กฎหมาย วัฒนธรรม และความเชื่อหรือทัศนคติ^{๓๓}

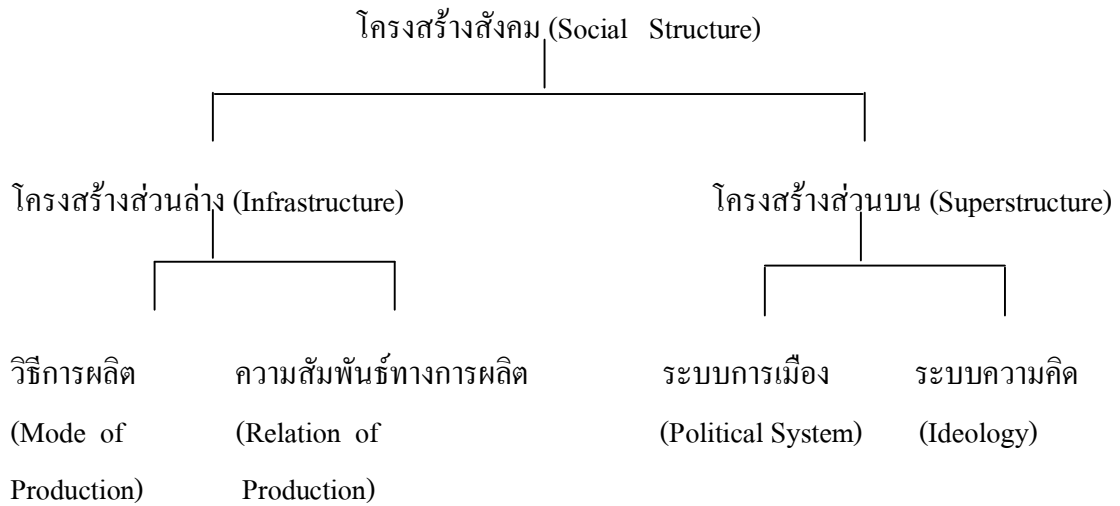
ปรากฏการณ์สามอย่างนี้โดยภาพรวมแล้ว ได้แทรกซึมอยู่ในทุก ๆ ชั้นชั้นในอดีตที่ผ่านมา เพียงแต่ไม่มีใครมองเห็นหรือกล่าวถึงมากนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบเหตุของความขัดแย้งในชนชั้น ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะว่าในประวัติศาสตร์ถูกอธิบายแบบจิตนิยมที่ว่า ประวัติศาสตร์เป็นไปด้วยอิทธิพลของปัจจัยภายนอก คือ เป็นไปตามความปรารถนาของพระเจ้าหรือพรหมลิขิตหรือเป็นตามเวรตามกรรม ดังนั้น ผู้ยึดถือประวัติศาสตร์ในแนวนี้ก็สามารถเห็นได้แต่เพียงว่า ในประวัติศาสตร์มีเพียงการกระทำทางการเมืองของเจ้านายและรัฐ การต่อสู้ในมุมมองของทางศาสนาไม่สามารถมองลึกลงไปถึงรากฐานว่า พื้นฐานของการต่อสู้ทางความคิดหรือทางการเมืองมาจากการขัดแย้งทางชนชั้นในบริบทของการผลิต ระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน, ไม่สามารถมองเห็นว่าประวัติศาสตร์มนุษย์ชาติ คือ ประวัติศาสตร์การผลิตและการแลกเปลี่ยนของมนุษย์^{๓๔}

ชนชั้นถึงแม้จะมีหลายระดับตามวิวัฒนาการและมุมมองที่หลายด้าน แต่โดยพื้นฐานตามแนวคิดของมาร์กซแล้ว ชนชั้นที่เป็นชนชั้นหลัก ๆ ในยุคปัจจุบันมีเหลือเพียงแค่ ๒ ชนชั้น คือ ชนชั้นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิต(ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบน) และชนชั้นผู้ใช้แรงงาน(ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่าง)^{๓๕} กล่าวคือ

^{๓๓} Karl Marx, Preface to “A Contribution to the Critique of Political Economy,” **Selected Works**, pp. 182.

^{๓๔} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, หน้า ๑๕๔.

^{๓๕} สุรพล ปธานวนิช, **แนวคิดและปรากฏการณ์ด้านแรงงาน**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริคเอนแบร์ท, ๒๕๔๓), หน้า ๕๒.

ตัวอย่าง: โครงสร้างสังคมปัจจุบันตามทัศนะของมาร์กซ์^{๔๐}

การจัดลำดับชนชั้นทางสังคมของมาร์กซ์ดังกล่าวมานี้ เขาเชื่อว่าพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ชนชั้น มิได้เกิดขึ้นด้วยอำนาจของกรรมเวร พระเจ้า พรหมลิขิตหรือความบังเอิญโดยธรรมชาติ แต่เกิดเพราะมีเหตุปัจจัยที่ต้องให้เกิด กล่าวคือ เนื่องมาจากการขัดแย้งกันในการครองครองวัตถุหรือผลิตผล ความขัดแย้งนี้มีวิวัฒนาการทางชนชั้นเป็นลำดับซ้อนอยู่เบื้องหลังเรื่อยมา ซึ่งพัฒนาการทางสังคมที่มีชนชั้น ได้มีการจัดลำดับตำแหน่งหน้าที่กันไว้มากมายในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางยุคบางสมัยก็มีชื่อเรียกที่ซ้ำกัน บางยุคสมัยก็เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่

ในช่วงแรก ๆ ของประวัติศาสตร์หรือในสมัยโบราณในเกือบทุกแห่ง เราจะพบการจัดแจงตำแหน่งทางสังคมอย่างซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นอัศวิน ทาส ไพร่ ในยุคกลางถัดมาเราจะพบขุนนางศักดินา บริหาร ช่างรับจ้าง คนฝึกงาน เป็นต้น ในเกือบทุกชนชั้นเหล่านี้ต่างก็จัดอยู่ในลำดับชนชั้นที่ปกครองลดหลั่นกันลงมา^{๔๑} จะเห็นว่าแม้แต่ชื่อเรียกก็มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงของชนชั้น

^{๔๐} ศ.ดร.ยศ สันตสมบัติ, จากวารสารถึงทวดา: มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยา มาร์กซิสม์, หน้า ๗.

^{๔๑} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), p. 109. และดูเพิ่มเติมใน คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๑๔-๑๕.

นั่นเป็นที่น่าสังเกตว่า ชนชั้นในปัจจุบันนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งบางคนอาจจะแย้งว่าไม่มีชนชั้นแล้วในสังคมก็ตาม แต่สำหรับมาร์กซ์แล้วเชื่อว่ายังคงมีชนชั้นอยู่แน่นอน เพียงแต่เปลี่ยนรูปลักษณะใหม่ เสมือนสุราในขวดรุ่นใหม่ซึ่งดื่มแล้วก็ยังคงเมาอยู่เหมือนเดิม นั่นกำลังจะบอกว่าถึงแม้ชนชั้นจะเปลี่ยนไปในลักษณะรูปลักษณะใหม่ แต่ก็ยังคงการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนความไม่ยุติธรรมต่าง ๆ ไว้ เรียกว่าก็ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นชนชั้นเหมือนเดิม มันเป็นสภาพที่ว่าชนชั้นหนึ่งอุดมสมบูรณ์เทียบพร้อมด้วยสมบัติลาภยศ แต่ชนชั้นอีกส่วนหนึ่งกลับปราศจากทุกสิ่งทุกอย่าง มุมหนึ่งของสังคมมีชีวิตเหมือนอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า แต่อีกมุมหนึ่งกลับไม่ต่างอะไรกับขุมนรก สมัยเป็นทาสก็เป็นเช่นนี้สมัยต่อมาอันได้แก่สมัยขุนนางและสมัยทุนนิยมก็เป็นเช่นนี้^๒ ชนชั้นที่เปลี่ยนแปลงไปจะก็ยุคก็สมัย ก็ไม่สามารถกำจัดความขัดแย้งทางชนชั้นได้

ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนชนชั้นในสังคมจะเปลี่ยนแปลงพัฒนาเป็นไปตามลำดับชนชั้น คือจะเหลือชนชั้นแค่ ๒ ค่าย ได้แก่ ชนชั้นกระฎุมพีหรือชนชั้นนายทุน^๓ และชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กันที่เพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น^๔ ชนชั้นทั้งสองนี้เป็นชนชั้นที่เกิดขึ้นภายในสังคม สักคืนที่สูญสลายไป การเกิดขึ้นของชนชั้นนี้มีได้ทำลายความขัดแย้งทางชนชั้นไป มันเพียงแต่เอาชนชั้นใหม่ เงื่อนไขการกดขี่ใหม่ รูปแบบการต่อสู้ใหม่มาแทนของเก่าเท่านั้นเอง แต่ในยุคปัจจุบันชนชั้นนายทุนมีลักษณะพิเศษข้อหนึ่งก็คือ มันทำให้ความขัดแย้งทางชนชั้นขัดแย้งยิ่งขึ้น สังคมนับวันยิ่งแตกแยกออกเป็นสองค่ายใหญ่ที่เป็นปรปักษ์กัน

ความขัดแย้งหรือเป็นปรปักษ์กันนี้ ถ้าพูดให้เข้าใจชัดเจนก็คือ นายทุนพ่อค้ากับกรรมกรแรงงานลูกจ้างหรือกรรมาชีพ เป็นชนชั้นที่ขัดแย้งหรือเอารัดเอาเปรียบกันอย่างเปิดเผย ภายใต้กติกาที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ เพื่อการศึกษาอธิบายความในทีนี้ ผู้วิจัยขอเน้นศึกษาไปที่ชนชั้นทั้งสอง เพราะเป็นชนชั้นหลักที่มาร์กซ์ได้ทำการศึกษาและให้ความสนใจเป็นพิเศษ เชื่อแน่ว่าชนชั้นทั้งสองนี้เป็นตัวอย่างทายาทของชนชั้นที่คงเหลือในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถนำไปเทียบเคียงศึกษาชนชั้นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

^๒ ชาดู กฤษณ์บุระ, วัฒนธรรมการความคิดสังคมนิยม, หน้า ๑๑-๑๒.

^๓ บุญศักดิ์ แสงระวี, บทนิพนธ์คลาสสิก เลนิน สตาลิน ว่าด้วยลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘.

^๔ สุวินัย ภรณวลัย, ประวัติศาสตร์ขบวนการความคิดสังคมนิยมโดยสังเขป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๐.

๓.๒.๓.๑ ลักษณะสภาพของชนชั้นนายทุนและกับชนชั้นกรรมาชีพ

ลักษณะของชนชั้นนายทุนและกับชนชั้นกรรมาชีพได้มีพัฒนาการไปมาก อันเนื่องมาจาก การปฏิวัติระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดำเนินไปอย่างแข็งขัน ระบบอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดสัญญาณความขัดแย้งกัน ระหว่างชนชั้นทั้งสองให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น กล่าวคือว่า กรรมกรในกิจการอุตสาหกรรม คือ พวกชาวนาอิสระได้เคลื่อนย้ายมาจากชนบท ซึ่งถูกชนชั้นกรรมาชีพหรือนายทุนกว้านซื้อที่ดินไป รวมทั้งหัตถกรที่ล้มละลายเพราะแข่งขันสู้ อุตสาหกรรมไม่ได้ ในยุคของการเปลี่ยนแปลงของระบบอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) นี้ เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิตในขั้นมูลฐาน จากการใช้มือมาเป็นการใช้เครื่องจักรแทน เป็นการผลิตในระบบโรงงาน (Factory System) ซึ่งถูกจ้างจะต้องเข้าทำงานในโรงงานและได้ค่าจ้าง เป็นรายวัน

ส่วนนายจ้างจะเป็นนายทุน กล่าวคือ เป็นเจ้าของวัตถุดิบที่ใช้และเป็นเจ้าของเครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (ที่ดิน แรงงาน ทุน) ทั้งหมดและมีสิทธิ์เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาทรัพย์สินหรือการครอบครองทรัพย์สิน มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ มีการแข่งขันกันอย่างเสรี มีเสรีภาพที่จะโยกย้ายถิ่นฐานหรือทุนไปทำมาหากินอยู่ที่ใดของประเทศก็ได้ ซึ่งก็เป็นจริงตามคำวิจารณ์ของมาร์กซ์ที่ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับสินค้าได้แผ่ขยาย ติดตามชนชั้นกรรมาชีพไปทั่วโลก มันจะถูกดึงขึ้นและปักหลักลงทั่วทุกหนทุกแห่ง สถาปนาย่อย การติดต่ออย่างทั่วถึง^{๔๕}

๓.๒.๓.๒ ลักษณะระบบเศรษฐกิจของชนชั้นนายทุนหรือทุนนิยม (Capitalism)

ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม (Capitalism) คือ ระบบเศรษฐกิจที่ยอมให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ใน ปัจจัยการผลิต มีเสรีภาพในการผลิต และการประกอบการทางเศรษฐกิจ^{๔๖} ซึ่งอดัม สมิท (Adam smith) นักเศรษฐศาสตร์ชาวสกอตแลนด์ ได้เขียนหนังสือชื่อ An Inquiry Into The Nature and The

^{๔๕} Marx/Engels, Selected Works, Volume One, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. ดูฉบับเพิ่มเติมใน <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> ส่วนฉบับแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริค แองเกลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, จาก <http://www.baanjom yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖.

^{๔๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔.

Cause Of The Wealth Of Nations เพื่อสนับสนุนและให้ความสำคัญกับระบบนี้ เห็นได้จากการมองที่ผลประโยชน์ของการแบ่งงานกันทำ คือ

๑. การแบ่งงานกันทำก่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ผลิตสินค้าได้มากขึ้น ทำให้ประหยัดเวลา ทำให้เกิดการคิดค้นวิธีการปรับปรุงเทคนิคการผลิตให้ดีขึ้น ทำให้มนุษย์มีการแลกเปลี่ยน ทำให้มนุษย์สามารถจะมีสินค้าหลายชนิดได้โดยไม่ต้องลงมือทำเองทุกอย่าง

๒. มีการสะสมทุนไว้เพื่อเลี้ยงชีวิต และเพื่อซื้อเครื่องมือและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ยังมีการสะสมทุนมากก็ยังมีแบ่งงานกันทำมาก^{๔๗}

อดัม สมิท (Adam Smith) เป็นนักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ ที่มีแนวคิดจุดยืนตรงข้ามกับมาร์กซ์อย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะว่าอดัม สมิท เชื่อว่าความขัดแย้งมิได้เกิดจากการครอบครองกรรมสิทธิ์ของชนชั้นนายทุน ยิ่งคนครอบครองทุนมากหรือการมีกรรมสิทธิ์มากยิ่งช่วยลดความขัดแย้งต่างหาก ความเชื่อนี้เห็นได้จากหลักการที่ว่า การสะสมตามความคิดของมนุษย์ถูกกำหนดโดยสิ่งกระตุ้น ๖ ประการ คือ ความรักตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ ความต้องการเป็นอิสระ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความขยันขันแข็งในการทำงานและความโน้มเอียงที่จะติดต่อกับชายแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นั่นคือเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม สิ่งกระตุ้นจะก่อให้เกิดความสมดุล จนไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งใด ๆ ในสังคม ^{๔๘} นั่นเป็นมุมมองจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของมาร์กซ์

๓.๒.๓.๓ หลักพื้นฐานความขัดแย้งของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ

ความเป็นจริงแล้วถ้าดูผิวเผินในระบบทุนนิยม จะไม่พบความขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ เนื่องจากเป็นไปตามหลักทฤษฎีชนชั้นที่ว่า ชนชั้นที่เหนือกว่าจะพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรม และความเชื่อ ความคิดทางศาสนา ชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยจะเป็นความคิดที่ครอบงำ^{๔๙} เหมือนอย่างที่มีมาร์กซ์ระบุชัดเจน ในหนังสือ The German Ideology ว่า ชน

^{๔๗} ผ.ศ. เสาวรภย์ กุสุมา ณ อยุธยา, **History of Economic Thought (ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ)**, ดูเพิ่มเติมได้ใน <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/7.doc> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๔๘} ผ.ศ. เสาวรภย์ กุสุมา ณ อยุธยา, เรื่องเดียวกัน.

^{๔๙} จามะรี พิทักษ์วงศ์, **แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา**, หน้า ๕-๑๐.

ชั้นที่ เป็นผู้ยึดครองปัจจัยการผลิต จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญในการที่จะควบคุมระบบความเชื่อความคิดของมวลชน โดยกล่อมเกลายทอดแนวคิดจากคำสอนทางศาสนาหรือทางปรัชญาจิตนิยม^{๕๐}

ดังนั้นมาร์กซ์จึงวิจารณ์โจมตีแนวคิดปรัชญาจิตนิยม ที่อธิบายประวัติศาสตร์ตามรูปความคิดไม่ใช่ตามความเป็นจริง เช่น ให้มนุษย์แสวงหาความสุขทางใจโดยเพิกเฉยละเลยต่อความอยู่ดีศรีธรรม โดยไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงวัตถุสิ่งแวดล้อมสภาพสังคมใด ๆ เป็นการอธิบายเพื่อหลีกหนีกลบเกลื่อนบิดเบือนไม่เผชิญความจริง

เพื่อความชัดเจนในประเด็นที่ว่ามีการครองอำนาจด้านความคิด ผู้ศึกษาอธิบายเพิ่มเติมตัวอย่าง เช่น คนที่ครอบครองวัตถุไว้มากอันแสดงถึงความโลภมาก จะถูกยกย่องว่าเป็นผู้มีบุญวาสนาทำบุญมาแต่ชาติปางก่อน คนที่กตัญญูเช่นฆ่าคนอื่น เอาเปรียบบังคับใช้แรงงานจะถูกใช้คำบดบังพฤติกรรมว่าเป็นผู้มีบารมีกว้างขวาง คนชั้นต่ำจะถูกใช้คำเพื่อลดการต่อต้านด้วยคำว่าเป็นคนมีกรรมมาแต่ชาติปางก่อน หรือได้รับผลความทุกข์ยากลำบากเพราะบาปกรรมที่ตนทำไว้ เป็นคนมีบาปมีกรรม ทำให้คนชั้นต่ำก้มหน้าก้มตาทำงานหรือรับสภาพความยากลำบากนั้นแบบพูดไม่ออก

ในเวลาออกรบทำสงคราม เหล่าทาส ไพร่ วิ่งเข้าสู่คัมหมอกคตบ ดายก่อนใครอื่น ส่วนคนชั้นปกครองแม่ทัพขี่ม้ายืนคุมเชิงอยู่ด้านหลัง ถ้าทาสไพร่รบแพ้กลับมาจะถูกตัดหัวยึดลูกยึดเมีย เพราะโทษฐานประมาทหรือเหตุเพราะพาทหารไปตาย แต่ถ้าทาสไพร่รบชนะสงคราม กลับกลายเป็นว่าเพราะเหตุแห่งบุญบารมีของเหล่าขุนนางแม่ทัพ ที่คลบคลาดให้ได้รับชัยชนะหรือปกป้องรักษาคุ้มครอง คนชั้นขุนนางกลายเป็นวีรบุรุษแบบซุบมือเปิบ สร้างอนุสาวรีย์ของตนเป็นสัญลักษณ์คูเทพเจ้าที่ควรสักการะ แต่ผลงานของทาสไพร่กลับไม่มีคนชนชั้นขุนนางคนใดเอ่ยถึงหรือจารึกไว้เลยแม้แต่น้อย

การที่ชนชั้นต่ำทำงานในที่นาของชนชั้นขุนนางเจ้าของที่ดิน ช่วยให้คนชั้นขุนนางมีอยู่มีกินโดยไม่ได้ออกแรง ผลผลิตต้องถูกแบ่งเป็นการส่งส่วยหรือเป็นเครื่องบรรณาการ แต่กลับกลายเป็นว่าเป็นการให้เพื่อการทดแทนบุญคุณเจ้าของที่ดิน ไม่เช่นนั้นชนชั้นต่ำจะเป็นคนอกตัญญูไม่รู้จักบุญคุณเป็นคนบาป คนชั้นขุนนางกลัวจะเป็นหนี้บุญคุณคนชั้นต่ำก็อาศัยคำพูดหรือวรรณ-

---

^{๕๐}Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology* (1845-46), reprinted in Karl Marx and Frederick Engels, **The German Ideology**, Part One, edited and with Introduction by C.J. Arthur (London : Lawrence and Wishart, 1970), pp. 64-65, Karl Marx, **A Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right** (1844) ; Shlomo Avineri, **The Social and Political Thought of Karl Mark** (Cambridge : Cambridge University Press, 1970), pp. 13-17.

กรรมที่หยดย่อย พุคกลบเคลื่อนพรณนาข้าวน้ำที่ได้ดีเพราะตนได้บวงสรวงไว้ก่อน หรือไม่ก็ไปกล่าวขอขอบคุณเทพเจ้าที่ประทานพรให้ข้าวและน้ำได้เต็มกิน ไม่กล่าวขอบคุณชื่นชมคนงานทาสไพร่ที่รับใช้ทำให้คนมีอยู่มีกิน ข้าวของทรัพย์สินสมบัติของชนชั้นขุนนาง เกิดจากการตัดดวงเอาเปรียบจากผลผลิตที่ทำด้วยความเหน็ดเหนื่อยของชนชั้นต่ำ เมื่อนำมามอบย้อนคืนให้แก่คนชั้นต่ำ แทนที่จะบอกว่าสิ่งนี้มาจากพลังการผลิตของชนชั้นต่ำ กลับบิดเบือนด้วยคำพูดว่าเป็นของบริจาค ที่ให้เพราะความมีเมตตาหรือกรุณาของชนชั้นขุนนาง คนชั้นต่ำจะต้องรับไปด้วยจิตสำนึกในบุญคุณ และให้เชื่อว่าสิ่งของนั้นเป็นของสูงคุดของวิเศษ (สิ่งที่ของนั้นมาจากกระบวนการผลิตของชนชั้นต่ำ ที่คนชั้นต่ำไม่อาจครอบครองได้ในช่วงแรก ๆ ของการผลิต)

ตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า การต่อสู้ขัดแย้งทางชนชั้นมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการเอาเปรียบที่ชัดเจนเปิดเผยในอดีต มาเป็นการต่อสู้ขัดแย้งเอาเปรียบด้วยวิธีที่แยบยลขึ้น จนไม่รู้สึกรู้ว่ามีการขัดแย้งต่อสู้หรือมีชนชั้นปรากฏอยู่ ในการต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพนั้น ในบางกรณีอาจเป็นการเอาเปรียบที่อาจถูกต้องตามกฎหมาย เป็นวิธีที่แยบยลเพื่อลดความรู้สึกว่าขัดแย้งเอาเปรียบ แต่สำหรับมาร์กซ์แล้วได้มองเห็นปัญหาความขัดแย้งนี้มาแล้วก่อนใครอื่น ถึงขนาดศึกษาทำนายและหาทางออกของความขัดแย้งในชนชั้น

ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของเหล่าชนชั้นนายทุนที่ครอบครองกรรมสิทธิ์ เป็นสาเหตุความขัดแย้งพื้นฐานของชนชั้น เพราะรูปแบบของทุนจะก่อให้เกิดปัญหาด้านเสถียรภาพที่เราเรียกว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ตามมา มาร์กซ์ได้วิพากษ์วิจารณ์ระบบทุนนิยมว่า มีลักษณะเป็นการผลิตเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน มิใช่ผลิตเพื่อใช้เอง ชนชั้นนายทุนผูกขาดปัจจัยการผลิต เป็นระบบที่มองพลังแรงงานเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง เป็นระบบที่เกิดขี้อุดหนุนชนชั้นผู้ใช้แรงงาน เป็นระบบที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งก็สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทุน และได้พบปัญหาของระบอบทุนนิยมผูกขาดไร้พรมแดน ซึ่งได้สร้างปัญหาใหญ่หลวงให้กับประชาชนทั่วโลก และขัดขวางพลังการผลิตโดยรวมของสังคม คือ^{๕๐}

๑. ใช้กลไกการค้า-กึ่งกำไร
๒. ควบคุมผูกขาดตลาดสินค้าและบริการไว้ทั่วโลก
๓. กีดกันทางการค้า ด้วยกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติ
๔. ประเทศหรือประชาชนจะถูกทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม

^{๕๐} อรรถ ปันเกตุมณี, **ความคิดทฤษฎี: วาระสุดท้ายของระบอบทุนนิยม**, คูเพิ่มเติมใน

๕. ทำลายล้างสังคมชนบท ผลักดันให้ผู้คนไหลบ่าเข้าทำงานในเมือง
๖. ปิดกั้นการพัฒนาหลังการผลิตใหม่ ๆ เพื่อมิให้ใครนำไปผลิตแข่งกับตน
๗. สร้างมลพิษอย่างหนักให้กับสิ่งแวดล้อม
๘. เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากยิ่งขึ้น
๙. วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกทำลายและมีสถานะเป็นแค่การแสดงที่อนุรักษ์ไว้
๑๐. อำนาจความเป็นเจ้าของของลัทธิเสรีนิยมแปรการประดิษฐ์คิดค้นให้เป็นสินค้าผูกขาด

ในระบบทุนนิยม มาร์กซได้วิเคราะห์ว่าจะมีปรากฏการณ์เกิดขึ้นอยู่สองอย่าง คือ ส่วนที่หนึ่งจะเกิดการแข่งขันกันระหว่างชนชั้นนายทุนด้วยกันเอง เพื่อสะสมครอบครองกรรมสิทธิ์ในการผลิต อีกทั้งยังมุ่งเพื่อแย่งผลกำไรตลาดให้มากที่สุด ผลที่ตามมาทำให้ชนชั้นนายทุนที่ขนาดใหญ่ขยายกิจการเพื่อการแข่งขันสามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนชนชั้นนายทุนขนาดเล็กที่แข่งขันกับนายทุนใหญ่ไม่ได้ ก็จะปิดกิจการหรือถูกควมรวมเข้าเป็นสาขาหนึ่งของนายทุนใหญ่ไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็เหลือแต่นายทุนขนาดใหญ่เพียงไม่กี่กลุ่ม ปรากฏการณ์ที่สองก็จะเกิดตามมา คือ จะเกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างกรรมกรกับนายทุนอย่างกว้างขวาง เพราะนายทุนขนาดใหญ่จะทำการขูดรีดแรงงานส่วนเกิน จะปิดสาขาหรือย้ายกิจการหรือเลิกจ้างได้อย่างเต็มที่ ^{๕๒}

ปัจจุบันนี้ก็ดูเหมือนว่าการแข่งขันและกระบวนการสะสมทุน ทำให้นายทุนเติบโตขึ้นทุกทีจนในที่สุดก็กลายเป็นทุนผูกขาด ในที่สุดทำให้ทรัพยากรของประเทศ (หรือของโลก) ถูกจัดสรรหรือโอนไปสู่การครอบครองของคนที่มีอำนาจ นายทุนใหญ่นั้นมีอำนาจเหนือตลาดและใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนและขูดรีดเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ๆ ในสังคม ระบบเศรษฐกิจตลาดที่ต้องเป็นตลาดแข่งขันกลายมาเป็นตลาดผูกขาดมากกว่าการแข่งขัน แหล่งที่มาของอำนาจผูกขาดมาจากการเป็นผู้ผลิตได้รับสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตได้รับใบอนุญาตหรือสัมปทานให้เป็นผู้ผลิตหรือผู้ขายแต่เพียงผู้เดียวสำหรับพื้นที่นั้น ผู้ผลิตเป็นเจ้าของหรือควบคุมปริมาณวัตถุดิบสำคัญ และผู้ผลิตกลายมาเป็นผู้ผูกขาด โดยการเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีความเหนือกว่า การแข่งขันไม่ได้ของกลุ่มแข่งขันหรือนายทุนขนาดเล็กที่ขาดประสิทธิภาพย่อมล้มละลายไป

การผูกขาดของทุนอาจเกิดขึ้นได้โดยเข้าไปซื้อหุ้นส่วนใหญ่ของอีกกิจการ (Take-Over) หรือโดยการตกลงรวมกิจการเข้าด้วยกันโดยสมัครใจ (Merger) กลุ่มทุนที่มีกิจการขนาดกลางและขนาดเล็กย่อมต้องรวมกับกลุ่มทุนที่ใหญ่กว่า ผลก็คือเกิดการกระจุกตัวและการรวมศูนย์ของทรัพย์สิน

---

^{๕๒} Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology*, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9.

สมบัติและอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในมือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนน้อย เรื่องของการผูกขาดทางด้านผลประโยชน์นี้ถือได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ของการดำเนินงานในระบบทุนนิยม ที่ธุรกิจขนาดใหญ่ในอันที่จะต้องการควบคุมบริหารจัดการระบบการผลิตไว้ทั้งหมด ภายใต้การผูกขาด นายทุนจะให้ความสำคัญต่อทุนหรือกำไรมากกว่าแรงงาน เมื่อเห็นว่าได้ทุนหรือกำไรน้อยก็จะส่งผลให้เกิดการลดค่าจ้าง สุกท้ายเลิกจ้างและทำให้คนว่างงาน^{๕๓}

การกระทำดังกล่าว นายทุนได้แข่งขันกันแสวงหามูลค่าส่วนเกิน เมื่อกิจการใดมีผลกำไรเฉลี่ยสูง ก็ย่อมจะมีนายทุนเข้ามาแข่งขันมากขึ้น และกิจการใดที่มีอัตราผลกำไรต่ำก็ย่อมไม่มีนายทุนใหม่สนใจจะเข้ามาลงทุน นายทุนทุกคนต่างก็ต้องการขยายการสะสมทุนของตนเพื่อแสวงหามูลค่าส่วนเกินอยู่เสมอ ทุกคนก็ตกอยู่ในเงื้อมมือของการต่อสู้เพื่ออยู่รอดและขยายกิจการของตน ฉะนั้นในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ก็มีแนวโน้มแห่งการทำลายล้างกันเองระหว่างนายทุนด้วยกัน เกิดการกระจุกตัวและการรวมศูนย์ของทุน

๓.๒.๓.๔ มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value)

มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ที่เหล่านายทุนพากันมุ่งแสวงหานี้ มาร์กซได้กล่าวถึงแหล่งที่มาที่ไปว่า ในบรรดาปัจจัยการผลิตทุกอย่างที่มีอยู่ แรงงานทั้งที่ใช้สมองและที่ทำด้วยมือเท่านั้นที่เป็นสิ่งสร้างสรรค์ต่อมูลค่า ส่วนวัตถุและเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตไม่ได้สร้างสิ่งใดเลย เพียงแต่สามารถถ่ายทอดไปสู่ผลผลิตสุดท้าย ผู้ใช้แรงงานต่างหากที่ผลิตมากกว่าความจำเป็นสำหรับการยังชีพของตน แต่กลับได้ค่าจ้างพอให้ยังชีวิตอยู่ได้เท่านั้น ส่วนที่เหลือจากการผลิตของเขาจะผ่านไปสู่ นายทุน ส่วนเกินของค่าใช้จ่ายสำหรับการยังชีพของผู้ใช้แรงงานนี้ เรียกว่า มูลค่าส่วนเกิน ที่นำมาใช้เป็นกำไร ดอกเบี้ย และค่าเช่า สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้เนื่องจากผู้ใช้แรงงาน^{๕๔}

มูลค่าส่วนเกินเป็นส่วนหนึ่งของผลแห่งแรงงานของคนงานทั้งปวง ที่นายจ้างไม่ได้จ่ายค่าจ้างให้หรือทำการเหม็บเบียดบังเอาไว้ หรืออาจรวมถึงเวลาและแรงงานในการทำงานที่เกินไปส่วนที่เกินไปในการทำงานก่อให้เกิดผลผลิตส่วนเกิน ผลผลิตส่วนเกินก็คือกำไรที่นายทุนปรารถนา

มาร์กซมองว่าระบบนายทุนแท้จริงแล้วเป็นเพียงทายาทของระบบเจ้าทาส และระบบขุนนางศักดินา เพราะมีการขูดรีดแรงงานเช่นเดียวกันกับในระบบทั้งสอง มูลค่าที่เป็นของส่วนที่เหลือ

^{๕๓} Killick Tony, **Policy Economics: A Textbook of Applied Economics on Developing Countries**, London, Heineman Educational Book Ltd. 1981, p. 267.

^{๕๔} ทินพันธุ์ นาคะตะ, **นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง**, หน้า ๑๐๒.

ถูกเก็บไว้เป็นของนายทุน เหมือนกับที่นายทาสมีชีวิตอยู่บนหลังทาส และเหล่าขุนนางมีชีวิตอยู่บนหลังไพร่ นายทุนก็มีชีวิตอยู่บนหลังกรรมกร ในการขูดรีดทำให้เกิดการขัดแย้งต่อกัน ฝ่ายหนึ่งคือ ชนชั้นนายทุน (The Capitalist Class หรือ The Bourgeoisie)^{๕๕} อีกฝ่ายหนึ่งคือ ชนชั้นกรรมกรชีพ (The Proletariat)

แต่ละวันที่ดำเนินการผลิต มูลค่าที่ผลิตได้อย่างแท้จริงกับมูลค่าที่จ่ายค่าแรงมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น แรงงานหนึ่งคนผลิตสินค้าหนึ่งชิ้นในราคา ๓๐๐ บาท ถ้าภายในเวลาหนึ่งวันแรงงานคนนั้นผลิตได้ ๕ ชิ้น ก็จะเป็นเงิน ๑๕๐๐ บาท แต่มูลค่าที่นายทุนจ่ายให้ค่าแรงงานเพียง ๑๐๐ บาท ดังนั้น สำหรับกรรมกรแต่ละคนที่ดำเนินการผลิต จะถูกนายทุนฉกฉวยค่าแรงโดยไม่จ่ายค่าแรงอยู่ประมาณ ๑,๔๐๐ บาท ซึ่งก็หลายเท่าตัว มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ดังกล่าวนี้นี้เรียกภาษาธรรมด่าว่าพลังแรงงานที่ถูกโกง เป็นผลิตผลส่วนเกินที่นอกเหนือ ไปจากส่วนที่จ่ายค่าแรงเป็นมูลค่าที่ก่อให้เกิดกำไร

มาร์กซ์ กล่าวไว้ในหนังสือทุน(Capital) เล่มที่ ๓ ว่า ไม่มีนายทุนคนไหนหรือที่สมัครใจที่จะนำการผลิตแบบใหม่เข้ามาใช้ ไม่ว่าการผลิตนั้นจะมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน และไม่ว่าจะเพิ่มมูลค่าส่วนเกินมากเท่าไร ถ้ามันจะมีผลให้อัตรากำไรลดลง^{๕๖} กล่าวคือ กำไรเท่านั้นเป็นแรงจูงใจของนายทุน นายทุนจะลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ในปริมาณที่มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ลดต้นทุนของแรงงานลงเรื่อย ๆ ในระบบทุนนิยมนั้นจะมีการเกิดวิกฤตเป็นระลอก ๆ เนื่องจากมูลค่าส่วนเกินที่ได้จากการขูดรีดแรงงานคือที่มาของกำไร ในทุก ๆ อุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จมาจากกำไรหรือมูลค่าส่วนเกิน

---

^{๕๕} ตามคำอธิบายของ Frederick Engels “bourgeoisie” คือชนชั้นนายทุนสมัยใหม่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตของสังคมและเป็นผู้จ้างแรงงาน (คำอธิบายของ Frederick Engels ในการพิมพ์ “Manifesto of the Communist Party” ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1888) ดู Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works**, p. 35. และในคาร์ล มาร์กซ์ เฟรดริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค** (กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหาร องค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), ปรีดี พนมยงค์ แปลคำ bourgeoisie เป็นภาษาไทยว่า ชนชั้นเจ้าสมบัติ แทนที่จะแปลว่ากรรมกรซึ่งเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย หน้า ๒๕-๒๘ และ ๔๐-๔๑, ส่วนคำ proletariat ปรีดี พนมยงค์ แปลว่าชนชั้นผู้ไร้สมบัติ ดู ปรีดี พนมยงค์, **ความเป็นอนิจจังของสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร: นิติเวช, ๒๕๑๓) หน้า ๖๒-๖๔, ปรีดี พนมยงค์, **เราจะต่อต้านเผด็จการได้อย่างไร?**, (กรุงเทพมหานคร : องค์การบริหาร องค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), อ้างอิงเชิงอรรถในฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^{๕๖} ใจ อึ๊งภากรณ์ และคณะ, **การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์**, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๗.

การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) คือ มูลค่าของสินค้าที่แรงงานผลิตได้เกินไป จากค่าจ้างหรือมูลค่าส่วนเกินที่ควรเป็นของแรงงาน แต่นายทุนรวบเอาไว้เป็นของตัวเอง เงินถูกเปลี่ยนเป็นทุน ทุนถูกใช้เพื่อสร้างมูลค่าส่วนเกินให้นายทุนต่อไปอีก จึงเห็นได้ชัดว่าระบบทุนนิยม แท้จริงแล้ว เป็นเพียงทายาทของระบบนายทาสและระบบขุนนาง เพราะมีการขูดรีดแรงงานเช่นเดียวกับระบบชนชั้นอื่น ๆ ก่อนหน้านั้น เพียงแต่ว่าการขูดรีดอาจซ่อนเร้นแยบยลกว่าและอยู่ในระบบรูปแบบที่ต่างกันเท่านั้น

การขูดรีดนั้นมิใช่เกิดจากการขายสินค้าขูดรีด(ในราคาแพง) กำไร(มูลค่าส่วนเกิน)ของนายทุนส่วนใหญ่จะมาจากการเพิ่มหรือลดลงของค่าจ้าง ปกติค่าจ้างจะต่ำสุด ๆ เมื่อเทียบกับราคาและจำนวนของสินค้าที่ผลิตได้ ดังที่มาร์กกล่าวว่า นายทุนจะจ่ายค่าแรงงานให้แก่กรรมกรเป็นค่าจ้างในระดับต่ำสุด(Minimum Wage) เพียงเพื่อให้กรรมกรได้พอดำรงชีวิตอยู่ได้เท่านั้น^{๕๗} กรรมกรถูกเอาเปรียบโดยนายทุน ด้วยการจ่ายค่าจ้างให้น้อยกว่าคุณค่าทางการผลิตของแรงงาน ดังนั้นการเอาเปรียบ ก็คือ นายจ้างได้ตัดดวงยึดเอาผลประโยชน์มูลค่าส่วนเกินจากกรรมกร^{๕๘} เรียกว่าสินค้าของนายทุนยังไม่ได้ถูกขาย ก็มีการขูดรีดในส่วนของเวลาและแรงงานส่วนเกินของกรรมกรไปเรียบร้อยแล้ว

มูลค่าส่วนเกินหรือกำไรจากแรงงานนี้ ถูกแสดงออกมาหลายลักษณะ กล่าวคือ ส่วนที่แบ่งให้เจ้าของ เรียกว่า ค่าเช่า, ส่วนที่แบ่งให้สถาบันการเงินเรียกว่า ดอกเบี้ย, ส่วนที่แบ่งให้แก่ นายทุนพาณิชย์ เรียกว่า กำไร, ส่วนที่แบ่งปันให้แก่ผู้ถือหุ้น เรียกว่า เงินปันผล(Dividends) , ส่วนที่แบ่งให้แก่พนักงานระดับบริหารเรียกว่า โบนัส ไม่ว่าจะเป็น ค่าเช่า(Rent), ดอกเบี้ย(Interests), กำไร, เงินปันผล(Dividends), เงินรางวัลประจำปี ที่สุดแล้ว ก็คือ มูลค่าส่วนเกินที่เกิดจากแรงงานของชนชั้นกรรมกรที่ถูกนายทุนกินเปล่านั้นเอง ดังนั้น จุดมุ่งหมายการผลิตในระบบทุนที่สำคัญ ก็คือ เพื่อการค้า การแสวงหาผลกำไรจากการผลิต จากการกดค่าจ้างแรงงานเอาค่าส่วนเกินของแรงงานไปเป็นของนายทุน^{๕๙}

^{๕๗} Karl Mark, Wage, **Labour and Capital**, (New York: International Publishers, 1975),p. 20.

^{๕๘} Griffith Alan and Wall Stuart, **Applied Economics: An Introductory Course**, New York, Longman Group Limited, 1984, p. 380.

^{๕๙} สุพจน์ คำนถระกุล, **วิวัฒนาการของสังคมและประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๖) และ สุภชัย มนต์ไพบูลย์, **กรรมกรในระบบนายทุน**, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๑๗), อ้างอิงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**. หน้า ๑๕๗.

ระบบทุนนิยมนี้ สิ่งที่น่าประหลาดใจไปกับการเกิดขึ้นของมูลค่าส่วนเกิน คือกระบวนการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเหน็ดเหนื่อย และสร้างความทุกข์ยากให้กับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ในระบบทุนนิยมนั้นองค์ประกอบหรือฟันเฟืองที่ทำการขับเคลื่อนสถานการณ์ คือ พลังการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิต

๓.๒.๓.๕ พลังการผลิต

ในโลกของความคิด มาร์กซ์เชื่อว่าในทุกสังคมในโลก ปัจจัยที่กำหนดมูลฐานของการพัฒนาของสิ่งทั้งหลายมาจากพลังการผลิต เมื่อมนุษย์จะทำการผลิตวัตถุปัจจัยต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เครื่องมือการผลิตที่เหมาะสม พลังการผลิต ก็คือ แรงงานของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงทักษะ ความรู้ทางเทคนิคหรือวิธีการผลิต ที่นำปัจจัยการผลิตมาทำการผลิตนั่นเอง ปัจจัยการผลิต ได้แก่ เครื่องมือการผลิต ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร วัตถุดิบ สิ่งก่อสร้างเพื่อการผลิต เครื่องมือ เป็นต้น แต่พลังการผลิตจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ใช้แรงงานได้นำเครื่องมือการผลิตและปัจจัยการผลิตไปใช้ในการผลิตเท่านั้น^{๖๐} ทั้งนี้พลังการผลิตรวมถึงแรงงานผู้ผลิตด้วย

๓.๒.๓.๖ ความสัมพันธ์การผลิต

ความสัมพันธ์การผลิต หมายถึง รูปแบบระบอบกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด อีกทั้งยังรวมถึงฐานะและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกลุ่มสังคม และรูปแบบการแบ่งปันผลผลิต หรือหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ขายแรงงาน เมื่อเกิดพลังการผลิตขึ้นมาก็จะมีการกำหนดหน้าที่ และความรับผิดชอบของทั้งคู่เป็นเจ้าของกับผู้ใช้แรงงาน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ว่า ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในแต่ละระบบการผลิต และใครเป็นผู้ใช้แรงงาน^{๖๑}

มาร์กซ์มีความเชื่อว่า พลังของการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการวิวัฒนาการของชนชั้นในสังคม คือ พลังอำนาจแห่งวัตถุหรือเศรษฐกิจซึ่งในที่นี้หมายถึงระบบการผลิต ปัจจัยการผลิตและความสัมพันธ์แห่งปัจจัยการผลิต อันรวมทั้งผลผลิตซึ่งออกมาในรูปของสิ่งที่จะต้องและ

^{๖๐} อรรถชัย ปิ่นเกตุมณี, *ความคิดทฤษฎี: พลังการผลิต และ ความสัมพันธ์การผลิต(ตอนที่ 1)*, ดูเพิ่มเติมใน <http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=4&mode=thread&order=0&thold=0> ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

^{๖๑} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, *ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่*, หน้า ๒๘-๒๙.

บำบัดความต้องการได้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดกาลเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ปัจจัยอื่นนอกจาก วัตถุประสงค์มิได้เป็นตัวละครสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นในสังคม^{๖๒} อันหมายถึงว่า ผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ทางการผลิตจะประกอบตัวกันขึ้น เป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคม ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานอันแท้จริงที่ก่อให้เกิด โครงสร้างส่วนบนทั้งด้านกฎหมายและทางการเมืองการปกครอง ดังนั้น เหตุความขัดแย้งทางด้านชนชั้นโดยพื้นฐานแล้ว เกิดจากความไม่มีสัมพันธภาพ ระหว่างกันของพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน กล่าวคือ ในรูปแบบการผลิตแบบทุนนิยม ผู้คนมีอิสระที่จะขายกำลังแรงงานของตนเอง และอยู่ในภาวะจำ ขอมต้องกระทำการดังกล่าว เนื่องจากการขาดที่ดินหรือเครื่องมือ ส่วนนายทุนมีการแข่งขันกันทำ การผลิต ทำให้พวกคนงานนับวันยิ่งยากจนลงจนกลายเป็นคนงานรับจ้างที่ถูกขูดรีด ดังนั้น พัฒนาการของนายทุนจะเอาไรด์เอาเปรียบแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และอัตราค่าจ้างก็จะลดเพราะการ แย่งงานกันทำของคนตงงาน มีการเพิ่มชั่วโมงการทำงาน ผู้ว่างงานจะมีปัญหามากขึ้นทั้งด้าน สุขภาพและรายได้ อีกทั้งประชากรเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุด

มาร์กซ์เชื่อว่า พอถึงระยะหนึ่งชนชั้นกรรมาชีพจะเพิ่มขึ้นจากทุกชนชั้นของประชากร^{๖๓} เนื่องจากการสะสมทุนจะเริ่มดำเนินไปอย่างช้า ๆ จากผลอัตรากำไรที่ลดลง ระบบเศรษฐกิจจะซบ เซา กิจกรรมในระบบเศรษฐกิจจะลดบทบาทความสำคัญลง จะมีผลกระทบต่อแรงงานและขยาย ขอบเขตกว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมไม่มั่นคง เกิดการต่อสู้ ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นอย่างแพร่หลาย นั่นเป็นสถานการณ์สุกงอมที่เอื้อต่อการปฏิวัติของชนชั้น กรรมาชีพ

มาร์กซ์ได้ทำนายไว้ว่า การปฏิวัติทางชนชั้นจะเกิดขึ้นและสำเร็จผล เมื่อพลังการผลิตก่อ ตัวพัฒนาถึงขั้นที่พร้อมสุดแล้ว^{๖๔} หมายความว่า ชนชั้นกรรมาชีพจะต้องมีจำนวนสูงขึ้นมาก กลาย เป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม ดังนั้น ระบบเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพที่จัดตั้งขึ้น แม้ว่าจะเป็น ระบบเผด็จการก็จริง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นอำนาจการปกครองของคนส่วนใหญ่ ซึ่งก็น่าจะสร้าง

^{๖๒} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, *ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่*, หน้า ๒๒.

^{๖๓} Karl Marx and Frederick Engels, *Selected Works, Vol.1* (Moscow :Progress Publishers, 1977), pp. 117-118. และดู คาร์ล มาร์กซ์ , เฟรดริค เองเกิลส์, *คำประกาศแห่งความเสมอภาค*, แปลโดย อังค์กร นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๓๕.

^{๖๔} Karl Marx, Preface to “A Contribution to the Critique of Political Economy,” *Selected Works*, p. 182.

ความชอบธรรมได้ จำนวนคนที่ยากนี้เองจะเป็นพลังของการปฏิบัติที่ชอบธรรม และบรรลุเป้าหมายได้โดยเร็ว

ขั้นตอนของพัฒนาการทางชนชั้นของมาร์กซ์นี้ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า เมื่อสภาพการขัดแย้งในรูปที่สูงงอมเต็มที่แล้ว พลังเก่าก็จะถูกแทนที่โดยพลังใหม่ ความเห็นของมาร์กซ์เกี่ยวกับวิวัฒนาการของสังคมนี้ ถือว่าเป็นกฎทางสังคมที่จะต้องเป็นไปตามข้อเขียนของมาร์กซ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^๕ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าสภาพชีวิตทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดรูปแบบของคนในสังคม และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม^๖

๓.๓ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น

ทฤษฎีของมาร์กซ์เริ่มต้นด้วยการนำเอาหลักปรัชญา “จิตนิยมวิภาษวิธี” (Dialectical Idealism) ของเฮเกลมาประยุกต์ใช้ โดยเชื่อว่าวัตถุ (Material) เท่านั้นเป็นสิ่งที่จริงแท้ ความคิดและการทำงานของจิตใจนั้นเป็นเพียงการสะท้อนออกของวัตถุ ในขณะที่เดียวกันก็นำปรัชญาวัตถุนิยมมาอธิบายหรือวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ แห่งการพัฒนาของการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ค้นพบกฎธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากอิทธิพลของวัตถุก่อเกิดกระบวนการผลิตและการครองครองผลผลิตที่ตามมา มาร์กซ์มีความเชื่อว่าฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องกำหนดให้เกิดบทบาทของชนชั้นต่าง ๆ อีกทั้งโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Structure Of Social Relations) อันก่อให้เกิดการแบ่งแยกหน้าที่ทางชนชั้นขึ้นมา จากอำนาจทางเศรษฐกิจหรือพลังการผลิตของมนุษย์นี้ มาร์กซ์ได้พิจารณาว่า ลักษณะของกระบวนการของการผลิตที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมมีอยู่ ๕ ขั้นตอน คือ

๑. วิธีผลิตดั้งเดิมหรือแบบคอมมูน ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบเท่าเทียมกันไม่มีการขูดรีดค่าแรงส่วนเกิน

๒. วิธีการผลิตแบบศักดินา

๓. วิธีการผลิตแบบทุนนิยม

^๕ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, *ลัทธิการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๕), หน้า ๕๗.

^๖ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, *ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่*, หน้า ๔๐.

๔. วิธีการผลิตแบบสังคมนิยม

๕. ระบบการผลิตแบบคอมมิวนิสต์^{๖๗}

การวิวัฒนาการทุกขั้นตอนของการผลิตก่อเกิดการสะสมครอบครองตามมา ด้วยการแย่งชิงผลผลิตและก่อให้เกิดอำนาจ แบ่งกลุ่มหรือแบ่งชนชั้นเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์นั้น จากชนชั้นอดีตได้วิวัฒนาการคงเหลือชนชั้นปัจจุบัน(เป็นตัวแทนของชนชั้นทั้งปวง) คือ ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ มาร์กซ์ ได้วิจารณ์ระบบชนชั้นทุนนิยมไว้ในคำประกาศแห่งความเสมอภาค (The Communist Manifesto) เป็นเวลาร้อยกว่าปีแล้วว่า พวกนายทุนอุตสาหกรรมมวลชนกรรมกรที่รวมอยู่ในโรงงานถูกจัดระเบียบเหมือนทหาร ซึ่งภายในกองทัพอุตสาหกรรมส่วนบุคคลนี้ พวกเขาได้ถูกควบคุมไว้ภายใต้การบังคับบัญชา คล้ายเจ้าขุนมูลนายและผู้คุมที่เด็ดขาด มวลชนกรรมกรไม่เพียงแต่ตกเป็นทาสของชนชั้นกระฎุมพีเท่านั้น หากแต่ยังเป็นทาสของเครื่องจักร เป็นรายชั่วโมงหรือรายวันของเจ้านายเบื้องบน^{๖๘} กล่าวคือ เป็นระบบที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยกในหมู่ผู้ใช้แรงงาน แรงงานของมนุษย์กลายเป็นสินค้าที่วิ่งเร่ขายกันในตลาดแรงงาน และมนุษย์ก็ทำงานเป็นเหมือนเครื่องจักร

สภาพความขัดแย้งทางชนชั้นจะยังคงมีอยู่ต่อไป ทราบใดที่นายทุนได้เริ่มพัฒนาระบบการผลิตด้วยการรวบรวมหน่วยการผลิตต่าง ๆ เข้าไว้ในเครือบริษัทเดียว ชนชั้นกรรมาชีพจะถูกรวมเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่ในศูนย์เมืองใหญ่ ๆ จากสภาพการไร้งาน ค่าจ้างต่ำและสภาพการทำงานที่เลวจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะนายทุนเริ่มนำเครื่องจักรแบบใหม่ ๆ มาทดแทนแรงงานของกรรมาชีพ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าเป็นการจุดฉนวนความสำนึกแห่งชนชั้นขึ้นในหมู่กรรมกรให้คุกรุ่นและเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชนชั้นกรรมาชีพก็เรียนรู้ว่าจะใช้เครื่องมือการผลิตและจัดสรรสินค้าอย่างไร อันเป็นการเตรียมเพื่อจะไปควบคุมวิธีการผลิตในอนาคต และเมื่อมาถึงจุดนี้การต่อสู้ทางชนชั้นจะลงเอยในรูปของการปฏิวัติ โดยชนชั้นกรรมาชีพที่มีความสำนึกร่วมแห่งชนชั้น^{๖๙}

^{๖๗} พัฒนาการของสังคมนิยม ดูเพิ่มเติมใน <http://learning.ricr.ac.th/global/Global/lesson2.htm>

๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

^{๖๘} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), p. 110. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, แปลโดย องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๓๓.

^{๖๙} พลศักดิ์ จิรโกรศิริ, **ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่**, หน้า ๗๗- ๗๘.

ความสำนึกในชนชั้นของตนของแรงงานในที่นี้ หมายถึง การรับรู้สภาพความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น การไม่ได้รับประโยชน์จากความเจริญทางการค้าและอุตสาหกรรม มีชีวิตที่ยากจน มีการใช้แรงงานนานชั่วโมงและเสี่ยงอันตราย พร้อมกันนี้ค่าจ้างแรงงานก็ต่ำ อีกทั้งรู้สึกที่ชนชั้นบนจะพยายามพัฒนาเทคนิคทางการผลิตให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ และการกดขี่ข่มเหงก็จะเพิ่มมากขึ้น เกิดความรู้สึกแปลกแยกพวกเขาพวกเขา จากสภาวะดังกล่าวทำให้เกิดการมองหาทางออกของชนชั้นแรงงาน สุดท้ายก็จะพบว่ากลุ่มชนของตนนั้นมีเป็นจำนวนมาก เกิดสำนึกถึงการมีตัวตนของชนชั้นกรรมาชีพ ก็จะสามารรับรู้ถึงการมีพลังอำนาจต่อรองทางผลประโยชน์ของตนที่ซ่อนอยู่ สถานการณ์นี้เองที่มาร์กซ์เชื่อว่า จะก่อให้เกิดการรวมตัวกันของชนชั้น เพื่อต่อสู้ปฏิวัติโค่นล้มชนชั้นปกครอง อันรวมถึงล้มอำนาจของชนชั้นปกครองในที่สุด

๓.๓.๑. การปฏิวัติชนชั้น

กฎพัฒนาการทางสังคมของมาร์กซ์ ทำให้สามารถมองเห็นภาพได้ว่าก่อนที่จะมีการปฏิวัติทางชนชั้นกรรมาชีพเกิดขึ้นนั้น ในระบบทุนนิยมเองก็ได้มีการปฏิวัติประชาธิปไตยของคนชั้นกลางหรือการปฏิวัติของนายทุนในสังคมศักดินามาก่อนแล้ว กล่าวคือ ได้มีกลุ่มพ่อค้าเกิดขึ้นแล้วในปลายยุคศักดินา และได้ทำการขยายระบบการผลิตแบบใช้กำลังคนเป็นหลัก เป็นผลให้มีการก่อตั้งโรงงานขึ้นเพื่อผลิตสินค้าขายเอากำไร แต่นายทุนเหล่านี้ไม่สามารถขยายกิจการออกไปได้โดยสะดวกนัก เพราะติดขัดที่โครงสร้างส่วนบน โดยเฉพาะกฎหมายและระบบการปกครอง ซึ่งชนชั้นขุนนางได้ทำการครองงำอยู่ ดังจะเห็นว่า ได้มีการเก็บภาษีหลายชั้นหลายซ้อน และยังได้ตั้งห้ามผลิตสินค้าบางประเภทที่มีการผูกขาดโดยเหล่าขุนนาง ทำให้นายทุนร่วมกันทำการปฏิวัติโดยมีกลุ่มบุคคลอื่นในสังคมที่เสียผลประโยชน์ได้เข้าร่วมด้วย

การที่นายทุนมีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้การขูดรีดแรงงานดำเนินไปอย่างสุดเหวี่ยง นายทุนจะให้ค่าแรงขั้นต่ำพอประทังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ อย่างไรก็ตามค่าแรงงานยังความเดือดร้อนในค่าครองชีพแก่กรรมกรตลอดเวลา ในขณะที่ชนกรรมาชีพได้ขยายจำนวนมากขึ้น ชนชั้นกรรมาชีพก็รู้สึกถึงกำลังแห่งจำนวนมนุษย์ที่มากมายได้เป็นอย่างดี ชนชั้นกรรมาชีพจึงเริ่มต้นตัวขึ้นเพื่อการต่อรองกับนายทุน

๓.๓.๑.๑ ลักษณะการต่อสู้เพื่อการโค่นล้มชนชั้น

บทบาทของการต่อสู้ขัดแย้งกันของชนชั้น ในบางยุคบางสมัยก็มีการรวมกลุ่มกันเพื่อกำจัดอีกชนชั้นหนึ่ง ตอนแรกพวกขุนนางต่อสู้กับพวกขุนนางด้วยตนเอง ภายหลังพวกขุนนาง

ต่อสู้กับส่วนต่าง ๆ ของพวกกระฎุมพีหรือนายทุน นายทุนต่อสู้กับผลประโยชน์ของพวกเขา อันเป็นปฏิปักษ์กับความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม และยังคงต่อสู้กับนายทุนต่างชาติอีกด้วย ในการต่อสู้ทั้งหมดเหล่านี้พวกนายทุนต้องขอความช่วยเหลือร่วมมือจากชนชั้นกรรมาชีพ และด้วยเหตุนี้เองพวกนายทุนจึงชักนำให้กรรมาชีพเข้าสู่เวทีการเมือง(โดยไม่ได้ตั้งใจ) หรืออีกนัยหนึ่งพวกนายทุนได้คิดอาวุธให้กับชนชั้นกรรมาชีพสำหรับต่อสู้กับตัวเองในภายหลัง เหมือนอย่างที่มาร์กซ์กล่าวไว้ว่า อาวุธที่นายทุนใช้ล้มล้างระบบขุนนาง ได้หันกลับมาทำลายตนเอง โดยนำมาซึ่งการคงอยู่ของผู้ใช้อาวุธนั้น นั่นคือ ชนชั้นกรรมาชีพ^{๑๐}

การปฏิวัติอันแท้จริงทุกราชที่มุ่งหมายโค่นล้มชนชั้นปกครอง ขณะนั้นมีใช่เป็นการปฏิวัติของชนชั้นที่จะได้เข้าครองอำนาจแทนชนชั้นปกครองที่ถูกขับไล่ไปเท่านั้น หากเป็นการปฏิวัติของชนทุกหมู่เหล่าผู้ได้รับการกดขี่ หรือได้รับการจำกัดสิทธิโดยชนชั้นปกครองในขณะนั้น เป็นการปฏิวัติเพื่อปลดแอกตนเองสู่โลกอิสระภาพแห่งความเสมอภาค ในช่วงหนึ่งของการต่อสู้ในการตื่นตัวของประชาชน ชนชั้นนายทุนจักเป็นผู้นำการปฏิวัติโค่นอำนาจเหล่าขุนนางผู้เป็นเจ้าของที่ดิน

สมัยต่อมาครั้งเมื่อชนชั้นคนงานกรรมกรได้ตื่นตัวขึ้น ชนชั้นคนงานกรรมกรก็สามารถที่จะเป็นผู้นำชนกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมในการปฏิวัติ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือประวัติศาสตร์แสดงว่าในการปฏิวัติทุกครั้งกลุ่มชนกลุ่มต่าง ๆ ได้รวมกันเข้าอย่างกว้างขวางเป็นพันธมิตร เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเข้าโจมตีศัตรูใหญ่ของตน คือ ชนชั้นปกครอง ปราบกฏการณ์ใหญ่ในการปฏิวัติโค่นล้มอำนาจเจ้าของที่ดินและพวกนายทุนที่แท้จริง ได้แก่ ชนชั้นคนงานกรรมกรได้เป็นผู้นำกลุ่มพันธมิตรทำการปฏิวัติ

๓.๓.๑.๒ ผู้นำแห่งชนชั้นกรรมาชีพ

สืบเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมได้มีมากขึ้น เป็นเหตุให้ผู้คนหรือกรรมาชีพได้มารวมตัวกันในเมืองหรือชุมชน ก่อเกิดการประสบปัญหาความถูกเอารัดเอาเปรียบเหมือน ๆ กัน การทำงานและสภาพของคนงานภายใต้ห้วงอกเดียวกันนี้ เป็นเหตุทำให้พวกเขาเป็นปึกแผ่น และทำให้พวกเขาเอาชนะความต้องการแข่งขันกันในเบื้องต้น เพื่อที่จะได้มีการกระทำผลประโยชน์ร่วม

---

^{๑๐} Karl Marx and Friedrich Engels, **The Communist Manifesto**, in Essential Works of Marxism, ed. By Arthur P. Mendel(New York : Bentam Books, 1965), pp.13-14. แปลโดย ทินพันธ์ นาคะตะ, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ประชาชนและทฤษฎีการเมือง, หน้า ๑๐๗.

กันของชนชั้น^{๑๑} ซึ่งมาร์กซ์เองก็ได้กล่าวไว้ในงานเขียนคำประกาศแห่งความเสมอภาคว่า “ครั้นเมื่อการอุตสาหกรรมได้ขยายตัวออกไป เหล่าชนกรรมาชีพไม่เพียงแต่จะได้เพิ่มจำนวนขึ้นเท่านั้น หากยังได้มีโอกาสเข้าร่วมกันเป็นหมู่ใหญ่ยิ่งขึ้น ทำให้กำลังของเหล่าชนกรรมาชีพเพิ่มพูนขึ้น และชนเหล่านั้นก็รู้สึกในกำลังของเขาชาวซึ่งขึ้น”^{๑๒}

นั่นหมายถึงว่า ในการรวมตัวกันของชนชั้นกรรมาชีพ ไม่เพียงแต่เพิ่มจำนวนเท่านั้น หากแต่พวกเขาได้รวมตัวเป็นมวลชลที่ใหญ่ขึ้น พลังของเขาเติบโตขึ้นและสำนึกรับรู้ได้ถึงพลังอำนาจของตนเองมากขึ้น จากการกระทบกระทั่งระหว่างกรรมกรและนายทุนกระฎุมพีที่เป็นรายบุคคล ก็ค่อย ๆ ขยายวงลักษณะการกระทบกระทั่งกันระหว่างสองชนชั้นมากยิ่งขึ้น เกิดการวางรูปแบบการผิวกำลัง (สหภาพแรงงาน) ขึ้นต่อต้านกระฎุมพี รวมตัวกันเพื่อผิวกำลังเรียกร้องค่าจ้างให้สูงขึ้น และก่อตั้งสมาคมที่ถาวรเพื่อที่จะจัดหาทุนสำรองเตรียมไว้สำหรับก่อการต่อสู้ ในการต่อสู้ได้ลุกลามถึงขั้นจลาจล

ความชอบธรรมในการโค่นล้มปฏิวัติชนชั้นนายทุนนั้น มาร์กซ์ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชนชั้นนายทุนไม่มีความเหมาะสมชอบธรรม ที่จะเป็ชนชั้นผู้นำหรือเป็นผู้ปกครอง เพราะว่าชนชั้นนายทุนนั้นมีเป้าหมายเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวโดยถ่ายเดียว ดังจะเห็นได้จากหน้าที่หลักของชนชั้นนายทุนที่ว่า การดำรงอยู่และการมีอิทธิพลของชนชั้นนายทุนกระฎุมพี คือ เพื่อการก่อรูปและการขยายทุนและสิ่งกัวของทุนอย่างหนึ่งก็คือค่าจ้าง สุดท้ายสิ่งที่นายทุนกระฎุมพีได้ก็คือหลุมศพของตัวเอง ดังนั้น ชัยชนะของชนชั้นกรรมกรหลังการล่มสลายของชนชั้นนายทุน จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้^{๑๓}

ในขบวนการต่อสู้ของกระฎุมพีในอดีต เป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย แต่สำหรับชนชั้นกรรมาชีพเป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ช่วงแรกของการต่อสู้ก็จะทำกันในระดับชาติคล้าย ๆ ในรูปของสงครามกลางเมือง ต่อมาก็จะเกิดการปฏิวัติอย่างเปิดเผยเพื่อโค่นล้มชนชั้นนายทุนกระฎุมพี และปูทางไปสู่การปกครองของชนชั้นกรรมาชีพต่อไป

---

^{๑๑} ลิวอิส เอ. โคเซอร์, แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตอน คาร์ล มาร์กซ์, แปลโดย จามะรี พิทักษ์วงศ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๖.

^{๑๒} กุหลาบ สายประดิษฐ์, **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**, หน้า ๕๐-๕๑.

^{๑๓} Karl Marx and Friedrich Engels, **The Communist Manifesto**, in Essential Works of Marxism, ed. By Arthur P. Mendel (New York : Bentam Books, 1965), pp.20-25.

๓.๓.๑.๓ การเคลื่อนไหวต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ

แนวคิดของมาร์กซ์ที่ได้เสนอต่อชนชั้นกรรมาชีพที่ว่า พันธการแห่งความเอารัดเอาเปรียบไม่มีทางที่จะถูกปลดปล่อยได้โดยเจ้าของทุน แต่สามารถหลุดพ้นได้โดยการเปลี่ยนแปลงตัวระบบ การปฏิวัติล้มล้างระบบทุนนิยมเท่านั้นที่จะนำเสรีภาพมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพ สถานะแปลกแยกของมนุษย์ที่เคยดำรงอยู่ในระบบจะหมดสิ้นไปนั้น เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เหล่าชนชั้นกรรมาชีพพากันยึดเป็นหลักปฏิบัติ หลังจากการรวมตัวและเกิดสำนึกการรับรู้พลังของชนชั้นของตนแล้ว พวกคณงานจึงได้พากันจัดตั้งกลุ่มการเมืองของเขาขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการเป็นตัวแทนและเป็นองค์การนำในการต่อสู้ เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นคณงานทั้งหมด ซึ่งมาร์กซ์เองก็วิเคราะห์ความมุ่งหมายของพรรคคณงานว่า เสมือนเป็นการเตรียมเพื่อจัดตั้งองค์การปฏิวัติคือ องค์การที่มุ่งโค่นอำนาจของชนชั้นปกครองเหล่านายทุน และมุ่งจัดตั้งระบบใหม่ของการผลิตขึ้นแทนที่ลัทธิทุน^{๑๔}

มาร์กซ์เชื่อว่าถ้ากรรมาชีพลุกขึ้นสู้และเข้ายึดครองเครื่องมือในการผลิตแล้ว พวกเขาจะสร้างความสัมพันธ์ในสังคมขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียม และก่อให้เกิดระบบการผลิตแบบใหม่ซึ่งทนทานต่อวิกฤตการณ์มากกว่าแต่ก่อน กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การเจรจาอย่างสันติจะไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ และการปฏิวัติอย่างรุนแรงของมวลชนขนาดใหญ่ที่มีการจัดการที่ดีเป็นสิ่งจำเป็น เห็นได้ชัดจากที่มาร์กซ์กล่าวว่า การได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดของกรรมาชีพจะเป็นสาเหตุให้ชนชั้นนายทุนกระฎุมพีสูญสลายเร็วยิ่งขึ้น การร่วมมือกันต่อต้านอย่างน้อยก็ในประเทศที่เป็นผู้นำทางด้านอารยธรรม จะเป็นเงื่อนไขแรกอันหนึ่งในการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพ^{๑๕} นั่นหมายถึงว่า รัฐเผด็จการโดยกรรมาชีพจะต้องถูกสร้างขึ้น แต่หลังจากที่ระบบการผลิตแบบใหม่ได้เริ่มขึ้น รัฐดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดความสำคัญลงและหายไปเอง

มาร์กซ์ได้เขียนไว้ชัดเจนในหนังสือแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ว่า บรรดาชนชั้นที่เป็นปฏิปักษ์กับชนชั้นนายทุนนั้น มีแต่ชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้นที่เป็นชนชั้นปฏิวัติที่แท้จริง ชนชั้นอื่นล้วนแต่เสื่อมลงทุกทีและดับสูญไป พร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของชนชั้นกรรมาชีพกับการพัฒนาของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การที่ชนชั้นกลางคือผู้ประกอบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก พ้อค้าขาย

^{๑๔} กุหลาบ สายประดิษฐ์, **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**, หน้า ๘๒.

^{๑๕} Marx/Engels, **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. คู่มือฉบับเพิ่มเติมจาก <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> สำนวนแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริค แองเกลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, จาก <http://www.baanjom.yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ต่อสู้กับชนชั้นนายทุน ล้วนแต่เพื่อรักษาการดำรงอยู่ของชนชั้นกลางของพวกเขาไว้มิให้พินาศไป ฉะนั้นพวกชนชั้นกลางจึงไม่ใช่พวกปฏิวัติหากแต่เป็นพวกอนุรักษ์ ถ้าชนชั้นกลางจะปฏิวัติก็เพราะว่าพวกเขาจะหันเข้าสู่ขบวนการชนชั้นกรรมาชีพ เป็นการรักษาผลประโยชน์ในอนาคตของพวกเขา พวกเขาก็จะออกห่างจากจุดยืนเดิมของตน และมายืนอยู่บนจุดยืนของชนชั้นกรรมาชีพ^{๖๖}

ชนชั้นกรรมาชีพได้พยายามสร้างระบบการปกครองและสถาบันขึ้นมาเป็นกลไกปกครอง และแน่นอนว่าพวกเขาต้องการที่จะดำรงระบอบเหล่านั้นไว้ เพื่อผลประโยชน์ของตนเองต่อไป โดยอาศัยปัจจัยที่พวกเขาครอบครองอยู่มาใช้เป็นเครื่องมือ พวกเขาไม่ต้องการให้ผู้คนเห็นต้นเหตุของปัญหา คือ ระบบการกดขี่ขูดรีดที่ดำรงอยู่ และไม่ต้องการให้ผู้คนลุกขึ้นมาสู้พวกเขา

ชนชั้นกรรมาชีพ ได้พยายามต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวเองมาอย่างต่อเนื่อง อาจมีการต่อสู้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย เป็นต้น แต่การต่อสู้เช่นนี้ที่ผ่านมามีความไม่สามารถแก้ไขปัญหารากฐานที่แท้จริงของกรรมาชีพผู้ใช้แรงงานได้ เหล่าชนชั้นกรรมาชีพจึงต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลงทิศทางการเคลื่อนไหวไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่อสู้ทางการเมือง ทำให้เข้าใจและรับรู้ความสามัคคีในหมู่ชนผู้ใช้แรงงาน และทำการจัดขบวนของกรรมกรอย่างกว้างขวางเป็นระบบมากขึ้น

ภายใต้สภาพการณ์ความขัดแย้งทางชนชั้นที่สูงงอมแล้ว มาร์กซ์พบว่าความจำเป็นในการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพให้พ้นจากความยากจนข้นแค้น ต้องใช้การปฏิวัติชนชั้นเป็นทางออกเพียงทางเดียว ในการช่วยแก้ความขัดแย้งในชนชั้นกรรมาชีพ ดังจะเห็นได้จากคำยืนยันของมาร์กซ์ ที่ว่า การเคลื่อนไหวทั้งปวงในอดีต ล้วนแต่เป็นการเคลื่อนไหวของส่วนน้อยหรือเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย แต่การเคลื่อนไหวของชนชั้นกรรมาชีพเป็นการเคลื่อนไหวที่อิสระของคนส่วนมากที่สุด ชนชั้นกรรมาชีพอันเป็นชนชั้นส่วนล่างสุดของสังคมปัจจุบัน ถ้าไม่พังทลายชนชั้นบนทั้งชั้นที่ประกอบขึ้นเป็นสังคมทางการเมืองแล้ว ก็ไม่สามารถจะโง่หัวและยึดอกรขึ้นได้^{๖๗}

กล่าวคือว่า การเคลื่อนไหวของกรรมาชีพเป็นการเคลื่อนไหวโดยความสำนึกของตนเอง และเป็นอิสระของมวลชนส่วนใหญ่ กรรมาชีพชนชั้นที่ต่ำสุดแห่งสังคมปัจจุบันของเราไม่สามารถที่จะปลุกขึ้น ไม่สามารถยกตนเองขึ้นได้หากปราศจากการทำลายนายทุนเหนือหัวซึ่งเป็นชนชั้นที่กดทับอยู่ออกไปเสียก่อน ดังนั้น ถ้าไม่มีสิทธิต่าง ๆ ทางการเมือง ชนชั้นกรรมกรไม่สามารถแม้จะต่อสู้ทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถแม้แต่จะพัฒนาองค์กรทางเศรษฐกิจของตนขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของชนชั้นกรรมกร ก็ไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงย้าย

^{๖๖} คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, แดงการณั้พรรคคอมมิวนิสต์, หน้า ๘๐-๘๑.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒.

ปัจจัยการผลิตให้กลายเป็นของส่วนรวม^{๗๘} เป็นการยืนยันความเชื่อมั่นว่าการจัดตั้งกลุ่มกรรมมาชีพให้เข้มแข็งทำการต่อสู้เด็ดขาดทางการเมืองเท่านั้น จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นฐานของชนชั้นให้หมดสิ้นไปได้อย่างถาวร

๓.๓.๒ การจัดการชนชั้น

การต่อสู้ขัดแย้งที่ชนชั้นกรรมมาชีพคัดค้านชนชั้นนายทุน มีบทบาทสำคัญยิ่งในการผลักดันให้สังคมพัฒนาต่อไป เพราะนี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้ายในประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางชนชั้นของมวลมนุษยชาติ การต่อสู้นี้จะโค่นล้มการปกครองของชนชั้นนายทุนลงไป ทำลายระบอบการทุจริตของทุนนิยมและระบอบบูครีตอื่น ๆ ทั้งสิ้น สร้างการปกครองทางการเมืองของประชาชนผู้ใช้แรงงานให้เป็นจริงขึ้นมา ซึ่งการต่อสู้ในอดีตของทาสในยุคทาสและชาวนาในยุคศักดินาไม่สามารถทำให้ปรากฏเป็นจริงได้ มาร์กซ์ถือว่าการต่อสู้ระหว่างชนชั้นกรรมมาชีพกับชนชั้นนายทุน ซึ่งยุคปัจจุบันเป็นขั้นตอนของกระบวนการตามวิวัฒนาการ นับเป็นขั้นสุดท้ายของการเดินทางไปสู่สังคมที่ปราศจากชนชั้นของมนุษยชาติ^{๗๙}

ขั้นตอนแรกแห่งการปฏิวัติจัดการของชนชั้นกรรมมาชีพ มาร์กซ์ได้มองเป็นการก่อรูปของกรรมมาชีพให้เป็นชนชั้นที่ล้มล้างอำนาจสูงสุดของระบอบทุนนิยม และเข้าควบคุมอำนาจทางการเมืองโดยชนชั้นกรรมมาชีพ^{๘๐} เป็นการก้าวขึ้นไปเป็นชนชั้นปกครอง ชนชั้นกรรมมาชีพจะใช้ประโยชน์จากการปกครองทางการเมืองของตนไปยึดทุนทั้งหมด จากนายทุนที่ละชั้น ๆ และรวมศูนย์เครื่องมือการผลิตทั้งหมดไว้ในกำมือของรัฐ ซึ่งก็คือไว้ในมือของชนชั้นกรรมมาชีพที่จัดตั้งขึ้นเป็นชนชั้นปกครองแล้ว วิธีการปฏิวัติจะพบว่ามาร์กซ์ต้องการใช้วิธีรุนแรงในการทำการปฏิวัติ โดยเรียกร้องให้คนงานลุกขึ้น และสลัดโซ่ตรวนของความเป็นทาสทิ้งเสีย

มาร์กซ์เองก็มีความเห็นว่า สภาพโครงสร้างส่วนบนจะเป็นตัวกำหนดว่าจะใช้วิธีการปฏิวัติแบบรุนแรงหรือสันติ ในประเทศที่ถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง การเปลี่ยนแปลงจากสังคมนายทุนไปสู่สังคมนิยมอันอาจใช้วิธีอย่างสันติได้ อย่างไรก็ตามมาร์กซ์

^{๗๘} สตีวนีย์ กรณวลย์, ประวัติศาสตร์ขบวนการความคิดสังคมนิยมโดยสังเขป, หน้า ๕๒.

^{๗๙} ทินพันท์ นาคะตะ, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง, หน้า ๑๐๕.

^{๘๐} Karl Marx and Frederick Engels, *Selected Works, Vol.1* (Moscow :Progress Publishers, 1977), p. 120. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริค เองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, แปลโดย องค์กรนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๔๕-๕๐.

มิได้ตั้งใจจะใช้วิธีสันติในทางรัฐสภา แต่มุ่งที่จะใช้กำลังเข้าปฏิวัตินายทุนต่างหาก เหตุผลก็คือ เมื่อชนชั้นกรรมาชีพมีความสำนึกร่วมทางชนชั้น เพราะได้รับการกดขี่อย่างแสนจะทรมานได้ อันแสดงว่าระบบนายทุนได้เติบโตมาอย่างเต็มที่แล้ว การต่อสู้ระหว่างชนชั้นกรรมาชีพและนายทุนก็จะดำเนินการมาถึงจุดสุดยอดเช่นกัน การทำการปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ (Total Revolution) ก็อาจจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย^{๘๐}

ดังนั้น การที่ชนชั้นกรรมาชีพเข้ายึดอำนาจ ควบคุมสังคมและจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพขึ้นมา นั้น มิใช่เพื่อรักษาอำนาจเผด็จการของตนไว้ แต่ชนชั้นกรรมาชีพจะนำอำนาจเผด็จการนั้นไปบดขยี้กลไกดั้งเดิมของรัฐชนชั้นเก่าให้พินาศไป เพื่อจัดการกดขี่ให้หมดสิ้นไปในสังคม ในระยะแรกหลังจากการปฏิวัติ ชนชั้นกรรมาชีพยังต้องทำงานไปตามสภาพเดิมที่เหมือนอยู่ในระบบนายทุน เพราะได้มีการนำเอาโครงสร้างส่วนบนมาใช้ชั่วคราว และจะทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อไป อาจกล่าวได้ว่า สังคมที่เกิดขึ้นใหม่นั้นก็ยังคงมีร่องรอยที่ได้มาแต่กำเนิดจากสังคมเก่าซึ่งได้คลอเคลียสังคมใหม่ออกมา^{๘๑}

การที่จะทำได้ถึงขั้นนี้ แน่่อนก่อนอื่นจะต้องดำเนินการแทรกแซงในลักษณะบังคับต่อการถือกรรมสิทธิ์และต่อความสัมพันธ์ทางการผลิตของชนชั้นนายทุน จะต้องใช้มาตรการบางอย่างซึ่งในทางเศรษฐกิจดูเหมือนจะยังไม่สมบูรณ์ดีพอและไม่มีกำลังนัก แต่ถึงกระนั้นมาร์กซ์ย้าให้ทำด้วยเชื่อว่า ในวิธีดำเนินแห่งการเคลื่อนไหวจะเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงแบบวิธีการทั้งหมด^{๘๒}

วิธีการผลิตและระบบสังคมในช่วงของการปฏิวัติ จะแตกต่างกันไปสำหรับแต่ละประเทศ มาตรการสำคัญ ๆ ของระบบสังคมนิยม (Socialism) ตามที่มาร์กซ์กำหนดไว้ในคำประกาศแห่งความเสมอภาค สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วควรดำเนินการต่าง ๆ ตามเค้าโครงดังต่อไปนี้

๑. การยกเลิกทรัพย์สินในที่ดิน และนำค่าเช่าที่ดินทั้งหมดมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ส่วนรวม
๒. เก็บภาษีรายได้ที่ปรับปรุงแล้ว และทันสมัยอย่างหนัก
๓. ยกเลิกสิทธิการรับมรดกทั้งหมด
๔. การยึดทรัพย์สินของผู้อพยพที่ออกนอกประเทศและพวกกบฏ

^{๘๐} Marx, *The Poverty of Philosophy*, p. 174.

^{๘๑} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, *ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่*, หน้า ๘๕-๘๖.

^{๘๒} คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, *แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์*, หน้า ๑๐๑-๑๐๒.

๕ รวบรวมสินเชื่อให้เข้ามาอยู่ในกำมือของรัฐ โดยทุนของรัฐและการผูกขาดที่มีลักษณะพิเศษ

๖. การรวมกรรมวิธีทางคมนาคมและการขนส่งเข้าสู่รัฐ

๗. การขยายโรงงานและเครื่องมือในการผลิตกระทำโดยรัฐ การฟื้นฟูดินแดนที่รกร้างว่างเปล่า และการปรับปรุงดินจะต้องสอดคล้องกับแผนการณร่วมโดยทั่วไป

๘. ขยายการรับผิดชอบอันเท่าเทียมกันไปสู่กรรมกรทั้งหลาย ก่อตั้งกองทัพอุตสาหกรรมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเกษตร

๙. การผสมผสานอุตสาหกรรมเข้ากับเกษตรกรรม ค่อย ๆ ทำลายภาวะความแตกแยกต่าง ๆ ระหว่างเมืองและชนบทที่เล็กที่ละน้อย โดยการแบ่งกระจายประชากรออกไปทั่วประเทศเท่า ๆ กัน

๑๐. การศึกษาเสรีสำหรับเยาวชนทั้งหลายโดยโรงเรียนของรัฐ ยกเลิกแรงงานเด็กในโรงงานในรูปแบบปัจจุบัน ผสมผสานการผลิตทางอุตสาหกรรมเข้ากับการศึกษา^{๔๔}

นี่เป็นแนวทางภาคปฏิบัติที่นำมาบริหารจัดการกับชนชั้นในสังคม ภายหลังจากความสำเร็จในการปฏิวัติโค่นล้มชนชั้นเสรีจี่ลงแล้ว ในช่วงแรกสภาพสังคมจะยังคงไม่ปราศจากชนชั้น สภาพสังคมนี้จะอุดมสมบูรณ์ขึ้นในทันที ยังคงต้องใช้ระยะเวลาในการจัดการนานพอสมควร เพราะในขั้นแรกชนชั้นกรรมาชีพยังต้องทำลายเศษเล็กเศษน้อยของนายทุน ที่ยังคงเหลืออยู่ในสังคมนั้นให้หมด บางส่วนยังคงต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันกับชนชั้นนายทุนไปพลาง ๆ ก่อน ดังที่นักวิชาการบางท่านได้อธิบายการดำเนินการในเบื้องต้นว่า

“.....การที่รัฐเริ่มเข้าควบคุมวิภาคกรรมทางเศรษฐกิจไว้ที่ศูนย์กลาง

ในระยะแรกแผนอาจผิดพลาดได้ เพราะยังไม่มีตัวเลขข้อมูลเพียงพอ เป็นต้นว่าในปีหนึ่ง ๆ จะต้องใช้เนื้อที่เพาะปลูกข้าวสาลีกี่ล้านไร่ ข้าวโพดกี่ล้านไร่ หรือจะต้องผลิตรองเท้ากี่คู่ รถไถนาก็คัน แต่ในระยะต่อไปเมื่อมีประสบการณ์มากพอแล้ว ทุกอย่างจะเข้าสู่ดุลยภาพแห่งการวิภาคกรรม และในประการที่สาม รัฐไม่มีกำลังมากพอ ที่จะเข้าดำเนินการในธุรกิจทุกประเภทได้ในระยะเริ่มต้น จึงเข้าใจว่า รัฐคงเข้ายึดกิจกรรมของบริษัทใหญ่ ๆ ได้ทัน ส่วนบริษัทเล็กมีอยู่

^{๔๔} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), pp. 126-127. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๗๐-๗๑.

มากมายรัฐอาจตั้งศูนย์กลางควบคุมปริมาณการผลิตได้ แต่จะไปเข้ายึดไม่ได้ เพราะมีมากมายเหลือเกิน.....”^{๕๕}

การที่ชนชั้นกรรมาชีพสามารถจะแบกรับภาระหน้าที่ ทางประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่นี้ได้ ก็เนื่องจากชนชั้นกรรมาชีพไม่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตใด ๆ มีแต่พลังแรงงานที่มีไว้ขาย แลกเงินพอประทังชีพไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ดังนั้นจึงไม่มีความกังวลห่วงใยอะไรที่จะต้องสูญเสียในการเข้าร่วมต่อสู้ปฏิวัติ ดังที่มาร์กซได้ชี้แจงไว้ในหนังสือแถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ว่า ชนชั้นกรรมาชีพไม่มีอะไรจะสูญเสียนอกจากโซ่ตรวนที่คล้องล่ามเขาไว้ และจะได้โลกทั้งโลกเมื่อพวกเขาชนะ กรรมกรแห่งประชาชาติทั้งหลายจงสามัคคีกันต่อสู้^{๕๖} ด้วยเหตุนี้ชนชั้นกรรมาชีพจึงเป็นชนชั้นที่ปฏิวัติอย่างแท้จริง เป็นชนชั้นที่สัมพันธ์กับการผลิตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และทันสมัย จึงเป็นโลกทัศน์ที่ก้าวหน้าที่สุด สามารถใช้ความคิดรวมหมู่แก้ปัญหาได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มีความเป็นไปได้สูงที่จะหล่อหลอมให้กลายเป็นหัวขบวน ผู้รบที่กล้าแกร่งเข้มแข็ง สามารถสร้างความสามัคคีของผู้ถูกกดขี่ขูดรีดและประชาชนผู้ใช้แรงงานทั้งหมด และนำพาประชาชนทั้งหมดไปโค่นล้มทำลายระบอบทุนนิยมที่กดขี่ขูดรีด สร้างสังคมนิยมที่เป็นระบอบการปกครองและเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมา

ขั้นสุดท้ายหลังการปฏิวัติ มาร์กซกล่าวว่า เมื่อการพัฒนาถึงขั้นที่ความแตกต่างระหว่างชนชั้นหมดสิ้นไป และการผลิตทุกอย่างมาอยู่ในกำมือชนชั้นกรรมาชีพแล้ว อำนาจทางการเมืองก็ไม่จำเป็นต้องมีอีกต่อไป เพราะปกติแล้วมันเป็นของชนชั้นหนึ่งเพื่อกดขี่อีกชั้นหนึ่ง ในระหว่างการต่อสู้กับชนชั้นนายทุน พวกกรรมาชีพย่อมจำเป็นต้องรวมตัวกันเป็นชนชั้นและทำการปฏิวัติ พวกเขาต้องสถาปนาตนเองให้เป็นชนชั้นปกครองขึ้นมาเพื่อจัดเงื่อนไขต่าง ๆ ของการผลิตแบบเก่า รวมทั้งจัดเงื่อนไขแห่งการคงอยู่ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น และจัดการมีชนชั้นต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไปด้วย เมื่อสิ่งนี้เสร็จสิ้นแล้วต้องยกเลิกการมีอำนาจสูงสุดของตนในฐานะที่เป็นชนชั้นหนึ่งไปด้วย^{๕๗}

^{๕๕} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, *ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่*, หน้า ๕๒.

^{๕๖} Karl Marx and Friedrich Engels, *The Communist Manifesto*, in *Essential Works of Marxism*, ed. By Arthur P. Mendel (New York : Bentam Books, 1965), pp. 43-44. สำนวนแปลจาก <http://www.baanjom-yut.com/library/communist/page13.html> ๕ พุทธจิกายน ๒๕๔๘.

^{๕๗} ทินพันธุ์ นาคะตะ, *นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง*, หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

๓.๓.๓ การสูญสลายของชนชั้น

เหล่านักวิชาการได้วิพากษ์วิจารณ์แสดงความเห็น เพื่อการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งมีจำนวนมากเพียงไร แต่ก็ดูเหมือนว่าความขัดแย้งทางชนชั้นหาได้ยุติลงสุดลงไม่ ประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งนี้ได้เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่สามารถทำให้สูญสลายอย่างสมบูรณ์ได้ คงนอกเสียจากว่าต้องรอให้การล่มสลายทางชนชั้นหมดสิ้นไปเสียก่อน มาร์กซ์ปรารถนาที่จะให้ใช้กำลังรุนแรงเด็ดขาดเข้าทำการ โคนล้มปฎิวัติชนชั้นนายทุน เพื่อทำลายล้างระบบการกดขี่ขูดรีดให้สูญหายไปจากสังคมมนุษยชาติ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำลายล้างชนชั้นเสีย เพื่อก่อให้เกิดสังคมที่ปราศจากชนชั้นตามมา^{๘๘}

ดูเหมือนว่าในทฤษฎีของมาร์กซ์ ชนชั้นจะสูญสลายไปได้ก็ด้วยการปฏิวัติเท่านั้น แต่การปฏิวัติมิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เมื่อมีชนชั้นกรรมาชีพมากพอสมควร และมีการกดขี่ขูดรีดถึงที่สุดก็จะมีกรรมาชีพขึ้นมา แต่การที่จะก่อให้เกิดการปฏิวัติได้นั้นต้องดูที่ชนชั้นกรรมาชีพมีความสำนึกร่วมทางชนชั้นหรือยัง กล่าวคือ เมื่อใดที่ชนชั้นกรรมาชีพมีความรู้สึกในความจริงที่ว่าพวกเขาได้ประกอบกันเข้าเป็นชนชั้นเพื่อประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมทางชนชั้นในเรื่องความขัดแย้ง เมื่อนั้นก็จะเกิดพลังอำนาจในการปฏิวัติ ทำให้ชนชั้นสูญสลายหมดสิ้นไป พร้อมทั้งการขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง นอกจากนี้มาร์กซ์ได้เสนอให้บริหารจัดการเรื่องทุนหรือทรัพย์สินส่วนตัวให้กลายมาเป็นของส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากแนวคิดที่ว่า

การสูญสลายแห่งทรัพย์สินทางชนชั้นสำหรับกรรมพื ก็คือการสูญสลายของการผลิต..... กรรมพืใช้อำนาจทางการเมืองสูงสุดของเขา บังคับเอาทุนทั้งหมดมาจากกรรมพื โดยกำลังรวมเครื่องมือทางการผลิตทั้งหมดเข้าสู่รัฐ นั่นคือรวมเข้าสู่มือของชนชั้นกรรมาชีพ ที่จัดตั้งกันเป็นชนชั้นปกครอง แล้วเพิ่มพลังผลิตร่วมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้.....แน่นอนอนการเริ่มต้นสิ่งนี้จะไปไม่ได้ หากปราศจากวิธีการแห่งการโจมตีที่ใช้กำลังรุนแรงต่อสิทธิทางทรัพย์สินและเงื่อนไขทางการผลิตของกรรมพื^{๘๙}

^{๘๘} Geroge H. Sabine, **A History of Political Theory**, p. 636.

^{๘๙} Marx/Engels, **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. คู่มือฉบับเพิ่มเติมใน <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> จำนวนแปด คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรเดริก แองเกลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, จาก <http://www.baanjom.com/yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ดังนั้น การบริหารจัดการเรื่องการสะสมทุนหรือทรัพย์สินกรรมสิทธิ์ส่วนตัว จึงเป็นสิ่งที่ต้องทำ เพื่อการสูญสลายของชนชั้นที่ไม่เสมอภาคกัน ในการบริหารจัดการทุนซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งกันนี้ มาร์กซ์ได้เสริมแนวคิดโดยทำให้เป็นส่วนรวม กล่าวคือ ทุนเป็นผลผลิตส่วนรวม ..... ผ่านการเคลื่อนไหวร่วมกันของสมาชิกทั้งมวลในสังคมเท่านั้น จึงถูกนำมาใช้ได้ ทุนหาใช้พล้อย่างหนึ่งของเอกชนไม่ หากแต่เป็นพลังอย่างหนึ่งของสังคม^{๕๐} อันหมายถึงว่า ทุนจะเกิดขึ้นโดยกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกหลาย ๆ คน เป็นกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกทั้งหมด

เหมือนหนึ่งว่าเจ้าของทุนหรือทรัพย์สินนั้น ก็ยังคงมีสิทธิ์อยู่เหมือนเดิม เพียงแต่ว่าคนอื่น ๆ ก็มีสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นร่วมอยู่ด้วย การที่คนเราไม่มีการแย่งชิงเพื่อครอบครองวัตถุ ก็จะทำให้ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับชนชั้นไม่ปรากฏ เพราะทุกคนมีความเท่าเทียมกัน หรืออีกอย่างหนึ่ง เมื่อการเอาเปรียบระหว่างปัจเจกชนถูกทำให้สิ้นสุดลง การเอาเปรียบของชาติหนึ่งต่ออีกชาติหนึ่งก็จะหมดไปด้วย

ผลลัพธ์สุดท้าย เมื่อความแตกต่างทางชนชั้นได้สูญหายไป และการผลิตทั้งหมดได้รวมเข้าสู่มือของชาติทั้งหลายแล้วโดยการปฏิวัติ ชนชั้นกรรมาชีพที่เป็นชนชั้นปกครอง และได้กวาดล้างสถานะเก่าสิ้นไปแล้ว พร้อมกับกวาดล้างสถานะการผลิตเก่า ก็จะสลายความเป็นชนชั้นปกครอง(รัฐ)ของตน กล่าวคือ ยกเลิกอำนาจปกครองสูงสุดในฐานะการเป็นชนชั้นของตนเอง^{๕๑} เพราะการเป็นชนชั้นปกครองเป็นเงื่อนไขความเป็นอยู่แห่งการขัดแย้งทางชนชั้น และการดำรงอยู่ของชนชั้น หมายความว่าเมื่อไม่มีชนชั้น ไม่มีความขัดแย้งแล้วก็จะยกเลิกระบบรัฐที่ชนชั้นกรรมาชีพบริหารอยู่ นั่นเป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่จะให้รัฐสูญสลายไปในที่สุด

ทำไมมาร์กซ์จึงต้องทำการสลายรัฐ เหตุผลสำคัญอยู่ตรงที่ว่ามาร์กซ์มีทรรศนะว่า รัฐเป็นเสมือนเครื่องมืออันหนึ่งที่ชนชั้นปกครองได้ใช้เป็นที่แสดงเจตนารมณ์ของชนชั้นปกครอง และกำหนดบังคับให้ประชาชนต้องรับเอาเจตนารมณ์ไว้ว่าเป็นของประชาชนเอง^{๕๒} ยิ่งกว่านั้นชนชั้นปกครองยังได้ใช้กลไกของรัฐ ซึ่งไม่เพียงแต่ประกอบกำลังคนที่มิอาจสู้เท่านั้น หากยัง

^{๕๐} คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์**, หน้า ๘๕.

^{๕๑} Marx/Engels, **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. คู่มือฉบับเพิ่มเติมใน <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> สำนวนแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรเดอริก แองเงิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, จาก <http://www.baanjom-yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๕๒} กุหลาบ สายประดิษฐ์, **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**, หน้า ๕๔-๕๕.

ประกอบด้วยเครื่องมืออื่น ๆ อีก เป็นต้นว่า กฎหมาย คุกตะรางและสถาบันการใช้อำนาจ การโฆษณาถ่ายทอดความคิดความเชื่อตามสื่อครอบงำชนชั้นอื่น ๆ

ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนว่า รัฐมีไว้เพื่อการธำรงรักษาการแบ่งชนชั้น และเอกสิทธิ์ต่าง ๆ ของชนชั้นให้มิมีเอกสิทธิ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ด้วยเหตุนี้กลไกของรัฐจึงพยายามที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนทางการปกครองที่ชนชั้นผู้พิทักษ์นายทุนเป็นผู้ร่างขึ้นทั้งสิ้น กล่าวคือ บรรดาสมาชิกในรัฐสภาล้วนแต่เป็นพรรคพวกของนายทุน ถ้าไม่ทำตามนายทุนรัฐสภาก็จะต้องถูกเครื่องมือของรัฐอื่น ๆ ทำลายลงไป รัฐจึงเป็นเครื่องมือของชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีดโดยเฉพาะ ทรรศนะเช่นนี้มีไอ้ไม้มิฉะนั้นของมาร์กซ์เท่านั้น นักคิดทางการเมืองคนอื่น ๆ ก็มีความคิดเช่นนี้เหมือนกัน เป็นต้นว่า ไมเคิล บาคูนิน (Michael Bakunin) ซึ่งได้ยืนยันว่า นายทุนจะรักษานายทุนไว้ได้ก็เพราะมีรัฐเป็นเครื่องมือ ดังนั้นจึงต้องทำลายรัฐอันเป็นเครื่องมือที่ชั่วร้ายเสียก่อน หลังจากนั้นระบบนายทุนก็จะสูญสลายไปเอง^{๕๓}

๓.๔ สังคมอุดมคติ

สภาพสังคมที่เป็นอยู่ในสภาพของการขัดแย้งนั้น เป็นสังคมที่หาทางออกของปัญหาไม่เจอ เพราะตกอยู่ภายใต้อำนาจของระบบชนชั้น ที่ชนชั้นผู้ปกครองซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการผลิตและได้ประโยชน์มากกว่าชนชั้นอื่น ๆ ทำการปกป้องผลประโยชน์ของตน สร้างสภาพที่ทำให้ชนชั้นอื่นสยบยอมต่อชนชั้นของตนและเป็นผู้กำหนดคุณค่าความคิด ซึ่งเป็นมาแล้วทุกยุคทุกสมัยในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการขัดแย้งทางชนชั้น แม้ว่ามาร์กซ์จะเชื่อว่าในหลายกรณีการใช้กำลังเพื่อปฏิวัติเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่โดยพื้นฐานแล้วมาร์กซ์ก็ไม่เห็นด้วยกับการปกครองเผด็จการบังคับโดยรัฐ ความคิดเศรษฐกิจการเมืองของเขาโดยสาระพื้นฐานแล้ว เป็นการต่อต้านการบังคับการกดขี่ขูดรีด ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ที่มาร์กซ์จะนิยามระบบเผด็จการของรัฐ

มาร์กซ์ได้ฟันธงถึงสังคมในอุดมคติที่ปราศจากความขัดแย้ง และในขณะเดียวกันก็พยายามคิดค้นหลักปรัชญา และทฤษฎีอันใหม่ที่จะมารองรับสนับสนุนอุดมการณ์ของเขา^{๕๔} ซึ่งเป็นไปในหลักของความต้องการที่จะให้สังคมมนุษย์ทุกคนช่วยเหลือกัน ต่างมีส่วนร่วมในกิจการของชุมชน

^{๕๓} มอริซ แกรนสตัน, ปรัชญาการเมือง, แปลโดย ส.ศิริรักษ์ (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๑.

^{๕๔} ยศ สันตสมบัติ, จากวานรถึงเทวดา: มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยาของมาร์กซิสต์, หน้า ๖

เป็นสังคมที่ปราศจากการขูดรีด ปราศจากชนชั้นและปราศจากการบังคับเผด็จการ และในท้ายที่สุดแล้วจะเป็นสังคมที่มีแต่การบริหาร ไม่มีการปกครองซึ่งหมายถึงไม่มีรัฐนั่นเอง

มาร์กซ์เชื่อในวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ มนุษย์จะก้าวหน้าได้แบบเนียนที่สุด ก็คือต่อสู้กับการงาน เมื่อมนุษย์เข้าถึงสัจธรรมนี้กันหมดแล้ว มนุษย์จะไม่ต่อสู้กันระหว่างมนุษย์ด้วยกันและจะไม่แบ่งพวกขัดแย้งกันอีกต่อไป เพราะต่างก็เข้าถึงสัจธรรมอันถูกต้องอันเดียวกันแล้ว ทุกคนจะก้มหน้าก้มตาทำงานเพื่อพัฒนาตัวเองและมนุษยชาติ จะไม่มีการทำศึกสงครามกันอีก จะไม่มีการแก่งแย่งชิงดีกันอีก จะไม่มีการเอาเปรียบกันอีก ทุกคนจะรู้หน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสงบสุข สันติภาพจะครอบคลุมทุกแห่งทุกหน นี่คือโลกพระศรีอารย์ของมาร์กซ์ ซึ่งมาร์กซ์ใฝ่ฝันว่ามนุษยชาติจะต้องบรรลุถึงในอนาคตอันไม่ช้า^{๕๕}

มาร์กซ์ไม่เห็นด้วยกับการกดขี่หรือการปกครองจากรัฐเผด็จการ แต่ถึงกระนั้นมาร์กซ์ก็ได้พูดถึงว่าการใช้ความรุนแรงแบบเผด็จการจำเป็นต้องใช้ เพราะเป็นการใช้ในช่วงระยะสั้นและหลังการปฏิวัติ อันเป็นระยะสลับเปลี่ยนหรือฟองถ่ายระหว่างระบบนายทุนไปสู่ระบบคอมมิวนิสต์เท่านั้น ดังที่มาร์กซ์กล่าวว่า ในการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างชนชั้นนั้น มีความจำเป็นในการที่จะนำไปสู่รูปแบบระบบเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ^{๕๖} ก็ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการจะสร้างระบบเศรษฐกิจการเมืองการปกครองแบบระบบเผด็จการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ (The Revolutionary Dictatorship Of The Proletariat) ให้ปรากฏขึ้นมา^{๕๗}

เกี่ยวกับระบบเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพนี้ มาร์กซ์ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นในระยะเพียงช่วงหนึ่งเท่านั้น^{๕๘} มิได้ต้องการให้มีรัฐเผด็จการแบบถาวร แต่ว่าการฟองถ่ายไปสู่สังคมในอุดมคตินั้นอาจใช้เวลาอันเป็นร้อยปีทีเดียว ในการจัดลำดับวิวัฒนาการทางชนชั้น มาร์กซ์คิดว่าระบบทุนนิยมคือขั้นสุดท้ายของพัฒนาการก่อนที่จะก้าวไปสู่สังคมแบบสังคมนิยม และพัฒนาไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ที่ปราศจากความขัดแย้งและชนชั้น มาร์กซ์เรียกหลักสังคมนิยมของเขาที่จะเกิดขึ้นว่า เป็นหลักสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ (Scientific Socialism) เป็นไปตามกฎประวัติศาสตร์ไม่ต้องการหรือมนุษย์ไม่คาดฝันก็ต้องเกิดขึ้น^{๕๙} ระบบสังคมนิยมนี้ก็ต้องเกิดขึ้นแน่นอน

^{๕๕} กิรติ บุญลือ, **แก่นปรัชญาปัจจุบัน**, หน้า ๕๒

^{๕๖} Karl Marx, "Letter by Karl Marx to J. Weydemeyer, March 5, 1852," **Selected Works**, p. 669.

^{๕๗} Karl Marx, "Critique of the Gotha Programme," **Selected Works**, pp. 327.

^{๕๘} Karl Marx, "Letter by Karl Marx to J. Weydemeyer, March 5, 1852," **Selected Works**, p. 669.

^{๕๙} Karl Marx and Frederick Engels, "**Manifesto of the Communist Party**" **Selected Works**, pp.35-63

ดังนั้น ก่อนระบอบทุนนิยมจะวิวัฒนาการไปสู่ระบบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ สภาพสังคมจะต้องอยู่ในช่วงของความขัดแย้งที่ตุงอมเต็มที่แล้วก่อน เมื่อเวลานั้นมาถึงระบอบทุนนิยมจะกลายเป็นระบอบชนชั้นที่ล่าหลังในประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับชนชั้นในอดีตที่ผ่านมาของมนุษยชาติ ด้วยว่าชนชั้นของระบบทุนนิยมมีการแสวงหาส่วนเกิน ทำให้เกิดการสะสมและรวมศูนย์ทุนอยู่ในมือของนายทุน จนเป็นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งกับชนชั้นกรรมาชีพส่วนใหญ่ ซึ่งความขัดแย้งนี้จะนำไปสู่การล่มสลายของชนชั้นทุนนิยมเอง ซึ่งมาร์กซ์เห็นว่าระบบสังคมนิยม (Socialism) ก็จะมาดำรงอยู่ ในฐานะที่เป็นขั้นถัดไปแห่งพัฒนาการของสังคมภายหลังต่อจากระบอบทุนนิยม^{๑๑๑}

มาร์กซ์คาดหวังให้สภาพสังคมเดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป คือ ความสัมพันธ์ทางการผลิต ที่เปลี่ยนแปลงการยึดครองปัจจัยการผลิตจากกรรมสิทธิ์เอกชน ไปเป็นกรรมสิทธิ์ของสังคมส่วนรวม ทุกคนในสังคมต่างก็ทำงานไปตามความสามารถ และได้ผลตอบแทนตามความสามารถของตน พลังการผลิตที่ถูกชนชั้นนายทุนจงจำพันธนาการไว้จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ และพลังการผลิตใหม่ ๆ จะได้รับการยกระดับให้สูงยิ่งขึ้น ดังนั้น ระบอบสังคมนิยมจึงเป็นระบบที่มาร์กซ์คาดหวังด้วยคิดว่า ระบบสังคมนิยมเป็นรอยต่อที่คั่นอยู่กลางระหว่างสังคมทุนนิยมที่เต็มไปด้วยการกดขี่ขูดรีดกับสังคมคอมมิวนิสต์ที่ไม่มีการกดขี่ขูดรีดเหลืออยู่เลย จะต้องเกิดขึ้นตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ดังนั้น ในช่วงต้นของสังคมนิยมนี้ สิ่งที่แตกต่างกันกับระบอบทุนนิยมที่เห็นได้ชัดก็คือ โครงสร้างชั้นปกครองที่ชนชั้นกรรมาชีพ(บางท่านใช้คำว่าเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ) จะเป็นผู้กุมอำนาจรัฐและใช้อำนาจนี้ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงให้เป็นระบอบสังคมนิยมอย่างมีขั้นตอน มีจังหวะก้าว และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของรากฐานทางเศรษฐกิจของสังคมในขณะนั้น สภาพระบบเศรษฐกิจและสังคมของลัทธิสังคมนิยม โดยภาพรวมแล้วได้มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายลักษณะไว้ ดังนี้

๑. รัฐเป็นเจ้าของที่ดินและเครื่องมือผลิตทั้งหมด
๒. รัฐเป็นตัวแทนประชากร ดำเนินกัมมันตภาพทางเศรษฐกิจเองทั้งหมด
๓. ผลผลิตที่ได้รัฐเฉลี่ยให้แก่ประชากรตามความสามารถในการทำงาน โดยยึดถือหลักความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญ
๔. รายได้ที่ประชากรแต่ละคนได้รับจากรัฐถือว่าเป็นสมบัติส่วนบุคคล

^{๑๑๑}คม สุริยะ, **ปรัชญาชนชั้น**, (กรุงเทพมหานคร : โปธิ์สามต้นการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๓๐๕.

หลักการเช่นนี้ นักสังคมนิยมมักอ้างว่า การดำเนินงานทางเศรษฐกิจดังกล่าวย่อมเกิดผลดี

๑. ชนชั้นกรรมาชีพจะทำงานน้อยชั่วโมง เพราะว่ามีคนงานมาก แบ่งงานกันทำได้
๒. รายได้ของชนชั้นกรรมาชีพจะเพิ่มขึ้น เพราะรัฐเข้าดำเนินงานเองผลกำไรจึงไม่ตกไปเป็นของนายทุนคู่แข่งแต่ก่อน
๓. ความเจริญย่อมจะเกิดขึ้นแก่สังคม^{๑๑๑}

เพื่อความกระจ่างชัดของระบอบสังคมนิยม(Socialism)ในแนวคิดของมาร์กซ์ สังคมนิยมจะมีลักษณะที่มีความแตกต่างจากสังคมนิยมในอดีตที่ผ่านมา ดังนี้

๑. เป็นระบอบสังคมนิยมที่ปกครองด้วยอำนาจรัฐสังคมนิยม (นำโดยชนชั้นกรรมาชีพ) ด้วยเหตุนี้กฎหมายหรือกฎระเบียบใด ๆ ของสังคมนิยม ถูกสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์คนส่วนใหญ่ ผลประโยชน์จากการผลิตส่วนใหญ่ของสังคมนิยม (หลังจากจัดสรรตอบแทนให้กับแต่ละคนและแต่ละภาคส่วนของสังคมนิยมตามหลักเกณฑ์แล้ว) จะกลับมาสร้างประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของการสังคมนิยมส่วนรวม การกดขี่ขูดรีด ช่องว่างระหว่างรายได้และความเหลื่อมล้ำค่าสูงไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันทางชนชั้นจะค่อย ๆ ลดน้อยถอยลงตามลำดับ

๒. การผลิตเพื่อสนองความต้องการของคนทั่วทั้งสังคมนิยม กำหนดโดยอำนาจรัฐสังคมนิยม ภาวะการผลิตเพื่อเก็งกำไรจนเกิดภาวะด้นเกิน อย่างสังคมนิยมระบอบทุนนิยมก็จะไม่เกิดขึ้นอีก เป็นการสร้างผลผลิตที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมนิยม

๓. ภายใต้การปกครองโดยระบอบสังคมนิยม ผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ส่วนรวม และผลประโยชน์ของประชาชน จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยพื้นฐาน

๔. ผู้ใช้แรงงานทุกคนในสังคมนิยม จะได้รับผลตอบแทนตามคุณภาพและปริมาณของการใช้แรงงานของบุคคลนั้น เป็นไปตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของระบอบสังคมนิยม คือ ทุกคนทำการผลิตตามความสามารถ และได้รับผลตอบแทนตามผลงาน มิได้ถูกกดขี่ขูดรีดและเบียดบังแรงงานส่วนเกิน เหมือนในระบอบทุนนิยมที่สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับชนชั้นนายทุน

๕. สังคมนิยมยังคงเป็นระบอบสังคมนิยมที่ยังมีชนชั้นดำรงอยู่ในระยะแรก จึงยังคงมีการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้นดำรงอยู่บ้าง และชนชั้นนายทุนยังคงสามารถครอบครองกรรมสิทธิ์ในปัจจุบัน การผลิตที่ไม่สำคัญของสังคมนิยมบางส่วน แต่ในระยะต่อไปจะต้องค่อย ๆ ลดน้อยถอยลงจนหมดไป ในที่สุด กรรมสิทธิ์ทั้งหมดในสังคมนิยมก็ถูกเปลี่ยนถ่ายไปเป็นของส่วนกลางหรือส่วนรวม

---

^{๑๑๑}พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๓.

๖. ระบอบสังคมนิยมยังมีชนชั้นดำรงอยู่บ้าง รวมทั้งยังมีความขัดแย้งระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างการแลกเปลี่ยนผลผลิตทางอุตสาหกรรมกับทางการเกษตร ระหว่างการใช้แรงงานกับการใช้แรงงานทางสมอง ระหว่างผู้นำกับผู้ถูกนำ เป็นต้น แต่โดยพื้นฐานแล้วความขัดแย้งเหล่านี้มิใช่ความขัดแย้งที่เป็นปรปักษ์กัน และสามารถจะแก้ไขให้หมดไปได้ทีละขั้น ๆ บนผลประโยชน์พื้นฐานร่วมกันของคนทั้งสังคม

๗. การผลิตของระบอบสังคมนิยมในระยะแรก แม้จะยังคงถูกขูดรีดโดยชนชั้นนายทุนอยู่บ้าง แต่ในท้ายที่สุดแล้วจะได้รับการแปรเปลี่ยนให้เป็นการผลิต เพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตของมวลมหาประชาชนที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้านเป็นลำดับ

๘. ผู้ใช้แรงงานจะมีให้ผู้ขายแรงงานให้กับผู้ขูดรีดอีกต่อไป (ยกเว้นในระยะแรกที่ยังคงมีความจำเป็นอยู่) แต่จะใช้แรงงานเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในสังคม รวมทั้งเพื่อชนชั้นกรรมาชีพเองด้วย

๙. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในการผลิต จะค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ที่ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีการกดขี่ขูดรีด และมีให้เป็นความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองอีกต่อไป

๑๐. อำนาจรัฐแห่งสังคมนิยมจะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพลังการผลิตไปสู่ระดับที่สูงที่สุด สนับสนุนและเอื้ออำนวยให้มีการค้นคว้าวิจัยพัฒนา ค้นพบความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่ต้องกลัวปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะรัฐจะจ่ายค่าลิขสิทธิ์เหล่านั้นแทน สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ไม่ถูกขูดรีดด้วยการตั้งราคาให้สูงลิบลัว การคิดค้นพัฒนาด้านเทคนิคการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพราะมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาผลกำไร หากแต่เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานจะได้ใช้เวลาทำการผลิตให้น้อยลง แต่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น^{๑๒}

สุดท้ายของพัฒนาการทางชนชั้นสังคมนิยมของมาร์กซ์ สังคมคอมมิวนิสต์จะเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการตามกฎการขัดแย้งกัน จะเป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น และไม่ต้องมีรัฐ ผู้คนจะมีแต่การร่วมมือกันเอง การร่วมมือและการรวมกลุ่มจะมีปรากฏภายใต้สังคมที่ไม่มีการปกครอง การเผชิญหน้าขัดแย้งกันตลอดถึงการครอบงำในทุก ๆ ด้านเหมือนในระบบชนชั้นที่ผ่านมาจะหมดสิ้นไป เหมือนอย่างที่มีมาร์กซ์กล่าวไว้ว่าหลังจากรัฐเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ สังคมคอมมิวนิสต์จะเป็นสังคมที่เกิดขึ้นตามมา สภาพรัฐนั้นก็สูญสิ้นไป จะมีสภาพสังคมที่ปราศจากชน

^{๑๒} อรรถย ปิ่นเกตุมณี, ความคิดทฤษฎี: ระบอบสังคมนิยม, ดูเพิ่มเติมใน <http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=70&mode=thread&order=0&thold=0>

ชั้นขึ้นมา ระบบการผลิตและการจัดสรรความมั่งคั่งทางวัตถุก็จะปรับเปลี่ยนไป จากหลักการของสังคมนิยมที่ว่า แต่ละคนจะทำงานตามความสามารถของตน และจะได้รับผลตอบแทนตามสภาพผลงานที่ตนทำไปแล้ว มาสู่หลักการของสังคมนิยมนิสต์^{๑๐๓}

มาร์กซ์กล่าวว่า ในสังคมนิยมนิสต์ จะไม่มีประเทศและสัญชาติอีกต่อไป เพราะความแตกต่างกันในทางสัญชาติ กกับการเป็นปรปักษ์กันระหว่างผู้คนกำลังหายไปมากขึ้น อีกทั้งอำนาจสูงสุดของชนชั้นกรรมาชีพจะทำให้สิ่งเหล่านั้นหายไปเร็วขึ้นอีก ดังนั้นเมื่อการเอาเปรียบบุคคลหนึ่งโดยอีกคนหนึ่งหมดสิ้นไป การเอาเปรียบชาติหนึ่งโดยอีกชาติหนึ่งก็จะหมดไปด้วย และเมื่อการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในชาติหนึ่งสิ้นสุดลง ความเป็นศัตรูระหว่างประเทศก็ยุติลงเช่นเดียวกัน^{๑๐๔}

๓.๕ แนวคิดหรือปรัชญาทางการเมือง

ด้านหนึ่งของชนชั้นในสังคมนิยมก็เป็นเหมือนระบบการเมือง เพราะการเมืองจะเกิดมีขึ้นพร้อม ๆ กกับการเกิดขึ้นของสังคมนิยม ตั้งแต่ยุคทาสเป็นต้นมาการเมืองคือความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรมของความสัมพันธ์ทางการผลิต การต่อสู้ทางชนชั้นมีความมุ่งหมายเพื่อกุมอำนาจรัฐหรือแย่งอำนาจรัฐเพื่อพิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน ดังจะเห็นได้จากแรกเริ่มในบรรพกาลชนชั้นเจ้าทาสซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคมน ได้กดขี่ขูดรีดชนชั้นทาสและผู้ใช้แรงงานอื่น ๆ จนเกิดการต่อต้านอย่างกว้างขวาง กลายเป็นการต่อสู้ทางชนชั้นที่พวกเจ้าทาสไม่สามารถควบคุมให้ทาสทั้งหลายยอมสยบได้โดยง่าย ชนชั้นเจ้าทาสจึงจำเป็นต้องสร้างและจัดตั้งเครื่องมือการใช้ความรุนแรงพิเศษขึ้นมา นั่นก็คือ รัฐ เพื่อสร้างความมั่นคงและหลักประกันให้การปกครองของชนชั้นนายทาส ทำหน้าที่ปราบปรามบังคับให้ทาสต้องยอมศิโรราบ อีกทั้งจะใช้โครงสร้างรัฐสนับสนุนต่อต้านกชนชั้นที่ถูกขูดรีดเอาไว้

^{๑๐๓} Karl Marx, **Capital**, Translated by Eden and Cedar Paul with and introduction by G.D.H. Cole (London : J.M. Dent, 1939), pp. 20-25

^{๑๐๔} Karl Marx, **Capital**, สำนักแปลจาก ทินพันธ์ นาคะตะ, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง, หน้า ๑๑๐.

ระบบการเมืองหรือรัฐในทัศนะของมาร์กซ์ ผู้บริหารรัฐยุคใหม่เป็นเพียงคณะกรรมการเพื่อจัดการกิจการร่วมกันของชนชั้นกระฎุมพีทั้งปวง^{๑๑๕} กล่าวคือ รัฐเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นที่มีปัจจัยในการผลิตเป็นผู้ปกครองหรือบริหารประเทศ รัฐเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกนายทุน การมีรัฐ(State)และมีรัฐบาล(Government) ไม่ว่าในยุคไหน ๆ จะต้องมีการกดขี่และเอารัดเอาเปรียบกันเสมอ ดังความเห็นที่ว่า รัฐของพวกนายทาสก็มีไว้เพื่อกดขี่บังคับพวกเหล่าทาส รัฐของเหล่าขุนนางศักดินาก็เป็นเพียงคณะกรรมการของพวกขุนนางที่ทำหน้าที่เพื่อกดขี่บังคับพวกไพร่ชาวนา รัฐสมัยใหม่ก็คือสถาบันที่เป็นเครื่องมือของนายทุนสำหรับกดขี่พวกกรรมกร รัฐประชาธิปไตยก็เป็นเครื่องมือของนายทุน เพราะนายทุนที่มั่งคั่งร่ำรวยเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ ย่อมมีอำนาจอิทธิพลต่อรัฐอย่างเต็มที่^{๑๑๖} ในขณะเดียวกันสิ่งที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่นายทุนก็คือรัฐ เพราะรัฐเป็นหลักประกันความมั่นคงทางทรัพย์สินของเหล่านายทุนด้วย

ความแตกต่างระหว่างรัฐของชนชั้นนายทุนกับรัฐที่ต้องการในอุดมคติของมาร์กซ์นั้นจะไม่เหมือนกัน เนื่องจากรัฐที่เกิดจากชนชั้นเป็นเครื่องมือรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย แต่รัฐเผด็จการที่ถูกสร้างขึ้นโดยชนชั้นกรรมาชีพ เป็นรัฐที่มีหน้าที่เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่คนส่วนมาก อีกทั้งเป็นรัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพที่จะดำรงอยู่เพียงชั่วคราวระยะหนึ่งเท่านั้น คือจะอยู่ในระยะต่อเนื่องระหว่างระบบนายทุนกับระบบคอมมิวนิสต์ จากนั้นระบบเศรษฐกิจการเมืองจะเปลี่ยนเป็นระบบคอมมิวนิสต์ วิธีการเกิดขึ้นของรัฐชนชั้นกรรมาชีพในอุดมคติของมาร์กซ์นั้น จะปรากฏเกิดขึ้น ก็ด้วยการปฏิวัติรัฐประหารต่อชนชั้นนายทุนและชนชั้นสูง อันเกิดจากพลังผลักดันของความรู้สึกลูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ผสมกับความต้องการดิ้นรนต่อสู้ที่จะปฏิบัติ จะนำชัยชนะมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพหรือชนชั้นล่าง เมื่อการปฏิวัติเสร็จสิ้นลง ชนชั้นกรรมาชีพจะจัดตั้งกันขึ้นเป็นชนชั้นปกครอง และใช้อำนาจสูงสุดทางการเมืองคือรัฐที่ตนได้มา ยึดรวบรวมเอาทุนจากชนชั้นนายทุนและรวมปัจจัยการผลิตทุกชนิดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ^{๑๑๗}

ดังในบทความวิพากษ์หลักนโยบายโคธาของมาร์กซ์ที่ระบุว่า ในระยะต่อเนื่องหลังจากการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพแล้ว การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจและการเมือง จะเป็นไปใน

^{๑๑๕} The Communist Manifesto, Selected Writings, p. 223. สำนวนแปลจาก นพพร สุวรรณพานิช, พัฒนาการศาสตร์มาร์กซ์สมัว่าด้วยการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๘.

^{๑๑๖} Frederick Engels, "The Origin of the Family, Private Property and the State," **Selected Works**, pp. 449-583.

^{๑๑๗} Karl Marx and Frederick Engels, "Manifesto of the Communist Party," **Selected Works**, p. 52.

แบบระบบรัฐเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ (The Revolutionary Dictatorship Of The Proletariat)^{๑๑๘} อันหมายถึงว่า เมื่อใดที่สังคมนิยมกำลังถูกปฏิรูปไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์จะต้องมีระยะเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งรัฐนั้นจะมีบทบาทหน้าที่หลักอย่างหนึ่ง คือ เป็นระบบรัฐเผด็จการที่ปกครองโดยชนชั้นกรรมาชีพ^{๑๑๙} ต้องอาศัยรัฐเผด็จการกรรมาชีพ (Dictatorship Of The Proletariat) ทำหน้าที่ชั่วคราวเพื่อปลดปล่อยสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ให้พ้นจากอิทธิพลของนายทุนและนำสังคม เศรษฐกิจ การเมืองไปสู่เป้าหมายสุดท้ายของคอมมิวนิสต์

ลำดับของการพัฒนาทางสังคมหลังจากการปฏิวัติชนชั้นปกครองได้แล้ว มาร์กซมองว่าสังคมจะพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นสองระยะ คือ

ระยะเบื้องต้น จะเป็นช่วงของการพัฒนาสืบต่อจากระบบชนชั้นนายทุน มาสู่ขั้นสังคมนิยม(Socialist)^{๑๒๐} สังคมนิยมจะเป็นระดับปานกลางของสังคม ที่ทรัพย์สินสมบัติส่วนใหญ่จากการผลิตมีมวลชนเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยที่ยังคงความแตกต่างระหว่างชนชั้นไว้เล็กน้อย หน้าที่รัฐจะเป็นผู้ควบคุมและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน จะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแทนเอกชน ทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม แรงงานจะได้รับผลผลิตจากสังคมตามปริมาณแรงงานที่เขาได้ออกแรงทำงานไป จะไม่มีความแตกต่างในรายได้อันเนื่องมาจากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะไม่มีการขูดรีด สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินส่วนตัวบุคคลจะค่อย ๆ ถูกกลบไล่งไป ถึงกระนั้นก็ยังมีความแตกต่างกันบ้างระหว่างบุคคลอยู่ดี เพราะความแตกต่างในความสามารถตามธรรมชาติของคนไม่เหมือนกัน ทำให้ผู้ที่ทำงานได้ดีกว่าย่อมได้รับค่าจ้างสูงกว่า

ระยะที่สอง สังคมนิยมจะได้รับการปรับปรุงพัฒนาไปสู่เป้าหมายระดับสุดท้าย คือ เป็นระดับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์(Communist)^{๑๒๑} เป็นระดับสุดท้ายของสังคมที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างชนชั้น ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและรัฐบาลเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป หมายถึง การไม่มีรัฐบาลปกครอง

ประเด็นของการไม่มีรัฐนี้ เองเกลส์ ยังกล่าวเสริมไว้ในหนังสือ Anti-Dühring ว่า ในระดับของระบบคอมมิวนิสต์ รัฐจะล่มสลายหายไป (Wither Away) และรัฐในสภาพเดิมจะถูก

^{๑๑๘} Karl Marx, "Critique of the Gotha Programme," **Selected Works**, p. 327.

^{๑๑๙} **Ibid**, p. 565.

^{๑๒๐} V.G. Afanasyev. Marxist Philosophy.(Moscow:Progress Publishers, 1980),pp.106-107.

^{๑๒๑} **Ibid**, pp.106-107.

แทนที่ด้วยการจัดการบริหารวัตถุดิบและการวางรูปแบบขบวนการผลิตที่ลงตัว^{๑๑๒} หมายความว่า ในระบบคอมมิวนิสต์ในระดับสุดท้าย การบริหารจัดการผลิตทางเศรษฐกิจจะมีอยู่ แต่รัฐและการปกครองบังคับบัญชาจะสลายตัวไป ดังนั้น ระบอบสังคมนิยมดำเนินไปถึงช่วงสุดท้าย จากนั้นก็จะเริ่มเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์ไปจนชั่วกาลนาน

สภาพดังกล่าว ระบอบสังคมนิยมจึงอยู่ระยะทางผ่านที่สำคัญ ในการผ่องถ่ายจากระบอบสังคมนิยมไปสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เรียกว่าอยู่ตรงกลางระหว่างระบอบทุนนิยมกับระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เป็นตัวเชื่อมวิวัฒนาการของสังคม เป็นช่วงประวัติศาสตร์ที่ค่อย ๆ สลายชนชั้นและการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้นให้หมดสิ้นไป ในทางการเมืองรัฐที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคการเมืองชนชั้นกรรมาชีพ จะค่อย ๆ ดำเนินแนวทาง นโยบาย ยุทธวิธีที่เหมาะสมต่าง ๆ คอยควบคุมลดทอนการกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบให้ลดลงเป็นลำดับ จนกระทั่งการกดขี่ขูดรีดและเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้นค่อย ๆ หมดไปในที่สุด

การที่จะให้เป็นคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์ได้นั้น สภาพพลังการผลิตของสังคมจะได้รับการยกระดับพัฒนาขึ้นควบคู่กันไป ผลผลิตต่าง ๆ ในสังคมมีมากเพียงพอที่จะตอบสนองให้กับทุกคนในสังคมได้ตามความต้องการ ส่วนสภาพแรงงานเป็นกิจกรรมชีวิตไม่ใช่วิธีการเพื่อให้มีชีวิตอยู่เมื่อมาถึงระยะคอมมิวนิสต์นี้ การจัดระบบเศรษฐกิจจะเป็นไปตามแนวคิดของมาร์กซ์ที่คาดหวังว่า จากแต่เดิมที่ผู้คนได้รับผลตามความสามารถ มาสู่การรับผลตามความต้องการ (From Each According to His Ability, to Each According to His Needs)^{๑๑๓} กล่าวคือ เกิดลักษณะสังคมที่ว่า ทุกคนทำงานตามความสามารถและแบ่งปันไปตามความจำเป็นหรือต้องการ ปัจจัยการผลิตจะถูกโอนจากนายทุนเป็นของสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งไม่ถูกขูดรีดโดยมนุษย์ด้วยกันเอง มนุษย์เปลี่ยนธรรมชาติและสังคมมารับใช้ตน ผลผลิตมีมากจนกระทั่งสามารถแจกจ่ายไปให้สมาชิกสังคมได้ตามความจำเป็นตามความต้องการของแต่ละคน ไม่ต้องแจกจ่ายตามปริมาณแรงงานที่ทำงาน บุคคลจะมีความเท่าเทียมกันสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ จะไม่มีชนชั้นในสังคม^{๑๑๔} นี่ก็คือลักษณะสำคัญ

^{๑๑๒} Frederick Engels, *Anti-Duhring* (1878) quoted in V.I. Lenin, *The State and Revolution* (1917) in **Essential Works of Lenin**, (New York : Bantam Books, 1966), pp. 280-281.

^{๑๑๓} Karl Marx, “Critique of the Gotha Programme,” **Selected Works**, pp. 319-321..

^{๑๑๔} อรรถย ปิ่นเกตุมณี, **ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์...รูปแบบสังคมนิยมสุดท้ายของมนุษยชาติ**, ดูเพิ่มเติมใน [http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=102&mode=thread&order=0&thold=0](http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=102&mode=thread&or der=0&thold=0) ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

ที่สุดของระบบสังคมคอมมิวนิสต์ อันเป็นผลหรือสภาพการสลายตัวของชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้น

แนวคิดดังกล่าว ทำให้เราสามารถประมวลลำดับของวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นในสังคม ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

ลักษณะสังคม	สังคมทาส	สังคมศักดินา	สังคมทุนนิยม	สังคมนิยม	สังคมคอมมิวนิสต์
ผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต	นายทาส	ขุนนางเจ้าที่ดิน	นายทุน	รัฐ	ประชาชน
ผู้ผลิตที่แท้จริง	ทาส	ชาวนาและทาส	กรรมกร	ประชาชน	ประชาชน
ความขัดแย้งทางชนชั้น	เล็กน้อย	เพิ่มขึ้น	รุนแรง	เล็กน้อย	ไม่มีเลย

ตาราง: ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคมตามพัฒนาการของชนชั้น^{๑๑๕}

๓.๖ สรุปการแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

ความคิดของมาร์กซ์ ได้มองประวัติศาสตร์ทั้งหมดของมนุษยชาติเป็นแบบวัตถุนิยม เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น ที่มีพลังการผลิตของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐาน การเกิดขึ้นและการพัฒนาของชนชั้น เป็นผลแห่งการพัฒนาของการผลิตวัตถุ สภาพของการผลิตด้านวัตถุ เป็นตัวกำหนดโฉมหน้าและจิตสำนึกของสังคมทั้งหมด อีกทั้งยังมองการขัดแย้งระหว่างวัตถุกับมนุษย์ ระหว่างการผลิตกับระบบกรรมสิทธิ์ และระหว่างระบบกรรมสิทธิ์กับระบบการเมือง เป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ โดยเน้นที่การขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นเป็นลักษณะที่มีการชูครีเดอเปรียบกัน

^{๑๑๕} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่, หน้า ๕๐.

การต่อสู้ขัดแย้งกันนี้จะมีชนชั้นใหญ่ ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันอยู่เสมอ กล่าวคือ ระหว่างฝ่ายที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับฝ่ายที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันได้แก่ ในสังคมทาส มีนายทาสคู่กับทาส ในสังคมศักดินามีขุนนางผู้เป็นเจ้าของที่ดินคู่กับพวกทาสกสิกรหรือไพร่ ในสังคมทุนนิยมก็มีชนชั้นนายทุนคู่กับชนชั้นกรรมกร ซึ่งชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นผู้ที่บัญชาการผลิต และเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบในการแบ่งปันผลผลิตของแรงงาน ตลอดระยะเวลายาวนานของประวัติศาสตร์ชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบฝ่ายที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตตลอดมา

จึงกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของทุกสังคมที่มีอยู่จนบัดนี้ เป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ไม่ว่าชนชั้นนั้นจะมีชื่อเรียกว่าอย่างไร หรืออยู่ในประเทศไหน ก็จะมีลักษณะที่เหมือนกัน เป็นไปตามกฎที่มาร์กซ์ค้นพบ นั่นคือว่าผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่จะอยู่กันคนละฝ่าย และต่อสู้กันจนถึงจบลงด้วยการปฏิวัติระบบการปกครอง ในการต่อสู้ขัดแย้งกันจะก่อให้เกิดชนชั้นใหม่ เงื่อนไขการกดขี่ใหม่และการต่อสู้แบบใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ เป็นลักษณะพลวัตของขบวนการทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญและต่อเนื่องกัน ชนชั้นต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์ ซึ่งการต่อสู้กันจะดำเนินไปตราบเท่าที่การผลิตและรัฐยังคงดำรงอยู่

ดังนั้นในการต่อสู้ของชนชั้น มาร์กซ์มองว่า ชนชั้นล่างที่ถูกขูดรีดไม่ว่าจะเป็นในนายทาส ยุคขุนนางหรือในยุคทุนนิยม ต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน คือ อำนาจอรัฐ เพราะในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาความสัมพันธ์ในการผลิต (ระบบกรรมสิทธิ์) และโครงสร้างส่วนบน (ระบบการเมืองและสังคม) จะมีลักษณะขูดรีดมนุษย์ ในทุกระบบของปัจจัยการผลิตจะถูกผูกขาดโดยชนชั้นส่วนบน ที่สามารถรวบรวมเอาผลผลิตแรงงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ว่าจะเป็นการบังคับให้ทำงานโดยตรงในระบบทาส บังคับให้ส่งส่วยในระบบของเหล่าขุนนางหรือบังคับจ้างโดยให้ค่าจ้างเพียงยังชีพ แล้วรวบรวมมูลค่าส่วนเกินของแรงงานในระบบนายทุนก็ตาม

การต่อสู้ระหว่างชนชั้น(Class Struggle) ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นที่ไม่มีปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการปฏิวัติและเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ และระบบการปกครองใหม่ตามมา จากระบบเจ้าทาสมาเป็นระบบขุนนางเจ้าของที่ดิน จากขุนนางเจ้าของที่ดินมาเป็นระบบนายทุน ที่มาของความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในชนชั้น ก็คือ ระบบการแบ่งปัน โภคทรัพย์ในสังคมที่ไม่เป็นธรรม ที่เกิดจากการถือครองปัจจัยการผลิตโดยคณะบุคคล แทนที่จะเป็นของสังคมโดยส่วนรวม หาใช่เป็นเพราะความขยันมากขยันน้อย ความฉลาดมากฉลาดน้อยหรือกรรมเก่าแต่ประการใดไม่

ดังนั้นตามแนวคิดของมาร์กซ์สาเหตุหลักโดยพื้นฐานจริง ๆ แล้ว การต่อสู้ทางชนชั้นก็คือการปะทะกันทางผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นต่าง ๆ เป็นการต่อสู้ของมนุษย์เพื่อที่จะเอาชนะธรรมชาติโดยการพัฒนาเทคนิคการผลิต อีกด้านหนึ่ง ก็เป็นการต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจการเมืองที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาขูดรีดกันเอง การต่อสู้ทางชนชั้นนี้ดำเนินไปทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และรูปของจิตสำนึก เป้าหมาย ก็คือ เพื่อให้แก้ไขระเบียบสังคมที่ไม่เป็นธรรมสำหรับผู้ที่ถูกกดขี่ให้เป็นธรรมมากกว่าเดิม

ปัจจุบันนี้ความขัดแย้งของชนชั้นที่ยังคงหลงเหลือและเด่นชัด คือ ชนชั้นนายทุน (The Capitalist Class หรือ Bourgeoisie) และชนชั้นกรรมาชีพ (The Proletariat) ในช่วงปลายของสังคมนิยมจะเป็นมีลักษณะผูกขาด ในสภาพเช่นนี้ปัจจัยการผลิต ทรัพย์สิน การบริหารการผลิตและการบริหารสังคมทั้งระบบ จะตกอยู่ในมือของกลุ่มทุนผูกขาดเพียงไม่กี่กลุ่ม มาร์กซ์เชื่อว่า ในระยะหนึ่งปัญหาความทุกข์ยาก ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นจะสูงงอมเต็มที จนชนชั้นกรรมาชีพจะปฏิบัติล้มระบบนายทุน เนื่องจากชนชั้นผู้ใช้แรงงานจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกเอารัดเอาเปรียบ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานจึงมารวมตัวกันเพื่อต่อต้านชนชั้นนายทุน และก่อการปฏิวัติขึ้น

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นนายทุน ตามทัศนะของมาร์กซ์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทั้งสองเกิดขึ้นอย่างรุนแรงถึงขีดสุด และผลของการปฏิวัตินั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการผลิตและรูปแบบความสัมพันธ์ทางการผลิต การต่อสู้ทางชนชั้นจะต้องนำไปสู่เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพอย่างแน่นอน และตัวของเผด็จการนี้เองจะเป็นเครื่องมือที่ก้าวไปสู่การทำลายชนชั้นทั้งปวงและก้าวไปสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้น ชนชั้นนายทุนจะเป็นลำดับขั้นของชนชั้นสุดท้ายของการเดินทางไปสู่สังคมที่ปราศจากชนชั้นของมนุษยชาติ อีกทั้งการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตนเองของชนชั้นกรรมาชีพหรือผู้คนที่ยากจน จะเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

หลักจากการปฏิบัติของชนชั้นกรรมาชีพ มาร์กซ์ได้คาดหวังให้สังคมเป็นเสมือนกับชีวิตในอุดมคติ ที่สมาชิกสังคมช่วยเหลือเพื่อแผ่มีไมตรีจิตต่อกัน ทรัพย์สินถูกนำมาเป็นของส่วนรวมเป็นลักษณะสังคมนิยมเป็นแบบทุกคนทำตามความสามารถ และต่างก็แบ่งปันผลผลิตไปตามจำนวนการใช้แรงงาน สูงสุดจะพัฒนาไปถึงสังคมคอมมิวนิสต์ที่มีลักษณะเป็นแบบทุกคนทำงานตามความสามารถ และต่างก็แบ่งปันผลผลิตไปตามความต้องการ เป็นสังคมที่มีการนำเสรีภาพมาสู่ทุก ๆ คน ไม่มีชนชั้นหรือรัฐปกครอง โดยมีปรัชญาทางสังคมว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีการข่มเหงหรือเอาเปรียบต่อกัน อันแสดงถึงเสรีภาพที่แท้จริง

บทที่ ๔

วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)

๔.๑ วิวัฒนาการความขัดแย้งทางชนชั้น

ข้อมูลทั้งหลายทำให้วิเคราะห์ได้ว่าวิวัฒนาการของความขัดแย้งทางด้านชนชั้นนั้น ได้ปรากฏมีมานานแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าชนชั้นมีปรากฏแทรกอยู่ในทุก ๆ สังคม เพียงแต่อาจจัดแบ่งประเภทหรือเรียกชื่อที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากวิวัฒนาการของชนชั้นที่นักวิชาการได้จัดแบ่งไว้หลายระดับหลายประเภทด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นวิวัฒนาการของชนชั้นในมุมมองของนักสังคมวิทยาที่แบ่งลำดับสังคม โดยเริ่มตั้งแต่สังคมล่าสัตว์และเก็บอาหาร (Hunting And Gathering Society), สังคมเลี้ยงสัตว์ (Herding Society), สังคมกสิกรรม (Agrarian Society) หรือยุคผู้ครองนคร (Feudalism), สังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) หรือยุคลัทธิทุนนิยม (The Development Of Capitalism), และสังคมลัทธิสังคมนิยม (The Development Of Socialism)^๑ อันเป็นวิวัฒนาการสังคมขั้นสุดท้าย

อีกอย่างหนึ่งในด้านศาสนานั้นก็ยังมีแบ่งช่วงชั้นของสังคม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในชนชั้นวรรณะในประเทศอินเดีย ซึ่งในปัจจุบันยังคงเหลือระบบวรรณะ ๔ วรรณะ (Castes) คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ สูทร^๒ ปรากฏให้เห็นอยู่ หรือแม้กระทั่งในระบบการเมืองการปกครองในอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็มีหลักฐานที่ชี้ถึงรูปแบบของชนชั้น เช่น ระบบของชนชั้นการเมืองการปกครองแบบชนชั้นศักดินา (Feudalism)^๓ อันเป็นระบบการเมืองการปกครองที่ใช้ตำแหน่งที่เรียกว่าฐานันดร (Estate) ซึ่งก็มี ๓ ฐานันดรหลัก ๆ คือ จักรพรรดิ ขุนนาง (Lord) ชนชั้นข้า

^๑ งานวิจัย อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑. (ผู้วิจัยได้ปรับแต่งจำนวนตามความเหมาะสม).

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (สำนักพิมพ์เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๕.

^๓ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, ฝรั่งศักดินา. (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า 2000, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖. (ผู้วิจัยได้ปรับแต่งจำนวนตามความเหมาะสม).

(Vassal) หรือถ้าจะกล่าวโดยรวมชนชั้นก็มีสองระดับด้วยกัน ชนชั้นแรก คือชนชั้นปกครองผูกขาดเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิตทั้งหมด ชนชั้นที่สอง คือ ชนชั้นผู้อยู่ใต้การปกครองหรือชนชั้นล่างหรือชนชั้นผู้ใช้แรงงานนั่นเอง

ในการพูดถึงวิวัฒนาการของชนชั้น มีมุมมองจากนักวิชาการต่าง ๆ ที่หลากหลาย แต่สำหรับมุมมองหนึ่งเกี่ยวกับชนชั้นที่น่าศึกษา นั่นก็คือ มุมมองทางด้านเศรษฐกิจที่นำโดยคาร์ล มาร์กซ์ ซึ่งได้จัดลำดับวิวัฒนาการของชนชั้นเป็น ๕ ชนชั้น คือ สังคมดั้งเดิม (Primitive Society) สังคมทาส (Slavery) สังคมศักดินา (Feudalism) สังคมนายทุน (Capitalism) สังคมนิยม (Socialism)^๔ หรือถ้าให้ลงในรายละเอียดยังสามารถจัดแบ่งแยกย่อยชนชั้นลงไปได้อีก เป็น ๕ ประเภท คือ ชนชั้นปกครอง ชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นกลาง นายทุนน้อย ชนชั้นแรงงานหรือชนชั้นกรรมาชีพ และชนชั้นล่าง อันเป็นที่มาแห่งแนวคิดของมาร์กซ์ที่กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ทั้งหมดล้วนเป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ ระหว่างชนชั้นที่ถูกขูดรีดกับชนชั้นขูดรีดหรือระหว่างชนชั้นที่ถูกปกครองกับชนชั้นปกครอง^๕

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า มีชนชั้นปรากฏอยู่จริงในทุก ๆ สังคม และมีการกีดกันหรือขัดแย้งกันจริงในระหว่างชนชั้นเหล่านั้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การจัดลำดับวิวัฒนาการของชนชั้นอันเป็นที่มาของความขัดแย้งนั้น เหล่านักวิชาการหลายท่านรวมถึงมาร์กซ์ด้วยเชื่อว่าสังคมดั้งเดิม (Primitive Society) นั้นยังไม่มีชนชั้นและความขัดแย้ง เป็นสังคมที่ดีพร้อม เป็นการพยายามบอกถึงสภาพสังคมเริ่มแรกก่อนการมีชนชั้นปรากฏ ซึ่งจากการอธิบายสภาพสังคมดั้งเดิมของมาร์กซ์ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยเองขอตั้งข้อสังเกตว่าสังคมโบราณที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านจะเป็นสังคมที่น่าปรารถนาจริงหรือ อีกทั้งมาร์กซ์เองก็ไม่ใช่นักโบราณคดีหรือนักมานุษยวิทยาที่ทำการขุดค้นโครงกระดูกหรือศึกษาที่อยู่อาศัยของเผ่าพันธุ์ในอดีต แล้วมาร์กซ์เอาข้อมูลสภาพ สังคมดังกล่าวข้างต้นมาจากไหน จะเป็นการนึกคิดจินตนาการที่เชื่อมั่นเกินไปหรือเปล่า ผู้วิจัยเองก็ไม่พบข้อมูลว่ามาร์กซ์มีหลักฐานการพิสูจน์ถึงสภาพของสังคมดั้งเดิมแต่อย่างใด แต่ถึง

---

^๔Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology*, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9. และ น. ชญาตุมม์, *วิวัฒนาการของมาร์กซ์*, (พระนคร: สำนักพิมพ์เกสส์ไทย, ๒๕๑๖), หน้า ๘-๑๓. และ ทวี หมั่นนิกร, *ลัทธิมาร์กซ์เลนิน เล่ม ๒ : สารธรรมสำนักประวัติศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๕), หน้า ๒๘๘-๓๐๗.

^๕คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริก เองเงิลส์, *แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์*, (ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมันฉบับภาษาไทย แปลใน สรรนิพนธ์ มาร์กซ์และเองเงิลส์, *แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ เล่ม ๑* ฉบับภาษาจีน, พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนปักกิ่ง, เผยแพร่โดย ชมรมหนังสือแสงตะวัน, ๑๕๗๒), หน้า ๑๓-๑๔.

กระนั้นก็พอเชื่อได้อยู่ว่า สังคมดั้งเดิมที่งดงามปราศจากชนชั้นตามแนวคิดของมาร์กซ์ เป็นสังคมที่มีอยู่จริงแต่คงจะไม่มีในทุก ๆ สังคม กล่าวคือ ในความเป็นจริงจะมีทั้งสังคมที่ถือถือกันแบบพี่น้องและสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันไม่ว่าจะระหว่างชายกับหญิง หรือผู้ที่แข็งแรงกว่าย่อมมีอำนาจกว่า เสมือนจำฝูงที่คุมเผ่า เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า มาร์กซ์ไม่ใช่ นักมานุษยวิทยา แต่ก็กล่าวหาญมากในการเอาสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นเครื่องยืนยันบอกถึงสภาพการเป็นอยู่ของสังคมที่แตกต่างกันในอดีต เป็นความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงคงไม่มีสังคมที่ใดที่จะขัดแย้งกันทั้งปทัชชาติ หรือความขัดแย้งทางชนชั้นมิได้เกิดมีแบบอมตะถาวร ต้องมีบางช่วงบางกาลเวลาบ้างละที่สังคมเกิดความสงบสุขไม่เอารัดเอาเปรียบกัน สภาพความเป็นระบบชนชั้นก็ไม่ได้ผุดเกิดมีขึ้นในทันทีทันใด ก็ต้องอาศัยการใช้เวลานานพอสมควรในการก่อตัวขึ้น ดังนั้นช่วงเวลาก่อนหน้าการเกิดระบบชนชั้น น่าจะเป็นสังคมดั้งเดิมที่มาร์กซ์กล่าวถึง ซึ่งก็น่าจะเป็นสังคมที่มีอยู่จริงตามหลักวิวัฒนาการ อีกทั้งยังพบว่าในวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ในทางประวัติศาสตร์นี้ เปลี่ยนแปลงด้วยพลังอำนาจหรืออิทธิพลทางวัตถุหรือที่รู้จักกันในปัจจุบันในนามคำว่าเศรษฐกิจ เป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน วัตถุหรือความต้องการทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดชนชั้นและสร้างความขัดแย้งตามมา

ผู้วิจัยพบว่าการจัดแบ่งประเภทชนชั้นนั้น มีหลากหลายชนิดหลากหลายประเภท และมีวิวัฒนาการการเกิดขึ้นมาแตกต่างกัน สืบเนื่องจากการจัดแบ่งชนชั้นมาจากมุมมองที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นในมุมมองของนักวิชาการ ชนชั้นในมุมมองของนักการศาสนา ชนชั้นเหล่าขุนนางศักดินาในตะวันตก (Feudalism) ชนชั้นเหล่าขุนนางศักดินาในตะวันออก ชนชั้นจากฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น อีกทั้งยังแตกต่างกันในด้านบทบาทและหน้าที่อีกด้วย เรียกว่าร้อยนักวิชาการหรือร้อยประเทศ ก็จะมีแนวคิดหรือระบบของชนชั้นร้อยชนิดร้อยประเภทที่เดียว จึงเป็นไปได้ที่เราจะไปวิเคราะห์ วิจัยวิวัฒนาการหรือที่มาที่ไปให้ครบทุกชนชั้นในทุก ๆ แนวคิดของนักวิชาการหรือทุก ๆ ประเทศได้ ดังนั้น ชนิดหรือประเภทของชนชั้นที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชนชั้นทั้งหลายที่ไม่ได้พูดถึง แต่ผู้วิจัยพบความจริงว่า ถึงแม้ว่าในแต่ละประเทศจะมีชื่อเรียกชนชั้นแตกต่างกันอย่างไร หรือจะมีอยู่ที่ชนิดหรือที่ประเภทก็ตาม สุดท้ายก็คือชนชั้นเหมือน ๆ กัน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่เป็นสากลเหมือน ๆ กัน เรียกได้ว่าเป็นลักษณะความขัดแย้งที่เป็นสากลเลยก็ว่าได้ ก็คือ เป็นไปเพื่อการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ถัดกันแบ่งฝักแบ่งฝ่ายหรือสร้างความไม่ยุติธรรม ก่อเกิดความไม่เสมอภาค ชนชั้นเป็นชนวนของความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการพยายามที่จะปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน และขัดขวางทำลายล้างประโยชน์ของชนชั้นอื่น สร้างโทษแก่ชนชั้นหรือกลุ่มที่ไม่ใช่พวกของตน

๔.๑.๑ ลักษณะของความขัดแย้ง

ระบบชนชั้นนั้นมีปรากฏแทรกอยู่ในทุกรูปแบบ กล่าวคือ ชนชั้นเป็นสภาพกลุ่มชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน มีอาชีพเดียวกัน^๖ เป็นชั้นของกลุ่มบุคคลที่มีรายได้ อาชีพ การศึกษา อำนาจ หรือชาติตระกูลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเหมือนกัน เป็นลักษณะการจัดแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็นชั้น (Class) เป็นลำดับชั้น(Grade) ที่ชี้ให้เห็นตำแหน่ง(Position) หรือสถานภาพ(Status) ที่มีสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ อิทธิพลหรือได้รับยกย่องอยู่ในระดับเท่ากัน สูงกว่าหรือต่ำกว่าบุคคลอื่น

ความขัดแย้งเกิดตามมาในลักษณะการกีดกัน การรังเกียจไม่ให้สมาชิกจากชั้นที่ต่ำกว่าขยับขึ้นมาได้^๗ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนี้อาจขัดแย้งกันทั้งในเรื่องความคิดเห็น ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม ความเชื่อ แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร หรือความต้องการของเขาไม่ได้รับการตอบสนอง ตลอดจนวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้

๔.๑.๒ ประเภทของความขัดแย้งทางชนชั้น

ตำนานที่ว่า ที่ใดมีชนชั้นที่นั่นเต็มไปด้วยความขัดแย้ง^๘ นำมาสู่การค้นพบว่าสิ่งที่ทำให้ชนชั้นขัดแย้งกันนั้น โดยหลักใหญ่แล้วมีอยู่หลายสาเหตุด้วยกัน กล่าวคือ จะขัดแย้งกันไม่ประเด็นใดก็ประเด็นหนึ่ง ในจำนวน ๕ ประเด็นนี้ คือ^๙

๑. **ขัดแย้งกันด้านข้อมูล (Data Conflict)** ได้แก่ ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน เข้าใจผิดในข้อมูล ขาดการสื่อสารหรือสื่อสารไม่ชัดเจน

๒. **ขัดแย้งกันด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict)** ได้แก่ ขัดแย้งกันทางด้านทรัพยากรธรรมชาติวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการ เช่น ปังจยี่สี่ อำนาจหรือหน้าที่

^๖ จานงค์ อควิตนสิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๐.

^๗ พัทธา สายหู, กลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๑๖๐.

^๘ บุญศักดิ์ แสงระวี, โลกทัศน์..ปรัชญาวัตถุนิยมวิภาษ, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๗.

^๙ จอห์น แมคคอนเนล, อังโน จินตนา ยูนิพันธ์ และลิลิต ศรีทรัพย์นันต์, (การจัดการศึกษาทางการพยาบาลกับคุณภาพบัณฑิต, วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓-๑๗. และ Christopher Moor, **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict**, 2nd ed., (San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 1996), pp. 60-61.

๓. **ขัดแย้งกันด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict)** ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมหรือวิธีในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน

๔. **ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict)** ได้แก่ ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ กฎเกณฑ์กติกาที่ขาดความยุติธรรม

๕. **ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict)** ได้แก่ ศาสนา โลกทัศน์ ความเชื่อ วัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์และการให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยเองก็เห็นด้วย เพราะประเด็นขัดแย้งดังกล่าวปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคม เหตุที่มาของความขัดแย้งดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากการคิดค้นหาแนวทางหรือยุทธวิธีเพื่อการเอาชนะหรือเพื่อผลประโยชน์ต่อชนชั้นของตน หมายถึง การมีโอกาสได้ครอบครองผลผลิตมากกว่าใครอื่น กลุ่มที่มีเศรษฐกิจมั่นคงก็กลายเป็นชนชั้นเจ้าทาสปกครองสังคม ทำหน้าที่เป็นผู้บัญชาการ จากสังคมบุพกาลก็ได้ผันแปรไปเป็นสังคมชนชั้นแบบครอบครองทาส^{๑๑} เป็นประวัติของการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างผู้กดขี่กับผู้ที่ถูกกดขี่ เกิดจากความแตกต่างทางสังคมที่คนมีฐานะตำแหน่งสูงต่ำลดหลั่นกัน แต่ละชั้นตำแหน่งอาจมีความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องรายได้ ความมั่งคั่ง(Wealth) อำนาจ(Power) เกียรติภูมิ เชื้อชาติ ศักดิ์ศรี(Prestige) หรือความขัดแย้งเป็นภาวะที่กลุ่มต่าง ๆ เข้ากันไม่ได้หรือแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน หรือความเข้ากันไม่ได้นี้อาจมาจากเรื่องเหตุแห่งผลประโยชน์หรืออุดมการณ์หรือโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร หรือมีอำนาจในการตัดสินใจที่มากหรือน้อยต่างกัน

หลักการโดยรวมดังกล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า ในประเด็นชื่อเรียกชนชั้น จำนวน ชนิด ประเภทหรือระบบบทบาทหน้าที่ของแต่ละชนชั้น จึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญเลย เพราะในแต่ละชนชั้นไม่เหมือนกันอยู่แล้ว แต่ทุก ๆ ชนชั้นเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ ภาวะสภาพความขัดแย้งเป็นเรื่องสากล คือ เหมือน ๆ กันหมดทั่วโลก ดังนั้น ประเด็นที่น่าวิเคราะห์ศึกษาก็คือ เรื่องเหตุความขัดแย้งกันและวิธีทางแก้ความขัดแย้งในชนชั้นนั้นต่างหากที่น่าศึกษาวิเคราะห์ เหมือนอย่างที่มาร์กซ์ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการทางผลประโยชน์ของชนชั้นเท่านั้น ที่เป็นที่มาของความขัดแย้งทางสังคม^{๑๒} แม้แต่เกอร์ฮาร์ด เลนสกี (Gerhard Lenski) นักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ก็เห็นสอดคล้องตรงกันกับแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของมาร์กซ์ที่ว่า ผลผลิตหรือผลประโยชน์เป็น

^{๑๑} ใจ อึ๊งภากรณ์ และคณะ, การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน, ๒๕๔๓), หน้า ๗๑.

^{๑๒} ปรีดี บุญซื่อ, ความอัปยศของลัทธิมาร์กซ์, (ธนบุรี:มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๘. (ผู้วิจัยปรับแต่งสำนวนเพื่อความเหมาะสม)

หลักการพัฒนาของระบบชนชั้นให้เกิดขึ้น ความขัดแย้งเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ชนชั้นที่มีสถานภาพ มีอิทธิพล และมีอำนาจมากย่อมได้รับส่วนแบ่งมาก จึงนำไปสู่ความกดดันและความขัดแย้ง^{๑๒} นั่นเป็นการยืนยันแนวคิดที่ว่า ความขัดแย้งทั้งปวงที่จะเกิดตามมานั้น มีชนชั้นเป็นต้นเหตุหลักอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ ที่ใดมีชนชั้นที่นั่นจะมีความขัดแย้งตามมาอย่างแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว ดังนั้น ถัดจากนี้ไปตัวอย่างลักษณะของความขัดแย้งของชนชั้นที่จะยกมาวิเคราะห์เป็นเพียงตัวอย่างของชนชั้นอีกหลาย ๆ ชนชั้น แต่ก็ได้เห็นว่า เป็นคำตอบเป็นภาพสะท้อนหรือเป็นตัวอย่างให้แก่ชนชั้นอื่น ๆ ได้ เพื่อใช้ในการมองหาต้นเหตุหรือวิเคราะห์วิธีในการจัดการความขัดแย้ง

๔.๑.๓ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นวรรณะ (Caste)

ผู้วิจัยมองว่าระบบชนชั้นวรรณะ เป็นระบบที่มีลักษณะของความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยที่พราหมณ์ (Brahmins) กษัตริย์ (Kshatriyas) แพศย์ (Vaishyas) จัดเป็นคนดีที่มีบุญวาสนามาแต่อดีตชาติ หรือผู้ที่มีกรรมดีจะเกิดในวรรณะสูง ส่วนศูทร (Shudras) และจัณฑาล (Untouchables) เป็นชนชั้นที่มีบาปติดตัวมาแต่กำเนิดหรือผู้ก่อกรรมชั่วจะเกิดในวรรณะต่ำ เป็นชนชั้นที่ถูกกำหนดด้วยการเกิด บุคคลที่เกิดในชนชั้นใดแล้วก็ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงชนชั้นในทางที่สูงขึ้นได้ จะอยู่ในวรรณะนั้นเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมกัน มีการกีดกันและกันด้วยระบบความเชื่อ บุคคลจะต้องยอมรับชะตากรรมนั้นและต้องปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบประเพณีของวรรณะ การฝ่าฝืนกฎของวรรณะถือว่าเป็นบาปและจะทำให้ต้องเกิดเป็นคนวรรณะต่ำลงไปอีกในชาติหน้า แม้แต่ลักษณะการประกอบอาชีพ การศึกษา การดำเนินชีวิต^{๑๓} ก็จะต้องทำต่างกัน วรรณะหนึ่งวรรณะใดจะทำปฏิบัติเหมือนวรรณะอื่นไม่ได้ เป็นความเหลื่อมล้ำชนิดมีความรังเกียจศักดิ์ศรีสถานภาพของกันและกัน^{๑๔}

ความขัดแย้งทางด้านชนชั้นในมุมมองต่อศาสนานั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าดูผิวเผินก็อาจจะไม่พบความขัดแย้ง แต่จริง ๆ แล้วเหล่าชนชั้นที่ได้รับความกดขี่หรือได้รับความดูถูกว่าต่ำต้อยต่างก็รับรู้ถึงความไม่ยุติธรรม ซึ่งก็เป็นความคับแค้นใจที่พูดไม่ออก เพราะถูกครอบงำด้วยความ

^{๑๒} คณะสังคมศาสตร์ ม.บูรพา., **ทฤษฎีของการจัดช่วงชั้นทางสังคม**, <http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ทฤษฎีของการจัดช่วงชั้นทางสังคม.htm> ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

^{๑๓} ดูเพิ่มเติมใน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **อารยธรรม สมัยโบราณ-สมัยกลาง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๑.

^{๑๔} พัทธา สายหู, **กลไกของสังคม**, หน้า ๑๕๕.

คิดที่ว่าถ้าได้แข่งความเชื่อก็จะกลายเป็นคนบาป ไม่ได้ได้รับความเมตตาจากเทพเจ้า สภาพอย่างนี้ก็เลยต้องก้มหน้าก้มตาเชื่อกันต่อไปหรือไม่ก็ยอมรับชะตากรรมไป ด้วยหวังว่าชาติหน้าคงจะได้เกิดดีกว่านี้ การเอาชนะหรือเอาเปรียบของชนชั้นที่เหนือกว่า ด้วยการใช้อุทธรวิธความเชื่อทางคำสอนของศาสนาครอบงำ เป็นยุทธวิธีการเอาเปรียบที่แนบเนียนที่สุด เพราะเป็นการสร้างการยอมรับสภาพแบบก้มหัวจรดพื้นไว้การต่อต้าน แต่เมื่อวันไหนที่ความเชื่อที่ครอบงำหายไปเมื่อนั้นความขัดแย้งก็จะปรากฏชัดมากยิ่งขึ้น

๔.๑.๔ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นศักดินาตะวันตก (Feudalism)

ระบบชนชั้นศักดินาตะวันตก(Feudalism) เป็นระบบที่ดั้งหลักฐานขึ้นในประเทศฝรั่งเศสและพัฒนากลมกลืนเข้าเป็นแบบการปกครองของอังกฤษ โดยมีหลักอยู่ว่าเมื่อเหล่านักรบทำการรบชนะกลับมา พระมหากษัตริย์จะมอบที่ดินเป็นรางวัลแก่นักรบหรือขุนนาง^{๑๕} ขุนนางเหล่านี้จะมีที่ดิน หรือ Estate เป็นของตนเอง มีข้า้คิดดิน (Fief) ชนชั้นข้า้หรือไพร่ (Vassal) คือ ผู้ที่อยู่ระดับต่ำที่สุด จะรับที่ดินไปจากเจ้าของที่ดิน (Lord) ในลักษณะเช่า และเป็นผู้อยู่ใต้บุญญาหรือเป็นผู้อยู่ใต้อำนาจของขุนนาง เป็นชนชั้นที่ทำงานให้แก่ชนชั้นขุนนาง แต่ละครอบครัวทำกินจะขายหรือโยกย้ายไม่ได้ถ้าเจ้าของที่ดิน (Lord) ไม่สั่ง เหล่าขุนนางจะเก็บผลประโยชน์ในรูปแบบของการเก็บส่วยอากรหรือผลผลิตจากชาวนาชาวไร่ แต่ถ้ามองในหลายประเทศก็พบว่ามึระบบศักดินาเหมือนกัน เพียงแต่ชื่อเรียกหรือระบบการใช้อำนาจปลื้กย่อยในรายละเอียดอาจจะไม่เหมือนกัน เสียทีเดียว เช่น บางประเทศอาจใช้เรียกชื่อเรียกว่า ฮองเต้ โอรสสวรรค์ พ่อขุน สมเด็จเจ้าพระยา เจ้าพระยา พระยาหรือออกญา คุณหลวง นาย เป็นต้น จะเห็นว่าแม้จะมีชื่อเรียกอย่างไร สุดท้ายก็คือชนชั้นปกครอง เช่นเดียวกันชนชั้นล่างแม้จะมีชื่อเรียกว่า ไพร่ ทาส เลก ข่าน้อย เบี้ย ลูกหาบ เป็นต้น สุดท้ายก็คือชนชั้นที่เป็นฝ่ายถูกปกครองถูกเอาเปรียบและไม่มีสิทธิเสรีภาพในทุก ๆ ด้านแม้กระทั่งชีวิตที่จะดำรงอยู่ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องขอยกเว้นไว้สำหรับพระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชผู้เป็นที่รักของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า เนื่องด้วยพระองค์ทรงทุ่มเทอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบาก ทำให้ประชาชนมีที่พึ่งและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ มีความร่มเย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร สืบเนื่องจากพระจริยาวัตรและผลงานด้านพระราชกรณียกิจของพระองค์ที่ทรงเหน็ดเหนื่อนั้น ทำให้ประชาชนจงรักภักดีและ

^{๑๕} ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, ฝรั่งเศสศักดินา, หน้า ๑๓.

เทิดทูนเคารพบูชาพระองค์สุดกำลัง ถือว่าเป็นความโชคดีของประเทศไทยโดยแท้ พระองค์ไม่ได้
สุขสบายเหมือนพระจักรพรรดิในประเทศตะวันตก ที่มีหน้าที่เพียงเพื่อเปิดงานหรือตัดลิบบิน
เท่านั้น พระองค์ทรงเป็นธรรมราชาที่อยากจะหากษัตริย์พระองค์ไหนเสมอเหมือนทัดเทียมได้

สำหรับระบบขุนนางศักดินาทั่วโลก ผู้วิจัยเห็นว่า ความขัดแย้งในระบบชนชั้นนี้ ส่วน
ใหญ่มักจะเน้นหนักไปทางด้านการเข้าถึงและการครองครองผลผลิต ก็คือทางด้านเศรษฐกิจนั่นเอง
อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคกัน ในด้านการเข้าถึงหรือการมีอำนาจในการครอบครอง
กรรมสิทธิ์ โดยเฉพาะเรื่องที่ดินเหมือนอย่างที่จิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวว่า ระบบขุนนางเป็นระบบที่
จัดตั้งขึ้น เพื่อให้ชนชั้นขุนนางได้ครอบครองปัจจัยในการผลิต คือ ที่ดิน ซึ่งเป็นสมบัติที่มีค่าอย่าง
ยิ่งในสังคมที่มีรากฐานทางเศรษฐกิจจากการเกษตร^{๑๖} กล่าวคือ ที่ดินและเครื่องมือจำเป็นอื่น ๆ
ส่วนใหญ่จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าขุนมูลนาย (Feudal Lord) หรือพวกเจ้าของที่ดิน (Land Lords)
เหล่าไพร่ที่ดินต้องแบ่งผลผลิตให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าเช่าที่ พุงด่าง ๆ ก็คือ เหล่าขุนนางชนชั้น
ปกครองผูกขาดการค้าไว้ในกำมือของตนแต่ฝ่ายเดียว เมื่อเหล่าชนชั้นที่ถูกปกครองรู้สึก ว่าตน
ไม่ได้รับความยุติธรรมและกล้าที่จะต่อสู้คัดค้าน เมื่อนั้นความขัดแย้งก็จะถูกเปิดขึ้นก้าวไปสู่ความ
เป็นเสรีภาพหรืออิสรภาพ เป็นการวิวัฒนาการผลัดเปลี่ยนสังคมจากยุคหนึ่งไปสู่สังคมอีกยุคหนึ่ง

๔.๑.๕ ลักษณะความขัดแย้งของชนชั้นทาส (Slavery system)

ผลการศึกษาทำให้ผู้วิจัยสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ชนชั้นทาสทั่วโลกดูเหมือนจะไม่ได้
รับการบันทึกเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์มากนัก อาจจะเป็นเพราะประวัติศาสตร์จะถูกเขียนด้วย
ชนชั้นที่ชนะเสมอ ซึ่งเป็นการยากที่ชนชั้นปกครองผู้ชนะจะเขียนถึงทาสที่ได้รับความทุกข์ยาก
เพราะนั่นเท่ากับจะเป็นการประจานความชั่วของชนชั้นของตนเอง แต่ถึงกระนั้นร่องรอยของ
ประวัติศาสตร์ ก็ยังเผยให้เห็นเรื่องราวความเป็นอยู่ของทาส จริง ๆ แล้วชนชั้นทาสเป็นชนชั้นที่
ต่ำต้อย ดังนั้น ถึงแม้จะมีชื่อเรียกชนชั้นที่ต่ำต้อยนี้ด้วยชื่อที่หลากหลายกันไปตามยุคตามสมัยที่

---

^{๑๖} ผศ.บังอร ปิยะพันธุ์, ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับ
ต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕. (ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏ นครปฐม). คุราบายละเอียดใน <http://www.oursiam.net/content/display.php?id=147&category=1>
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

ผ่านไป เช่น ไพร่ ไพร่สม ไพร่ส่วย เลก^{๑๑} ข้า เบี้ย ข้าติดดิน เป็นต้น ผู้วิจัยเองมองว่า ล้วนจัดอยู่ในระดับของชนชั้นทาส ถึงแม้จะมีกฎหมายระบุไว้ว่าไม่ใช่ทาสก็ตาม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ เข้าใจหรือเห็นใจอยู่ว่าเรื่องราวเหตุการณ์ของทาส เจ้าทาส หรือขุนนางเจ้าที่ดินต่าง ๆ เป็น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเกิดขึ้น อันเป็นไปตามสถานการณ์ของ สังคมบ้านเมืองในขณะนั้น มองในแง่อีกด้านหนึ่งก็ไม่ยุติธรรมเสียเลย ถ้าเราจะเอาเวลาปัจจุบันไป ตัดสินเหตุการณ์ในอดีตว่าถูกหรือผิด เพราะสภาพสถานการณ์สังคมสิ่งแวดล้อมในยุคนั้นมัน ไม่เหมือนในปัจจุบันหรือต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้น มุมมองถูกหรือผิดก็ย่อมจะไม่เหมือนกัน

ชนชั้นทาสหรือชนชั้นต่ำนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นชนชั้นที่เกี่ยวเนื่องกับชนชั้นเหล่าขุนนาง หรือชนชั้นปกครอง เพราะจะเป็นชนชั้นพื้นฐานขั้นต้นที่ก่อให้เกิดชนชั้นขุนนางศักดินา และ เมื่อมีการปฏิวัติโค่นล้มชนชั้นเหล่าขุนนางได้แล้ว ก็ยังต้องเป็นพื้นฐานให้เกิดชนชั้นนายทุนหรือ ทุนนิยมตามมา ตามแนวคิดทฤษฎีของมาร์กซ์เชื่อว่าวิวัฒนาการความขัดแย้งทางสังคมทั้งหมด นับตั้งแต่ระบบสังคมบุพกาล (Primitive Communism) จนกระทั่งถึงสังคมนิยม (Socialism) ล้วน เป็นกระบวนการต่อสู้ขัดแย้งกันทางชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นนายทาสและทาส คนชั้นสูงและคนชั้นต่ำ ขุนนางและไพร่ นายจ้างและช่างรับจ้าง ชนชั้นที่ถูกปกครองกับชนชั้นปกครอง หรืออีกนัยหนึ่ง ชนชั้นที่ถูกกดขี่กับชนชั้นที่เป็นผู้กดขี่เอาเปรียบ ซึ่งต่างก็ดำรงอยู่ในสถานะตรงกันข้ามต่อกันฝ่าย หนึ่ง ด้วยจุดประสงค์เพียงเพื่อการครอบครองวัตถุหรือผลิตผล จากสภาพการเรียกร้องความเสมอ ภาคหรือความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และดูเหมือนความขัดแย้งเป็น ธรรมชาติส่วนหนึ่งที่มาคู่กับการมีอยู่ของชนชั้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า การเกิดขึ้นของชนชั้นนั้นไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน มิได้ทำลายความขัดแย้งทางชนชั้นไปได้ มันเป็นเพียงแต่เอาชนชั้นใหม่ เจื่อนใจการกดขี่ใหม่ รูปแบบการต่อสู้ใหม่มาแทนสภาพของเก่าเท่านั้นเอง เจตนาการผลักดันชนชั้นก็เพื่อหลีกเลี่ยง ความเป็นธรรมและการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ แต่ในยุคปัจจุบันชนชั้นที่เกิดใหม่ไม่ว่าจะเป็นชน ชั้นนายทุน ก็กลับกลายเป็นการสร้าง ความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากวงจร ของความขัดแย้งได้เลย ซึ่งสังคมนับวันก็ยิ่งแตกแยกออกเป็นสองค่ายใหญ่ที่เป็นปรปักษ์กันชัดเจน ยิ่งขึ้นระหว่างคนรวยกับคนจน

^{๑๑} ม. ปาลเลกัวซ์, เล่าเรื่องกรุงสยาม, แปลโดย สันต์ โกมลบุตร, (กรุงเทพมหานคร : ก้าวหน้าการ พิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๗๘.

๔.๑.๖ ความขัดแย้งในชนชั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

การวิจัยพบว่า หลายแนวคิดของนักวิชาการมองว่าชนชั้นนั้นมิได้เกิดผุดขึ้นในทันทีทันใด ความเป็นจริงชนชั้นได้ค่อย ๆ พัฒนาก่อตัวเองขึ้นผ่านการเวลายานานพอสมควร นั้นเป็นตรรกะที่บอกว่าจะต้องมีสังคมแรกเริ่มที่ยังไม่มีชนชั้นปรากฏอยู่อย่างแน่นอน จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่า วิวัฒนาการในยุคระยะแรกเริ่มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างช้า ๆ จากการเล็งสัตว์หรือทางด้านกลไกกรรม แล้วค่อย ๆ เจริญขึ้นมาเป็นลำดับ เป็นสังคมที่ความสัมพันธ์แบบเครือญาติพี่น้องเดียวกัน มีการแบ่งกลุ่มย่อยทำหน้าที่กันแบบชายกับหญิง เด็กกับผู้ใหญ่ มีลำดับชั้นผู้อาวุโสและผู้เยาว์อันเกิดจากอายุและความรู้ความสามารถ มีการแบ่งปันทรัพย์สินสมบัติอาหารหรือของใช้เท่าที่มีอยู่หรือหามาได้ บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรในฐานะเป็นญาติพี่น้องกัน

การรวมกลุ่มกันของผู้คนในสังคมแรกเริ่มนี้ เมื่อเวลาผ่านไปปรากฏว่าได้วิวัฒนาการก่อเกิดการจัดลำดับชนชั้นและอำนาจในสังคม เป็นการแบ่งชนชั้นเพื่อให้คุณค่าและความสำคัญของแต่ละคน ชนชั้นใดที่มีชายฉกรรจ์และอาวุธมากกว่า จะกลายเป็นชนชั้นที่ทรงอำนาจและดูแลเรื่องปราชญ์ไปโดยอัตโนมัติ อีกทั้งกระบวนการของการผลิตวัตถุและการสะสมของผลิตผลนำมาซึ่งความมั่นคงหรืออำนาจทางฐานะในสังคม เกิดการเห็นแก่ตัว ต่างคนก็ต่างสะสมวัตถุให้มากที่สุด ใครสะสมได้มากก็จะบ่งบอกถึงการมีอำนาจมาก ในการสะสมรวบรวมผลิตผลนี้บางคนบางกลุ่มก็ใช้อำนาจเข้าทำการแย่งชิงหรือบังคับขู่เข็ญ โดยใช้อำนาจแห่งพลังของกลุ่มชนที่เหนือกว่า ใครที่มีอำนาจหรือสามารถรวบรวมผลิตผลได้มากกว่าก็จะถูกยอมรับให้เป็นผู้นำ ก่อเกิดวิวัฒนาการของชนชั้นและการต่อสู้ขัดแย้งของชนชั้นในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา จึงกล่าวได้ว่าการปรากฏตัวขึ้นของชนชั้นและระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจุบันการผลิต กระตุ้นให้ความเป็นไปได้ในการก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อสู้ทางชนชั้น^{๑๔}

นั่นทำให้ผู้วิจัยเห็นคล้ายตามว่า ความขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นสืบเนื่องจากชนชั้นที่เหนือกว่า มีสิทธิที่จะครอบครองผลิตผลหรือทรัพย์สินสมบัติมากกว่าใครอื่น หรือแม้กระทั่งมีสิทธิที่จะห้ามหรือกีดกันคนอื่นครอบครองผลิตผลหรือทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ อันเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่ยุติธรรม แสดงถึงการเอารัดเอาเปรียบ ข่มขู่คุกคามชนชั้นที่ต่ำกว่า คราวใดที่ชนชั้นที่ต่ำกว่ารู้สึกถึงความไม่ยุติธรรมนี้ แล้วประเมินความสามารถของตนในการต่อสู้ได้ เมื่อนั้นก็จะเกิดการเผชิญหน้าขัดแย้งหรือปะทะกันระหว่างชนชั้น

---

^{๑๔} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๒.

เรื่องของความขัดแย้งนี้ ในแนวคิดของนักวิชาการและมาร์กซ์มองว่าความขัดแย้งเกิดจากการมีชนชั้นหรือชนชั้นจะก่อเกิดการพยายามรักษาผลประโยชน์ของตน อันแสดงถึงการช่วงชิงอำนาจการปกครอง เพื่อการเข้าครอบครองผลผลิตหรือวัตถุหรือเป็นผู้นำทางความคิด เมื่อมีอำนาจก็ต้องแสดงอำนาจ หรือพยายามรักษาอำนาจเด็ดขาดไว้ให้ได้^{๑๕} มนุษย์โดยธรรมชาติแสวงหาอำนาจอยู่ตลอดเวลา เพราะอำนาจคือสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ได้มาในสิ่งที่ตัวเองชอบ อำนาจจึงเป็นเครื่องมือที่จะทำให้มนุษย์บรรลุถึงสิ่งที่เขาปรารถนา และคุ้มกันสิ่งที่มีอยู่ไม่ให้คนอื่นแย่งชิงไป^{๑๖} ผู้วิจัยเห็นว่าดูเหมือนจะเป็นความจริง แต่อาจจะไม่ใช่ความจริงเสียทั้งหมด กล่าวคือ ยังมีสาเหตุหรือองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมากที่เป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งกันในสังคม จะสังเกตเห็นได้จากที่ว่า ถึงแม้ว่าสังคมจะไม่มีชนชั้น ความขัดแย้งเช่นฆ่าแย่งชิงวัตถุก็ยังมีปรากฏในทุก ๆ สังคมไม่ว่าเพื่อนฆ่าเพื่อนด้วยตนเอง หรือญาติพี่น้องที่ขัดแย้งทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งก็ไม่เกี่ยวกับการมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของชนชั้นเลย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบความขัดแย้งหรือการเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงกันนี้ อาจได้มีมาแล้วตั้งแต่แรกเริ่มของการปรากฏตัวขึ้นของสังคมมนุษย์ เป็นการบอกว่าความขัดแย้งอาจมีอยู่ก่อนการเกิดขึ้นของชนชั้นก็เป็นไปได้

ดังนั้น ในประเด็นแรกเริ่มวิวัฒนาการของความขัดแย้งกันนี้ ผู้วิจัยจึงมองออกเป็นสองประเด็น คือ ความขัดแย้งในสังคมมีปรากฏอยู่ก่อนการมีชนชั้น และเมื่อมีชนชั้น ชนชั้นเหล่านั้นก็ยิ่งกระตุ้นเป็นพลังผลักดันหรือเป็นชนวนเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในหลาย ๆ รูปแบบตามมา แต่ก็ยังเชื่อมั่นและเห็นด้วยในแนวคิดของมาร์กซ์และเหล่าวิชาการอื่น ๆ ที่ว่าถ้ามีชนชั้นเมื่อใด ความขัดแย้งกันของคนในสังคมจะต้องมีแน่นอน ไม่ช้าก็เร็ว

อีกแนวคิดหนึ่งที่ว่า วัตถุเป็นสิ่งมีอิทธิพลดึงดูดมนุษย์ให้ทำการสะสม ก่อเกิดความโลภและความเห็นแก่ตัว ทำการปกป้องแก่งแย่งหรือรักษาผลประโยชน์ของตน อันนำไปสู่การรวมกลุ่มของชนชั้นที่ขัดแย้งกันในรูปแบบต่าง ๆ ก่อเกิดวิวัฒนาการของชนชั้น โดยทั้งหมดนี้ดูเหมือนอำนาจของวัตถุและกลุ่มชนชั้นจะถูกโยงใยเกี่ยวพันสืบเนื่องกันแทบทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองว่าความขัดแย้งกัน ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการแย่งชิงอำนาจเพื่อการเข้าถึงหรือครอบครองวัตถุหรือผลผลิต วัตถุหรือความต้องการทางเศรษฐกิจเป็นผลสะท้อนตัวตนหรือการมีอยู่ของชนชั้น

^{๑๕}ดร. กวี อิศริวรรณ, ๒๐ ความคิดทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร :บริษัทสยามบรรณ จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า ๓๕.

^{๑๖}ถาวร สุภาพันษา, “องค์อธิปัตย์กับสังคมการเมือง”, เอกสารการสอนชุดวิชา ปรัชญาการเมือง หน่วยที่ ๖ - ๑๑, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๒), หน้า ๒๖๒.

และสร้างความขัดแย้งที่ตามมา ความขัดแย้งนี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งแล้วครั้งเล่า เป็นความจริงที่เราไม่สามารถจะปฏิเสธได้

ความขัดแย้งทางชนชั้นผู้วิจัยเห็นว่าในบางกรณีก็ไม่ได้มีสาเหตุที่เกี่ยวกับวัตถุเลย แต่กลับเป็นความขัดแย้งทางชนชั้นที่มาจากสาเหตุอื่น เช่น ความขัดแย้งที่เกิดมาจากความคิดความเชื่อของชนชั้น เช่น ในเรื่องของการผิดผีหรือผิดต่อวิญญาณบรรพบุรุษ เรื่องแม่ผัวหรือนางกำลือที่ต้องฆ่าหรือฝังทั้งเป็นเพื่อบวงสรวงบูชา ความขัดแย้งในสังคมเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากอิทธิพลทางวัตถุแต่อย่างใด แต่อาจเกิดจากความกลัว ความเชื่อทางศาสนา ดังนั้น ประเด็นความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์ โดยภาพรวมเป็นความจริงที่ทุกคนยอมรับไม่ปฏิเสธ ซึ่งก็อาจจะมีความเกี่ยวเนื่องกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพียงแต่ว่าอาจจะไม่ใช่คำตอบสาเหตุของความขัดแย้งในบรรดาของความขัดแย้งทั้งหมด

๔.๒ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้ง

การศึกษาพบว่าเหตุปัจจัยของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนั้น มีสาเหตุที่หลากหลายและแทบจะมีปรากฏที่เหมือน ๆ กันในทุกประเทศ ถึงแม้รูปแบบระบบชนชั้นจะไม่เหมือนกันก็ตาม เพราะชนชั้น คือ เครื่องหมายของความไม่เท่าเทียมกัน เป็นเรื่องของพวกพ้อง การกีดกันและการดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตน ดังนั้นถ้าพูดโดยสาเหตุหลัก ๆ แล้วจะพบว่าเหล่านักวิชาการได้พบหลายสาเหตุอันเป็นที่มาของความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องรายได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ เกียรติภูมิ เชื้อชาติ หรือถ้าจะพูดโดยหลักใหญ่ ๆ ก็จะมี ๓ ด้าน คือ ด้านทางเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่ง(Wealth) ด้านความแตกต่างในเรื่องของเกียรติหรือศักดิ์ศรี (Prestige) และด้านที่สามเป็นความแตกต่างในอำนาจ (Power)^{๒๐}

สำหรับผู้วิจัยเองเห็นว่า พลังความต้องการในด้านเศรษฐกิจจะเป็นประเด็นหลักที่ผลักดันผู้คน เพราะจะทำให้ขึ้นมาซึ่งอำนาจ การยอมรับนับถือหรือศักดิ์ศรีทางสังคมและสวัสดิภาพของคนชนชั้นตามมา จึงไม่แปลกใจเลยที่นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม (Humanist) ได้มองพลังผลักดันที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชนชั้นมาจากหลากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางความสำเร็จ ความต้องการความเคารพนับถือ ความต้องการทางร่างกาย^{๒๑} ผลผลิตเศรษฐกิจ

^{๒๐} จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๗๐.

^{๒๑} Abraham Maslow 1908-1970. อ้างใน รศ. ฌรงค์ เส็งประชา, มนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘). หน้า ๑๑๘ - ๑๑๙.

เพียงอย่างเดียวจะนำความต้องการทั้งหมดตามมา ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ก็คือ รายได้ ทรัพย์สินที่ถือครองและการมีงานทำเป็นต้น ดังนั้นผลผลิตทางเศรษฐกิจจึงเป็นเป้าหมายของความ ต้องการที่จะครอบครองของแต่ละชนชั้น อันเป็นเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเผชิญหน้าแข่งขัน หรือปะทะขัดแย้งกันของแต่ละชนชั้น

อีกด้านหนึ่งจากการวิจัย ผู้วิจัยได้พบว่าสาเหตุของความขัดแย้งทางชนชั้นนั้น ส่วนหนึ่ง มีสาเหตุมาจากภายในอันเป็นเชื้อปะทุให้เกิดความขัดแย้ง คือ เป็นความรู้สึก เป็นความคิด เกี่ยวกับ ความอยากได้อยากใหญ่และใจแคบ อันนำมาสู่สภาพความหวาดกลัวระแวงและไม่ไว้ใจกัน^{๒๓} โดยรวมก็คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นตัวโยงโยให้คนแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ โดยไม่คิดที่จะเผื่อแผ่และเห็นใจคนอื่น ๆ จึงกล่าวได้ว่าความขัดแย้งทางด้านชนชั้นจากนักวิชาการ โดยรวมแล้ว จะมีสาเหตุทั้งภายในและภายนอกประกอบกัน ภายนอกคือตัววัตถุหรือผลผลิต เป็นสิ่งที่ทุกชนชั้นต่างก็คาดหวังและปรารถนาที่จะครอบครอง ส่วนภายในคือความโลภ ความ โกรธ ความหลง หรือจิตใจที่โหดเหี้ยมทรนทร เรียกร้องความยุติธรรม เป็นต้นเหล่านี้ เป็นสิ่ง กระตุ้นก่อเกิดการปะทะขัดแย้งกันทางด้านชนชั้น

ในขณะที่ศึกษานี้ ผู้วิจัยเองก็ดูเหมือนจะเข้าใจหรือพบสัจจะความจริงอยู่อย่างหนึ่งจาก แนวคิดที่ผุดขึ้นว่า เป็นไปได้ไหมว่าจริง ๆ แล้วความขัดแย้ง(Conflict)มันเป็นเรื่องปกติ สรรพสิ่ง ล้วนมีความขัดแย้งในตัวเอง ถือเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่งที่ปรากฏแทรกอยู่ในทุกสรรพสิ่ง สรรพสิ่งมีความความขัดแย้งต่อต้านลักษณะสภาพเดิม เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะอื่น และเมื่อใดความขัดแย้งสิ้นสุดลง ลักษณะของสิ่งนั้นก็จะปรากฏเปลี่ยนแปลงไปในรูปลักษณะใหม่ และความขัดแย้งในลักษณะใหม่ ๆ ก็จะเกิดขึ้นอีก และจะเป็นเช่นนี้ตลอดไปไม่สิ้นสุด เหมือน หน่ออ่อนที่แทงยอดต่อต้านหลักหนีจากความเป็นเมล็ด ก่อเกิดรูปลักษณะลำต้นใหม่ ในสังคมชน ชั้นของมนุษย์เองก็อยู่ในหลักการเดียวกัน ในขณะที่ยังเป็นชนชั้นหนึ่งอยู่แรงผลักดันที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ชนชั้นนั้นต้องเปลี่ยนแปลงไป ก็คือ ความขัดแย้งกัน ซึ่งส่วนใหญ่มักแสดงออกมาในรูปของการ ต่อสู้ทางอำนาจการเมืองการปกครอง โดยที่ชนชั้นที่เหนือกว่าจะเป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อแก้ ปัญหาของตนก่อนใครอื่น

เหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุปัจจัยของความขัดแย้งทางชนชั้นโดยรวม ถัดจากนี้ ไปเป็นกรณีตัวอย่างของการวิเคราะห์ความขัดแย้งทางชนชั้นบางชนชั้น เพื่อจะได้เห็นสภาพของ ความขัดแย้งที่ชัดเจนขึ้น

^{๒๓}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), วิธีสู่สันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

๔.๒.๑ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นวรรณะ

ชนชั้นวรรณะเป็นชนชั้นตัวอย่างของลัทธิศาสนาอื่น ๆ ในโลก ที่อาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นตัวก่อเกิดชนชั้นและความขัดแย้ง ดังนั้นในการวิเคราะห์จึงไม่ได้เจาะจงลงไปที่ชนชั้นวรรณะในศาสนาพราหมณ์ เพียงแต่ให้เป็นที่สะท้อนของลัทธิศาสนาอื่น ๆ ในฐานะเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครอง โดยที่ชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยเป็นความคิดที่ครอบงำ^{๒๔} โดยการกล่อมเกล่าถ่ายทอดแนวคิดจากคำสอนทางลัทธิศาสนาหรือทางปรัชญาจิตนิยม^{๒๕}

ผู้วิจัยได้มองความขัดแย้งทางชนชั้นที่อาศัยคำสอนทางลัทธิศาสนาว่า ความขัดแย้งไม่ค่อยจะชัดเจนหรือรุนแรงมากนัก เพราะชนชั้นที่สูงกว่าอาศัยคำสอนทางลัทธิศาสนาเอาเรื่องเอาเปรียบหรือกดขี่ขูดรีดชนชั้นที่ต่ำกว่า ด้วยยุทธวิธีที่แนบเนียนจนชนชั้นที่ต่ำกว่าแทบจะไม่รู้สึกรู้สียงโดยอาศัยความศรัทธาและความเกรงกลัวต่อความผิดหรือบาปตามคำสอน เป็นการครองงำด้วยความคิด ตัวอย่างคำสอนที่เอื้อผลประโยชน์แก่ชนชั้นที่เหนือกว่า เช่น คนรวยมากก็โลกมากกลับกลายเป็นว่าเป็นผู้มีบุญวาสนาทำบุญดีมาแต่ชาติปางก่อน คนชั้นต่ำ คือ คนทำบาปมาแต่ชาติปางก่อน จะต้องก้มหน้าก้มตารับใช้กรรม อีกทั้งคำพูดที่ว่าอาศัยร่วมบุญบุญบารมีก็เป็นคำสอนเพื่อไม่ให้เสนอหน้า ตีตัวเสมอหรือเป็นหนี้บุญคุณที่จะต้องตามชดใช้ แม้ว่าจะถูกกดขี่ข่มเหงอย่างไรก็ไม่ควรจะตอบโต้ ไม่เช่นนั้นแล้วชนชั้นต่ำจะเป็นคนอกตัญญูไม่รู้จักบุญคุณ จะเป็นคนบาปเพิ่มขึ้นอีก และยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่ว่าคำสอนทางลัทธิศาสนาในทุก ๆ คำสอนหรือทุก ๆ คัมภีร์ เป็นคำสอนที่เกิดจากศาสดาของศาสนานั้น ๆ จริงหรือไม่ หรือเป็นการต่อเติมคำสอนจากฝีมือเหล่าสาวก เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่พึงพาอาศัยกันและกันระหว่างเจ้าลัทธิศาสนากับชนชั้นที่สูงกว่า ทำการจารึกคำสอนเทิดทูนคนชนชั้นสูงและกำหนดระดับโทษหนักแก่ชนชั้นต่ำ

ประเด็นลัทธิศาสนาเป็นเครื่องมือของชนชั้นสูงนี้ ผู้วิจัยเองก็เกิดอาการสับสนกับแนวคิดของตนเองอยู่เหมือนกัน เพราะส่วนหนึ่งผู้วิจัยก็คล้อยตามกับแนวคิดของมาร์กซ์ คือ ศึกษาแล้วพลอยไม่เชื่อเรื่องสมมติเทพหรือเทพบันดาล รู้สึกเฉย ๆ เมื่อเห็นรถนำขบวนของเหล่าชนชั้น

---

^{๒๔} จามะรี พิทักษ์วงศ์, แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๕-๑๐.

^{๒๕} Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology* (1845-46), reprinted in Karl Marx and Frederick Engels, **The German Ideology**, Part One, edited and with Introduction by C.J. Arthur (London : Lawrence and Wishart, 1970), pp. 64-65, Karl Marx, **A Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right** (1844) ; Shlomo Avineri, **The Social and Political Thought of Karl Mark** (Cambridge : Cambridge University Press, 1970), pp. 13-17.

นายทุนผ่านไป กลายเป็นรู้สึกว่าจะไม่ยากยกย่องเชิดชูใครอันเนื่องเพราะเขามีชาติกำเนิดจากโคตรตระกูลเก่าแก่มาแต่ดึกดำบรรพ์ แต่กลับคิดว่ายิ่งเขาสืบสายตระกูลใหญ่มายาวนานเท่าไร ก็จะยิ่งสะสมความชั่วร้ายเอาไรด์เอาเปรียบกอบโกย กระทำต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไว้มากเท่านั้น พวกชนชั้นนายทุนที่สมมติตนและลูกหลานของตนว่าสืบสายมาจากสวรรค์ เป็นคนประเสริฐรบกวนบ้านกุ่มเมือง มองเป็นว่าไม่ใช่พวกสร้างชาติสร้างแผ่นดินอะไร เพราะความเป็นจริงในโลก เมื่อรบสงครามมีแต่พวกทาสพวกไพร่เท่านั้น ที่วิ่งรับคมหอกคมดาบตายก่อนใครอื่น แม้แต่ที่กล่าวสรรเสริญปัญญาชนบางกลุ่มว่าเป็นบิดาแห่งประชาธิปไตยนั้น ความจริงประชาธิปไตยกว่าจะได้มาก็ด้วยคนชั้นต่ำออกไปเรียกเรื่องล้มตายบนท้องถนน คนชั้นผู้นำแค่หุบมือเปิบแย่งความดีไป คนชั้นต่ำหรือทาสไพร่นั้นต่างหากเป็นของจริงที่ไม่มีใครกล่าวถึง อีกทั้งเหล่าชนชั้นนายทุนเป็นพวกสืบเชื้อสายที่สั่งสมความชั่วร้ายในการเอาไรด์เอาเปรียบและกดขี่ข่มเหงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ชนชั้นนายทุนเกิดมานั่งกินนอนกิน ถูกชมว่าเป็นคนมีบุญมีวาสนา ทั้งที่เห็นอยู่ว่าได้เอาเปรียบคนอื่น ถ้าไม่กดคนลงให้เป็นคนงานรับใช้ ไม่เอาคนอื่นมาชี้ใช้งาน ไม่ออกกฎหมายให้นายทุนเกณฑ์คนแรงงานมาทำงานหรือมาทำงานให้ฟรี ๆ แล้ว เขาก็จะมีข้าวของอะไรที่โหนมาไว้นั่งกินนอนกิน เวลาเห็นคนไม่มีจะกินแทบจะอดตายก็เอ่ยอ้างว่าเป็นเวรเป็นกรรมของเขา ไม่ช่วยกันคิดที่จะวางระบบช่วยเหลือหรือจะแบ่งปันอะไรให้ มันเป็นวิธีการหรือคำพูดที่ปกปิดซ่อนความเห็นแก่ตัวที่น่าขยะแขยงไว้ข้างในตัวเองได้อย่างแนบเนียน เป็นการสร้างภาพความชอบธรรมหรือสภาพที่ไม่ต้องรู้สึกผิดว่าตนเป็นคนแรงน้ำใจ

ยิ่งขบคิดผู้วิจัยเองก็ยังสงสัยสับสนรวนเรไม่มั่นใจในหลักการแนวคิดเดิมของตนเอง ที่เคยเชื่อต่อ ๆ กันมา อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่าประเด็นเรื่องลัทธิศาสนา ที่เป็นตัวแทนหรือเครื่องมือของชนชั้นนำนี้ ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันได้อีกนาน ยกที่จะหาข้อเท็จจริงและการยอมรับอันเป็นที่สิ้นสุดได้ เพราะในทางจริยศาสตร์นั้น มีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมออกเป็น ๒ ประเภท คือ สัมพัทธนิยม (Relativism) ซึ่งถือว่า ความดี ความชั่ว เป็นเรื่องไม่ตายตัว หากแต่ขึ้นอยู่กับบุคคลและสภาพสังคม การกระทำหรือการปฏิบัติอันใดอันหนึ่งจะดีหรือชั่ว ผิดหรือถูก ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่าง ในสภาพอย่างหนึ่งสิ่ง ๆ หนึ่งหรือการกระทำหนึ่งอาจจะดีหรือถูก แต่ในอีกสภาพหนึ่งอาจเลวหรือผิดก็ได้ อย่างที่สอง คือ สัมบูรณ์นิยม (Absolutism) ถือว่าความดีเป็นสิ่งตายตัว ถ้าสิ่งหนึ่งดีมันต้องดีโดยไม่มีเงื่อนไข มีมาตรฐานตายตัวที่แน่นอนอันหนึ่งมาตัดสินความดี^{๒๖} เรียกได้ว่าเรื่องลัทธิศาสนาที่น่ามาถกเถียงกัน ยกที่จะหาข้อยุติได้อย่าง

^{๒๖} พระมหาไพรัชน์ เขียนวงศ์, “พุทธจริยศาสตร์เถรวาทเป็นอรรถนิยมหรือไม่”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๓๐.

หนึ่ง เพราะมันมีลูกหรือมีผิดด้วยกันทุกฝ่าย เหมือนเหรียญที่ต้องมีสองด้านเสมอ

๔.๒.๒ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในระบบขุนนางศักดินา

การได้ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางด้านชนชั้น ในรูปแบบของระบบขุนนางศักดินา (Feudal System) หรือฐานันดรนั้น พบว่าระบบขุนนางเป็นวิวัฒนาการผลสืบเนื่องจากการเกิดขึ้นของระบบทาส (Slave System) เจ้าทาสได้ทำการรบทำสงครามแผ่ขยายอำนาจ แย่งชิงเอาสมบัติและบังคับคนชนชั้นอื่นให้เป็นทาสหรือเป็นชนชั้นต่ำทำหน้าที่รับใช้ แล้วสถาปนาชนชั้นตนเองขึ้นเป็นชนชั้นขุนนาง จากสภาพความไม่เสมอภาคหรือการขูดรีดก่อให้เกิดการขัดแย้งกัน เพราะเหล่าขุนนางได้แย่งยึดอำนาจเด็ดขาดบนที่ดิน ชนชั้นต่ำไม่มีสิทธิในผลผลิตที่ตนผลิตได้ หรือไม่มีโอกาสได้ครอบครองปัจจัยการผลิต เป็นเครื่องสะท้อนถึงความไม่ยุติธรรม ในการต่อสู้ขัดแย้งกันนี้โดยขั้นพื้นฐานแล้วจะขัดแย้งกันเพื่อการช่วงชิงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญคืนมาเป็นกรรมสิทธิ์ของชาวนาหรือชนชั้นต่ำ^{๒๗}

ในการต่อสู้ขัดแย้งกันของชนชั้นในระบบขุนนางนี้ จะก่อให้เกิดผลการถ่ายเทเปลี่ยนแปลงของชนชั้นหนึ่งไปสู่อีกชนชั้นหนึ่ง กล่าวคือ ในยุคต้น ๆ ได้มีการปลดปล่อยทาสให้หลุดพ้นออกมาเป็นเสรีชนแม้ชั้นต่ำที่สุดจะเป็นเพียงแบบไพร่ก็ตาม ขึ้นต่อมาระบบการผลิตต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรมล่าหลัง เกิดการขูดรีดจากระบบชนชั้นขุนนาง ทำให้เกิดผลเสียและความทุกข์ยากต่อสวัสดิภาพของประชาชน ผลของการขัดแย้งต่อสู้กันเพื่อหลีกเลี่ยงจากความทุกข์หรือโทษจากชนชั้นขุนนาง ก่อให้เกิดการวิวัฒนาการผลักดันผ่องถ่ายไปสู่ชนชั้นรูปแบบใหม่

๔.๒.๓ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมแห่งการครองทาส

การศึกษาวิจัยพบว่าชนชั้นแบ่งเป็นชนชั้นหลัก ๆ เพียง ๒ ชนชั้น คือ “ชนชั้นนายทาส” (Slave Master) และ “ชนชั้นทาส” (Slave) ในส่วนสาเหตุที่ทำให้ชนชั้นทั้งสองต้องขัดแย้งกันมาจากหลายสาเหตุ สาเหตุหนึ่งเกิดจากแย่งชิงอาหารหรือที่ทำกินของกันและกัน ซึ่งอาจปรากฏออกมาในรูปของสงครามและการใช้กำลังรุนแรง อันเป็นที่มาของการทำให้เชลยศึกกลายเป็นทาส เพราะว่า มนุษย์ คือ ทาส (Slave) และที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลผลิต และผู้วิจัยเห็นว่า

---

^{๒๗} จิต ภูมิศักดิ์. โคมหน้าศักดินาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕.

ทาสมิได้มีชีวิตอยู่ในฐานะเป็นคน หากมีชีวิตอยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือปัจจัยแห่งการผลิต เป็นยุคที่เจ้าของทาสได้ยึดถือกรรมสิทธิ์ปัจจัยการผลิตทั้งหมดรวมทั้งร่างกายของทาสด้วย^{๒๘}

ดังนั้นเหตุการณ์ต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างนายทาสกับทาสจึงนำไปสู่ความต้องการแสวงหาอิสรภาพปลดปล่อยตนเองจากการถูกเอาเปรียบหรือถูกขูดรีด ปลดแอกตนเองเพื่อที่จะมีสิทธิในการทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองด้วยเครื่องมือของตน เป็นคนที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและที่ดินอันเป็นปัจจัยแห่งการผลิต เพราะสภาพการขูดรีดในสังคมทาสเป็นกระบวนการขูดรีดโดยเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ ทั้งตัวทาส ทั้งผลิตผลที่ทาสทำได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทาสโดยสิ้นเชิง นายทาสมิได้เหลืออะไรไว้ให้เป็นสมบัติส่วนตัวของทาสเลยแม้แต่ตัวของทาสเอง^{๒๙}

๔.๒.๔ เหตุให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นภายใต้ลัทธิทุนนิยม

เป็นที่น่าสังเกตว่านักวิชาการส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้พูดถึงชนชั้น ที่ปรากฏในรูปแบบระบบทุนนิยมหรือสังคมแรงงานมากนัก เพราะสภาพระบบไม่ได้แบ่งชัดเจนนเหมือนชนชั้นศักดินาหรือชนชั้นอื่น ๆ ในอดีต อีกทั้งนักวิชาการบางท่านกลับมองว่าชนชั้นไม่มีปรากฏอีกแล้วในยุคปัจจุบัน แต่ความเป็นจริงชนชั้นได้วิวัฒนาการขึ้น จนถึงมีรูปแบบและระบบที่กลมกลืนกับสังคมอื่น ๆ ผู้ที่กล้ายืนยันการมีอยู่ของชนชั้นทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ชัดเจนที่สุดก็คือคาร์ล มาร์กซ์ เห็นได้จากทฤษฎีความขัดแย้งทางชนชั้น ที่แบ่งชนชั้นมีสังคมทุนนิยมเป็นชนชั้นประเภทหนึ่ง อันรวมถึงชนชั้นกรรมาชีพที่ขายแรงให้กับเหล่านายทุนด้วย

ผู้วิจัยพบว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏในชนชั้นนายทุนกับชนชั้นแรงงานหรือชนชั้นกรรมาชีพ ได้เริ่มมีตั้งแต่การปฏิวัติโค่นล้มอำนาจการปกครองของเหล่าพวกเจ้าขุนนางศักดินาแล้ว ชนชั้นทุนนิยมได้ทำการแผ้วถางทางให้แก่การขยายตัวของตน และการโค่นล้มนั้นก็กำลังย้อนรอยมาสู่ชนชั้นนายทุน ในปัจจุบันจากสภาพสังคมก็ดูเหมือนว่า การเป็นปฏิปักษ์กันของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพจะเพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สภาพการเกิดขึ้นของชนชั้นนี้มิได้ทำลายความขัดแย้งทางชนชั้นไป มันเพียงแต่เอาชนชั้นใหม่ เงื่อนไขการกดขี่รูปแบบใหม่ รูปแบบการต่อสู้ใหม่มาแทนของเก่าเท่านั้นเอง ดังนั้นในการเปลี่ยนถ่ายจากชนชั้นขุนนางมาเป็นชนชั้นนายทุนก็จะพบว่าสภาพการขูดรีดเอาไรด์เอาเปรียบ มิได้หมดไปพร้อมกับระบบเจ้าขุนมูลนายเลย ยังคงมี

^{๒๘} เดชา รัตตโยธิน, วิวัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: พันธกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๑.

^{๒๙} จิต ภูมิศักดิ์, โจมหน้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๕๐-๕๑.

ปรากฏอยู่ในสังคมนายทุน ที่เปลี่ยนไปนั้นเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะเท่านั้น สังคม
ลัทธิทุนนิยมจึงจัดเป็นชนชั้นขูดรีดชนิดหนึ่ง เพราะมีการเอารัดเอาเปรียบและยึดครองปัจจัยการ
ผลิตเอาไว้ในมือของคนไม่กี่คน ซึ่งก็ไม่ต่างไปจากชนชั้นขุนนางเท่าใดนัก

๔.๒.๔.๑ วิเคราะห์ความขัดแย้งหลักพื้นฐานของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ

ผู้วิจัยพบว่าความขัดแย้งที่ชัดเจนที่สุดของเหล่าชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ คือ
เรื่องเศรษฐกิจรายได้หรือกำไร อันรวมถึงการครอบครองกรรมสิทธิ์ เป็นสาเหตุความขัดแย้ง
พื้นฐานของชนชั้นนี้ อีกทั้งรูปแบบของทุนนิยมจะก่อให้เกิดปัญหาด้านเสถียรภาพที่เราเรียกว่า
วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตามมา ซึ่งก็เป็นไปตามที่มาร์กซ์ได้วิพากษ์วิจารณ์ไว้ว่า ทุนมีลักษณะ
เป็นการผลิตเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนด้วยเป้าหมายเพื่อหวังผลกำไร มิใช่ผลิตเพื่อใช้เอง^{๓๐} ชน
ชั้นนายทุนผูกขาดปัจจัยการผลิต เป็นระบบที่มองพลังแรงงานเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง มิได้มอง
แรงงานเป็นเหมือนพี่น้องเครือญาติ เป็นระบบที่กดขี่ขูดรีดชนชั้นผู้ใช้แรงงาน เป็นระบบที่ลด
คุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นด้วยเพราะสอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ที่เหล่าทุน
เสรีข้ามชาติโยกย้ายทุนได้อย่างอิสระ ด้วยจุดประสงค์เพื่อใช้กลไกการค้าหรือหวังต้องการผลกำไร
เพียงอย่างเดียว อีกทั้งเพื่อควบคุมผูกขาดตลาดสินค้าทั่วโลกให้อยู่ในมือของตน พร้อมกันนั้นก็
กีดกันทางการค้าของฝ่ายคู่แข่งด้วยกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เป็นการทำลายล้างสังคม
ชนบทหรือธุรกิจครัวเรือนให้ค้าขายไม่ออก ผลักดันให้ผู้คนไหลบ่าเข้าทำงานในเมือง ปิดกั้นการ
พัฒนาพลังการผลิตใหม่ ๆ ที่ก้าวหน้า เพื่อมิให้ใครนำไปผลิตแข่งกับตนโดยอ้างความเป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์ เหล่าชนชั้นนายทุนจะทำการขูดรีดแรงงานส่วนเกิน เอารัดเอาเปรียบกันอย่างเปิดเผย
ภายใต้กฎกติกาที่เหล่าตัวแทนชนชั้นนายทุน คือ รัฐเป็นผู้กำหนด จะจ้างหรือเลิกจ้าง ค่าแรงสูง
หรือต่ำ จะปิดสาขาหรือย้ายกิจการ สามารถทำได้ทุกอย่างเต็มที่

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่านอกจากความขัดแย้งกันของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ
แล้ว ชนชั้นในระบบทุนนิยมเองก็ยังคงต่อสู้ขัดแย้งกันเองอีกด้วย อันเกิดจากการแข่งขันกันเพื่อ
สะสมครอบครองกรรมสิทธิ์ในการผลิต อีกทั้งมุ่งเพื่อแย่งผลกำไรแย่งตลาดให้มากที่สุด ก่อเกิด
ปรากฏการณ์ที่ชนชั้นนายทุนขนาดใหญ่ขยายกิจการ และการปิดกิจการของชนชั้นนายทุนขนาด
เล็กที่แข่งขันกับนายทุนใหญ่ไม่ได้ ชนชั้นนายทุนใหญ่มีอำนาจเหนือตลาดและใช้อำนาจเพื่อ

^{๓๐} ดูเพิ่มเติมใน อรรถัย ปิ่นกตุมณี, ความคิดทฤษฎี: วาระสุดท้ายของระบอบทุนนิยม, ใน

<http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=55&mode=thread&order=0&thold=0> ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

ประโยชน์ส่วนตนและบุคลิกเอาเปรียบคนอื่น ๆ ในสังคม สุดท้ายก็เหลือแต่นายทุนผูกขาดขนาดใหญ่เพียงไม่กี่กลุ่ม เพื่อความชัดเจนในประเด็นการต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ เกี่ยวกับการเอาเปรียบในเรื่องของมูลค่าส่วนเกินหรือการครอบครองปัจจัยการผลิต เป็นประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ในหัวข้อถัดไปเพื่อความไม่ซ้ำซ้อนกันในการวิเคราะห์

๔.๓ ทฤษฎีและการต่อสู้ทางด้านชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)

การศึกษาวิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องชนชั้นนั้น ได้มีการพูดถึงตั้งแต่ก่อนและหลังยุคของมาร์กซ์ แต่เป็นการพูดถึงในฐานะยกย่องชนชั้นนำในรูปแบบปรัชญาจิตนิยม คือ เป็นชนชั้นที่มีภาพลักษณ์เป็นคนดีมีตระกูลสูงส่ง จะทำ จะพูด หรือคิดสิ่งใดก็เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือถูกพรรณนาว่าเป็นอัจฉริยภาพเกินมนุษย์ ส่วนชนชั้นต่ำจะถูกทำให้รางเลือนเหมือนไม่ได้มีอยู่ ถูกใช้แทนที่ด้วยคำพูดที่ว่าสามัญชนคนธรรมดา เป็นต้น เดิมทีเดิวนั้น ถ้าพูดถึงชนชั้นก็จะเป็นการพูดถึงสังคมในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามหลักการวิภาษวิธี (Dialectics) ของ เฮเกิล โดยมีนัยยะที่ว่าเหตุปัจจัยหนึ่งเสนอ(Thesis) และอีกเหตุปัจจัยหนึ่งปฏิเสธขัดแย้ง(Antithesis) เมื่อเหตุปัจจัยทั้งสองด้านนี้มาปะทะกัน ก็จะก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ขึ้นมาอีกเรียกว่า “Synthesis”^{๑๑} ถ้าพูดด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายก็คือ สภาพสังคมหรือทุกสรรพสิ่งเกิดขึ้นมาแล้ว ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองตลอดเวลาทั้งเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง ก่อเกิดรูปลักษณะสภาวะใหม่ที่ต่างไปจากเดิม แล้วก็เข้าสู่วัฏจักรการเปลี่ยนแปลง อีกคำอธิบายหนึ่งที่ชัดเจน ก็คือ หลักอนิจจังหรือนันตดาในพระพุทธศาสนานี้เอง

แนวคิดทฤษฎีเบื้องต้นผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการศึกษาและอธิบายสภาพสังคมแบบกว้าง ๆ ซึ่งเป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นภาพในรายละเอียดของความเปลี่ยนแปลงของสังคม นั้นเป็นเหตุผลที่ทำให้มาร์กซ์ต้องประยุกต์ทฤษฎีของเฮเกิลเสียใหม่ เพื่อการมุ่งใช้อธิบายวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเริ่มอธิบายจากในลำดับแรก (Thesis) นั้นปัจเจกชน (Individuals) อาศัยอยู่ภายใต้ชนชั้นที่เหนือกว่า และถูกควบคุมกดขี่เอาเปรียบหรือได้รับความอยุติธรรม, ในระดับที่สอง (Anti - Thesis) เกิดความไม่พอใจ เกิดการขัดแย้งตึงเครียด ทำให้เกิดการต่อสู้โค่นล้มทำลายล้างชนชั้นทางสังคม, ในระดับที่สาม (Syn-thesis) นำไปสู่การสร้างชนชั้นใหม่ ซึ่งอาจมีสภาพรูปแบบระบบเหมือนเดิมหรือรูปแบบใหม่ก็เป็นได้

^{๑๑} Geroge H. Sabine, **A History of Political Theory**, (3 rd. edition (New York: Holt Rinchart and Winston, 1961), p. 42.

อีกทั้งยังเป็นทฤษฎีที่ทำให้มาร์กซ์เชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งหมด นับตั้งแต่ระบบสังคมบุพกาล (Primitive Communism) จนกระทั่งถึงสังคมนิยม (Socialism) ล้วนเป็นกระบวนการต่อสู้ขัดแย้งกันทางชนชั้น ด้วยจุดประสงค์เพียงเพื่อการครอบครองวัตถุหรือผลิตผล

การเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์แห่งสังคมมนุษยชาติ ทั้งหลายในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน เป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างนายทาสและทาส คนชั้นนำและคนชั้นต่ำ ขุนนางและไพร่ ผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ เป็นไปในลักษณะกระบวนการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเสมอภาคหรือความยุติธรรม การต่อสู้ที่นั่นอาจมีทั้งปรากฏชัดและไม่ปรากฏชัด การต่อสู้ขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประวัติศาสตร์นั้น ไม่ได้เกิดจากอำนาจดลบันดาลจากสิ่งภายนอก เหมือนอย่างที่พวกเหล่าปรัชญาจิตนิยมหรือนักการศาสนาพยายามครอบงำหรือยึดเย็ดให้ แต่เกิดจากมนุษย์ทำต่อตนเองเหมือนอย่างที่ว่า ความทุกข์ ความยาก ความลำบากทั้งหลายนี้ ไม่ได้มีใครทำให้ มันเป็นความโง่ ความหลงของตัวเองที่สมัครใจเข้าไปรับเอามาใส่ตัวเอง จนกระทั่งเกิดเป็นข้อผูกพันหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องทนทุกข์ทรมานไปจนตาย^{๑๒} เป็นการเกิดจากอำนาจและพลังการกระทำของเหล่าชนชั้นหรือมนุษย์นี้เอง ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่สร้างความเปลี่ยนแปลง โดยถือผลประโยชน์ของชนชั้นของเขาเป็นสำคัญและร่วมกัน^{๑๓} ดังนั้น ผลประโยชน์ทางชนชั้นเท่านั้น ที่เป็นที่มาของความขัดแย้งทางสังคม^{๑๔} โดยพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา การขูดรีดเอาเปรียบทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นที่ไม่มีปัจจัยการผลิต ส่วนหนึ่งนั้นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเป็นไปในลักษณะกระบวนการต่อสู้ เพื่อเรียกร้องความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ทั้งในด้านสิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในวัตถุและเสรีภาพ ทั้งในด้านการคิดและการกระทำ สอดคล้องกับบทนิพนธ์คลาสสิกของเลนิน สตาลินว่าด้วยเรื่อง ลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน ที่ระบุว่าระบบชนชั้นในขณะนี้จะต้องถูกระบบใหม่เข้ามาแทนที่ อันเนื่องมาจากการพัฒนาของเศรษฐกิจอย่างแน่นอน ในหนทางแห่งชีวิตแต่ละก้าวตามรูปแบบของทฤษฎีนี้ล้วนแต่จะต้องผ่านการต่อสู้

^{๑๒} พุทธศาสนิกฯ, อำนาจของความโง่ ความหลง, (กรุงเทพมหานคร : ไพลิน, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒.

^{๑๓} กุหลาบ สายประดิษฐ์, ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (โดยแนวร่วมนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.) หน้า ๙-๘.

^{๑๔} ปรีดี บุญช้อย, ความอัปจนของลัทธิมาร์กซ์, (ธนบุรี:มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๘.

ทั้งสิ้น^{๓๕} ไม่ได้มีใครภายนอกบังคับทำให้เป็นไป

๔.๓.๑ วิวัฒนาการและรากเหง้าหรือเหตุของความขัดแย้งทางชนชั้น

ในการพูดถึงพัฒนาการหรือลำดับชนิดประเภทของชนชั้นของมาร์กซ์นั้น มาร์กซ์ได้แบ่งลำดับวิวัฒนาการของชนชั้นออกเป็นหลัก ๆ ๕ ประเภทด้วยกัน^{๓๖} เริ่มตั้งแต่สังคมดั้งเดิม (Primitive Society) ที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่กันเป็นครอบครัว ไม่มีใครเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต ไม่มีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ไม่มีการแบ่งเป็นชนชั้น ถัดจากนั้นเกิดสังคมทาส (Slavery) ที่บังคับคนเผ่าอื่นมาเป็นทาส บังคับเอาเชลยศึกและคนในสังคมเดียวกันให้กลายเป็นทาส จากเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและชนชั้น เกิดการขูดรีดระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เมื่อเวลาผ่านไปเกิดสังคมขุนนางศักดินา (Feudalism) เป็นระบบที่จากเจ้าทาสก็มาเป็นขุนนางเจ้าของที่ดิน ส่วนทาสเปลี่ยนมาเป็นชาวนาหรือทาสติดที่ดินซึ่งมีลักษณะเป็นไพร่ ทาสถูกปลดปล่อยและให้เช่าทำกินในที่ดินของเจ้าของที่ การขูดรีดในระบบขุนนางเป็นในลักษณะบังคับให้ชาวนาผู้เป็นไพร่ส่งมอบผลผลิตและแรงงานส่วนหนึ่งให้ขุนนางเจ้าของที่ดิน หลังการล่มสลายของระบบขุนนางชนชั้นที่จะเกิดตามมาก็คือชนชั้นนายทุน (Capitalism)^{๓๗} แต่โดยสภาพการเกิดขึ้นเอารัดเอาเปรียบแล้วยังคมเหมือนเดิม คือ นายทุน เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตและเป็นผู้จ้างงาน ส่วนชาวนาหรือทาสติดที่ดินในสมัยสังคมขุนนางต้องหันมาขายแรงงานเพื่อยังชีพ เพราะเป็นชนชั้นที่ไร้ปัจจัยในการผลิต ซึ่งพวกนี้ต่อมาถูกเรียกว่า กรรมกรหรือกรรมาชีพ^{๓๘}

ผู้วิจัยมองว่า ในบรรดาชนชั้นที่กล่าวมา ชนชั้นที่เด่นชัดและเป็นชนชั้นที่มาร์กซ์ให้ความสำคัญกล่าวถึงมาก คือ ชนชั้นปกครองของเหล่านายทุนกระฎุมพี ผู้ผูกขาด ผู้เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต ชนชั้นที่สอง คือ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานหรือชนชั้นกรรมาชีพ ทั้งสองชนชั้นนี้เป็นชนชั้น

---

^{๓๕} เลนิน สตาลิน, **บทนิพนธ์คลาสสิก ว่าด้วยลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน**, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๖), หน้า ๘๗.

^{๓๖} Karl Marx and Frederick Engels, **The German Ideology**, ed. with intr. by R. Pascal (New York: International Publishers, 1969), pp. 7-9. ดูเพิ่มเติมใน น. ชญาอนุตม์, **วิวัฒนาการของมาร์กซ์**, หน้า ๘-๑๑. และ ทวี หมั่นนิกร, **ลัทธิมาร์กซ์เลนิน เล่ม ๒ : สารธรรมสำนักประวัติศาสตร์**, หน้า ๒๘๘-๓๐๗.

^{๓๗} ดูเพิ่มเติมใน Abrahamson, Mark, Mizruchi, Ephraim H. and Hornung, Carlton A., **Stratification and Mobility**, New York, Macmillan Publishing Co., Inc., 1976. pp.170-171.

^{๓๘} สุภา สิริมานนท์, **แคปิตลิสต์**, (พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๗), หน้า ๒๑.

ที่มาร์กซ์ได้ใช้ทฤษฎีศึกษาวิเคราะห์และให้ความสนใจเป็นพิเศษ ด้วยเชื่อแน่ว่าชนชั้นทั้งสองนี้เป็นทายาทของชนชั้นที่คงเหลือและเด่นชัดที่สุดในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยพบว่าทุก ๆ ชนชั้นในทุกยุคทุกสมัย จะมีรูปแบบของความขัดแย้งที่เหมือน ๆ กัน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ถึงแม้ชนชั้นนั้นจะมีรูปแบบหรือชื่อเรียกที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม เพราะรูปแบบความขัดแย้งที่เหมือนกัน ก็คือ การได้รับความอยุติธรรม การกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนถึงความไม่เสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน ดังนั้นการที่มาร์กซ์ได้เน้นนักศึกษาวิจัยที่ชนชั้นนายทุนและกับชนชั้นกรรมาชีพ ก็สามารถที่จะเป็นชนชั้นตัวแทนที่จะเป็นคำตอบเพื่อการอธิบายเผยให้เห็นธรรมชาติของชนชั้นอื่น ๆ ได้ และยังสามารถนำไปเทียบเคียงศึกษาชนชั้นอื่น ๆ ได้ด้วย ทั้งเป็นการยืนยันในหลักการที่ว่าถึงแม้ชนชั้นจะเปลี่ยนไปในลักษณะรูปลักษณ์ใหม่ แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นชนชั้นเหมือนเดิม มันเป็นสภาพที่ว่าชนชั้นหนึ่งอุดมสมบูรณ์ เพียบพร้อมด้วยสมบัติลาภยศ แต่ชนชั้นอีกส่วนหนึ่งกลับปราศจากทุกสิ่งทุกอย่าง สมัยเป็นทาสก็เป็นเช่นนี้ สมัยขุนนาง และสมัยทุนนิยมก็เป็นเช่นนี้

๔.๓.๒ ลักษณะสภาพของชนชั้นนายทุนและกับชนชั้นกรรมาชีพ

ชนชั้นนายทุนก็มีสภาพไม่ต่างไปจากชนชั้นปกครองอื่น ๆ ก็เพราะยังเป็นผู้ยึดกุมอำนาจ และมีโอกาสเข้าถึงเพื่อการครอบครองกรรมสิทธิ์ในการผลิตมากกว่าใครอื่น กล่าวคือ เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันรวมถึงที่ดิน แรงงาน ทุนทั้งหมดและมีสิทธิ์เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาทรัพย์สินหรือการครอบครองทรัพย์สิน มีการแข่งขันกันอย่างเสรี มีเสรีภาพที่จะโยกย้ายถิ่นฐานหรือทุนไปทำมาหากินอยู่ที่ใดของประเทศก็ได้ เป็นไปตามคำวิจารณ์ของมาร์กซ์ที่ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับสินค้าได้แผ่ขยายติดตามชนชั้นกระฎุมพีไปทั่วโลก มันจะถูกดึงขึ้นและปักหลักลงทั่วทุกหนทุกแห่ง สถาปนาขายการติดต่ออย่างทั่วถึง^{๓๕} กลายเป็นกลุ่มชนชั้นที่ทรงอำนาจ ผู้ทรงอำนาจก็คือ ผู้สามารถสร้างผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดขึ้นในโลกหรือสิ่งที่อยู่ล้อมรอบตัวเรา^{๓๖} กลายเป็นผู้ทรงอิทธิพล คือ ผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ในสังคม อันได้แก่

^{๓๕} Marx/Engels, Selected Works, Volume One, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. ดูต้นฉบับเพิ่มเติมใน <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> ส่วนแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริค แองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, จาก <http://www.baanjom-yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๓๖} ประมวล รุจน์เสรี, การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนาพลังแผ่นดิน,ม.ป.ป.), หน้า ๑๖.

อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบ ความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่งคั่ง ความ
ชำนาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด^{๔๑} มากจนทำให้คนอื่นขาดแคลน

อีกส่วนหนึ่งคุณลักษณะของพื้นฐานการผลิตของชนชั้นนายทุน เป็นไปเพื่อการแสวงหา
กำไร ก่อให้เกิดโครงสร้างของสังคมชนชั้นที่เต็มไปด้วยการแบ่งแยกและขัดแย้งกันตามมา ความ
ขัดแย้งกันนี้เป็นกระบวนการต่อสู้ที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ทั้งในด้านธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ
กฎหมาย วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาเพื่อจุดริชชัด้ขวางกีด
กันมนุษย์ด้วยกันเอง อีกทั้งลักษณะการต่อสู้ขัดแย้งถูกแสดงผ่านออกมาทางด้านความสัมพันธ์ใน
การผลิตหรือระบบกรรมสิทธิ์และโครงสร้างส่วนบน คือ ระบบการเมืองและสังคม โดยฝ่ายที่มี
โอกาสกว่าก็จะเข้ายึดครองกรรมสิทธิ์แบบผูกขาด ทำให้เจ้าของปัจจัยการผลิตมีอำนาจและความ
มั่นคงยิ่งขึ้น

ในส่วน of ชนชั้นกรรมาชีพในระบบทุนนิยม พลังแรงงาน (Labour Power) กลายเป็น
สินค้าชนิดหนึ่งในตลาด สืบเนื่องจากแรงงานจำนวนมากไม่มีปัจจัยในการผลิตก็ย่อมไม่สามารถ
ทำการผลิตได้ แรงงานจะทำการผลิตได้ต้องเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิต แรงงานจึงต้องขอเข้า
ทำงานให้นายทุน คือ ขายพลังแรงงาน (Labour Power) ให้กับนายทุน อีกทั้งยังพบว่าทฤษฎีของ
มาร์กซ์ มองมูลค่าสินค้านั้นเกิดจากแรงงานทั้งหมด ความสุข สะดวก สบายในชีวิตของคนเรานั้น
แท้จริงแล้วได้มาจากการกระทำหรือแรงงานของคนเรานี้เอง พลังแรงงานของมนุษย์นั้นนอกจาก
จะก่อให้เกิดมูลค่าใช้สอยและมูลค่าแลกเปลี่ยนแล้ว ยังสามารถสร้างมูลค่าส่วนเกินอีกด้วย นายจ้าง
หรือนายทุนจะจ่ายค่าจ้างให้กรรมกรเท่าที่พอทำให้มีชีวิตอยู่ได้ ใช้พลังแรงงานของคนงานให้ทำ
การผลิตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงกล่าวได้ว่าระบบชนชั้นทุนนิยมเติบโตได้ด้วยการกินมูลค่า
ส่วนเกินของแรงงาน หรืออยู่ได้ด้วยการขูดรีดมูลค่าส่วนเกินนั่นเอง

๔.๓.๓ วิเคราะห์ลักษณะระบบเศรษฐกิจของชนชั้นนายทุนหรือทุนนิยม (Capitalism)

จากความเข้าใจเดิมของผู้วิจัย ได้มองลักษณะระบบเศรษฐกิจของชนชั้นนายทุนหรือทุน
นิยม (Capitalism) ว่าเป็นชนชั้นที่ดีเลิศ เพราะช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานหรือค้าขาย
แลกเปลี่ยน ทำให้มนุษย์สามารถจะมีสินค้าหลายชนิดได้โดยไม่ต้องลงมือทำเองทุกอย่าง ทำให้
ผลิตสินค้าได้มากขึ้นด้วยทรัพยากรเท่าเดิม ทำให้ช่วยประหยัดเวลา ยิ่งมีการสะสมทุนมากก็ยังมี

---

^{๔๑}ดร. จุมพล หนิมพานิช, “ความหมาย ขอบข่าย และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์อื่น”
เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
๒๕๓๖), หน้า ๑๑-๑๓.

การแบ่งงานกันทำมาก^{๔๒} ผู้บริโภคมิเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการได้ นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคม เหล่านายทุนผู้ผลิตสินค้ามีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตรายใด ปริมาณเท่าใด มีกรรมสิทธิ์และสามารถที่จะครอบครองในปัจจัยการผลิต ทำให้เกิดการสร้างและแบ่งงานกันทำ การแบ่งงานกันทำก่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ผลิตสินค้าได้มากขึ้น ทำให้เกิดการคิดค้นวิธีการปรับปรุงเทคนิคการผลิตให้ดีขึ้น ซึ่งก็เป็นความจริงที่เราพอจะรู้จักกันดี แต่นั่นก็เป็นความจริงจากข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว

ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะผู้วิจัยได้พบความจริงอีกด้านจากแนวคิดของมาร์กซ์ว่า ที่มาของความขัดแย้งโดยหลักพื้นฐานของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมมาชีพ คือ การผูกขาดที่มุ่งหวังผลกำไร การผูกขาดก่อให้เกิดการกระจุกตัวและการรวมศูนย์ของทรัพย์สินสมบัติหรืออำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในมือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนคนน้อย เป็นการผลิตที่ไม่ได้มีเจตนาเพื่อการใช้สอย แต่เพื่อหวังในกำไร กำไรเท่านั้นเป็นแรงจูงใจของนายทุน ในทุก ๆ อุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จมาจากกำไรหรือมูลค่าส่วนเกิน ชนชั้นนายทุนจะให้ความสำคัญต่อทุนหรือกำไรมากกว่าแรงงาน เมื่อเห็นว่าได้ทุนหรือกำไรน้อยก็ลดค่าจ้างหรือเลิกจ้าง สุดท้ายเลิกจ้างและทำให้คนว่างงาน^{๔๓} ชนชั้นนายทุนทุกคนต่างก็ต้องการขยายการสะสมทุนของตนเพื่อแสวงหามูลค่าส่วนเกินอยู่เสมอ ทุกคนก็ตกอยู่ในเงื่อนไขของการต่อสู้เพื่ออยู่รอดและขยายกิจการของตน

โดยลักษณะของทุนแล้วผู้วิจัยเห็นว่า จะทำการขยายตัวหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหัวใจระบบทุนนิยม ถ้าหากไม่มีการขยายตัวหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ มีการขูดรีดแรงงานที่ซ่อนเร้นและเป็นไปตามกฎกติกาที่เอาเปรียบ เดิมทีในระบบฟิวต์ลหรือศักดินา การขูดรีดแรงงานกระทำอย่างเปิดเผยโดยใช้ระบบเกณฑ์แรงงาน หรือเก็บภาษีโดยไม่มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ แต่ภายใต้ระบบทุนนิยมแรงงานเป็นแรงงานที่ดูเหมือนจะมีอิสระเสรีหรือทำงานด้วยความสมัครใจ แต่ความเป็นจริงแล้วเกิดการขูดรีดเป็นไปด้วยความแยบยล ก่อเกิดสภาพที่เด่นชัดคือ ปัญหาความแตกต่างกันในการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ คนรวยและกลุ่มทุนรวยขึ้น ขณะที่คนจนและผู้ใช้แรงงานจนลง ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนได้ขยายห่างชัดจน เกิดการกระจายรายได้ของประชาชนที่ไม่เท่าเทียมกัน มีการรวมตัวกันของผู้ผลิตในการผูกขาดการผลิต เกิดการขยายตัวของ

^{๔๒} ผ.ศ. เสาวรภย์ กุสุมา ณ อรุณยา, **History of Economic Thought (ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ)**, ดูเพิ่มเติมได้ใน <http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/7.doc> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

^{๔๓} Killick Tony, **Policy Economics: A Textbook of Applied Economics on Developing Countries**, London, Heineman Educational Book Ltd. 1981, p. 267.

การผูกขาดในธุรกิจทุนข้ามชาติ มีการโฆษณาชวนเชื่อ การปลอมปนเปลี่ยนแปลงสินค้าเพื่อหวังผลกำไรและสภาพแวดล้อมถูกทำลาย

๔.๓.๔ วิเคราะห์หลักพื้นฐานความขัดแย้งของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ

โดยพื้นฐานหลักของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นตามแนวคิดของมาร์กซ์ คือ ความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์การผลิต การเกิดและการพัฒนาของชนชั้นนั้นเป็นผลแห่งการพัฒนาของการผลิตทางวัตถุ^{๔๔} ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า ในการเกิดขึ้นของชนชั้นต่าง ๆ จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมุ่งแสวงหาหรือครอบครองวัตถุหรือผลผลิต ชนชั้นใดครอบครองปัจจัยการผลิตหรือผลิตผลไว้มากก็จะเป็นชนชั้นสูง ส่วนชนชั้นใดไร้การครอบครองในปัจจัยการผลิตก็จะเป็นชนชั้นต่ำ จึงถือได้ว่าความขัดแย้งทางด้านชนชั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากการแก่งแย่งต่อสู้เพื่อการเข้าถึงอำนาจแห่งการครอบครองวัตถุหรือผลผลิต

ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า โลกวัตถุเป็นโลกที่เป็นจริง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือชนชั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากโลกวัตถุ แม้กระทั่งการขัดแย้งกันก็ไม่ใช้สืบเนื่องจากการคิดแต่เกิดจากแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากพลังทางวัตถุ กล่าวคือ เพราะมีความต้องการหรือความอยากได้ในวัตถุเป็นแรงจูงใจทำให้คนทำงานหรือทำหน้าที่ต่าง ๆ แนวคิดของมาร์กซ์เป็นการค้นพบและเปิดเผยให้เห็นถึงจะธรรมชาติความจริงที่ว่า ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมาจากเงื่อนไขทางวัตถุ พัฒนาการในทางประวัติศาสตร์เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยพลังอำนาจหรืออิทธิพลทางวัตถุหรือที่รู้จักกันในปัจจุบันในนามคำว่าเศรษฐกิจ เป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน วัตถุหรือความต้องการทางเศรษฐกิจเกี่ยวเนื่องกันกับชนชั้น และสร้างความขัดแย้งที่ตามมา จากความขัดแย้งก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งแล้วครั้งเล่า แม้กระทั่งพัฒนาการทางการเมือง กฎหมาย ปรัชญา ศิลปะ วรรณกรรม ก็ได้รับอิทธิพลสืบเนื่องมาจากอำนาจแห่งวัตถุหรือระบบการผลิตทางวัตถุเป็นเครื่องกำหนด

๔.๓.๕ ปัญหาสิทธิในการครอบครองกรรมสิทธิ์

จากข้อมูลที่ได้ค้นพบ กรรมสิทธิ์นี้ได้มีนักวิชาการได้วิจารณ์แตกต่างกันไป เช่น เห็นว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นหลักการที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์มีอิสระในการกระทำการต่าง ๆ

^{๔๔} บุญศักดิ์ แสงระวี, สังคมของสังคมมนุษยชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์, หน้า ๒๕.

ได้และเป็นเครื่องสนับสนุนเสรีภาพ มิใช่เครื่องมือสำหรับใช้บังคับกคช^{๕๕} แต่ในขณะที่เดียวกัน ธรรมชาติส่วนบุคคลนี้จะต้องไม่ใช่เพื่อกคชเอบริยบผู้อื่น^{๕๖} บุคคลควรมีสิ่งของมากเท่าที่เขาจะ ใช้ประโยชน์บริโภคได้ ไม่ปล่อยให้ให้เหลือเปล่าเสียหาย^{๕๗} และควรมีเสรีภาพในการดำเนิน ธุรกิจ^{๕๘} และแข่งขันกันอย่างเสรี^{๕๙} แต่ในมุมมองของชนชั้นแรงงาน กลับมีมุมมองว่าชนชั้น นายทุนจะอาศัยทรัพย์สินส่วนตัวที่ครอบครองมาสร้างหรือควบคุมปัจจัยการผลิตเอาไว้ และมี กฎหมายเรื่องกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินเป็นเครื่องมือปกป้องผลประโยชน์^{๕๐} การปรากฏขึ้นของระบอบ กรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต กระตุ้นให้ความเป็นไปได้ในการก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อสู้ ทางชนชั้น^{๕๑} เพราะ เมื่อวัตถุดิบของหายากและมืออยู่อย่างจำกัด เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากของที่มีอยู่ จำกัดนั้น ก็เป็นเหตุให้ต้องมีการต่อสู้ดิ้นรนขัดแย้งกัน^{๕๒} ดังจะเห็นได้ในอดีตที่อำนาจในการ ปกครองและกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตถูกผูกขาดอยู่เฉพาะในมือของเจ้าขุนมูลนาย ส่วนไพร่หรือ ประชาชนธรรมดาไม่มีกรรมสิทธิ์และสิทธิหรือเสียดใด ๆ^{๕๓} ดังนั้น ชนชั้นต่ำที่ถูกขูดรีดและถูก กคชจึงเรียกร้องให้ยกเลิกเพิกถอนกรรมสิทธิ์แห่งปัจจัยการผลิต อันเป็นต้นเหตุที่พวกตนต้องถูก กคชเอบริยบจากชนชั้นปกครองออกเสีย^{๕๔} มาร์กซเองก็เห็นด้วยกับเหล่าชนชั้นแรงงาน

^{๕๕} William Ebenstein, **Introduction to Political Philosophy**, (Rinehart Com., 1954), p. 137.

^{๕๖} John Locke, **Two Treatises of Government**, (New York: The American Library, Inc. 1965), เล่ม ๑ , ข้อ ๔๒, ๔๓. อ้างใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕.

^{๕๗} John Locke, **Ibid.**, เล่ม ๒, ข้อ ๓๑. อ้างใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 25-26

^{๕๘} พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **สังคมวิทยาศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๒.

^{๕๙} รศ. ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๘). หน้า ๑๐๓.

^{๕๐} ใจ อึ๊งภากรณ์ และคณะ, **การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์**, หน้า ๓๐.

^{๕๑} บุญศักดิ์ แสงระวี, **ลัทธิธรรมของสังคมนิยมชาติ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์**, หน้า ๑๐๒.

^{๕๒} รศ.ดร. สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมนิยม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๓), หน้า ๕๕-๘๖.

^{๕๓} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑-๒.

^{๕๔} เดชา รัตโยธิน, **วิวัฒนาการของสังคม วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์**, หน้า ๑๖๗-๑๗๐.

เกี่ยวกับทางออกของปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการให้ยี่สิบรวบรวมเอาทุนจากชนชั้นนายทุนและรวมปัจจัยการผลิตทุกชนิดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ^{๕๕} เป็นการป้องกันการผูกขาดการค้าไว้ในกำมือของคนแต่ฝ่ายเดียว^{๕๖} อันจะเป็นจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งอันยาวนาน

ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นแนวคิด การทำให้กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินส่วนตัวมาเป็นทรัพย์สินส่วนรวมนี้เป็นแนวคิดที่มาร์กซ์จะให้ความสำคัญ และถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่และท้าทายทฤษฎีอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากความจริงที่ว่า การสูญสลายแห่งทรัพย์สินทางชนชั้นสำหรับกรรมสิทธิ์ก็คือ การสูญสลายของการผลิต กรรมมาชีพจะใช้อำนาจทางการเมืองสูงสุดของเขา บังคับเอาทุนทั้งหมดมาจากกรรมสิทธิ์โดยกำลัง รวมเครื่องมือทางการผลิตทั้งหมดเข้าสู่รัฐ นั่นคือรวมเข้าสู่มือของชนชั้นกรรมมาชีพที่จัดตั้งกันเป็นชนชั้นปกครอง แล้วเพิ่มพลังผลิตร่วมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้แน่นอนการเริ่มต้นสิ่งนี้จะเป็นไปได้เลย หากปราศจากวิธีการแห่งการโจมตีที่ใช้กำลังรุนแรงต่อสิทธิทางทรัพย์สินและเงื่อนไขทางการผลิตของกรรมสิทธิ์^{๕๗} และอีกแนวคิดหนึ่งของมาร์กซ์ที่ว่าทุนเป็นผลผลิตส่วนรวม ผ่านการเคลื่อนไหวร่วมกันของสมาชิกทั้งหมดในสังคมเท่านั้นจึงจะถูกนำมาใช้ได้ ทุนหาใช่พลังอย่างหนึ่งของเอกชนไม่ หากแต่เป็นพลังอย่างหนึ่งของสังคม^{๕๘} เป็นการใช้ว่าเป็นแนวคิดหลักที่จะต้องดำเนินการ ไม่อาจปล่อยให้อยู่ในมือของเหล่านายทุนได้ มาเคียวเวลลิกกล่าวว่โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์ที่ชั่วร้าย เห็นแก่ตัว ออกตัญญู เปลี่ยนใจง่าย โกหก หลอกลวงและโลภ อยากได้สิ่งต่าง ๆ เป็นของตัวเอง เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้ว แข่งขันและแย่งชิงกันตลอดเวลา ถ้าไม่มีกฎข้อบังคับและอำนาจบังคับ ความมั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลที่เข้มแข็งมีอำนาจเด็ดขาด^{๕๙} ดังนั้น จึงไม่ควรปล่อยให้เหล่านายทุนกระทำอะไรได้ตามอิสระ

^{๕๕} Karl Marx and Frederick Engels, “Manifesto of the Communist Party,” **Selected Works**, p. 52.

^{๕๖} จิต ภูมิศักดิ์, โจมหน้้าศักดินาไทย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๖. (ผู้วิจัยปรับแต่งสำนวนเพื่อความเหมาะสม)

^{๕๗} Marx/Engels, **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. ดูต้นฉบับเพิ่มเติมใน <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> สำนวนแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรเดอริค เองเกิลส์, คำประกาศแห่งความเสมอภาค, จาก <http://www.baanjom-yut.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๕๘} คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดอริค เองเกิลส์, แดงการณั้พรรคคอมมิวนิสต์, หน้า ๘๕.

^{๕๙} ดร. กวี อิศรวิธรรม, ๒๐ ความคิดทางการเมือง, หน้า ๓๕.

ผู้วิจัยเองหลังจากได้เห็นแนวคิดรอบด้านในเรื่องของการถือกรรมสิทธิ์ ก็เห็นคล้อยไปกับแนวคิดของมาร์กซ์ด้วย ด้วยเห็นว่าถ้าทุกคนกอบโกยยึดครองครอบงำกันหมด แล้วจะมีข้าวของสิ่งของอะไรที่ยังมีเหลือเพียงพอต่อจำนวนผู้คนเพิ่มขึ้นได้ เจ้ากรรมสิทธิ์มีข้าวของสิ่งของนั้นเกินความจำเป็นแทบจะไม่มีโอกาสได้ใช้ด้วยซ้ำ แต่ก็เก็บกำไรไว้ไม่แบ่งปัน การที่คนไม่ลดละการกอบโกยยึดครองกัน เพราะในใจนั้นเต็มไปด้วยความหวาดกลัวหรือไม่มั่นใจ คือ หวาดกลัวว่าตนเองหรือลูกหลานจะยากจน ทราบไตที่ผู้คนมีความกลัวที่จะยากจนอยู่ในใจเช่นนี้ ทราบนั้นมนุษย์แม้ผู้ที่รวยแล้วก็ยังจะต้องตั้งหน้ากอบโกยหาเงินไว้เป็นสมบัติของตนเอง และเพื่อสำหรับลูกหลานเหลนต่อไปอีก ทั้ง ๆ ที่น่าจะพอแล้วแต่ก็ยังไม่พอ เป็นเหตุให้ของที่มีน้อยอยู่แล้วก็ยังน้อยลงไปอีกหรือไม่มีเลย คนที่ไม่มีเลยก็ยังลำบากเข้าไปอีก สมแล้วที่มาเคียวเวลลิกกล่าวว่า ไม่มีสิ่งใดที่สามารถสร้างความเพียงพอให้กับคนได้ เพราะความกระหายของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่รู้จักอิ่ม^{๖๐} ดังนั้น ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลจึงเป็นบ่อเกิดของสิ่งเลวร้ายทั้งหลายในสังคม ในสังคมทุนนิยมคนจำนวนน้อยนิดไม่กี่กลุ่มยึดครองปัจจัยการผลิตจำนวนมากของสังคมไว้ เราพบเห็นว่าคนแทบจะอดตายข้างกองข้าวสารที่สูงเป็นภูเขาเลากาในโรงสี โดยที่ไม่สามารถจะเอาข้าวสารจำนวนมากมากินได้ เพราะมันเป็นข้าวสารที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลของคนอื่น ในการเดินทางของชีวิตนั้นถ้าเรารู้ว่าข้างหน้ามีน้ำมากมาย แล้วเราจะแบกน้ำขนน้ำใส่เกวียนไปทำไม หรือจะหาน้ำไปทำไมหากรู้ว่าเพียงกระตักเดียวก็เพียงพอสำหรับการเดินทางไปถึงแหล่งน้ำแหล่งต่อไป ดังนั้น จึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไมมาร์กซ์จึงให้ยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์มาเป็นของส่วนรวม เพื่อเป็นหลักประกันความกลัวจนในจิตใจคน เมื่อทุกอย่างเป็นของ ๆ เราด้วยกันทุกคน มีโอกาสในการเข้าถึงเหมือนกันหมด ความกลัวที่ว่าตนจะยากจนอดตายก็จะไม่มี ก็จะเกิดน้ำใจเสียสละตั้งหน้าตั้งตาทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมได้เอง และเมื่อใดไม่ได้ทำงาน ก็มีสวัสดิการจากสังคมดูแลนั้นเป็นผลที่เขาได้สร้างไว้

๔.๓.๖ วิเคราะห์แนวคิดมูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value)

นอกจากตัววัตถุแล้ว สิ่งที่สังคมชนชั้นพากันมุ่งแสวงหานี้ คือ มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากวัตถุ อันจะนำมาใช้เป็นกำไร ดอกเบี้ย และค่าเช่า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จากผู้ใช้แรงงาน ที่ผู้ใช้แรงงานผลิตออกมามากกว่าความจำเป็นสำหรับการยังชีพของตน

---

^{๖๐} รศ. สุขุม นวลสกุล และคณะ, **ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม ๒**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

ผลผลิตที่เหลือจากการผลิตของเขาจะผ่านไปสู่นายทุน นายทุนจะจ่ายค่าแรงงานให้แก่กรรมกรเป็นค่าจ้างในระดับต่ำสุด(Minimum Wage) กรรมกรถูกเอาเปรียบโดยนายทุนด้วยการได้รับค่าจ้างที่น้อยกว่าคุณค่าทางการผลิตของแรงงาน ในบรรดาปัจจัยการผลิตทุกอย่างที่มีอยู่ แรงงานทั้งที่ใช้สมองและที่ทำด้วยมือเท่านั้นเป็นสิ่งสร้างสรรค์ต่อมูลค่า^{๖๐}

ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่คนเรามุ่งต้องการกำไร ตัวกำไรทำให้คนเป็นเครื่องจักร ก่อเกิดสภาพการบังคับขู่เข็ญ มูลค่าที่เป็นของส่วนที่เหลือถูกเก็บไว้เป็นของนายทุน อีกทั้งในการศึกษาวิจัยยังพบอีกว่า สิ่งที่ปรากฏควบคู่ไปกับการเกิดขึ้นของมูลค่าส่วนเกิน คือ กระบวนการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเหน็ดเหนื่อย และสร้างความทุกข์ยากให้กับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ในระบบทุนนิยมนี้ องค์กรประกอบหรือฟันเฟืองที่ทำการสร้างมูลค่าส่วนเกิน คือ พลังการผลิต และความ สัมพันธ์ทางการผลิต

๔.๔ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น

มาร์กซ์ได้มองวัตถุดิบที่มีอิทธิพล ที่ทำให้บรรดาเหล่าชนชั้นต่างหันหน้ามุ่งแสวงหาและนำมาซึ่งการก่อเกิดกระบวนการผลิตและการครอบครองผลผลิตชนิดไร้ขีดจำกัด อีกทั้งก่อเกิดฐานะทางเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องกำหนดให้เกิดบทบาทหน้าที่และการแบ่งแยกต่อสู้ขัดแย้งกันตามมา ในแต่ละวิวัฒนาการของการผลิตทางชนชั้น สิ่งที่เกิดขึ้นได้ชัด ก็คือ ก่อเกิดการสะสมครอบครองแย่งชิงผลผลิตและก่อเกิดอำนาจ มีการแบ่งกลุ่มหรือแบ่งชนชั้นเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของตน มาร์กซ์ได้ใช้ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกรมาชีพเป็นตุ๊กตาหรือเป็นชนชั้นตัวแทนเพื่อเป็นการใช้อธิบายถึงสภาพความขัดแย้งของชนชั้นอื่น ๆ โดยจะเห็นได้จากการวิจารณ์ระบบชนชั้นทุนนิยมของมาร์กซ์ในคำประกาศแห่งความเสมอภาค (The Communist Manifesto) ที่ว่า พวกนายทุนอุตสาหกรรมจะจัดมวลชนกรรมกรที่รวมอยู่ในโรงงานให้เป็นระเบียบเหมือนทหาร ซึ่งภายในกองทัพอุตสาหกรรมส่วนบุคคลนี้ พวกเขาได้ถูกควบคุมไว้ภายใต้การบังคับบัญชาคล้ายเจ้าขุนมูลนายที่เด็ดขาดหรือเจ้าหน้าที่หรือผู้คุม มวลชนกรรมกรไม่เพียงแต่ตกเป็นทาสของชนชั้นกรรมกรเท่านั้น หากแต่ยังเป็นทาสของเครื่องจักร เป็นรายชั่วโมงหรือรายวันของ

---

^{๖๐} ดูเพิ่มเติมใน ทินพันธุ์ นาคะตะ, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง, (กรุงเทพฯพมพหานคร: โครงการเอกสารและตำรา สังคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิด้า, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๒.

เจ้านายเบื้องบน^{๖๒} สภาพความขัดแย้งจะยังคงมีอยู่ต่อไปตราบใดที่นายทุนหรือชนชั้นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตยังคงมีอยู่

หลักการของมาร์กซ์ การแก้ไขบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นจะเริ่มก่อตัวขึ้นจากสภาพความขัดแย้งของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ เพราะเหล่าชนชั้นกรรมาชีพจะมีความสำนึกร่วมแห่งชนชั้นของแรงงานในหมู่กรรมกรซึ่งได้คุกรุ่นและเพิ่มมากขึ้น เกิดความรู้สึกชัดเจนถึงสภาพความแปลกแยกระหว่างพวกเขาพวกเรา จากสภาวะดังกล่าวทำให้เกิดการมองหาทางออกของชนชั้นแรงงาน สุดท้ายก็จะพบว่ากลุ่มชนชั้นของตนนั้นมีเป็นจำนวนมาก เกิดสำนึกถึงการมีตัวตนของชนชั้นกรรมาชีพและรู้สึกถึงกำลังแห่งตน เป็นการรับรู้ถึงการมีพลังอำนาจต่อรองทางผลประโยชน์ของคนที่ยืนอยู่ จึงเริ่มต้นตัวขึ้นเพื่อการต่อกรกับนายทุน สุดท้ายของการต่อสู้ทางชนชั้นจะลงเอยในรูปของการปฏิบัติ โดยชนชั้นกรรมาชีพที่มีความสำนึกร่วมแห่งชนชั้น^{๖๓} อันหมายถึงการปฏิบัติโค่นล้มชนชั้นปกครองคือรัฐซึ่งตัวแทนชนชั้นนายทุน

ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าในกรณีที่มีเหตุการณ์ตรงกันข้าม วิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการโค่นล้มปฏิบัติก็จะไม่เกิดขึ้น เช่น ความต่อสู้ขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น ถ้าการถูกเอารัดเอาเปรียบหรือการขัดแย้งกันยังไม่ถึงขั้นสุดขั้วหรือเป็นเพียงการขัดแย้งที่เกิดอยู่ภายในกลุ่มชนแรงงานกลุ่มเล็ก ๆ ดังนั้นถ้าเหล่านายทุนต้องการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งโค่นล้มของเหล่ากรรมาชีพ ก็ต้องจัดสรรทุกเรื่องไม่ว่าในเรื่องของเวลา ค่าจ้าง สวัสดิการ เบี้ยเลี้ยง เป็นต้น ให้เป็นไปในแบบที่ได้รับความนิยมร่วมกันทุกฝ่าย ต้องให้มีโอกาสที่เฉลี่ยให้พอเหมาะกับความจำเป็นของแต่ละคน แต่ไม่ใช่มีมากเกินไปหรือมีน้อยเกินไป คุณธรรมคือสิ่งที่ทำให้เกิดความเหมาะสมพอดีพองาม^{๖๔} มีความมอบ

^{๖๒} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), p. 110. และดู คาร์ล มาร์กซ์ , เฟรดริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๓.

^{๖๓} พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, **ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, ๒๕๒๓), หน้า ๗๗- ๗๘.

^{๖๔} วสิน อินทสระ, **จริยศาสตร์ (ศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณความดีและศิลปะในการตัดสินใจ)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักบรรณกิจ ๑๙๕๑ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๔.

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

น้อมถ่อมตนต่อกัน และการไม่ยึดถืออำนาจมากจนเกินไป ก็จะนำไปสู่การมีคุณธรรมที่ดี^{๖๕} อื่น ๆ ที่เอื้ออาศัยสร้างการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อจะได้เดินไปสู่ความสำเร็จของทุก ๆ ฝ่าย เป็นต้น ไม่เช่นนั้นแล้วการปะทะกันตามแนวคิดของมาร์กซ์ก็จะเกิดขึ้นแน่นอนไม่วันได้ก็วันหนึ่ง

๔.๔.๑ วิเคราะห์การปฏิวัติชนชั้น

สืบเนื่องจากการมองปัญหาความขัดแย้งเบื้องต้นดังกล่าวของมาร์กซ์ ที่มองวัตถุประสงค์ผลิต ทำให้เกี่ยวเนื่องก่อเกิดชนชั้นขึ้นและเพื่อการปกป้องผลผลิตนั้น ได้นำไปสู่การต่อสู้หรือกีดกันชนชั้นอื่น ๆ การแก้ไขความขัดแย้งที่ต้องแก้ด้วยการปฏิวัตินั้น สภาพการขัดแย้งโค่นล้มปฏิวัติกันและกันของเหล่าชนชั้นในอดีต ได้เกิดมีขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าหาที่สิ้นสุดมิได้ เพราะจากประวัติศาสตร์การต่อสู้ขัดแย้งกันของชนชั้นในอดีตที่ผ่านมา เป็นไปเพื่อการแย่งชิงอำนาจเพื่อเปลี่ยนถ่ายชนชั้นหนึ่งไปสู่อีกชนชั้นหนึ่งเท่านั้น เป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย ไม่ใช่การปฏิวัติที่แท้จริง แต่สำหรับชนชั้นกรรมาชีพจะเป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น มาร์กซ์จึงสรรเสริญชนชั้นกรรมาชีพว่าเป็นการปฏิวัติอันแท้จริง เพราะการมุ่งหมายโค่นล้มทำการปฏิวัติชนปกครองที่นำโดยชนชั้นกรรมาชีพนั้น มิใช่เป็นการปฏิวัติของชนชั้นที่จะได้เข้าครองอำนาจแทนชนชั้นปกครองที่ถูกขับไล่ไปเท่านั้น หากเป็นการปฏิวัติของบรรดาชนทุกหมู่เหล่าผู้ได้รับการกดขี่ หรือได้รับการจำกัดสิทธิโดยชนชั้นปกครองในขณะนั้น เป็นการปฏิวัติเพื่อปลดแอกตนเองสู่โลกอิสระภาพแห่งความเสมอภาค

การยุติแก้ไขหรือการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์ที่สำคัญนั้น คือการโค่นล้มหรือยกเลิกระบบชนชั้น และทำการจัดระบบการผลิตในรูปแบบใหม่ที่มีจุดประสงค์เป็นไปเพื่อคนส่วนรวม หรือคนส่วนรวมจะได้รับผลประโยชน์นั้นด้วย มิใช่เพื่อการแสวงหาครอบครองกำไรส่วนตัวบนความทุกข์ยากหรือเอาเปรียบคนอื่น การกระทำเพื่อส่วนรวมอย่างนี้ก็จัดเป็นประชาธิปไตยอีกรูปแบบหนึ่งก็ว่าได้ ซึ่งก็เป็นที่ไปตามคำนิยามประชาธิปไตยของอริสโตเติลที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครอง ที่ทำให้คนจนและคนรวยมีความเสมอภาคภายใต้กฎหมายเดียวกัน^{๖๖}

^{๖๕} ประสงค์ สุวรรณบุบผา, รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์), หน้า ๑๒๗.

^{๖๖} พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

ในการปฏิบัติของชนชั้นกรรมาชีพ อาวุธหลักที่ใช้ในการต่อสู้นั้นมีใช้อาวุธหนักหรือรถถังแต่ประการใด แต่กลายเป็นจำนวนพลังของมวลชนแรงงานหรือชนชั้นต่ำ ซึ่งเป็นประชากรของประเทศที่ต่างก็มีสำนักแห่งชนชั้นหรือเป้าหมายเดียวกัน โดยในรายละเอียดนั้นขั้นตอนแรกเริ่มจากกรรมาชีพได้มารวมตัวกันในเมืองหรือชุมชน เกิดการประสบปัญหาความถูกเอารัดเอาเปรียบเหมือน ๆ กัน และทำการรวมตัวกันเป็นชนชั้นกรรมาชีพที่มีจำนวนมากและเป็นปีกแผ่นมากขึ้น ดังที่มาร์กซ์ได้กล่าวไว้ว่าครั้งเมื่อการอุตสาหกรรมได้ขยายตัวออกไป เหล่าชนกรรมาชีพไม่เพียงแต่จะได้เพิ่มจำนวนขึ้นเท่านั้น หากยังได้มีโอกาสเข้ามารวมกันเป็นหมู่ใหญ่ยิ่งขึ้น ทำให้กำลังของเหล่าชนกรรมาชีพเพิ่มพูนขึ้น และชนเหล่านั้นก็รู้สึกในกำลังของเขาซาบซึ้งขึ้น^{๖๓} ปกติแล้วสุนัขจิ้งจอกนั้น มีคุณลักษณะที่สามารถป้องกันตัวเองจากกับดักของนายพรานได้ แต่ไม่สามารถที่จะทำให้สัตว์อื่นเกรงกลัวได้ เพราะไม่มีพลังอำนาจเหมือนสิงโต^{๖๔} ดังนั้นเหล่าชนชั้นแรงงานจะต้องไม่แยกสู้เดี่ยว จะต้องรวมกลุ่มกันสู้ จะเกิดการวางรูปแบบการชนีกกำลัง เช่น สหภาพแรงงาน เป็นต้นขึ้นต่อต้านนายทุน รวมตัวกันเพื่อชนีกกำลังเรียกร้องและก่อตั้งสมาคมที่ถาวรหรือจัดตั้งกลุ่มการเมืองของเขาขึ้น เพื่อที่จะจัดหาทุนสำรองเตรียมไว้สำหรับก่อการต่อสู้ อีกทั้งเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นคนงานทั้งมวล ซึ่งสามารถดำเนินการเป็นตัวแทนและเป็นองค์การแกนนำในการต่อสู้ ที่มุ่งโค่นอำนาจของชนชั้นปกครองของเหล่านายทุน และมุ่งจัดตั้งระบบใหม่ของการผลิตขึ้นแทนที่ลัทธินายทุน ช่วงแรกของการต่อสู้ก็จะทำกันในระดับชาติคล้าย ๆ ในรูปของจลาจลหรือสงครามกลางเมือง ต่อมาก็จะเกิดการปฏิวัติอย่างเปิดเผยเพื่อโค่นล้มชนชั้นนายทุนและปูทางไปสู่การปกครองของชนชั้นกรรมาชีพ กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นขั้นตอนไปสู่ความสำเร็จดังที่มาร์กซ์กล่าวยืนยันว่า ชัยชนะของชนชั้นกรรมาชีพหลังการล่มสลายของชนชั้นนายทุนจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้^{๖๕}

^{๖๓} กุหลาบ สายประดิษฐ์, **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**, หน้า ๕๐-๕๑.

^{๖๔} แสวง คำหงษา, “คุณธรรมของผู้ปกครองศึกษากรณีย์ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามกรอบทัศนะของมาเคียวเวลลี”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๖๕} Karl Marx and Friedrich Engels, **The Communist Manifesto**, in *Essential Works of Marxism*, ed. By Arthur P. Mendel (New York : Bentam Books, 1965), pp.20-25.

๔.๔.๒ วิเคราะห์การเคลื่อนไหวต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ

การศึกษาวิจัยพบว่าการต่อสู้ขัดแย้งของชนชั้น จะสิ้นสุดลงได้ก็ต่อเมื่อพันธมิตรทางการเมืองเอารัดเอาเปรียบจะถูกปลดปล่อยจากระบบชนชั้นเจ้าของทุน โดยการปฏิวัติล้มล้างของชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้นที่จะนำเสรีภาพมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพ ด้วยมาร์กซ์เชื่อว่าการเจรจาอย่างสันติจะไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ และการปฏิวัติอย่างรุนแรงของมวลชนขนาดใหญ่ที่มีการจัดการที่ดีเป็นสิ่งที่จำเป็น การได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดของกรรมาชีพจะเป็นสาเหตุให้ชนชั้นนายทุนกระฎุมพีสูญสลายเร็วยิ่งขึ้น การร่วมมือกันต่อต้านจะเป็นเงื่อนไขแรกอันหนึ่งในการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพ^{๑๐} และยังพบด้วยว่าความจำเป็นในการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพ ให้พ้นจากความยากจนข้นแค้น ต้องใช้การปฏิวัติชนชั้นเป็นทางออกเพียงทางเดียว ถ้าไม่พังทลายชนชั้นบนทั้งชั้นที่ประกอบขึ้นเป็นสังคมทางการเมืองแล้ว ก็ไม่สามารถจะโง่หัวและยึดอกขึ้นได้^{๑๑} อันหมายถึงว่าหากปราศจากการทำลายเจ้านายเหนือหัว ซึ่งเป็นชนชั้นที่กดทับอยู่ออกไปเสียก่อน ดังนั้น ถ้าไม่มีสิทธิต่าง ๆ ทางการเมืองชนชั้นกรรมาชีพก็จะไม่สามารถแม้จะต่อสู้ทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถแม้แต่จะพัฒนาองค์กรทางเศรษฐกิจของตนขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพก็ไม่มีทางเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงย้ายปัจจัยการผลิตให้กลายเป็นของส่วนรวม^{๑๒} ดังนั้นการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงย้ายปัจจัยการผลิตให้กลายเป็นของส่วนรวม และเป็นการแก้ไขปัญหาระบบหรือบริหารจัดการความขัดแย้งพื้นฐานของชนชั้นให้หมดสิ้นไปได้อย่างถาวร

ผู้วิจัยขอให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ในประเด็นการใช้ความรุนแรงเพื่อการเปลี่ยนถ่ายชนชั้นนี้ ถ้าเรามองด้วยสายตาที่ดูเหมือนว่าจะโหดร้ายป่าเถื่อน แต่ถ้ามองในอีกด้านหนึ่งจะเห็นว่าความขัดแย้งยาวนานที่คาราคาซังไม่ยุติเสียที กลับเป็นสิ่งที่ขัดขวางการพัฒนาในทุกด้าน กลับกลายเป็นว่านำมาซึ่งความเสียหายซึ่งเป็นการยากที่จะประเมินเหตุการณ์ได้ เพราะไม่รู้ว่าความขัดแย้งนั้นจะไปยุติเมื่อใด ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย ณ ขณะนี้

^{๑๐} Marx/Engels, **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969, pp. 98-137. ดูต้นฉบับเพิ่มเติมจาก <http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc> ส่วนฉบับแปล คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, จาก <http://www.baanjom.com/library/communist/page02.html> ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

^{๑๑} คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์**, หน้า ๘๒.

^{๑๒} สุวินัย ภรณวลัย, **ประวัติศาสตร์ขบวนการความคิดสังคมนิยมโดยสังเขป**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๒.

ซึ่งมีความขัดแย้งกันมาเป็นปีแล้ว หรือความขัดแย้งของพัคฆ์ทมิฬอิมเรมในศรีลังกา ก็มีความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมาตั้งแต่อดีตและต่างก็ไม่รู้ว่าในอนาคตจะจบสิ้นเอาเมื่อใด ดังนั้น ความขัดแย้งที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะเด็ดขาด ชนิดชนะกวาดเบ็ดเสร็จไปเสียฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกลับเป็นการเริ่มต้นใหม่ที่ดีกว่า เรียกว่าปล่อยให้ทำสงครามล้างให้จบเริ่มต้นใหม่ คือ เอาให้ชนะขาดไปเลยดีกว่า เพราะช่วยย่นเวลาและประหยัดทรัพยากรได้ อีกทั้งเป็นการเริ่มต้นใหม่ที่ชัดเจนและมีเป้าหมาย ไม่ใช่ต่างฝ่ายก็ต่างขี้ไม่ชนะเสียเหมือนการเมืองไทยในตอนนี้ ทำให้จะเดินหน้าหรือถอยหลังก็ไม่ชัดเจนและที่สำคัญไม่รู้ว่าไปสิ้นสุดเมื่อใด อีกทั้งความขัดแย้งที่ยาวนานจะนำมาซึ่งปัญหาใหม่ที่ยังไม่เกิดจะเกิดขึ้นตามมาอีกด้วย ถูกตามตำราพิชัยสงครามซุนวู ที่กล่าวว่า เมื่อรบพียงชนะรวดเร็ว ยึดเยื้อกำลังก็จะเปลี้ย ขวัญทหารก็จะเสีย ตีเมืองจักไร้พลังถ้าทำศึกนอกประเทศนาน ในประเทศก็พลอยจักขาดแคลน^{๑๓} ดังนั้น ประโยชน์ของการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความรุนแรงเด็ดขาดในทฤษฎีของมาร์กซ์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เพราะจะช่วยเริ่มต้นใหม่ก่อนเกิดความสำเร็จได้เร็วขึ้น

๔.๔.๓ วิเคราะห์การจัดการชนชั้น

จากตัวอย่างของการต่อสู้ขัดแย้งที่ชนชั้นกรรมาชีพคัดค้านชนชั้นนายทุน มีบทบาทสำคัญยิ่งในการผลักดันให้สังคมพัฒนาต่อไป ซึ่งมาร์กซ์เองก็เชื่อว่าเป็นรูปแบบการต่อสู้ลำดับขั้นสุดท้ายในประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางชนชั้นของมวลมนุษยชาติ หรือนับเป็นขั้นสุดท้ายของการเดินทางไปสู่สังคมที่ปราศจากชนชั้นของมนุษยชาติ^{๑๔} เป็นการโค่นล้มการปกครองของชนชั้นนายทุนลงไป ทำลายระบอบการขูดรีดของทุนนิยมและระบอบขูดรีดอื่น ๆ ทั้งสิ้น สร้างการปกครองทางการเมืองของประชาชนผู้ใช้แรงงานให้เป็นจริงขึ้นมา ซึ่งการต่อสู้ในอดีตของทาสในยุคทาสและชาวนาในยุคเหล่าขุนนาง ไม่สามารถทำให้ปรากฏเป็นจริงได้

การศึกษาวิจัยพบว่าขั้นตอนแรกแห่งการปฏิวัติจัดการของชนชั้นกรรมาชีพ ก็คือ การก่อรูปของกรรมาชีพให้เป็นชนชั้นที่ล้มล้างอำนาจสูงสุด และเข้าควบคุมอำนาจทางการเมือง เป็นการก้าวขึ้นไปเป็นชนชั้นปกครอง ชนชั้นกรรมาชีพจะใช้ประโยชน์จากการปกครองทางการเมืองของตนไปยึดทุนทั้งหมดจากนายทุนที่ละชั้น ๆ และรวมศูนย์เครื่องมือการผลิตทั้งหมดไว้ในกำมือของ

^{๑๓} บุญศักดิ์ แสงระวี แปล เปรียบเทียบยุทธศิลป์ ซุนวู กับ เหมาเจ๋อตง, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๕.

^{๑๔} ทินพันธุ์ นาคะตะ, นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง, หน้า ๑๐๕.

รัฐที่จัดตั้งขึ้นเป็นชนชั้นปกครองแล้ว ซึ่งก็คือไว้ในมือของชนชั้นกรรมาชีพ วิธีการปฏิวัติจะพบว่า มีการใช้วิธีรุนแรงในการทำการปฏิวัติ มุ่งที่จะใช้กำลังเข้าปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ (Total Revolution) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย^{๑๕} เรื่องความเด็ดขาดก็จะสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ ที่ให้ชาธรรมราชาเพียงคนเดียวแล้วให้อำนาจเด็ดขาด สังคมนิยมก็จะเกิดตามมา เหตุที่ต้องใช้อำนาจเผด็จการก็เพราะคนส่วนใหญ่ยังไม่ตื่นเอง แต่ถ้าคนไม่ตื่นจะทำอย่างไร คนที่ไม่ตื่นจะเลือกคนดีหรือรู้จักเลือกคนดี^{๑๖} ถ้าคนดีเผด็จการนั้นแหละยิ่งดี เมื่อระบบสังคมนิยมดี มันต้องมีเครื่องมือเป็นเผด็จการ พระราชาที่มีทศพิธราชธรรมจะเป็นผู้เผด็จการที่ดีที่สุดเลย^{๑๗} หลักทศพิธราชธรรม^{๑๘} คือ เป็นหลักที่จะให้เกิดความเคารพ ความรัก เป็นสิ่งคุ้มครอง ป้องกัน รักษา และอำนวยประโยชน์แก่หมู่คณะ^{๑๙} ธรรมราชาเป็นทั้งสังคมนิยมและเป็นทั้งสังคมนเผด็จการ ที่ว่าเป็นสังคมนิยม คือ เป็นผู้ทำเพื่อผู้อื่น เป็นผู้ทำหน้าที่ให้เกิดการเฉลี่ยส่วนเกิน ขจัดการเอารัดเอาเปรียบกัน ส่วนที่ว่าเป็นเผด็จการ ก็คือทำการโดยเด็ดขาดและโดยทันทีเพื่อให้เกิดผลอย่างรวดเร็ว^{๒๐}

เพราะฉะนั้น จากทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ที่กล่าวถึง อำนาจของนักปกครองแบบเผด็จการ เมื่อว่าโดยภาพรวมกว้าง ๆ พอกกล่าวสรุปได้เป็น ๒ ประการคือ

๑. การมีผู้ปกครองคนเดียวบริหารประเทศโดยไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากประชาชน
๒. ประชาชนถูกจำกัดสิทธิ ไม่อาจทำตามใจปรารถนาได้ทุกอย่าง^{๒๑}

^{๑๕} Marx, *The Poverty of Philosophy*, p. 174.

^{๑๖} ปรีชา ช้างขวัญยืน, *ความคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาส*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗.

^{๑๗} ปรีชา ช้างขวัญยืน, *ธรรมรัฐ-ธรรมราชา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๐.

^{๑๘} พุทธทาสภิกขุ, *ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตร, ๒๕๓๑) , หน้า ๒๕-๒๘.

^{๑๙} สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), *ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

^{๒๐} ปรีชา ช้างขวัญยืน, *ความคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาส*, หน้า ๓๒.

^{๒๑} ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์, *ท่านพุทธทาสกับธรรมิกสังคมนิยม ใน พุทธทาสกับคนรุ่นใหม่ : เมื่อคนหนุ่มสาวถามถึงรากของความเป็นไทย*, หน้า ๖๖-๖๗. อ้างใน ชลธิ์ ยิ่งตรง, “ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ” , *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) , ๒๕๓๑. หน้า ๑๐๓.

สำหรับผู้ปกครองแบบเผด็จการตามความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ต้องเผด็จการที่ยึดตัว
ธรรมเป็นแกนกลางในการปกครอง โดยให้ทัศนะว่า “เราจะใช้กำลังอาวุธเผด็จการลงไป มันก็
อาจจะเร็วเพราะว่ามันไม่มีเหตุผล ไม่มีรากฐานที่ดี มันมีอยู่อย่างเดียวคือ ต้องใช้กำลังของธรรม
นั่นเอง ใช้กำลังของธรรมะนั้นแหละจะปฏิวัติโลกจึงจะดีกว่าการใช้อาวุธ”^๒

ผู้วิจัยในช่วงแรก ๆ ของการวิจัยนั้น ได้เกิดความสงสัยและได้ตั้งคำถามในใจว่า ในการ
แก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นด้วยการปฏิวัติที่เด็ดขาดรุนแรง และควบคุมการผลิตไว้ในมือของชน
ชั้นกรรมาชีพนั้น ผู้ที่ทำการโค่นล้มปฏิวัติด้วยหวังการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชนชั้นนั้น จะ
เอาความถูกต้องชอบธรรมมาจากไหน เพราะถ้าทำได้สุดขีดถึงขนาดนั้นก็จะต้องเหมือนอำนาจแห่ง
พระเจ้าเลยทีเดียว แล้วใครจะยอมรับผู้นำแบบนั้นได้ อีกทั้งจะดำรงอยู่ได้อย่างไร ในประเด็นนี้
ผู้วิจัยพบคำตอบจากแนวคิดโดยรวมของมาร์กซ์ได้ว่า การที่เหล่าชนชั้นกรรมาชีพนั้นได้รับความ
ชอบธรรมที่จะเป็นผู้ปฏิวัติเด็ดขาดรุนแรงและขึ้นสู่ความเป็นผู้บริหารจัดการ มาจากหลักการที่ว่า
กระทำให้เป็นไปเพื่อคนส่วนใหญ่นี้เอง เป็นการกระทำเพื่อคนส่วนมาก ให้ประโยชน์แก่มวลชน คน
ส่วนใหญ่ได้หรือมีสิทธิในการครอบครองมากกว่าคนส่วนน้อย ดังนั้น การกำจัดคนที่โลก
กอบโกยหวังแต่กำไรไว้คนเดียวและที่สำคัญเป็นคนส่วนน้อยเสียด้วย จึงเป็นสิ่งชอบและเป็นสิ่งที่
ยอมรับได้ในหลักการ ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่นั้นเองคือกุญแจทำให้ไม่ถูกประณาม ผู้คนกลับ
เห็นคล้อยตามด้วย เหมือนเหตุการณ์ที่ตำรวจวิสามัญโจรค้ายาเสพติดนั่นเอง หรืออาัยคดีทรัพย์สิน
คนโลกคนโกงหรือพ่อค้ายาบ้า ซึ่งทุกคนก็รู้ว่ามันเด็ดขาดรุนแรง แต่ก็ยอมรับกันโดยหลักการ
ไม่ได้ต่อต้านคัดค้าน ไม่เห็นว่าจะต้องเป็นสิ่งประหลาดที่ต้องได้อำนาจมาจากพระเจ้าแต่อย่างใด
แม้ผู้นำทางศาสนาที่ยึดถือศีลธรรมก็ยังมีใจให้ ทำเป็นเฉยเฉียบ ๆ ดังนั้นการกระทำที่เป็นไปใน
หลักการเพื่อคนส่วนใหญ่จึงเป็นหลักการที่ไม่เห็นอริความเป็นจริง

ผู้วิจัยเองก็เห็นด้วยถึงความเป็นไปได้ในเป้าหมายที่ชนชั้นกรรมาชีพเข้ายึดอำนาจ ควบคุม
คุมสั่งคมและจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพขึ้นมา ซึ่งมีไว้เพื่อรักษาอำนาจเผด็จการ
ของตนไว้ แต่ชนชั้นกรรมาชีพจะนำอำนาจเผด็จการนั้นไปบดขยี้กลไกดั้งเดิมของรัฐชนชั้นเก่าให้
พินาศไปเพื่อจัดการกดขี่ให้หมดสิ้นไปในสังคม ในระยะแรกหลังจากการปฏิวัติ ชนชั้นกรรมาชีพ
ยังต้องทำงานไปตามสภาพเดิมที่เหมือนอยู่ในระบบนายทุน เพราะได้มีการนำเอาโครงสร้างส่วน
บนมาใช้ชั่วคราว และจะทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในระยะต่อไป

^๒ พุทธทาสภิกขุ, *ศีลธรรมกับมนุษย์โลก*, คำบรรยายประจำวันเสาร์ ภาคสามบุชา ณ ลานหินโค้ง
เชิงเขาพุทธทอง สวนโมกขพลาราม ไชยา ระหว่าง ๑ มกราคม – ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๕, (กรุงเทพมหานคร:
การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๐), หน้า ๔๗๓.

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า หลังจากการเข้ายึดอำนาจฝ่ายปกครองได้แล้ว มาร์กซ์มีแนวคิดที่เชื่อว่า ในการบริหารจัดการชนชั้นของเหล่ากรรมมาชีพ จะมีรูปแบบดำเนินการแทรกแซงในลักษณะบังคับต่อการถือกรรมสิทธิ์และต่อความสัมพันธ์ทางการผลิตของชนชั้นนายทุน โดยความเป็นจริงแล้วรูปแบบการบริหารจัดการของเหล่ากรรมมาชีพ อาจปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมในแต่ละประเทศ แต่เค้าโครงหรือหลักการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ นั้นจะเหมือนกัน ซึ่งก็เป็นไปตามที่มาร์กซ์กำหนดไว้ในคำประกาศแห่งความเสมอภาค คือ การยกเลิกสิทธิหรือทรัพย์สินในที่ดิน และนำค่าเช่าที่ดินทั้งหมดมาใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวม เก็บภาษีรายได้ในอัตราสูง ยกเลิกสิทธิการรับมรดก การยึดทรัพย์สินของผู้อพยพที่อยู่ต่างประเทศและพวกกบฏมาเป็นของรัฐ รัฐควบคุมการคมนาคมและการขนส่ง มีการขยายโรงงานและเครื่องมือในการผลิตกระทำโดยรัฐ มีการฟื้นฟูดินแดนที่กร้างว่างเปล่าและการปรับปรุงดิน มีการขยายการรับผิดชอบอันเท่าเทียมกันไปสู่กรรมกรทั้งหลาย ก่อตั้งกองทัพอุตสาหกรรมโดยเน้นที่การเกษตร ค่อย ๆ ทำลายภาวะความแตกแยกต่าง ๆ ระหว่างเมืองและชนบทโดยการกระจายประชากรออกไปทั่วประเทศเท่า ๆ กัน มีการจัดการศึกษาเสรีสำหรับเยาวชนทั้งหลายโดยโรงเรียนของรัฐ^{๘๓}

หลักการปฏิบัติที่นำมาบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมดังกล่าวมานี้ ในช่วงแรกภายหลังความสำเร็จในการปฏิวัติโค่นล้มชนชั้นเจ้าที่ดินลงแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าทำได้จริงทุกคนก็จะไม่ขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค เพราะรัฐจะเป็นผู้กำหนดทิศทางของการผลิตและการลงทุน อีกทั้งเป็นการร่วมมือกันผลิตเพื่อการนำมาใช้เป็นหลัก ไม่ได้หวังกำไรต่อกันและกัน เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ เราทำหน้าที่ตามธรรมชาติ และจะได้รับผลจากธรรมชาติ^{๘๔} ต่างจากชนชั้นขุนนางหรือชนชั้นนายทุน ที่มีสภาพที่ว่าถ้าตนเองไม่เดือดร้อนก็ไม่คิดทำหรือแก้ไขอะไร หรือไม่ได้ทำอะไรก็ไม่ผลิตหรือลงทุน เช่น ในเรื่องของการศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะจัดไว้ให้ลูกชนชั้นนายทุนเท่านั้น ใช้การกีดกันด้วยค่าเทอมที่สูงมาก แน่นนอนลูกไพร่ที่ไหนละจะมีปัญญาหาเงินมาจ่ายปล่อยการศึกษาลูกทาสไพร่สุดแต่จะเป็นไปตามยถากรรม ทำดูเหมือนว่าไม่ใช่คนในชาติเดียวกันเป็นต้น แน่นนอนก่อนที่ความคาดหวังดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดการนานพอสมควรอาจเป็นร้อยหรือสองร้อยปี กว่าที่ความคุ้นเคยหรือสภาพความมีอยู่ของชนชั้นต่าง ๆ

^{๘๓} Karl Marx and Frederick Engels, **Selected Works, Vol.1** (Moscow :Progress Publishers, 1977), pp. 126-127. และดู คาร์ล มาร์กซ์, เฟรดริค เองเกิลส์, **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**, แปลโดย องค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า ๗๐-๗๑.

^{๘๔} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือศึกษาธรรม (ฉบับสมบูรณ์)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓-๒๕.

รวมทั้งเงื่อนไขแห่งการคงอยู่ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นจะหมดไป ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้นการมีอำนาจสูงสุดในรูปแบบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ อันดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นชนชั้นหนึ่งก็จะต้องสูญสลายตัวตนไปเช่นกัน ในช่วงแรกของการเริ่มต้นที่ยาวนานนี้ สภาพสังคมจะยังคงไม่ปราศจากชนชั้น สภาพสังคมจะยังไม่อุดมสมบูรณ์ขึ้นในทันที บางส่วนยังคงต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันกับชนชั้นนายทุนไปพลาง ๆ ก่อน

๔.๔.๔ วิเคราะห์การสูญสลายของชนชั้น

ผู้วิจัยเห็นว่าในทฤษฎีของมาร์กซ์ โดยหลักการแล้วมองชนชั้นเป็นเงื่อนไขใหญ่สำคัญที่ส่งเสริมกระตุ้นให้มีการบูคริดเอารัดเอาเปรียบกัน กดขี่ขูดรีดและการขัดแย้งของสังคมมนุษยชาติ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำลายล้างชนชั้นเสียก่อน เพื่อก่อให้เกิดสังคมที่ปราศจากชนชั้นตามมา^{๘๕} ชนชั้นจะสูญสลายไปได้ก็ด้วยการปฏิวัติและการถูกปกครองบริหารจัดการโดยชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้น กล่าวคือ จะมีการบริหารจัดการสังคม ทุนหรือทรัพย์สินส่วนตัวให้กลายมาเป็นของส่วนรวม ทุนเป็นพลังอย่างหนึ่งของสังคม อันหมายถึงว่า ทุนจะเกิดขึ้นโดยกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกหลาย ๆ คน เป็นกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกทั้งหมด จะทำให้ชนชั้นสูญสลายหมดสิ้นไป การสูญสลายแห่งทรัพย์สินทางชนชั้น ก็คือ การสูญสลายการผลิตของชนชั้นนายทุน รัฐกรรมาชีพจะใช้อำนาจทางการเมืองสูงสุดของตน บังคับเอาทุนทั้งหมดมาจากกรรมสิทธิ์โดยกำลังรวมเครื่องมือทางการผลิตทั้งหมดเข้าสู่รัฐและทำการร่วมกันผลิต หรือกำหนดเป้าหมายเพื่อส่วนรวมเมื่อสังคมเป็นสังคมที่เท่าเทียมกัน ไม่มีสังคมชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่น เงื่อนไขความเป็นอยู่แห่งการขัดแย้งทางชนชั้นก็จะไม่ปรากฏ กล่าวคือ ไม่มีความขัดแย้ง อีกทั้งยังไม่จำเป็นที่จะต้องมีการปกครอง ซึ่งนั่นก็เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่จะให้รัฐสูญสลายไปในที่สุด

ผู้วิจัยเองก็เห็นด้วยในหลักการ แต่ในโลกของความเป็นจริงไม่แน่ใจว่าเป้าหมายอันยาวไกลนั้นจะเกิดขึ้นได้จริง เพราะมนุษย์ไม่ได้มีความคิดเสมอเหมือนกันทั้งหมด ต่างก็มีความชอบและความสามารถที่ไม่เท่ากัน ถ้าจะมีใครมาบังคับให้ทุกคนกินหรือดำเนินชีวิตเหมือนกันย่อมเป็นไปได้ยาก การให้คนขยันฉลาดทำเหมือนคนอื่น ๆ ก็เป็นการปิดกั้นความสามารถของเขา หรือการให้คนโง่ขี้เกียจมีอยู่มีกินเสมอเหมือนคนขยันฉลาด ก็เป็นการเปิดช่องให้คนโง่เอาเปรียบคนฉลาดที่ไม่มีทางโต้แย้ง มันจึงยากที่จะหาความพอดีได้ เพราะมนุษย์ไม่ได้เท่าเทียมกันตั้งแต่แรกเกิดแล้ว อีกทั้งความขัดแย้งก็เชื่อว่าเกิดจากการมีชนชั้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ถ้าสังคมไร้ชน

^{๘๕} George H. Sabine, *A History of Political Theory*, p. 636.

ชั้นจริง ๆ ขึ้นมา อะไรจะเป็นหลักประกันว่าคนจะไม่เอาโรคเอาเปรียบกันหรือกดขี่ข่มเหงกัน เพราะในความเป็นมนุษย์ยังมีอะไรอีกมากที่ซ่อนอยู่ หรือยังมีความหมายกว้างและลึกกว่าที่เรา มองเห็นได้

๔.๕ สังคมอุดมคติ

มาร์กซ์ใฝ่ฝันถึงสังคมในอุดมคติที่ปราศจากความขัดแย้ง เป็นไปในหลักการที่จะให้ สังคมมนุษย์ทุกคนช่วยเหลือกัน เป็นสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งทางชนชั้น จะไม่มีการแก่งแย่ง ชิงดีกันอีก จะไม่มีการเอาโรคเอาเปรียบกันอีก ทุกคนจะรู้หน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสงบ สุข ความสัมพันธ์ทางการผลิตเปลี่ยนแปลงการยึดครองปัจจัยการผลิตจากกรรมสิทธิ์เอกชนไปเป็น กรรมสิทธิ์ของสังคมส่วนรวม อีกทั้งจะได้รับการผลตอบแทนตามสภาพผลงานที่ตนทำไปแล้ว อัน เป็นหลักการของสังคมคอมมิวนิสต์^{๘๖} ทุกคนต่างมีส่วนร่วมในกิจการของชุมชน เป็นสังคมที่ปราศจาก การทุจริต ปราศจากชนชั้นและปราศจากการบังคับเบียดเบียน และในท้ายที่สุดแล้วจะเป็นสังคมที่มี แต่การบริหาร ไม่มีการปกครองซึ่งหมายถึงไม่มีรัฐนั่นเอง

ผู้วิจัยพบว่า มาร์กซ์คาดหวังให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ความสัมพันธ์ ทางการผลิตเปลี่ยนจากกรรมสิทธิ์เอกชนไปเป็นกรรมสิทธิ์ของสังคมส่วนรวม พลังการผลิตที่ถูก ชนชั้นนายทุนจองจำพันธนาการไว้จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ทุกคนในสังคมต่างก็ทำ งานไปตามความสามารถ และได้ผลตอบแทนตามความสามารถของตน แต่ขั้นตอนที่จะไปถึง เป้าหมายนั้นจะต้องผ่านการเป็นระบอบสังคมนิยมก่อน ซึ่งก็เป็นรอยต่อที่คั่นอยู่กลางระหว่าง สังคมทุนนิยมที่เต็มไปด้วยการกดขี่ทุจริต กับสังคมคอมมิวนิสต์ที่ไม่มีการกดขี่ทุจริตเหลืออยู่เลย สภาพสังคมนิยมจะมีโครงสร้างชนชั้นปกครอง ซึ่งเหล่ากรรมมาชีพจะเป็นผู้กุมอำนาจรัฐและใช้อำนาจนี้ค่อย ๆ บริหารจัดการเปลี่ยนแปลงให้เป็นระบอบคอมมิวนิสต์อย่างมีขั้นตอน ไม่ว่าจะ เป็นหลักการที่ว่ารัฐเป็นเจ้าของที่ดินและเครื่องมือผลิตทั้งหมด รัฐเป็นตัวแทนประชากรทางเศรษฐกิจ เองทั้งหมด กฎหมายหรือกฎระเบียบใด ๆ ของสังคมถูกสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์คนส่วน ใหญ่ ผลประโยชน์จากการผลิตส่วนใหญ่ของสังคม (หลังจากจัดสรรตอบแทนให้กับแต่ละคนและ แต่ละภาคส่วนของสังคมตามหลักเกณฑ์แล้ว) จะกลับมาสร้างประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการ ของสังคมส่วนรวม การกดขี่ทุจริต ช่องว่างระหว่างรายได้และความเหลื่อมล้ำต่ำสูงไม่เสมอ

---

^{๘๖} Karl Marx, **Capital**, Translated by Eden and Cedar Paul with and introduction by G.D.H. Cole (London : J.M. Dent, 1939), pp. 20-25

ภาคเท่าเทียมกันทางชนชั้นจะค่อย ๆ ลดน้อยถอยลงตามลำดับ ภาวการณ์ผลิตเพื่อเก็งกำไรจนเกิดภาวะสิ้นเกินเหมือนอย่างสังคมนิยมก็จะไม่เกิดขึ้นอีก เป็นการสร้างผลผลิตที่จำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ทุกคนจะทำการผลิตตามความสามารถ และได้รับผลตอบแทนตามผลงาน มิได้ถูกกดขี่ขูดรีดและเบียดบังแรงงานส่วนเกินเหมือนในระบบทุนนิยมที่สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับชนชั้นนายทุน^{๕๓} สอดคล้องกับหลักการของซั่มมิกสังคมนิยมของท่านพุทธทาสภิกขุที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ธรรมชาติเป็นผู้จัดให้ เช่น ธรรมชาติเกิดจากการรวมตัวกันของสิ่งหลายสิ่งเข้าด้วยกัน ที่ธรรมชาติจัดให้มานั้นสำหรับให้ถือเอาสัดส่วนกันแต่พอดี คือ กอบโกยไม่ได้^{๕๔} ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตมีลักษณะของการไม่สะสมส่วนเกิน จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระบบสังคมนิยม ก็คือ การที่ไม่เอาส่วนเกิน^{๕๕} มองให้เป็นสังคมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็สังคมนิยมของธรรมชาติด้านวัตถุ ธรรมชาติของสัตว์ คือมันอยู่ร่วมกันโดยไม่ขัดแย้งกัน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของกันและกัน คือว่ามันไม่มีอะไรที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ มันต้องอาศัยกันและกัน^{๕๖} ไม่มีอะไรที่จะแยกอยู่ตามลำพังได้ อวัยวะใหญ่่น้อยทั้งหลายต้องร่วมกันทำงาน ฉะนั้นวิญญูณแห่งสังคมนิยมมีอยู่ในตัวคนทุกคน^{๕๗} มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกัน เข้าใจกัน ไม่ว่าจะกล่าวร้ายกัน เช่นฆ่ากัน ไม่เอาส่วนเกินมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกัน

ผู้วิจัยเองพบข้อสังเกตว่า ในอีกมุมมองด้านหนึ่ง สังคมที่มาร์กซ์ปรารถนานั้น ช่างขัดแย้งกับกระบวนการที่ดำเนินการในภาคปฏิบัติ คือ มีการใช้ความรุนแรงแบบเผด็จการเพื่อการ

---

^{๕๓} ดูเพิ่มเติมใน พันเอก(พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, สังคมวิทยาศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๓. และ อรรถัย ปิ่นเกตุมณี, ความคิดทฤษฎี: ระบบสังคมนิยม, จาก <http://www.firelam>

<http://www.firelam.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=70&mode=thread&order=0&thold=0>
๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

^{๕๔} พุทธทาสภิกขุ, สังคมนิยมตามหลักแห่งพระศาสนา, ใน ซั่มมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖), หน้า ๖๕.

^{๕๕} พุทธทาสภิกขุ, ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม ใน ซั่มมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖), หน้า ๒๐.

^{๕๖} ปรีชา ช้างขวัญยืน, ความคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาส, หน้า ๑๓.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓.

ปฏิบัติ มีความจำเป็นในการที่จะนำไปสู่รูปแบบระบบเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ^{๕๒} ถึงแม้จะอ้างว่ามีได้ต้องการให้มีรัฐเผด็จการแบบถาวร เป็นในระยะเพียงช่วงหนึ่งเท่านั้น^{๕๓} หรือเป็นระยะลับเปลี่ยนหรือผ่อนถ่ายระหว่างระบบนายทุน ไปสู่ระบบคอมมิวนิสต์ที่ปราศจากความขัดแย้งและชนชั้นก็ตาม ผู้วิจัยเองก็อดที่จะกังวลใจไม่ได้ เพราะการใช้ความรุนแรงแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้น มันจะเป็นการแก้ไขความขัดแย้งที่ต้องเบือนหน้าหนี คือ มันยากที่จะทำใจให้ยอมรับได้ ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ก็ตาม เปรียบเหมือนการล้างมือให้สะอาดด้วยเลือดหรือโคลนตม มันก็ยากที่จะทำมือสะอาดจากเลือดหรือโคลนตมได้ เพราะถ้าดูตามสภาพแล้ว ถ้าเหล่าชนชั้นหรือคนในสังคมเกิดไม่ยอมหรือไม่เห็นด้วยกับแนวคิด การปกครองจะนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กันทีเดียว เห็นได้ชัดจากบทกล่าวนำเรื่องครอบครัวปฏิวัติของเหมาเจ๋อตงที่กล่าวว่า งานการปฏิวัติเป็นเรื่องที่จะต้องหลังเลือด น้องชายน้องสาว ภรรยาและบุตรข้าพเจ้า ล้วนแต่ถือว่าการปฏิวัติจะสำเร็จได้ ก็จำเป็นต้องมีการเสียดสีแม้กระทั่งชีวิต^{๕๔} ซึ่งมันก็น่ากลัวและขัดแย้งกับเป้าหมายภาพลักษณ์ของสังคมที่คาดหวังไว้ อริสโตเติล เชื่อว่า มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีได้นั้น ก็ต่อเมื่อมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง สิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับความคิดของตนเองได้นั้น ไม่ใช่การใช้กำลังหรือความรุนแรง (Force or Violence) ไม่ใช่การทำให้คนอื่นรู้สึกกลัวหรือเกรงใจตน แต่เป็นสิ่งที่เรียกว่า “การชักชวน (Persuasion)”^{๕๕} ต้องอาศัยการใช้เหตุผลและวาทีศิลป์ของตนเองในการพูดจา การตัดสินใจทุกอย่างจะต้องอาศัยการใช้คำพูด และการชักชวน ไม่ได้อาศัยการบังคับหรือความรุนแรงนั่นเอง^{๕๖} ดังนั้น แนวคิดความรุนแรงของมาร์กซ์ ก็ยังเป็นสิ่งที่สงสัยคาใจ

ความคาดหวังของมาร์กซ์ ถ้าพูดถึงแนวคิดและหลักการก็ไม่ได้ต่างไปจากแนวคิดการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่าใดนัก เหมือนอย่างวาทะของประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น

^{๕๒} Karl Marx, “Letter by Karl Marx to J. Weydemeyer, March 5, 1852,” **Selected Works**, p. 669.

^{๕๓} **Ibid**, p. 669.

^{๕๔} บุญศักดิ์ แสงระวี. **ครอบครัวปฏิวัติของเหมาเจ๋อตง**. (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๑), หน้า บทนำเรื่อง.

^{๕๕} Kenneth Minogue, **Politics : A very short introduction** , Pages 9, Oxford University Press, 1995

^{๕๖} พิพัฒน์ พสุธารชาติ, **รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ**, หน้า ๗๑.

ที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน^{๕๖} เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน เป็นไปเพื่อส่วนรวม ความต้องการของประชาชนแยกออกได้เป็น ๒ กรณีที่สำคัญ คือ ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ ความต้องการความสะดวกสบาย^{๕๗} ซึ่งนั่นก็คือแนวคิดความคาดหวังความสุข เสรีภาพ และความเสมอภาคต่อประชาชนทุก ๆ คนเหมือนกัน ดังนั้น เป้าหมายอุดมการณ์จะเขียนให้ดูดีเลิศอย่างไรก็ได้ เพราะระบบหรือเป้าหมายเป็นสิ่งที่ทุกคนต่างก็เห็นสอดคล้องกัน แต่ที่เป็นปัญหาคือภาคปฏิบัติหรือตัวบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติระบบนั้นต่างหากมากกว่า เช่น ระบบประชาธิปไตยหลักการดี แต่นักการเมืองหรือข้าราชการกลับกลายเป็นเหล่าผู้มีอิทธิพล ที่มาอาศัยระบบสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง เรียกได้ว่ามีกฎหมายรองรับความถูกต้องของตน อุดมการณ์ประชาธิปไตยจะดีเลิศอย่างไรก็ไร้ความหมายเพราะไม่ได้เป็นจริงในภาคปฏิบัติ

ผู้วิจัยเห็นว่าทุก ๆ ระบบ ผู้ที่มีหน้าปฏิบัติ คือ หัวใจสำคัญที่จะให้เป้าหมายนั้นสำเร็จ ผล การเดินไปสู่เป้าหมายของมาร์กซ์ อะไรจะเป็นเครื่องรับรองหลักประกันว่าทุกคนจะเห็นแก่ส่วนรวมหมดจะไม่เห็นแก่ตัว มันจึงยากที่การปฏิบัติมากกว่า เพราะการที่จะให้คนเป็นจำนวนมากคิดและกระทำเหมือน ๆ กันเป็นเวลาร้อยปีขึ้นไปนั้นเป็นการยากยิ่ง ต่อให้โลกนี้เหลือเพียงแค่สองคน ก็เชื่อว่าทำได้ง่ายในการที่จะให้สามัคคีกันหรือมีความเห็นที่ตรงกันหรือมีเป้าหมายเดียวกัน ถ้าพูดถึงความเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าถ้านำแนวคิดนี้ไปใช้ในชุมชนหรือหมู่บ้านขนาดเล็ก น่าจะเป็นผลดีและสำเร็จผลได้มากกว่า เพราะความเป็นพี่น้องที่ต่างคนก็ต่างรู้จักคุ้นหน้าคุ้นตากันดี พร้อมทั้งจะแบ่งปันเอื้อเฟื้อไม่หวังผลกำไรต่อกันนั้นมีความเป็นไปได้สูง อีกทั้งหลักการที่ต้องใช้ความรุนแรงเด็ดขาดในการบังคับ เพื่อให้คนอื่นทำตามหรือยึดเอาทรัพย์มาเป็นของส่วนรมนั้นก็ไม่จำเป็นต้องใช้ การไม่ใช้ความรุนแรงบังคับเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นของส่วนรมนั้นสามารถเกิดมิได้ ดังจะเห็นได้จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจให้พระสงฆ์ดูแลปกครองกันเอง โดยเคารพนับถือตามลำดับอาวุโส พระองค์ทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรืออาจารย์ปกครองศิษย์ ถือความสุจริตใจเป็นพื้นฐาน และทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ใช้ระบอบ

^{๕๖} ศ.ปรีชา ช้างขวัญยืน, ความเสมอภาค, (จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๖๘, มกราคม ๒๕๔๐) ดูเพิ่มเติมได้ใน <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=738> ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐

^{๕๗} ชรินทร์ ต้นประเสริฐ, “ระบบการเมืองการปกครอง ๑” เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับสังคม หน่วยที่ ๑ - ๗, (นันทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๗.

สามัคคีธรรมซึ่งอาจเรียกว่า สังฆาธิปไตย^{๕๕} หลักการปกครองที่ดีในทางพระพุทธศาสนานั้นหลัก “ถือธรรมเป็นใหญ่” หมายถึงการตัดสินใจพิจารณาในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับการปกครองจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความดีงาม ความยุติธรรม^{๕๖} ดังนั้น การอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีหรือไม่มีเหมือน ๆ กัน เป็นการปกครองที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรงมาบังคับเลยก็เกิดมิได้ ถ้านำความรุนแรงที่ต้องโค่นล้มปฏิวัติบังคับ เพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนหมู่บ้านขนาดเล็กนั้น กลับจะเป็นการทำลายสายใยแห่งความเป็นญาติพี่น้องหรือความสามัคคีในหมู่คณะให้สิ้นสุดลง มีแต่การผูกเวรเกลียดชังกันไม่รู้จบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยในหลักการ ถ้าทำได้เชื่อแน่ว่าพัฒนาการทางชนชั้นสังคมนิยมของมาร์กซ์ จะเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการตามกฎการขัดแย้งกัน อันจะนำไปสู่สังคมนิยมวินนิสต์ที่ปราศจากชนชั้นและไม่ต้องมีรัฐ ไม่มีการปกครอง ผู้คนจะมีแต่การร่วมมือกันเอง การเผชิญหน้าขัดแย้งกันตลอดถึงการครอบงำในทุก ๆ ด้านเหมือนในระบบชนชั้นที่ผ่านมาจะหมดสิ้นไป แต่ปัญหามันอยู่ที่ว่ากระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการที่จะไปให้ถึงเป้าหมายนั้นจะกระทำได้จริงหรือเปล่า จะเป็นสิ่งเพื่อฝันหรือจินตนาการสุดโต่งหรือไม่ จะเข้าข่ายคำชมที่ว่า โอ้... สุดยอด..... ดี ๆ ๆ ๆ แต่ทำไม่ได้ (แถมด้วยรอยยิ้มพลางนึกว่ามันคิดได้ไง...) เพราะเป็นการเกี่ยวข้องกับคนส่วนมากถึงระดับคนทั้งประเทศ และยังคงหวังที่จะแผ่ขยายไปถึงประเทศอื่น ๆ อีก ยิ่งเป็นการเพิ่มระดับความยากในการดำเนินการเข้าไปอีก

เป็นไปได้หรือไม่ว่าทางออกของความขัดแย้งทางด้านชนชั้นที่ดี ควรจะใช้วิธีรูปแบบการปกครองผสมผสานกัน ไม่ใช่แบบศักดินาล้ำหลังหรือแบบประชาธิปไตยสุดโต่งหรือแบบสังคมนิยมสุดขีด เหมือนอย่างที่ท่านพุทธทาสภิกขุที่เสนอแนวทางว่า ต้องเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวแทนของคนทั้งหลายขึ้นมาปกครอง คือ เป็นผู้ อยู่เหนือสูงสุดของคนทั้งหลายแบบธรรมราชา ที่มีอำนาจเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว คนส่วนใหญ่เลือกให้เป็นผู้ปกครอง จนประชาชนเปล่งเสียงว่า พอใจ พอใจ บุคคลนี้สังคมเรียกว่า ราชา

^{๕๕} ดร. สุรพล สุขะพรหม, “พระสงฆ์กับการศึกษาการเมืองการปกครอง”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๑.

^{๕๖} พระมหาสมเดช ศรีลาจัด, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางการปกครองของพระพุทธศาสนาและของอริสโตเติล”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๔.

พุทธทาสภิกขุ เรียกว่า เกิดระบบสังคมนิยมเป็นครั้งแรก^{๑๑๑} คือ พระราชาที่ทำการเพื่อประโยชน์แก่สังคมนั้น ประชาชนจึงเกิดความพอใจ แต่ต้องย้ำว่าไม่ใช่ราชาในนิยามของเหล่าขุนนางศักดินาในอดีต แต่ต้องเป็นราชาของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนเท่านั้น

มาร์กซ์ได้พูดถึงกระบวนการดำเนินการเพื่อไปสู่สังคมนิยมเป้าหมายไว้ชัดเจน แต่สำหรับหลังจากการได้มาซึ่งสังคมนิยมที่คาดหวังแล้วนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า มาร์กซ์ไม่ได้อธิบายสภาพอะไรให้ชัดเจนมากนัก มีความไม่ชัดเจนในสภาพสังคมนิยมเมืองอันสูงสุดว่าจะเป็นอย่างใด มีอยู่มีกินทุกอย่างเหมือนคนเป็นอัมพฤกษ์หรือไม่ หรือมีได้ดังใจหวังดุจเสกด้วยเวทมนต์หรือแก้วสารพัดนึกหรือดุจดั่งศาสนาของพระศรีอารยหรือเปล้า หรือว่ามีความสุขไม่เบียดเบียนกันเหมือนสภาพอรหันต์อย่างนั้นไหม สภาพไร้รัฐแต่เหมือนมีรัฐจะอยู่กันอย่างไร ไร้ศาสนาแต่มีความสุขเหมือนศาสนา ไร้กฎหมายแต่เป็นระเบียบ ไร้คุณธรรมเพื่อมีคุณธรรม ไร้ทุนแต่แสวงหาทุน เป็นการเอาปัจจุบันเพื่อโยกหาสังคมนิยมอนาคตที่ยังไม่เคยมีมาหรือเปล้า แต่ผู้วิจัยเองก็เข้าใจความรู้สึกของมาร์กซ์ว่า มาร์กซ์เอาข้อมูลในยุคสมัยของเขาวิเคราะห์โลก มันยากที่จะไปทำนายสภาพหรือเขียนแผนการว่าโลกสังคมนิยมจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตายตัว เนื่องด้วยสังคมนิยมอันยาวไกลภายใต้เงื่อนไขวัฒนธรรม ภูมิประเทศที่หลากหลายและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง สังคมนิยมผ่านกาลเวลาอันยาวนานย่อมไม่เหมือนสังคมนิยมในยุคของมาร์กซ์ นั่นเป็นเหตุหนึ่งที่ผู้วิจัยเชื่อว่ามาร์กซ์พยายามหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงสังคมนิยมในอนาคตแบบตายตัวชัดเจน เป็นเพียงแต่การพูดภาพกว้างโดยรวมไว้เท่านั้น เพราะอาจเกิดการผิดพลาดไม่แม่นยำในทางทฤษฎีได้

๔.๖ แนวคิดปรัชญาทางการเมือง

ระบบการเมืองหรือรัฐในทัศนะของมาร์กซ์ ผู้บริหารรัฐในอดีตเป็นเพียงคณะกรรมการเพื่อจัดการกิจการร่วมกันของชนชั้นกรรมาชีพทั้งปวง^{๑๑๒} กล่าวคือ รัฐเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นที่มีปัจจัยในการผลิตจะเป็นผู้ปกครองหรือบริหารประเทศ รัฐเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกนายทุน การมีรัฐ(State)และมีรัฐบาล(Government) ไม่ว่าในยุคไหน ๆ จะต้องมีการกดขี่และเอาเปรียบกันเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ในมุมมองของมาร์กซ์ รัฐจึงเป็นเครื่องมือสัญลักษณ์ของความเลวทราม ดังความเห็นที่ว่า รัฐของพวกเจ้าทาสก็มีไว้เพื่อกดขี่บังคับพวก

^{๑๑๑} พุทธทาสภิกขุ, สังคมนิยมตามหลักแห่งศาสนา ใน *สัมมิกสังคมนิยม*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖), หน้า ๙๐.

^{๑๑๒} The Communist Manifesto, *Selected Writings*, p. 223. แปลโดย นพพร สุวรรณพานิช, *พัฒนาการศาสตร์มาร์กซ์สมมุติด้วยการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๘.

เหล่าทาส รัฐของเหล่าขุนนางก็เป็นเพียงคณะกรรมการของพวกเหล่าขุนนางที่ทำหน้าที่เพื่อกดขี่บังคับพวกไพร่ชาวนา รัฐสมัยใหม่ก็คือสถาบันที่เป็นเครื่องมือของนายทุนสำหรับกดขี่พวกกรรมกรรัฐประชาธิปไตยก็เป็นเครื่องมือของนายทุน เพราะนายทุนที่มั่งคั่งร่ำรวยเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติย่อมมีอำนาจอิทธิพลต่อรัฐอย่างเลี่ยงไม่ได้^{๑๐๓} อีกทั้งสิ่งที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่นายทุน ก็คือ รัฐ เพราะรัฐเป็นหลักประกันความมั่นคงทางทรัพย์สินของเหล่านายทุน นายทุนจะรักษายุติไว้ได้ก็เพราะมีรัฐเป็นเครื่องมือ ดังนั้น จึงต้องทำลายรัฐอันเป็นเครื่องมือที่ชั่วร้ายเสียก่อน หลังจากนั้นระบบนายทุนก็จะสูญสลายไปเอง^{๑๐๔}

ผู้วิจัยเห็นว่า จากมุมมองข้างต้นดูเหมือนว่ามาร์กซ์จะรังเกียจระบบรัฐอย่างเข้าไส้ แต่กลับพบว่า มาร์กซ์เองก็ปรารถนาให้มีรัฐกรรมาชีพ ด้วยหวังจะใช้รัฐเป็นเครื่องมือกำจัดความขัดแย้งทางชนชั้น ซึ่งผู้วิจัยเองก็ยังคิดว่าเป็นเรื่องที่แปลกมาก เหมือนกับกรณีการใช้ความรุนแรงเด็ดขาดเพื่อการแก้ปัญหาความรุนแรงขัดแย้งทางด้านชนชั้น แต่มาร์กซ์เองก็ให้การอธิบายแย้งว่ารัฐของเขาต่างจากรัฐของนายทุน เพราะเป็นรัฐที่มีหน้าที่เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่คนส่วนมาก อีกทั้งเป็นรัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพที่จะดำรงอยู่เพียงชั่วคราวระยะหนึ่งเท่านั้น คือ จะอยู่ในระยะต่อเนืองระหว่างระบบนายทุนกับระบบคอมมิวนิสต์ เป็นระยะต่อเนืองหลังจากการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจและการเมืองจะเป็นไปในแบบระบบรัฐเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ (The Revolutionary Dictatorship Of The Proletariat)^{๑๐๕} กล่าวคือว่า เมื่อใดที่สังคมทุนนิยมกำลังถูกปฏิรูปไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งรัฐนั้นจะมีบทบาทหน้าที่หลักอย่างหนึ่ง คือ เป็นระบบรัฐเผด็จการ^{๑๐๖} เป็นการอาศัยรัฐเผด็จการกรรมาชีพ (Dictatorship Of The Proletariat) ทำหน้าที่ชั่วคราวเพื่อปลดปล่อยสังคม เศรษฐกิจ การเมืองให้พ้นจากอิทธิพลของนายทุนและนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายของคอมมิวนิสต์

ข้อมูลดังกล่าวทำให้เป็นที่เข้าใจว่า ระบอบสังคมนิยมอยู่ระยะทางผ่านที่สำคัญในการผ่องถ่ายจากระบอบสังคมนิยมไปสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เรียกได้ว่าอยู่ตรงกลางระหว่างระบอบทุนนิยมกับระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เป็นตัวเชื่อมวิวัฒนาการของสังคม เป็นช่วง

---

^{๑๐๓} Frederick Engels, “The Origin of the Family, Private Property and the State,” **Selected Works**, pp. 449-583.

^{๑๐๔} มอริซ แครนสตัน, **ปรัชญาการเมือง**, แปลโดย ส.ศิริรักษ์, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๑.

^{๑๐๕} Karl Marx, “Critique of the Gotha Programme,” **Selected Works**, p. 327.

^{๑๐๖} Karl Marx, **Ibid**, p. 565.

ประวัติศาสตร์ที่ค่อย ๆ สลายชนชั้นและการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้นให้หมดสิ้นไป ในทางการเมืองรัฐที่อยู่ภายใต้การนำของพรรคการเมืองชนชั้นกรรมาชีพ จะค่อย ๆ ดำเนินแนวทางนโยบายยุทธวิธีที่เหมาะสมต่าง ๆ คอยควบคุมลดทอนการกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบให้ลดลงเป็นลำดับ จนกระทั่งการกดขี่ขูดรีดและเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้นค่อย ๆ หมดไปในที่สุด

ผู้วิจัยยังสังเกตพบว่า วิธีการเกิดขึ้นของรัฐชนชั้นกรรมาชีพในอุดมคติของมาร์กซ์นั้น จะปรากฏเกิดขึ้นก็ด้วยการต่อสู้โค่นล้มปฏิวัติต่อชนชั้นนายทุนและชนชั้นสูง อันเกิดจากพลังผลักดันของความรู้สึกถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ผสมกับความต้องการดิ้นรนต่อสู้ที่จะปฏิบัติจะนำชัยชนะมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพหรือชนชั้นล่าง เมื่อการปฏิวัติเสร็จสิ้นลง ชนชั้นกรรมาชีพจะจัดตั้งกันขึ้นเป็นชนชั้นปกครอง และใช้อำนาจสูงสุดทางการเมืองคือรัฐที่ตนได้มา ยึดรวบรวมเอาทุนจากชนชั้นนายทุนและรวมปัจจัยการผลิตทุกชนิดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ^{๑๐๓} จะเป็นผู้ควบคุมและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งทางด้านที่ดิน ทุน แรงงาน และผู้ประกอบการ เป็นต้น อีกทั้งถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต้องอาศัยรัฐเผด็จการกรรมาชีพ (Dictatorship Of The Proletariat) เท่านั้น ทำหน้าที่ชั่วคราวเพื่อปลดปล่อยสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ให้พ้นจากอิทธิพลของนายทุน และนำสังคม เศรษฐกิจ การเมืองไปสู่เป้าหมายสุดท้ายแห่งคอมมิวนิสต์ ขจัดค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไรจากปัจจัยการผลิตของเหล่าทุนจนหมดสิ้น

สภาพลักษณะรัฐชนชั้นกรรมาชีพของมาร์กซ์โดยรวม จะมีการพัฒนาสืบต่อจากระบบชนชั้นนายทุนมาสู่ขั้นสังคมนิยม(Socialist)^{๑๐๔} สังคมนิยมจะเป็นระดับปานกลางของสังคมที่ทรัพย์สินสมบัติส่วนใหญ่จากการผลิตมีมวลชนเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยที่ยังคงความแตกต่างระหว่างชนชั้นไว้เล็กน้อย หน้าที่รัฐจะเป็นผู้ควบคุมและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแทนเอกชน ทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม แรงงานจะได้รับผลผลิตจากสังคมตามปริมาณแรงงานที่เขาได้ออกแรงทำงานไป จะไม่มีความแตกต่างในรายได้อันเนื่องมาจากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะไม่มีการขูดรีดสิทธิ ในการครอบครองทรัพย์สินสมบัติส่วนบุคคลจะค่อย ๆ ถูกกลบฝังไป จนพัฒนาการปรับปรุงไปถึงระยะสุดท้าย คือ เป็นระดับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์(Communist)^{๑๐๕} เป็นระดับสุดท้ายของสังคมที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างชนชั้น ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และรัฐบาลเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป อันหมายถึง การไม่มีรัฐบาลปกครอง

^{๑๐๓} Karl Marx and Frederick Engels, “Manifesto of the Communist Party,” **Selected Works**, p. 52.

^{๑๐๔} V.G. Afanasyev. **Marxist Philosophy**.(Moscow:Progress Publishers, 1980), pp. 106-107.

^{๑๐๕} V.G. Afanasyev. **Marxist Philosophy**, pp.106-107.

ดังนั้น จะเห็นว่ารัฐในความคาดหวังของมาร์กซ์ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีเพื่อการเป็นเครื่องมือการก้าวไปสู่สังคมใหม่ที่ไร้รัฐและไร้ชนชั้น ส่วนในประเด็นของรัฐที่จะล่มสลายหายไปนั้น กล่าวคือว่า รัฐในสภาพเดิมจะถูกแทนที่ด้วยการจัดการบริหารวัตถุสิ่งของ และการวางรูปแบบขบวนการผลิตที่ลงตัว^{๑๑๐} ผลผลิตต่าง ๆ ในสังคมมีมากเพียงพอที่จะตอบสนองให้กับทุกคนในสังคมได้ตามความต้องการ จากแต่เดิมที่ผู้คนได้รับผลตามความสามารถ มาสู่การรับผลตามความจำเป็นหรือต้องการ (From Each According to His Ability, to Each According to His Needs)^{๑๑๑} ปัจจัยการผลิตจะถูกโอนจากนายทุนเป็นของสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งไม่ถูกขูดรีดโดยมนุษย์ด้วยกันเอง มนุษย์เปลี่ยนธรรมชาติและสังคมมาใช้ตน ผลผลิตมีมากจนกระทั่งสามารถแจกจ่ายไปให้สมาชิกสังคมได้ตามความจำเป็นตามความต้องการของแต่ละคน ไม่ต้องแจกจ่ายตามปริมาณแรงงานที่ทำงาน บุคคลจะมีความเท่าเทียมกันสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ จะไม่มีชนชั้นในสังคม^{๑๑๒} นี่คือลักษณะสำคัญที่สุดของระบบสังคมคอมมิวนิสต์ อันเป็นภาพการสลายตัวลงของชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้น ส่วนสภาพแรงงานเป็นกิจกรรมวิถีชีวิตไม่ใช่วิธีการเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด การบริหารจัดการผลิตทางเศรษฐกิจยังคงดำเนินต่อไป แต่รัฐและการปกครองบังคับบัญชาจะสูญสลายไป พร้อมทั้งการสลายชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้นก็จะหมดสิ้นไป

ข้อดีของการมีรัฐแบบชนชั้นกรรมมาชีพตามที่มาร์กซ์คาดหวังนั้น ผู้วิจัยเองก็เห็นว่าคงมีลักษณะคล้ายกับรัฐสวัสดิการที่ทุกคนมีกินมีใช้ ถึงแม้จะเจ็บป่วย จะดกงานหรือแก่เฒ่าชราภาพ หรือส่วนใดอยู่บ้างในฐานะที่เป็นสังคมที่แตกต่างจากสังคมทุนนิยมที่โหดร้าย เพราะถ้าปล่อยให้สังคมเป็นแบบทุนนิยมหรือแบบเสรี สังคมก็จะมีสภาพที่ตัวใครตัวมัน มีไอครยาสาวได้สาวเอา เป็นสังคมที่เห็นแก่ตัวกอบโกยและเก็บกำไรเพื่อตนเองผู้เดียว โดยที่ถึงขนาดไม่สนใจใครจะเป็นอย่างไร ขอให้ทำได้และคนอื่นจับไม่ได้ไล่ไม่ทันก็พอหรือได้มาด้วยวิธีหลอกลวงกัน คดโกง ไม่สนใจความเดือดร้อนของคนอื่น พฤติกรรมดังกล่าวจะนำมาซึ่งผลที่ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น ความโหดร้ายของสังคมทุนนิมนั้นทำให้คุณค่าของคนงานน้อยลง เพราะเมื่อข้าวของแพงขึ้น คนงานยิ่งจนลงเพราะต้องใช้จ่ายแพงมากขึ้น ผลผลิตก็จะถูก

^{๑๑๐} Frederick Engels, Anti-Duhring (1878) quoted in V.I. Lenin, The State and Revolution (1917) in **Essential Works of Lenin** (New York : Bantam Books, 1966), pp. 280-281.

^{๑๑๑} Karl Marx, “Critique of the Gotha Programme,” **Selected Works**, pp. 319-321..

^{๑๑๒} อรรถย ปิ่นเกตุมณี, **ระบอบสังคมคอมมิวนิสต์...รูปแบบสังคมสุดท้ายของมนุษยชาติ**, ดูเพิ่มเติมใน <http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=102&mode=thread&order=0&thold=0> ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๕.

เร่งให้ผลิตมากขึ้น และสะสมพอกพูนตลาดมากยิ่งขึ้น โลกของวัตถุยิ่งเพิ่มค่ามากเท่าไร โลกของการเป็นมนุษย์คนงานยิ่งจนลงเท่านั้น ในสังคมทุนนิยมอย่าได้นึกว่าผลิตมากแล้วจะพอใช้กัน ดังจะเห็นจากตัวอย่างโรงงานผลิตเสื้อกันหนาว ผลิตเป็นจำนวนมากแต่คนก็ยังหนาวตายเพราะไม่มีเสื้อผ้ากันหนาวใส่ เหตุเพราะโรงงานขายแพงหรือไม่ก็เก็บไว้รอส่งไปขายเพื่อหวังกำไรในต่างประเทศ หรือตัวอย่างหนึ่งที่เหล่าโรงงานเลี้ยงสุกร เลี้ยงสุกรออกสู่ตลาดเยอะด้วยหวังกำไร เมื่อราคาตกต่ำ ก็แก้ปัญหาหาราคาสุกรให้สูงขึ้นด้วยการขายสุกรออกสู่ตลาดในจำนวนน้อย ลูกสุกรที่ไม่ได้ขายก็เชือดทิ้งหรือทิ้งทะเลเพื่อลดต้นทุนค่าอาหารสุกรในแต่ละวัน ทั้ง ๆ ที่มีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่อาหารจะรับประทานแทบจะไม่มี เหตุผลว่าทำไมเหล่าโรงงานสุกรจึงไม่นำมาแจกให้คนกิน ก็เพราะกลัวว่าคนจะไม่ไปซื้อเนื้อที่ตนพากันผลักดันราคาให้สูงในตลาด จะเห็นว่าการผลิตมากของระบบสังคมทุนนิยมไม่ใช่เครื่องยืนยันถึงการมีอยู่มีกิน เรียกได้ว่า ผลิตจนล้นโลก แต่คนในโลกกลับไม่มีจะกินจะใช้ ดังนั้น ถ้ารัฐในมุมมองของมาร์กซ์เกิดขึ้นได้จริง จะเป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะช่วยกำจัดรูปแบบผลิตและความคาดหวังในกำไรที่เหล่าสังคมทุนนิยมพากันต้องการ

แต่ถ้ามองในอีกด้านหนึ่ง ก็อาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้ เพราะถ้าสภาพไร้รัฐเกิดมีจริง ผู้คนจำนวนมากจะอยู่กันอย่างไร สภาพไร้รัฐท่ามกลางรูปแบบการบริหารที่มีขึ้นโดยประชาชนทั้งหมดมีสิทธิเท่ากัน คือ การไม่มีรัฐบาล ใครจะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย ประชาชนจะทำการทุกอย่างตามที่ตนต้องการ เพราะไม่มีใครเชื่อใครหรือบังคับใครได้ อาจจะทำให้สภาพสังคมมีแต่ความสับสนวุ่นวายหาความสุขไม่ได้^{๑๑๓} การจะให้มนุษย์ในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ มีคุณธรรมและมีความสุข จะต้องมีการมีรัฐ หากปราศจากรัฐ พลเมืองจะมีคุณธรรมและมีความสุขไม่ได้ มนุษย์จะไม่เป็นมนุษย์ แต่จะเป็นแค่สัตว์ป่าเถื่อนชนิดหนึ่งเท่านั้น^{๑๑๔} เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติแล้วเป็นสัตว์การเมือง^{๑๑๕} สังคมมนุษย์ได้พัฒนาจากความเป็นครอบครัวไปเป็นหมู่บ้าน จากหมู่บ้านกลายมาเป็นชุมชน และในที่สุดก็ได้พัฒนาไปเป็นนครรัฐ นครรัฐจึงเป็น

^{๑๑๓} แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๔-๕.

^{๑๑๔} Stace, W.T. , *A critical History of Greek Philosophy*, p. 321. อ้างใน ดับบลิว. ที. สเตซ, ปรัชญากรีก, แปลโดย ปรีชา ช้างขวัญยืน, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔, หน้า ๑๗๗ - ๑๗๘.

^{๑๑๕} Aristotle, *Politics (Politics)*, 1253a, translated by Benjamin Jowett, in *Great Books of the western world* Vol. 9, p. 446.

รูปแบบการพัฒนาที่สูงที่สุดของสังคมมนุษย์^{๑๑๖} ถ้าสังคมแตกสลายไปคนละทิศละทางอย่างนี้ การมีรัฐก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจะให้ดำรงคงอยู่ต่อไป

ส่วนข้อเสียอีกอย่างหนึ่งของการมีรัฐกรรมาชีพ หรือการไปสู่สังคมอุดมคติของมาร์กซ์ นั้น ผู้วิจัยเองก็อดคิดในมุมมองอีกด้านหนึ่งไม่ได้ว่า ถึงสิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ สงครามที่ยากที่จะคาดคะเนถึงวันจบสิ้น ความป่าเถื่อนโหดร้ายที่จะต้องเกิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รongนี้ก็คือถ้าตัวเราหรือญาติพี่น้องของเราถูกฆ่าหรือถูกแย่งชิง ถูกยึดเอากิจการร้านค้าที่อุตสาหกรรมมาเป็นแพตตายด้วยความรู้ความสามารถของเราต้องไปอยู่ในมือของคนอื่น จะรู้สึกเจ็บปวดแค่ไหน ความยุติธรรมมันอยู่ตรงไหน ปกติคนเราทุกคนย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินส่วนตัว ทรัพย์สินส่วนตัวคือสิ่งกระตุ้นให้คนทำมาหากิน เป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จและความภาคภูมิใจ คนเราจะไม่มุ่งมั่นขยันขันแข็ง ถ้ารู้ว่าสิ่งที่เขาทุ่มเทสร้างสรรค์มันขึ้นมาแล้วเขาไม่มีสิทธิจะครอบครองเป็นเจ้าของเลย เป็นความจริงที่ว่าคนเราทุกคนขวนขวายทำมาหากินในทุกวันนี้ เพราะเรารู้ว่าสิ่งที่เราทำไปหรือหามาด้วยหยาดเหงื่อแรงกายของเรานั้นมันจะเป็นของ ๆ เรา เรามีสิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเต็มที่ ถ้าทำไปแล้วพบว่าคนที่มีความสามารถกลับกลายเป็นคนอื่นหรือคนอื่นที่ไม่ได้ทำมีสิทธิด้วยแล้ว เราจะทำไปทำไม ดังนั้นสังคมที่มาร์กซ์คาดหวังอาจเป็นไปได้ที่จะปรากฏคนใจเกียจเต็มบ้านเต็มเมือง ไม่มีการผลิต ไม่มีการคิดวิจัยสร้างสรรค์ กลายเป็นสังคมที่ล่าหลังเฉื่อยชา

ผู้วิจัยเชื่อว่าสภาพดังกล่าวคงปฏิเสธไม่ได้ว่าจะไม่มีโอกาสเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นได้ คนเราถ้าคิดว่ามีอยู่มีกินแล้วหรือมีทุกอย่างเท่าเทียมกันแล้วก็จะไม่ดิ้นรนต่อสู้ ถ้าสภาพสังคมเป็นเช่นนี้ แน่แน่นอนสังคมทุนนิยมก็คงจะดีกว่าแน่ เพราะความเป็นจริงอีกด้านหนึ่งของสังคมทุนนิยมที่ทุกคนก็ยอมรับกัน คือ รายได้ที่แตกต่างกันมาจากคุณภาพของคนที่แตกต่างกัน ชนชั้นส่วนหนึ่งที่ตระกูลร่ำรวยนั้นเป็นนายทุนก็ต้องใช้สมองและสติปัญญาอย่างมาก ส่วนชนชั้นตระกูลที่ยากจนนั้นเป็นตระกูลที่ประกอบอาชีพขายแรงงาน กลุ่มชนชั้นนำที่มีการใช้สมองทำงานเป็นงานที่รับผิดชอบสูงกว่างานที่ใช้แรงกาย จึงมักได้ค่าตอบแทนสูงกว่าแรงงาน มันเป็นเรื่องที่ธรรมดาเป็นเรื่องที่ยุติธรรม ดังนั้น ในด้านหนึ่งข้อเสียของสังคมในอุดมคติของมาร์กซ์ จึงเป็นการกำจัดขอบเขตหรือดึงคนที่มีความสามารถสูงให้ต่ำ และเป็นการดึงคนที่มีความสามารถต่ำกลับให้สูง ซึ่งมันก็ขัดกับความเป็นจริงของโลกธรรมชาติ เพราะทุกคนมีความสามารถหรือความต้องการที่ไม่เท่ากันโดยกำเนิด

---

^{๑๑๖} พิพัฒน์ พสุธารชาติ, รัฐกับศาสนาบทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเห็นว่า การคาดหวังของมาร์กซ์นั้นก็ไม่ใช่หลักประกันว่าชนชั้นจะหายไป หรือชนชั้นจะไม่ย้อนกลับมาเกิดระบบชนชั้นขึ้นอีก อีกทั้งทำให้ไรชนชั้นก็ยังไม่มีความหลักประกันอะไรที่แน่นอนที่จะเป็นเครื่องยืนยันว่าสภาพการต่อสู้ขัดแย้งจะไม่ปรากฏขึ้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าแนวคิดของมาร์กซ์เกี่ยวกับการคาดหวังให้สังคมไรชนชั้น ไรการต่อสู้ขัดแย้ง ไม่เอารัดเอาเปรียบกันหรือให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันนั้น คงไม่ใช่สภาวะแบบ ๑๐๐ % เต็มเสียทีเดียว เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น สังคมนั้นคงมีแต่ในความคิดเท่านั้น ดังนั้นสภาวะสังคมที่มาร์กซ์ต้องการคาดหวัง ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าคงจะมีลักษณะของสังคมชนชั้นอยู่บ้าง เพียงแต่น้อยชนิดจนแทบไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นปัญหา ตัวอย่าง เช่น ผลของการไรชนชั้นจะทำให้คนเสมอภาคเท่าเทียมกัน ก็คงไม่ได้หมายความว่าคนเราจะมิจะเป็นหรือเท่าเทียมกันทุกอย่างดูไม่บรรทัด หรือเท่ากันทุกประการดูเลขทศนิยม (เพราะนั่นมันก็เกินไป คงไม่ใช่แนวคิดของมาร์กซ์แน่) ความเท่าเทียมกันนั้นเราอาจพิจารณาได้หลายแง่ ถ้าคนหนึ่งทำงานมากกว่าอีกคนหนึ่งก็ต้องได้รับส่วนแบ่งมากกว่า ถ้าให้เท่ากันก็เป็นความไม่เท่ากัน เนื่องจากคนไม่ได้เท่าเทียมกันหรือเหมือนกันทุกประการ ถ้าจะให้เกิดความเท่าในความต่างนี้ก็ต้องพิจารณาในแง่สัดส่วน เราอาจเรียกว่า ความเท่ากันแบบสัดส่วน (Proportional Equality) หรืออาจจะมี ความเท่ากันในเรื่องโอกาส^{๑๑๑} แต่ส่วนอื่นอาจไม่เท่ากันก็ยังกล่าวได้ว่าเท่าเทียมกันได้ ในสังคมเท่าเทียมกัน คือ มีความพยายามที่จะทำให้ความต่างลดลง เช่น ความเท่าเทียมกันที่จะมีโอกาสได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต แม้ไม่อาจจัดความเท่าเทียมกันได้แต่ก็เป็นการพูดถึงโอกาสที่จะเท่ากันในระดับหนึ่ง คือ อย่างน้อยสังคมประกันว่าบุคคลในสังคมจะได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานเท่ากันถึงระดับที่กำหนด คนมิได้ต้องการความเหมือนกันทั้งหมดหรือเหมือนกันทุกประการ อาจต้องการเพียงให้เหมือนกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นั่นคือมีความเท่าเทียมกันแต่ไม่ต้องเท่ากันทุกประการ หรืออาจเหมือนพระวินัยที่ใช้กับพระภิกษุทุกรูปทุกองค์เสมอเหมือนเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความเสมอภาค ซึ่งพระทุกรูปมีสิทธิและมีโอกาสปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเท่าเทียมกัน^{๑๑๒} ก็เป็นไปได้ เพราะพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งมีลักษณะที่เป็นสังคมนิยมอยู่ด้วยเหมือนอย่างที่ท่านพุทธทาสกล่าวว่า เราไม่จำเป็นจะต้องไปเห่ระบบสังคมนิยมอะไรที่ไหน เพราะว่าในพระพุทธศาสนานั้นมีระบบสังคมนิยมที่ดีเลิศและวิเศษอยู่แล้ว^{๑๑๓} ดังนั้น

^{๑๑๑} ศ.ปรีชา ช้างขวัญยืน, ความเสมอภาค, (ผู้วิจัยได้ปรับแต่งเนื้อหาเพื่อความเหมาะสม)

^{๑๑๒} พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๕๒.

^{๑๑๓} พุทธทาสภิกขุ, สังคมนิยมชนิดที่ช่วยโลกได้ ใน ธัมมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๕-๑๓๐.

สังคมที่คาดหวังของมาร์กซ์ ก็คงจะเป็นเหมือนเช่นนี้ คงจะไม่ได้ปรารถนาให้มีสังคมไร้ชนชั้น ไร้ความขัดแย้ง หรือเสมอเท่าเทียมกันแบบร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม ชนิดบริสุทธ์ผุดผ่องดุจผ้าขาวอย่างที่พวกเราเข้าใจและพากันหัวเราะว่าเพื่อฝันละครระมัง

๔.๗ สรุปวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์

ผู้วิจัยพบว่า มาร์กซ์ได้มองพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดของมนุษยชาติเป็นเรื่องของการผลิต การแย่งชิงวัตถุหรือผลประโยชน์เพื่อการได้มาซึ่งการครอบครองของบรรดาชนชั้นที่มีอำนาจทางการปกครองกับชนชั้นที่ถูกปกครอง ซึ่งก็มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามยุคตามสมัยหรือตามแต่ละภูมิภาค ประเทศ การแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ของบรรดาเหล่าชนชั้น นำมาซึ่งยุทธวิธีการต่อสู้ขัดแย้งกันนานาประการที่ได้เกิดขึ้นมาใช้ปฏิบัติต่อกัน มีทั้งเปิดเผยและแอบแฝง แยกย่อยต่าง ๆ นานา การต่อสู้ขัดแย้งกันของเหล่าชนชั้น บางชนชั้นก็ล้มหายตายจากไปจากสังคม บางชนชั้นก็ได้วิวัฒนาการเกิดระบบชนชั้นใหม่ หรือแม้กระทั่งบางชนชั้นที่สูญสลายไปแล้วก็กลับฟื้นระบบเดิมย้อนมาใหม่ เรียกได้ว่าชนชั้นในอดีตไม่เคยจางหายไปจากสังคมเลยเพียงแต่อาจจะปรากฏตัวในรูปลักษณะแบบใหม่เท่านั้น มาร์กซ์มองว่าการปรากฏตัวขึ้นของชนชั้นนำมาซึ่งความขัดแย้ง สร้างวัฒนธรรม ประเพณี กฎระเบียบ การปกครอง ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติมาตามตามมา ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องมือที่ถูกอ้างว่าชอบธรรม เป็นไปเพื่อการรองรับหรือรับใช้ชนชั้นที่เหนือกว่า ชนชั้นจึงเป็นต้นเหตุหลักอันนำไปสู่การขับเคลื่อนประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้หรือการเอารัดเอาเปรียบกัน หรือบางครั้งก็มองว่าการเกิดขึ้นและการพัฒนาของชนชั้น เป็นผลแห่งการพัฒนาของการผลิตวัตถุ เพราะส่วนหนึ่งก็เกี่ยวข้องสืบเนื่องจากสภาพของการผลิตด้านวัตถุ เป็นตัวกำหนดโฉมหน้าและจิตสำนึกของสังคมทั้งหมด

นอกจากนี้มาร์กซ์ก็ยังมองการขัดแย้งระหว่างการผลิตกับระบบกรรมสิทธิ์ และระหว่างระบบกรรมสิทธิ์กับระบบการเมือง เป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ โดยที่ตัวละครที่ขับเคลื่อนความขัดแย้ง คือ สภาพสังคมที่มีความเป็นชนชั้นที่มีการขูดรีดเอาเปรียบเป็นหน้าที่หลัก กล่าวคือ ระหว่างฝ่ายที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับฝ่ายที่มีได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น ในสังคมทาสก็จะมีนายทาสคู่กับทาส ในสังคมศักดินาก็จะมีเหล่าขุนนางเจ้าของที่ดิน คู่กับพวกทาสกสิกรหรือไพร่ ในสังคมทุนนิยมก็จะมีชนชั้นนายทุนคู่กับชนชั้นกรรมกร ซึ่งชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นผู้ที่บัญชาการผลิต และเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบในการแบ่งปันผลผลิตของแรงงาน ตลอดระยะเวลายาวนานของประวัติศาสตร์ ชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบต่อฝ่ายที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตตลอดมา ไม่ว่าชนชั้นนั้นจะมีชื่อเรียกอย่างไรหรืออยู่ในประเทศไหน ก็จะมีลักษณะที่เหมือนกัน นั่นคือว่าผู้กดขี่กับผู้

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถูกกดขี่จะอยู่กันคนละฝ่าย และจะพัฒนาไปสู่การต่อสู้กันจนถึงการจบลงด้วยการปฏิวัติระบบการปกครอง ในอดีตการต่อสู้ขัดแย้งจะเกิดมีครั้งแล้วครั้งเล่าผ่านการเวลาอันยาวนาน จนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมมนุษย์ไปเสียแล้ว หรือบางครั้งก็ก่อเกิดชนชั้นใหม่ เงื่อนไขการกดขี่ใหม่และการต่อสู้แบบใหม่ขึ้นมา การต่อสู้กันจะดำเนินไปตราบเท่าที่ชนชั้นและรัฐยังคงดำรงอยู่

ดังนั้น ในแนวคิดของมาร์กซ์ การต่อสู้ทางชนชั้นก็คือการปะทะกันทางผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นต่าง ๆ อีกด้านหนึ่งก็เป็นการต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจการเมืองที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาชูดริคกันเอง มาร์กซ์เชื่อว่า ในระยะหนึ่งปัญหาความทุกข์ยากและความขัดแย้งระหว่างชนชั้นจะสุกงอมเต็มที่ จนชนชั้นกรรมาชีพลุกขึ้นปฏิวัติล้มระบบนายทุน การต่อสู้ทางชนชั้นจะต้องนำไปสู่เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพอย่างแน่นอน และตัวของเผด็จการนี้เองจะเป็นเครื่องมือที่ก้าวไปสู่การทำลายชนชั้นทั้งปวงและก้าวไปสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้น ชนชั้นนายทุนจะเป็นลำดับขั้นสุดท้ายของชนชั้น ที่จะเดินทางไปสู่สังคมที่ปราศจากชนชั้นของมนุษยชาติ ก่อเกิดรัฐกรรมาชีพปกครองเพื่อคนส่วนใหญ่ชั่วคราว จะดำเนินการเพื่อไปสู่ทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นที่ถาวร กล่าวคือ ต้องทำการยกเลิกระบบชนชั้นทั้งหมด ยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์ทำให้เป็นของส่วนรวม เป็นการยกเลิกการถือครองปัจจัยการผลิตแบบเอกชน ต้องไม่มีกรรมสิทธิ์เอกชนเพื่อไม่ให้เกิดชนชั้นและการชูดริคกันเองของมนุษย์ การที่มีคนบางคนที่ควบคุมปัจจัยการผลิตแสดงถึงว่า ผลผลิตจากการทำงานของมนุษย์ส่วนใหญ่ถูกขโมยไปในรูปแบบกำไร ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม ทำให้การผลิตไม่มีการวางแผนจากสังคม เพราะคิดแต่เรื่องของการแข่งขันกันผลิตเพื่อหากำไรสูงสุด มีแต่การผลิตเพื่อแข่งขันกันเองอย่างสิ้นเปลือง โดยไม่สนใจความต้องการแท้ของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น มาร์กซ์จึงหันหลังให้ระบบการสะสมครอบครองเพื่อหวังผลกำไร ต้องการให้ทุกคนได้ช่วยกันทำงาน ทำให้มีสิ่งของไม่ขาดแคลน สร้างความมั่นใจในชีวิต ไม่กลัวที่ตนจะยากจนหรืออดตาย เพราะสิ่งที่พวกเขาทำจะเป็นหลักประกันการมีอยู่มีกิน มีสวัสดิการเป็นที่พึ่งพิงของตัวเอง

หลังจากการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ มาร์กซ์ได้คาดหวังให้สังคมเป็นเสมือนกับชีวิตในอุดมคติ ที่สมาชิกสังคมช่วยเหลือเผื่อแผ่มีไมตรีจิตต่อกัน ทรัพย์สินถูกนำมาเป็นของส่วนรวม เป็นลักษณะสังคมนิยมเป็นแบบทุกคนทำตามความสามารถ และต่างก็แบ่งปันผลผลิตไปตามจำนวนการใช้แรงงาน สูงสุดจะพัฒนาไปถึงสังคมคอมมิวนิสต์ที่มีลักษณะเป็นแบบทุกคนทำงานตามความสามารถและต่างก็แบ่งปันผลผลิตไปตามความต้องการ เป็นสังคมที่มีการนำเสรีภาพมาสู่ทุก ๆ คน ไม่มีชนชั้นหรือรัฐปกครอง โดยมีปรัชญาทางสังคมว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงหรือได้รับปัจจัยสี่ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นของชีวิต ไม่มีการข่มเหงหรือเอาเปรียบต่อกัน อันแสดงถึงเสรีภาพที่แท้จริง

รัฐในทัศนะของมาร์กซ์ เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ชนชั้นที่มีปัจจัยในการผลิตเป็นผู้ปกครอง รัฐเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกนายทุน จึงถือว่า การมีรัฐ(State) และมีรัฐบาล(Government) ไม่ว่าในยุคไหนๆ จะต้องมีการกดขี่และเอาเปรียบกันเสมอ จะก่อเกิดการแบ่งแยกชนชั้นและนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างชนชั้น แต่ละชนชั้นก็จะสถาปนาอำนาจของตนตามฐานะทางเศรษฐกิจ และก็จะกลายเป็นวัฏจักรเช่นนี้ที่แต่ละชนชั้นก็พยายามที่จะให้ตนเองอยู่เหนือชนชั้นอื่นต่อไปและก็จะกลายเป็นผู้กดขี่ข่มเหงผู้อื่น ดังนั้นกลไกของรัฐจึงเป็นเพียงเครื่องมือแห่งการกดขี่ระหว่างชนชั้น รัฐจึงเป็นชนชั้นทางการเมืองที่คุมอำนาจชนชั้นอื่นในสังคมอีกทีหนึ่ง การกดขี่เอาเปรียบหรือต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นจะหมดไป ก็ต่อเมื่อมีการยกเลิกชนชั้นในสังคม ความขัดแย้งก็จะไม่บังเกิดขึ้น การยกเลิกดังกล่าวไม่ว่าจะเรียกว่าการปฏิวัติหรือปฏิรูปก็ตามนั้นจะนำพาสังคมนั้นไปสู่ระบบสังคมนิยมและสังคมนิยมมิวนิสต์ในที่สุด ซึ่งก็จะนำไปสู่การสิ้นสุดของรัฐ หลงเหลือแต่การบริหารจัดการที่ไม่ใช่การปกครอง

สำหรับผู้วิจัยมีทัศนะว่า ในประเด็นที่มองวัตถุและชนชั้นเป็นที่มาของความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาและการยืนยันถึงลำดับวิวัฒนาการทางชนชั้นที่จะต้องเป็นเช่นนั้น ถือได้ว่าเป็นความกล้าหาญทางทฤษฎีของมาร์กซ์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นแนวคิดทฤษฎีที่คนส่วนมากก็ยอมรับและเห็นว่าดีถ้าทำได้ แต่ยังคงติดขัดสงสัยคาใจในประเด็นแนวทางวิธีดำเนินการเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นที่เด็ดขาดรุนแรง เพราะยังเป็นสิ่งที่น่าหวาดหวั่นหรือน่ากลัวเป็นอย่างยิ่ง และมันคงไม่ง่ายเหมือนเขียนในกระดาษที่มีลักษณะอุปมาเหมือนขึ้นนกเป็นนกขี้ไม่เป็นไม้ แนวทางของมาร์กซ์ไม่เห็นด้วยกับการปกครองเผด็จการบังคับโดยรัฐ แต่ก็เห็นด้วยกับรัฐเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ อีกทั้งยังต่อต้านการบังคับการกดขี่ขูดรีด แต่ก็นำแนวทางนี้มาปฏิบัติ เหมือนหนึ่งใช้ความรุนแรงแต่กลับบอกว่าจะแก้ไขความรุนแรง ยกเลิกชนชั้นเพื่อให้ทุกคนเสมอกันทั้ง ๆ ที่คนเราก็ไม่เสมอกันมาแต่เกิด เพราะคนเราเสมอกันอย่างหนึ่งก็จะไม่เสมอกันในอีกด้านหนึ่ง การบีบบังคับให้ปฏิบัติตามด้วยบอกว่าจะนำมาซึ่งเสรีภาพ อ่างความชอบธรรมของคนส่วนใหญ่แต่ละเลยความชอบธรรมของคนส่วนน้อย เหล่านี้เป็นต้นที่ทำให้ผู้วิจัยเองมองว่าความสำเร็จเกิดได้ยาก ยอมรับว่าเป็นช่องทางหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ แต่น่าจะเป็นช่องทางเล็กลที่สุดท้าย เพราะเป็นการยากที่จะให้ทุกคนพอใจในระบบใดระบบหนึ่งที่ยาวนาน ระบบเผด็จการที่ดั่งสุดโต่งเกินไปอาจจะได้รับการยินยอมในระยะสั้นเท่านั้น แต่นานไปก็จะไหลกลับมาสู่วัฏจักรสังคมเดิม เพราะโลกนี้มันเป็นไปตามผู้นำที่มีอำนาจ ซึ่งหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไป บางทีแนวทางสายกลางที่พึงพาอาศัยกันระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือแบบผสมผสานหลากหลายแนวทางเพื่อให้อยู่หรือไปด้วยกันได้ทุกฝ่าย อาจจะทำให้ชีวิตอยู่เป็นสุขหรือเป็นช่องทางที่ดีกว่าก็เป็นได้ ดังนั้น ในหลักการผู้วิจัยเห็นด้วย แต่ติดปัญหาหัวใจ

ตรงที่แนวทางปฏิบัติ เป็นอาการที่แปลกสองจิตสองใจ ปฏิเสธไม่ขาด ขอมรับไม่เต็มที บางคนบอกว่าอาจจะเพื่อฝัน แต่ก็ยังถือได้ว่าเป็นหลักการทฤษฎีที่มีเหตุผลที่อธิบายได้ชัดเจนกว่าหลักการคำสอนของบางศาสนา ที่ให้ใช้การมีอยู่มีกินด้วยการนี้กเอาหรือเสกเอาด้วยคาถา บนบานสานกล่าวหรือสอยเอาจากต้นไม้วิเศษ เป็นต้น ซึ่งก็น่าจะเป็นไปได้ยากและไร้เหตุผลเมื่อเทียบกับทฤษฎีของมาร์กซ์ แต่คนก็พากันเชื่อว่าคำสอนนั้นเป็นไปได้ ดังนั้น ทฤษฎีของมาร์กซ์จะดีหรือเลวอย่างไร ก็ยังถือว่าอยู่ในโลกของความเป็นจริงที่ปฏิบัติได้ ไม่ใช่โลกของความฝัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

เรื่องการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ นี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ว่า

๑. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม
๒. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการต่อสู้ทางชนชั้น และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่นำมาแก้ไข บริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยทั้งหมดสรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการศึกษาวิวัฒนาการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม

ผู้วิจัยได้พบว่าเรื่องของพัฒนาการลำดับชนชั้นหรือความเป็นไปในสังคมนั้น ได้มีนักวิชาการทำการศึกษาและแบ่งประเภทแตกต่างกันไว้มากมาย บางส่วนมีการเชื่อว่าสังคมบุพกาลนั้นยังไม่มีระบบชนชั้นเกิดขึ้น เป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ทำการผลิตหรือหาเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น เป็นระบบแบบญาติพี่น้องที่พึ่งพาอาศัยกัน ผลผลิตที่ได้จากการทำงานคงเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการบริโภคในชีวิต ไม่มีผลิตผลส่วนเกินมากนัก มีการต้องใช้แรงงานร่วมกันและแบ่งปันกันโดยเฉลี่ย ในเวลานั้นไม่มีระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต ไม่มีความเป็นไปได้ที่คนจะขูดรีดคน ดังนั้นจึงเชื่อว่าไม่มีชนชั้นใด ๆ ดำรงอยู่ ตลอดจนเมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น มีกระบวนการผลิตที่มากขึ้น จึงมีการสะสมผลผลิตและแบ่งกลุ่มแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบก่อเกิดเป็นกลุ่มชนชั้นแบ่งฝ่ายกันชัดเจน ในการพูดถึงชนชั้นในแต่ละนักวิชาการหรือในแต่ละภูมิภาค อาจเรียกชื่อหรือแบ่งประเภทชนชั้นที่แตกต่างก็จริง แต่โดยเนื้อแท้มีความเป็นชนชั้นปรากฏแทรกอยู่ในทุก ๆ ที่

ชนชั้น คือ กลุ่มชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพเดียว รายได้ ทรัพย์สิน สิ่งของ เกียรติยศชื่อเสียงหรืออำนาจ ความรับผิดชอบ ความสะดวกสบาย แบบแผนในการครองชีวิต อำนาจและอิทธิพล อาชีพ การศึกษา หรือชาติตระกูลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเหมือนกัน

หรือใกล้เคียงกัน เป็นลักษณะการจัดแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็นชั้น (Class) เป็นลำดับชั้น(Grade) โดยมีระบบของอันดับที่ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่ง(Position) หรือสถานภาพ(Status) นั้น ๆ มีสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ อำนาจ อิทธิพลแบบแผนของชีวิตหรือได้รับยกย่องอยู่ในระดับเท่ากัน สูงกว่าหรือต่ำกว่าบุคคลอื่น ทำให้เกิดมีคนชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสิทธิและหน้าที่

ความขัดแย้ง(Conflict)ของชนชั้นนั้น กล่าวคือ สภาพที่ชนชั้นหรือกลุ่มชนเอาไรต์เอาเปรียบและปะทะกดขี่ข่มเหงกัน ทั้งป้องกันและทำลายผลประโยชน์ของกันและกัน ความขัดแย้งทางชนชั้น นำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ความไม่เท่าเทียมกัน หรือเป็นสภาพที่กลุ่มชนชั้นทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน การไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขืนไว้ ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ดื้อไว้ ทานไว้ เป็นการต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอยหรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) การขัดแย้งกันและกันหรือการเป็นปรปักษ์ (Opposition) เป็นการทำลายบุคคลหรือกลุ่มฝ่ายตรงข้าม อันเกิดจากการไม่ลงรอยกันในแง่ของความคิด ความเห็น ความสนใจหรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร หรือวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้ เป็นการแสดงออกหรือมีเจตนาที่จะป้องกันประโยชน์ตน และขัดขวางทำลายล้างประโยชน์สร้างโทษแก่ชนชั้นหรือกลุ่มที่ไม่ใช่พวกตน

การแบ่งประเภทของชนชั้นนั้น โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว แบ่งประเภทเป็นชนชั้นยอด (Elites)หรือชนชั้นสูง (Upper Class), ชนชั้นกลาง (Middle Class), และชนชั้นต่ำ (Lower Class) หรือตัวอย่างในระบบชนชั้นในตะวันตก ก็มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมที่ยึดอาศัยสิทธิการถือครองที่ดิน มี ๓ ฐานันดร คือ จักรพรรดิ ขุนนางเจ้าที่ดิน ชนชั้นข้า ส่วนประเภทชนชั้นระบบตะวันออก ก็มี พ่อขุน ลูกขุน ไพร่ และทาส เป็นต้น หรือแม้กระทั่งในฐานระบบเศรษฐกิจก็ยังแบ่งประเภทชนชั้นไว้ ๕ ประเภท คือ ชนชั้นจักรพรรดินิยม ชนชั้นนายทุนใหญ่ ชนชั้นนายทุนน้อย ชนชั้นชาวนา ชนชั้นกรรมมาชีพ หรือแบ่งตามวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ก็มี ๕ ลำดับ คือ สังคมบุพกาล สังคมระบอบทาส สังคมศักดินา สังคมลัทธิทุนนิยม และสังคมนิยม เป็นต้น หลักเกณฑ์ที่นำไปใช้ในการจัดแบ่งชนชั้นนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีมากมาย และอาจจะไม่เหมือนกันในส่วนปลีกย่อย เป็นเพราะกฎเกณฑ์ในการจัดนั้น เป็นไปตามแนวคิดที่แตกต่างกันของแต่ละคนหรือในแต่ละสังคมแต่ละประเทศจะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมนั้น แต่โดยทั่วไปสังคมจะมีหลักเกณฑ์หรือตัวแปรในการแบ่งชนชั้น คือ ทรัพย์สมบัติและรายได้หรือเศรษฐกิจ อำนาจ วงศ์ตระกูล อาชีพ การศึกษา ภูมิฐานะ และศาสนา แต่สำหรับวิธีการศึกษาการจัดชนชั้นทางสังคมเพื่อต้องการจะรู้ว่าใครอยู่ในชนชั้นใดนั้น มี ๓ วิธี

คือ วิธีการลงมติ (Reputational Method) วิธีอัตวิสัย (Subjective Method) วิธีวัตถุวิสัย (Objective Method)

๕.๑.๑.๑ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดชนชั้นและความขัดแย้ง

เหตุหรือต้นตอของความขัดแย้ง คือ ขัดแย้งกันด้านข้อมูล (Data Conflict) ที่ไม่ตรงกัน, ขัดแย้งกันด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict), ขัดแย้งกันด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict), ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict), ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict) ผู้วิจัยพบว่าชนชั้นไม่ว่าจะมีมากน้อยเพียงใดหรือในแต่ละประเทศจะมีชื่อเรียกหรือบทบาทหน้าที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ชนชั้นทุกชนชั้นจะมีลักษณะสากลที่เหมือน ๆ กันหมด คือ จะมีความไม่เท่าเทียมกัน มีการกีดกันและกันทั้งในเรื่องสิทธิและโอกาสหรือเสรีภาพ การกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบ ความรังเกียจศักดิ์ศรีสถานภาพของกันและกัน การดูถูกเหยียดหยาม การกีดกันทางอำนาจหรือผลประโยชน์ การตัดทวงผลประโยชน์จากชนชั้นที่ต่ำกว่าชนชั้นของตน ทั้งในแง่ชีวิต ทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี สิทธิและเสรีภาพ

ชนชั้นทางสังคมเกิดจากความแตกต่างทางสังคม ที่ประชาชนมีฐานะตำแหน่งสูงต่ำลดหลั่นกันลงมา แต่ละชั้นตำแหน่งมีความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของเศรษฐกิจ รายได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ เกียรติภูมิ เชื้อชาติ อุดมการณ์ และผลประโยชน์ กล่าวคือว่า ความขัดแย้งเป็นภาวะที่กลุ่มต่าง ๆ เข้ากันไม่ได้หรือแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน หรือเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกัน อีกทั้งเหตุความขัดแย้งยังมาจากพลังนามธรรมที่เป็นความรู้สึก เป็นความคิด เป็นพลังงานขับเคลื่อนที่เรามองไม่เห็น เช่น ความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ ทำให้เกิดความหวาดกลัว ระแวงและไม่ไว้ใจกัน เป็นเชื้อประทุให้เกิดความขัดแย้ง อีกทั้งตัวปัญหาของความขัดแย้งอยู่ที่อวิชชา ซึ่งแตกกิ่งใหญ่ออกมาเป็นความโลภ ความโกรธ และ ความหลงเป็นตัวหล่อเลี้ยงให้คนแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ แต่ในแก่นักจิตวิทยาองพลังผลักดันภายในที่ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นในชนชั้นนั้นมาจากหลากหลายสาเหตุด้วยกัน กล่าวคือ ความต้องการความสำเร็จ, ต้องการความนิยมนับถือ, ต้องการความปลอดภัย, ความขัดแย้งมาจากเป้าหมาย ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกัน

๕.๑.๑.๒ ทางออกวิธีการหรือรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น

ผู้วิจัยพบว่าทางออกหรือรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น มีหลายวิธีหลายระดับ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ทุกวิธีในทุก ๆ สถานการณ์ จะต้องเลือกปรับใช้ให้

เหมาะสมกับสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งก็พอประมวลวิธีได้ คือ การใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากัน หรือการผสมผสานประนีประนอม ค่อยเป็นค่อยไป, การกลืนกลาย (Assimilation) หรือผสมผสานกลมกลืนของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม, ความร่วมมือ (Co-Operation), ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus), การยกเลิกชนชั้น, ยกเลิกกรรมสิทธิ์, ยกเลิกกำไร, การควบคุมอำนาจ, ขจัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบกติกากฎ, หลีกเลี่ยงการแข่งขัน, ลดความไม่เสมอภาคด้วยการจัดสรรผลประโยชน์หรือการกระจายรายได้

โดยรวมแล้วความขัดแย้งนั้นเกิดมีขึ้น โดยมีโครงสร้างระบบชนชั้นปรากฏแทรกอยู่เบื้องหลัง การมีอยู่ของชนชั้นทางสังคมนั้นก่อให้เกิดผลในทางลบ ก่อให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การข่มเหงรังแกกันและเกิดความไม่ยุติธรรมต่าง ๆ นานา สังคมนั้นไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยก (Division) ความขัดแย้ง (Conflict) อันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) มีการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) ที่เอาเปรียบ (Exploiting Class) กับชนชั้นที่ถูกเอาเปรียบ (Exploited Class) หรือไม่ก็มีการครอบงำของกลุ่มสังคมบางกลุ่ม (Domination Of Some Social Groups) ชนชั้นปกครองนั้นจะกระทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตน (Self-Interests) เช่น ดำรงมองเปลี่ยนความเชื่อโดยใช้ระบบการศึกษา ผ่านตำราเรียนสร้างภาพหรือรองรับแสดงความจริงด้านเดียว เป็นต้น ส่วนชนชั้นต่ำนั้นจะถูกกลืนรอนสิทธิและผลประโยชน์โดยวิธีการต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ตามทัศนะของนักวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักทฤษฎีความขัดแย้งมองเห็นว่า การดิ้นรนต่อสู้ขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความไม่เท่าเทียมกันก็ดี ความอยุติธรรมและความไม่เสมอภาคกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจก็ดี จะต้องขจัดให้หมดสิ้นไปพร้อม ๆ กับการสลายตัวไปของชนชั้น

๕.๑.๒ ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการต่อสู้และการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์

พบว่ามาร์กซ์ ได้รับแนวคิดวิภาษวิธีจากเฮเกิล (Friedrich Hegel) มาประยุกต์ใช้กับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้ค้นพบหลักสัจจะธรรมเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก่อให้เกิดทฤษฎีการต่อสู้ขัดแย้งในชนชั้น โดยมาร์กซ์เชื่อว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งหมด นับตั้งแต่ระบบสังคมบุพกาล (Primitive Communism) จนกระทั่งถึงสังคมนิยม (Socialism) ล้วนเป็นกระบวนการต่อสู้ขัดแย้งกันทางชนชั้น ด้วยจุดประสงค์เพียงเพื่อต้องการครอบครองวัตถุหรือผลิตผล วัตถุหรือผลิตผลก่อให้เกิดพัฒนาการทางสังคมประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น ไม่ว่าจะป็นระหว่างนายทาสและทาส คนชั้นปกครองและคนชั้น

ต่ำ ขุนนางและไพร่ นายทุนและกรรมกรลูกจ้างหรืออีกนัยหนึ่งผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ ซึ่งต่างก็ดำรงอยู่ในสถานะตรงกันข้ามต่อกันฝ่ายหนึ่ง ต่างก็ปกป้องผลประโยชน์ของตนและกีดกันผลประโยชน์ของชนชั้นอื่น แม้กระทั่งพัฒนาการทางการเมือง กฎหมาย ปรัชญา ศิลปะ วรรณกรรม ก็ได้รับอิทธิพลสืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์หรือทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็ถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชนชั้นที่สูงกว่า

แนวคิดทฤษฎีของมาร์กซ์ ได้มองประวัติศาสตร์ทั้งหมดล้วนเป็นประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่ถูกขูดรีดกับชนชั้นขูดรีด หรือระหว่างชนชั้นที่ถูกปกครองกับชนชั้นปกครอง และได้จัดลำดับวิวัฒนาการของชนชั้นหลัก ๆ เป็น ๕ ชนชั้น คือ สังคมดั้งเดิม, สังคมครองทาส, สังคมศักดินา, สังคมนายทุน, และสังคมนิยม แต่สำหรับชนชั้นที่มาร์กซ์ให้ความสำคัญและยกมาเป็นกรณีตัวอย่างศึกษามากที่สุด คือ ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งเชื่อว่าเป็นพัฒนาการระบบชนชั้นขั้นสุดท้ายที่จะสูญสลายไป ชนชั้นในอดีตที่ผ่านมามาร์กซ์มองว่าสภาพการเกิดขึ้นหรือล่มสลายตัวของชนชั้น มิได้ทำลายความขัดแย้งทางชนชั้น มันเป็นเพียงแต่เอาชนชั้นใหม่ เจื่อนใจการกดขี่รูปแบบใหม่ รูปแบบการต่อสู้ใหม่มาแทนของเก่าเท่านั้นเอง ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนถ่ายจากชนชั้นขุนนางศักดินามาเป็นชนชั้นนายทุน จะพบสภาพการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบมิได้หมดไปพร้อมกับระบบเจ้าขุนมูลนายเลย ยังคงมีปรากฏอยู่ในสังคมนายทุน ที่เปลี่ยนไปเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะเท่านั้น สังคมลัทธิทุนนิยมจึงจัดเป็นชนชั้นขูดรีดชนิดหนึ่ง เพราะมีการเอารัดเอาเปรียบและยึดครองปัจจัยการผลิตเอาไว้ด้วยคนไม่กี่คน ซึ่งก็ไม่ต่างไปจากชนชั้นขุนนาง และในทุกชนชั้นเองก็ถือผลประโยชน์ของชนชั้นของตนเป็นสำคัญ พยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา จึงกล่าวได้ว่าถ้ามีชนชั้น ณ ที่ใด ณ ที่นั้นความขัดแย้งต่อสู้กันของคนในสังคมจะต้องมีแน่นอน ไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว

พบว่ามาร์กซ์ไม่สนใจว่าชนชั้นใน ทุก ๆ ประเทศหรือทุก ๆ ชนิดจะมีชื่อเรียกหรือระบบหน้าที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม มันใจว่าลักษณะของความต่อสู้ขัดแย้งจะเกิดตามมา มีการกีดกันการรังเกียจไม่ให้สมาชิกจากชั้นที่ต่ำกว่าขยับขึ้นมาได้ ชนชั้นเป็นต้นเหตุอยู่เบื้องหลังหรือเป็นเครื่องหมายของความไม่เท่าเทียมกัน เป็นเรื่องของพวกพ้อง การกีดกันและการดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตน นำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องราวได้ ความมั่งคั่ง อำนาจ เกียรติภูมิ เชื้อชาติ ศักดิ์ศรี สะท้อนถึงความไม่ยุติธรรม

๕.๑.๒.๑ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์

สืบเนื่องจากการที่มาร์กซ์มองปัญหาการต่อสู้ขัดแย้งมาจากชนชั้น ที่ต่างก็มุ่งแสวงหาครอบครองวัตถุประสงค์หรือปกป้องผลประโยชน์ สภาพการขัดแย้งต่อสู้กันและกันของเหล่าชนชั้นในอดีต ได้เกิดมีขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าหาที่สิ้นสุดมิได้ เป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อยไม่ใช่งานปฏิวัติที่แท้จริง มาร์กซ์จึงสรรเสริญชนชั้นกรรมาชีพว่าเป็นการปฏิวัติอันแท้จริง เป็นกลุ่มชนชั้นที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ จึงได้มองการมุ่งหมายโค่นล้มทำการปฏิวัติชนปกครองที่นำโดยชนชั้นกรรมาชีพนั้น มิใช่เป็นการปฏิวัติของชนชั้นที่จะได้เข้าครองอำนาจแทนชนชั้นปกครองที่ถูกขับไล่ไปเท่านั้น หากเป็นการปฏิวัติของบรรดาชนทุกหมู่เหล่าผู้ได้รับการกดขี่ เพื่อปลดแอกตนเองสู่โลกอิสระภาพแห่งความเสมอภาค มาร์กซ์สนับสนุนให้ทำการโค่นล้มปฏิวัติอำนาจอย่างเด็ดขาดต่อชนชั้นปกครอง เพื่อเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งได้อย่างถาวร ด้วยการเสนอวิธีให้เหล่ารัฐชนชั้นกรรมาชีพควรทำการยกเลิกสิทธิหรือทรัพย์สินในที่ดิน และนำทรัพย์สินที่ที่ดินทั้งหมดมาใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวม เก็บภาษีรายได้ในอัตราก้าวหน้า ยกเลิกสิทธิการรับมรดก รัฐควบคุมการคมนาคมและการขนส่ง มีการขยายโรงงานและเครื่องมือในการผลิตกระทำโดยรัฐ มีการฟื้นฟูดินแดนที่รกร้างว่างเปล่าและการปรับปรุงดิน มีการขยายการรับผิดชอบอันเท่าเทียมกันไปสู่กรรมกรทั้งหลาย ก่อตั้งกองทัพอุตสาหกรรมโดยเน้นที่การเกษตร มีการจัดการศึกษาเสรีสำหรับเยาวชนทั้งหลายโดยโรงเรียนของรัฐ เป็นต้น

ทฤษฎีของมาร์กซ์ โดยหลักการแล้วมองชนชั้นเป็นเงื่อนไขใหญ่สำคัญที่สุดที่ส่งเสริมกระตุ้นให้มีการบูคริดเอารัดเอาเปรียบกัน กดขี่บูคริดและการขัดแย้งของสังคมมนุษยชาติ ดังนั้นเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำลายล้างชนชั้นเสียก่อน เพื่อก่อให้เกิดสังคมที่ปราศจากชนชั้นตามมา ชนชั้นจะสูญสลายไปได้ก็ด้วยการโค่นล้มปฏิวัติเด็ดขาด และทำการปกครองบริหารจัดการโดยชนชั้นกรรมาชีพ จะรวมเครื่องมือทางการผลิตทั้งหมดเข้าสู่รัฐ และทำการร่วมกันผลิตหรือกำหนดเป้าหมายเพื่อส่วนรวม เมื่อสังคมเป็นสังคมที่เท่าเทียมกัน ไม่มีสังคมชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่น เงื่อนไขความเป็นอยู่แห่งการขัดแย้งทางชนชั้นก็จะไม่ปรากฏ กล่าวคือ ไม่มี ความขัดแย้ง เป็นสังคมที่ปราศจากการบูคริด ปราศจากชนชั้นและปราศจากการบังคับเผด็จการ และในท้ายที่สุดแล้วจะเป็นสังคมที่มีแต่การบริหาร ไม่มีการปกครอง อันหมายถึง สังคมไม่จำเป็นที่จะต้องมียุติปกครอง ซึ่งนั่นก็เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่จะให้รัฐสูญสลายไปในที่สุด

๕.๑.๒.๒ แนวคิดปรัชญาทางการเมืองของมาร์กซ์

มาร์กซ์มีทัศนะว่า รัฐเป็นเพียงคณะกรรมการหรือเป็นเครื่องมือหรือสัญลักษณ์ ทำหน้าที่เพื่อปกป้องพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของเหล่าชนชั้นนายทุน มั่นใจว่าการมีรัฐ(State) ไม่ว่าในยุคไหน ๆ จะต้องมีการกดขี่และเอารัดเอาเปรียบกันเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ในมุมมองของมาร์กซ์ รัฐจึงเป็นเครื่องมือสัญลักษณ์ของความเลวทราม ดังนั้นจึงต้องทำลายรัฐของเหล่าชนชั้นนายทุนอันเป็นเครื่องมือที่ชั่วร้ายเสียก่อน ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ระบบนายทุนสูญสลายไปเอง แต่ถึงกระนั้น มาร์กซ์เองก็ยอมรับว่า ความเป็นรัฐกรรมาชีพก็เป็นสิ่งที่สำคัญหรือสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมี เพื่อการเป็นเครื่องมือการก้าวไปสู่สังคมใหม่ที่ไร้รัฐและไร้ชนชั้น รัฐของเหล่ากรรมาชีพจะเป็นไปเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นมิได้ดำรงอยู่อย่างถาวร ในส่วนประเด็นที่ว่ารัฐที่จะล่มสลายหายไปนี้ กล่าวคือว่า รัฐจะมีสภาพถูกแทนที่ด้วยการจัดการบริหารวัตถุสิ่งของ และมีการวางรูปแบบ ขบวนการผลิตที่ลงตัวแล้ว ผลผลิตต่าง ๆ ในสังคมมีมากเพียงพอที่จะตอบสนองให้กับทุกคนในสังคมได้ตามความต้องการ กล่าวคือ เกิดลักษณะสังคมที่ว่า ทุกคนทำงานตามความสามารถ และแบ่งปันไปตามความจำเป็นหรือต้องการ ปัจจัยการผลิตจะถูกโอนจากนายทุนเป็นของสังคมส่วนรวม พร้อมทั้งไม่ถูกขูดรีดโดยมนุษย์ด้วยกันเอง มนุษย์เปลี่ยนธรรมชาติและสังคมมารับใช้ตน ผลผลิตมีมาก จนกระทั่งสามารถแจกจ่ายไปให้สมาชิกสังคมได้ตามความจำเป็นตามความต้องการของแต่ละคน ไม่ต้องแจกจ่ายตามปริมาณแรงงานที่ทำงาน บุคคลจะมีความเท่าเทียมกันสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ จะไม่มีชนชั้นในสังคม นี่คือนิยามที่สำคัญที่สุดของระบบสังคมคอมมิวนิสต์ อันเป็นภาพการสลายตัวลงของชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้น ส่วนสภาพแรงงานเป็นกิจกรรมชีวิตไม่ใช่วิถีการเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด คงเหลือแต่การบริหารจัดการการผลิตทางเศรษฐกิจ แต่รัฐและการปกครองบังคับบัญชาจะสูญสลายไป พร้อมทั้งการสลายชนชั้นและความขัดแย้งทางชนชั้นก็จะหมดสิ้นไป

๕.๑.๓ ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์

ผู้วิจัยพบ ในแต่ละประเทศถึงแม้ว่าจะมีชื่อเรียกชนชั้นแตกต่างกันอย่างไร หรือชนชั้นจะมีอยู่ที่ชนิดหรือที่ประเทศก็ตาม จะมีบทบาทหน้าที่ที่เป็นสากลเหมือน ๆ กัน เรียกได้ว่าเป็นลักษณะความขัดแย้งที่เป็นสากลเลยก็ว่าได้ คือ เป็นไปเพื่อการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ต่อสู้ขัดแย้ง กัดกันและกัน มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายหรือสร้างความไม่ยุติธรรม ชนชั้นเป็นเหตุชนวนของความ

ขัดแย้ง อันเนื่องมาจากการพยายามที่จะปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตน และขัดขวางทำลายล้างผลประโยชน์ของชนชั้นอื่น สร้างโทษแก่ชนชั้นหรือกลุ่มที่ไม่ใช่พวกของตน

มาร์กซ์มองความขัดแย้งมาจากตัวระบบชนชั้น มาสู่พฤติกรรมและการสะสมหรือครอบครองผลผลิตอันเกิดจากเรี่ยวแรงการผลิตของคนอื่น ผู้ครอบครองไม่ได้เป็นผู้ผลิต ส่วนผู้ผลิตมิได้ครอบครองหรือถ้าได้ก็แค่เพียงเพื่อการยังชีวิตให้กันไปในแต่ละวันเท่านั้น กลุ่มชนชั้นที่เหนือหรือมีอำนาจมากกว่าชนชั้นอื่น จะทำการรวบรวมเอาการผลิตหรือผลผลิตมาไว้ในกำมือตนเพื่อทำการสร้างความมั่งคั่งมั่นคงหรืออำนาจกรรมสิทธิ์ให้แก่ตนเอง มีการครอบครองและอ้างกรรมสิทธิ์ส่วนตัว กีดกันคนอื่นไม่ให้มาใช้ประโยชน์ร่วมกับตน พยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทุกรูปแบบ ทั้งในด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนา วิธีการพยายามรักษาหรือแสวงหาผลประโยชน์ของเหล่าชนชั้นนั่นเอง ที่นำความขัดแย้งตามมา ผู้วิจัยเห็นคล้ายคลึงตามด้วยกับแนวของมาร์กซ์ แต่ก็เห็นเพิ่มเติมว่าสาเหตุแห่งความขัดแย้งกันในสังคมนั้น คงมิได้มาจากชนชั้นเพียงทางเดียว ถึงแม้ว่าสังคมจะไม่มีชนชั้น ความขัดแย้งเช่นฆ่าแย่งชิงวัตถุก็ยังมีปรากฏในทุก ๆ สังคม ไม่ว่าจะเพื่อนฆ่าเพื่อนด้วยตัวเอง หรือญาติพี่น้องที่ขัดแย้งทะเลาะวิวาทกัน หรือความขัดแย้งที่เกิดมาจากความคิดความเชื่อ ซึ่งก็ไม่เกี่ยวกับการมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของชนชั้นเลย ดังนั้น ประเด็นความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์ โดยภาพรวมเป็นความจริงที่ทุกคนยอมรับไม่ปฏิเสธ ซึ่งก็อาจจะเกี่ยวเนื่องกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพียงแต่ว่าอาจจะไม่ใช่คำตอบสาเหตุของความขัดแย้งในบรรดาของความขัดแย้งทั้งหมด ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบความขัดแย้งหรือการเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงกันนี้ อาจได้มีมาแล้วตั้งแต่แรกเริ่มของการปรากฏตัวขึ้นของสังคมมนุษย์ เป็นการบอกว่าความขัดแย้งอาจมีอยู่ก่อนการเกิดขึ้นของชนชั้นก็เป็นไปได้

๕.๑.๓.๑ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น

ผู้วิจัยพบว่ามาร์กซ์ได้มองบรรดาเหล่าชนชั้นต่างหันหน้ามุ่งแสวงหาวัตถุ และวัตถุเป็นสิ่งที่มียุทธพล อันนำมาซึ่งการก่อเกิดกระบวนการผลิตและการครอบครองผลผลิตชนิดไร้ขีดจำกัด อีกทั้งก่อเกิดฐานะทางเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องกำหนดให้เกิดบทบาทหน้าที่และการแบ่งแยกต่อสู้ขัดแย้งกันตามมา ในแต่ละวิวัฒนาการของการผลิตทางชนชั้น สิ่งที่จะสังเกตเห็นได้ชัดก็คือก่อเกิดการสะสมครอบครองแย่งชิงผลผลิตและก่อให้เกิดอำนาจ มีการแบ่งกลุ่มหรือแบ่งชนชั้นเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของตน ดังนั้น การยุติความขัดแย้งทางชนชั้นของมาร์กซ์นั้น คือ การโค่นล้มหรือยกเลิกระบบชนชั้น และทำการจัดระบบการผลิตในรูปแบบใหม่ที่มีจุดประสงค์เป็นไปเพื่อนคนส่วนรวม มิใช่เพื่อการแสวงหากำไรส่วนตัว การต่อสู้ขัดแย้งของชนชั้นจะสิ้นสุดลงได้ก็

ต่อเมื่อพันธนาการแห่งความเอิร์ดเอาเปรียบจะถูกปลดปล่อยจากระบบชนชั้นเจ้าของทุน โดยการปฏิบัติล้มล้างของชนชั้นกรรมาชีพเท่านั้นที่จะนำเสรีภาพมาสู่ชนชั้นกรรมาชีพ ด้วยมาร์กซ์เชื่อว่าการเจรจาอย่างสันติจะไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ และการปฏิวัติอย่างรุนแรงของมวลชนขนาดใหญ่ที่มีการจัดการที่ดีเป็นสิ่งจำเป็น แต่ในอีกมุมมองด้านหนึ่งผู้วิจัยเองพบข้อสังเกตว่าสังคมที่มาร์กซ์พรรณานั้น ช่างขัดแย้งกับกระบวนการที่ดำเนินการในภาคปฏิบัติ คือมีการใช้ความรุนแรงแบบเผด็จการเพื่อการปฏิวัติ มีความจำเป็นในการที่จะนำไปสู่รูปแบบระบบเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ ถึงแม้จะอ้างว่ามีได้ต้องการให้มีรัฐเผด็จการแบบถาวร เป็นในระยะเพียงช่วงหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยเองก็อดที่จะกังวลใจไม่ได้ เพราะการใช้ความรุนแรงแก้ไขความขัดแย้งทางชนชั้นมันจะเป็นการแก้ไขความขัดแย้งที่ต้องเบือนหน้าหนี คือ มันยากที่จะทำให้ใจให้ยอมรับได้ ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ก็ตาม เพราะถ้าดูตามสภาพแล้ว ถ้าเหล่าชนชั้นหรือคนในสังคมเกิดไม่ยอมหรือไม่เห็นด้วยกับแนวคิด การปกครองจะนำไปสู่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กันทีเดียว ซึ่งมันก็น่ากลัวและขัดแย้งกับเป้าหมายหลักของสังคมนั้นที่คาดหวังไว้

ผู้วิจัยพบว่าหลักการแนวคิดของมาร์กซ์นั้นดีเป็นที่ยอมรับได้ แต่ติดขัดสงสัยที่วิธีการปฏิบัติว่าจะทำได้หรือเปล่า เพราะมันยากที่การปฏิบัติ อีกทั้งอะไรจะเป็นเครื่องรับรองหลักประกันว่าทุกคนจะเห็นแก่ส่วนรวมหมดจะไม่เห็นแก่ตัว เพราะการที่จะให้คนเป็นจำนวนมากคิดและกระทำเหมือน ๆ กันเป็นเวลาร้อยปีขึ้นไปนั้นเป็นการยากยิ่ง ต่อให้โลกนี้เหลือเพียงแค่สองคน ก็เชื่อว่าทำได้ง่ายในการที่จะให้สามัคคีกันหรือมีความเห็นที่ตรงกันหรือมีเป้าหมายเดียวกัน แต่ถ้านำแนวคิดนี้ไปใช้ในชุมชนหรือหมู่บ้านขนาดเล็ก น่าจะเป็นผลดีและสำเร็จผลได้มากกว่า เพราะความเป็นพี่น้องที่ต่างคนก็ต่างรู้จักคุ้นหน้าคุ้นตากันดี หรือความพร้อมที่จะแบ่งปันเอื้อเฟื้อไม่หวังผลกำไรนั้นมีความเป็นไปได้สูง อีกทั้งหลักการที่ต้องใช้ความรุนแรงเด็ดขาดในการบังคับเพื่อให้คนอื่นทำตามหรือยึดเอาทรัพย์สินมาเป็นของส่วนรวมนั้น ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ เพราะถ้านำความรุนแรงที่ต้องโค่นล้มปฏิวัติเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนขนาดเล็กขนาดเล็ก ๆ นั้น กลับจะเป็นการทำลายสายใยแห่งความเป็นญาติพี่น้องหรือความสามัคคีให้สิ้นสุดลง มีแต่การผูกเวรเกลียดชังกันไม่รู้จบ

ผู้วิจัยเองก็ได้พบว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ สงครามที่ยากที่จะคาดคะเนถึงวันจบสิ้น ความป่าเถื่อนโหดร้ายที่จะต้องเกิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในด้านหนึ่งอาจจะเป็นการสร้างความขัดแย้งที่ฝังรากลึกยากแก่การแก้ไข ทุกอย่างมีเหรียญสองด้านเสมอ เช่นการยึดทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวมาเป็นของส่วนรวม ก็จะกลายเป็นการเอาเปรียบคนที่มีความรู้ความสามารถ จึงเป็นการกำจัดขอบเขตหรือดึงคนที่มีความสามารถให้ต่ำ และเป็นการดึงคนที่มีความ

สามารถทำให้สูง ทุกคนมีความสามารถหรือความต้องการที่ไม่เท่ากันโดยกำเนิด ในส่วนหนึ่งจึงเป็นการฝืนธรรมชาติโดยแท้

สำหรับผู้วิจัยเองแล้ว โดยรวมเห็นด้วยกับแนวคิดของมาร์กซ์ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในประเด็นที่มองวัตถุและชนชั้นเป็นที่มาของความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ต้องทำการยกเลิกชนชั้น ยกเลิกกรรมสิทธิ์ เป็นต้น แต่ยังคงคิดขัดสงสัยคาใจในประเด็นรัฐเผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพที่ต่อต้านการบังคับการกดขี่ชุดรีดแต่กลับนำแนวทางนี้มาปฏิบัติ เหมือนหนึ่งใช้ความรุนแรงแต่กลับบอกว่าจะแก้ไขความรุนแรง ยกเลิกชนชั้นเพื่อให้ทุกคนเสมอกันทั้ง ๆ ที่คนเราก็ไม่เสมอกันมาแต่เกิด เพราะคนเราเสมอกันอย่างหนึ่งก็จะไม่เสมอกันในอีกด้านหนึ่ง การบีบบังคับให้ปฏิบัติตามด้วยบอกว่าจะนำมาซึ่งเสรีภาพ อ้างความชอบธรรมของคนส่วนใหญ่แต่กลับละเลยความชอบธรรมของคนส่วนน้อย นานไปอาจจะไหลกลับมาสู่วัฏจักรสังคมเดิม บางนี้แนวทางสายกลางที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างชนชั้นต่าง ๆ กลับจะทำให้ชีวิตอยู่ได้ดีกว่า เรียกว่าดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือใช้รูปแบบผสมผสานหลากหลายแนวทาง เพื่อให้อยู่ด้วยกันได้ทุกฝ่าย ดังนั้นในหลักการผู้วิจัยเห็นด้วย แต่เป็นอาการที่แปลกสองจิตสองใจ ปฏิเสธไม่ขาด ยอมรับไม่เต็มที ทั้งนี้ทั้งนั้นเชื่อว่าแนวคิดทฤษฎีนี้เป็นอุดมคติที่ต้องอาศัยกาลเวลาอันยาวนานเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความเป็นไปได้.

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางชนชั้นของคาร์ล มาร์กซ์ แล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น ซึ่งควรนำไปศึกษาวิจัยต่อไป คือ

๑. ประเด็นเรื่องชนชั้นมีปรากฏอยู่ในทุก ๆ สังคม แม้กระทั่งในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดแบ่งชนชั้นของมาร์กซ์กับชนชั้นที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่า มีหลักเกณฑ์หรือลักษณะการจัดแบ่งคนหรืออำนาจหน้าที่ของชนชั้นแตกต่างกันอย่างไร

๒. ชนชั้นนั้นสามารถสร้างประโยชน์และโทษได้พอ ๆ กัน วงการปกครองคณะสงฆ์ไทยหรือในพระพุทธศาสนาก็เป็นชนชั้นในอีกระบบหนึ่ง จะน่าสนใจถ้าจะศึกษาชนชั้นกับระบบสมณศักดิ์หรือรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย

๓. เฟลโตก็เป็นคนหนึ่งที่มีแนวคิดจัดแบ่งคนออกเป็นกลุ่มเป็นชนชั้น จึงควรทำการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องชนชั้นของมาร์กซ์ กับ เฟลโต

๔. ในแนวคิดของมาร์กซ์มองศาสนาเป็นเพียงแค่เครื่องมือของชนชั้นสูง เพื่อการกดขี่และครอบงำ ควรศึกษาว่าศาสนาเป็นเพียงแค่มายาหรือยาเสพติดอย่างที่มาร์กซ์กล่าวอ้างจริงหรือไม่ คำกล่าวอ้างเหล่านี้สมเหตุสมผลหรือไม่ ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

๕. สังคมที่มาร์กซ์คาดหวังเป็นสังคมอุดมคติสูงสุดคือศาสนาพระศรีอารย์ จึงควรศึกษาเปรียบเทียบสังคมในอุดมคติของมาร์กซ์ กับศาสนาพระศรีอารย์ว่าแตกต่างกันอย่างไร มีกระบวนการขั้นตอนไปสู่จุดหมายนั้นอย่างไร

๖. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบสังคมนิยมในอุดมคติของมาร์กซ์ กับธรรมิกสังคมนิยมของท่านพุทธทาสภิกขุ หรือแนวคิดเรื่องบุญนิยมของชาวสันตือโตกว่ามีกระบวนการ แนวคิดหรือเป้าหมายสูงสุดแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดริก เองเงิลส์. **คำประกาศแห่งความเสมอภาค**. แปลโดย องค์กรนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร :เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๗.

คาร์ล มาร์กซ์, เฟรเดริก เองเงิลส์. **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์**. (ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมัน ฉบับภาษาไทยแปลใน สรรนิพนธ์ มาร์กซ์และเองเงิลส์. **แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ เล่ม ๑** ฉบับภาษาจีน. พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนปักกิ่ง. เผยแพร่โดย ชมรมหนังสือแสงตะวัน, ๑๕๗๒.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. **ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง, ๒๕๑๑.

กลุ่มวิทยาลัยครูใต้. **ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร :กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๒๖.

กวี อิศริวรรณ ดร.. **๒๐ ความคิดทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร :บริษัทสยามบรรณ จำกัด, ม.ป.ป..

กิริติ บุญลือ. **แก่นปรัชญาปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. **รอยร้าวในสังคมไทย? บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ**.

กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๑.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. **ปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (โดยเนวร่วมนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.

เกอร์ฮาร์ด เลนส์กี. **มนุษย์กับสังคม ความรู้เบื้องต้นตามแนวสังคมวิทยาหมาก**. แปลโดย ยุทธศักดิ์เดชยนต์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

ขจร สุขพานิช. **ข้อมูลจากอดีต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๘.

ขบวน พลตรี ผศ.. **มนุษย์กับสังคม**. ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๗ ภาคพัฒนาตำราและ เอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์ จำกัด, ๒๕๓๐.

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **อารยธรรม สมัยโบราณ-สมัยกลาง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

คม สุริยะ. **ปรัชญาชนชั้น**. กรุงเทพมหานคร : โปธิ์สามต้นการพิมพ์, ๒๕๑๗.

คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ร.ว.. **ฝรั่งศักดินา**. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า 2000, ๒๕๔๓.

จรรยา เศรษฐบุตร. **ระบบอุปถัมภ์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จามะรี พิทักษ์วงศ์. **แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

จิตร ภูมิศักดิ์. **โฉมหน้าศักดินาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๔๑.

_____. **โฉมหน้าศักดินาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๓.

จินดา ยูนิพันธ์ และลิลิต ศรีทรัพย์นันต์. **การจัดการศึกษาทางการพยาบาลกับคุณภาพบัณฑิต**. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี, ๒๕๔๒.

จุมพล หนิมพานิช ดร.. **“ความหมาย ขอบข่าย และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์อื่น” เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.

เจมส์ โค และคณะ. **คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท**. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.

จันงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ. **การเมืองไทยในทัศนะลัทธิมาร์กซ์**. กรุงเทพมหานคร : ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน, ๒๕๔๓.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว รศ. ดร.. **ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสันติวิธีและธรรมชาติของ ความขัดแย้งในสังคมไทย**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

เฉลิม พงศ์อาจารย์. **พื้นฐานอารยธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๒๘.

_____. **ประวัติศาสตร์อินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๓.

- ชรินทร์ สันประเสริฐ. “ระบบการเมืองการปกครอง ๑” เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับสังคม
หน่วยที่ ๑ – ๗. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๖.
- ชาญ กรีสันย์บุระ. วัฒนาการความคิดสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๗.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. ทฤษฎีไร้ระเบียบกับทางแพร่งของสังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา,
๒๕๔๒.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. “ความรุนแรงกับมายาการแห่งเอกลักษณะ”, ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหา
ความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- _____. ทำลายทางเลือก: ความรุนแรง และการไม่ใช่ความรุนแรง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
โกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.
- _____. สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๕.
- ชัยอนันต์ สมุทวนิช. ลัทธิการเมือง. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๕.
- _____. ตักดินากับการพัฒนาของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๑๕.
- ชาติส จันคาร์ พอล. ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมไทย-อินเดีย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ณรงค์ เต็งประชา ราช. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน
สตอร์, ๒๕๓๘.
- เดชา รัตตโยธิน. วัฒนาการของสังคม วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พันธกิจ,
๒๕๔๖.
- ถนอม อานามวัฒน์. ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา.
กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๒.
- ถาวร สุขากันยา. “องค์อธิปัตย์กับสังคมการเมือง”, เอกสารการสอนชุดวิชา ปรัชญาการเมือง หน่วย
ที่ ๖ – ๑๑. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.
- ทวี หมื่นนิกร. หลักลัทธิมาร์กซ์เลนิน เล่ม ๒ : สารธรรมสำนักประวัติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๕.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก: ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง. กรุงเทพมหานคร:
โครงการเอกสารและตำรา สังคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิธิ, ๒๕๔๑.
- เทียนฉาย กิระนันท์. อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ใน สันติศึกษา
กับการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- ธิดา สาระยา. โครงสร้างของชนชั้นในสังคมไทย. รวบรวมปาฐกถาจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ธีรารัง นุรณธรรม. **ปรัชญาแห่งลัทธิวัตนนิยม**. นิตยสาร ๒๕๐๐ พิมพ์ใหม่ใน **ปรัชญาและวิธีคิดของลัทธิวัตนนิยม**. เชียงใหม่ : สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๗.

นคร พันธุ์ณรงค์. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.

นพพร สุวรรณพานิช. **พัฒนาการศาสตร์มรดกชิมว่าด้วยการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

นวม สงวนทรัพย์ พันเอก(พิเศษ). **สังคมวิทยาศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสตาร์, ๒๕๓๗.

น. ชญาอนุตม์. **วิวัฒนาการของมาร์กซ์**. พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๑๖.

บังอร ปิยะพันธุ์ ผศ.. **ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม. ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕**.

บาร์ริงตัน มัวร์ จูเนียร์. **รากฐานการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของจีนและอินเดีย**. แปลโดย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๕.

บุญศักดิ์ แสงระวี. **ครอบครัวปฏิบัติของเหมาเจ๋อตง**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๑.

_____ . **บทนิพนธ์คลาสสิก เลนิน สตาลิน ว่าด้วยลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๖.

_____ . **เปรียบเทียบยุทธศิลป์ ชุนงู กับ เหมาเจ๋อตง**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๐.

_____ . **โลกทัศน์..ปรัชญาวัตนนิยมวิภาษ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ , ๒๕๔๗.

_____ . **สังคมนิยมของสังคมนิยมชาติ วัตนนิยมประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ , ๒๕๔๔.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. **ความคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . **ธรรมรัฐ-ธรรมราชา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๒.

_____ . **ระบบปรัชญาการเมืองในมานวธรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ปรีดี บุญซื่อ. **ความอัปยศของลัทธิมาร์กซ์**. ธนบุรี:มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๔.

ปรีดี พนมยงค์. **ความเป็นอนิจจังของสังคม**. พระนคร: สำนักพิมพ์เกวียนทอง, ๒๕๐๐.

- _____ . ความเป็นอนิจจังของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร: นิติเวช, ๒๕๑๓.
- _____ . เราจะต่อต้านเผด็จการได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร : องค์การบริหารองค์การ
นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗.
- ปภาณี จิตวิวัฒนา. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๒.
- ประชุมศัลยาจาริกภาคีที่ ๑ หลักที่ ๑ ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๒๒ -๒๔ , หน้า ๑๘ ฉบับคณะ
กรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี,
๒๕๒๑.
- ประมวล รุจนเสรี. การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนาพลัง
แผ่นดิน, ม.ป.ป..
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน
สโตร์, ๒๕๔๑.
- _____ . รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส พริน
ติ้ง เฮาส์, ม.ป.ป..
- ปาลเกล้าวิช ม.. เล่าเรื่องกรุงสยาม. แปลโดย สันต์ โกมลบุตร กรุงเทพมหานคร : ก้าวหน้าการ
พิมพ์, ๒๕๒๐.
- ปิ่น มุกกัณฑ์. บทเรียนจากอินเดีย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๓.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). วิธีสู่สันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก,
๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่
๑๓, สำนักพิมพ์เอส. อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดัก จำกัด, ๒๕๔๘.
- พระมหาประยูร ฐมมุจิตโต. พุทธวิธีสร้างสันติภาพ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป,
๒๕๓๒.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ฐมมุจิตโต). สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- พระเทพเวที (ประยูร ฐมมุจิตโต). พุทธศาสนากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๒.
- พระโสภณคณาภรณ์. ความขัดแย้งในจิตมนุษย์ ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. ความคิดทางการเมืองสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พาสโก,
๒๕๒๓.

พัทธา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
พิพัฒน์ พสุธารชาติ. รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วยอาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๕.

พิศวง ธรรมพันทา. สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.

พุทธทาสภิกขุ. คู่มือศึกษาศรรม (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๘

_____. ธรรมบรรยายชุดทศพิชราชธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตร, ๒๕๓๑.

_____. ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมใน ชัมมิกสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล
กิมทอง, ๒๕๒๖.

_____. ศีลธรรมกับมนุษยโลก, คำบรรยายประจำวันเสาร์ ภาคมาฆบูชา ณ ลานหินโค้ง เชียง
เขาพุทธทอง สวนโมกขพลาราม ไชยา ระหว่าง ๑ มกราคม – ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๕.

กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๐.

_____. สังคมนิยมชนิดที่ช่วยโลกได้ ใน ชัมมิกสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘.

_____. สังคมนิยมตามหลักแห่งศาสนา ใน ชัมมิกสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
โกมลกิมทอง, ๒๕๒๖.

_____. อำนาจของความจริง ความหลง. กรุงเทพมหานคร : ไพลิน, ๒๕๔๕.

มอริซ แครนสตัน. ปรัชญาการเมือง. แปลโดย ส.ศิริรักษ์. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๕.

แมคเคียวเวลลี. เจ้า. แปลโดย พิชิต จงสถิตวัฒนาและคณะ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันโดม

ชมรมรัฐศึกษา (จุฬา) มหิดลสาร, ๒๕๑๗.

ยศ สันตสมบัติ ศ.ดร.. จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสม์.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

_____. จากวานรถึงเทวดา: มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสม์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

ยุค ศรีอาริยะ. มายาโลกาภิวัดน์. กรุงเทพฯ: โครงการวิถิทธรรศน์, ๒๕๔๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมี

บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

_____. พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์,

๒๕๓๒.

- ..... . พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- ลิวอิส เอ. โคเซอร์. แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตอน คาร์ล มาร์กซ์. แปลโดย จามะรี พิทักษ์วงศ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.
- เลนิน สตาลิน. บทนิพนธ์คลาสสิก ว่าด้วยลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๖.
- วศิน อินทสระ. จริยศาสตร์ (ศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณความดีและศิลปะในการตัดสินใจ). กรุงเทพมหานคร : สำนักบรรณกิจ ๑๕๕๑ จำกัด, ๒๕๔๔.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. ปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลขานุการรัฐมนตรี, ๒๕๒๕.
- วิรัช ธีรพันธุ์เมธี. พุทธปรัชญาการปกครอง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ม.ป.ป.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. อารยธรรมตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.
- สนิท สัมกรการ. พัฒนาการแนวคิดและทฤษฎีของมานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา. เอกสารวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ม.ป.ป.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). ทศพิชราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ รศ.ดร.. ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สัตยรักษ์. มโนภาพนิยมและไดอาเล็กติกก่อนสมัยมาร์กซ์. แปลโดย Alexander Miller, The Christian Significance of Karl Marx. สำนักพิมพ์อักษรสาส์น , ๒๕๕๓.
- สุพจน์ ด่านตระกูล. วิวัฒนาการของสังคมและประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๖.
- สุภูมิ นवलสกุล รศ.และคณะ ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕.
- สุภชัย มนต์ไพบูลย์. กรรมกรในระบบนายทุน. กรุงเทพมหานคร : เกล็ดไทย, ๒๕๑๗.
- สุภา ศิริमानนท์. แคลป์เตลิสต์. พระนคร: สำนักพิมพ์เกล็ดไทย, ๒๕๑๗.
- สุรพล ปธานวนิช. แนวคิดและปรากฏการณ์ด้านแรงงาน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริคแอสแบร์ท , ๒๕๔๓.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. **พุทธศาสนากับอหิงสธรรม**. ใน ปฏิบัติการแห่งความรัก : ยุคสมัยแห่งความ
รุนแรง. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๒๒.

สุวินัย ภรณวลัย. **ประวัติศาสตร์ขบวนการความคิดสังคมนิยมโดยสังเขป**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

แสวง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ม.ป.ป..

อกิน ระพีพัฒน์ ม.ร.ว.. **สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๖**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๘.

อมรา พงศาพิชญ์ รศ.ดร. และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ รศ.ดร.. **ระบบอุปถัมภ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

อรุณ รักธรรม. **ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต**. (เอกสารอัด
สำเนาเย็บเล่ม) สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘.

อุทัย หิรัญโต. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒.

เอ็จ ณ ป้อมเพ็ชร. **พุทธศาสนาต่อลัทธิมาร์กซิสม์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ชลธิ์ ยังตรง. “ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระมหาดนอม อานนุโท. “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพลวัตทางสังคมในทัศนะของพุทธ
ปรัชญาเถรวาทกับมาร์กซิสม์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหานิกธ สุวรรณดี. “การศึกษาวิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะของชาวฮินดูใน
ประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวฮินดูและนักศึกษาศาสนาในกรุงเทพมหานคร”.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

พระมหาไพรัชน์ เจียนวงศ์. “พุทธจริยศาสตร์เถรวาทเป็นอัตนนิยมหรือไม่”. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระมหาสมเดช ศรีลาจัด. “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางการปกครองของ
พระพุทธศาสนาและของอริสโตเติล”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.
พระมหาสมปอง จนทวัโส (ยุงรัมย์). “ธรรมชาติของมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาของ
อริสโตเติล”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา**. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์
กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา**
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
พิสมัย อาษาไนน์. “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างคัมภีร์พระเวท
กับอัล-กุรอาน และอัล-หะดีษ”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา**
ศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.
แสวง คำหงษา. “คุณธรรมของผู้ปกครองศึกษากรณี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามกรอบทัศนคติของ
มาเคียวเวลลี”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

(๓) บทความ

ปรีชา ช้างขวัญยืน ศ.. “ความเสมอภาค”, **จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๖๘.
(มกราคม ๒๕๔๐).
สุรพล สุยะพรหม ดร.. “พระสงฆ์กับการศึกษาการเมืองการปกครอง”, **วารสารบัณฑิตศึกษา**
ปริทรรศน์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๕): หน้า ๑๒๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

I. Primary sources

Frederick Engels. **Anti-Duhring 1878 quoted in V.I. Lenin, The State and Revolution 1917**
in **Essential Works of Lenin (New York : Bantam Books, 1966.**

- _____. **History of the Communist Party of the Soviet Union**, edited by a Commission of the c of the C.P. S.U. 1938 Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1984.
- _____. “Socialism: Utopian and Scientific”, in K. Marx and F. Engles, **Selected Works**, Moscow: Progress Publishers, 1970.
- _____. “The Origin of the Family, Private Property and the State,” **Selected Works**. Karl Marx. **A Contribution to the Critique of Hegel’s Philosophy of Right (1844)** ; Shlomo Avineri, The Social and Political Thought of Karl Mark , Cambridge : Cambridge University Press, 1970.
- _____. **Capital**, Translated by Eden and Cedar Paul with and introduction by G.D.H. Cole London : J.M. Dent, 1939.
- _____. **Capital, Vol. 1** , New York : International Publishers, 1973.
- _____. “Critique of the Gotha Programme,” **Selected Works**.
- _____. “Letter by Karl Marx to J. Weydemeyer, March 5, 1852,” **Selected Works**.
- _____. Preface to “A Contribution to the Critique of Political Economy,” **Selected Works**,
- _____. **Selected Writing in Sociology and Social Philosophy**, newly translated by T.B. Bottomore London : McGraw-Hill, 1964.
- _____. **The Capital, Volume I**, Eng: trans by Samuel Moore and Edward Aveling , Moscow Progress Publisher, 1974.
- _____. **Wage, Labour and Capital**, New York: International Publishers, 1975.
- Karl Marx and Frederick Engels. **Selected Works Vol. 1**, Moscow: Progress Publishers, 1977.
- _____. **The Communist Manifesto**, in Essential Works of Marxism, ed. By Arthur P. Mendel New York : Bentam Books, 1965.
- _____. “The Communist Manifesto”, **Selected Writings**.
- _____. **The German Ideology**, ed. with intr. by R. Pascal . New York: International Publishers, 1969.
- _____. **The German Ideology**, New York : International Publishers.

- _____. **The German Ideology (1845-46)**, reprinted in Karl Marx and Frederick Engels, The German Ideology, Part One, edited and with Introduction by C.J. Arthur (London : Lawrence and Wishart, 1970).
- Marx/Engels. **Selected Works, Volume One**, Progress Publishers, Moscow, USSR, 1969.
- V.G. Afanasyev. **Marxist Philosophy**. Moscow:Progress Publishers, 1980.

II. Secondary sources

- Abrahamson, Mark, Mizruchi, Ephriaim H. and Hornung, Carlton A.. **Stratification and Mobility**, New York, Macmillan Publishing Co., Inc., 1976.
- Adam, Smith. **The Wealth of Nations**, London : University Paperbacks, 1961, Book II.
- Akin Rabibhadana. **“Clientship and Class Structure in the Early Bangkok Period”** ใน Change and Persistence in Thai Society. Edited by G. William Skinner and A. Thomas kirsch , Cornell University Press, Ithaca and London, 1975.
- Alan, Wood and Ten, Grant. **Reason in Revolt: Marxism and Modern Science**, (เอกสารสำเนาเขียนเล่มประกอบการศึกษา ม.ป.ป.),
- Anthony Storr. **Human Aggression**, New York: Athenemum, 1968.
- Aristotle, Politics (Politics), 1253 a, **translated by Benjamin Jowett**, in Great Books of the western world Vol. 9.
- Ashley Mongtague, ed, **Man and Aggression**, New York: Oxford University Press, 1968.
- C. Wright mills. **The Power Elite**, New York: Oxford University Press, 1956. Charles Christopher Moor. **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict**, 2nd ed., San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 1996.
- Geroge H. Sabine. **A History of Political Theory**, 3 rd. edition (New York: Holt Rinchart and Winston, 1961.
- Gide and Charles Rist. **A History of Economic Doctrines**, London : George G. Harrap, 1964.
- G.A.Jacobsen and M.H. Lipman. **Political Science**,
- Griffith Alan and Wall Stuart. **Applied Economics: An Introductory Course**, New York, Longman Group Limited, 1984.

- Henkin, A.B. et.al. **Conflict management strategies of principals in site – based managed schools**, Journal of Educational Administration 38, 2000.
- Herbert Marcuse. **Reason and Revolutions**, New York: Humanities Press, 1968.
- Ian Robertson. **Sociology**, New York: Worth Publishers, Inc., 1977.
- John, Locke. **Two Treatises of Government**, New York .: The American Library, Inc. 1965.
- Kaare , Svalastoga. **on Deadly Violence** , Oslo-Bergen-Troms Universitets forlaget, 1982.
- Kenneth Minogue, **Politics : A very short introduction** , Pages 9, Oxford University Press, 1995.
- Killick, Tony. **Policy Economics: A Textbook of Applied Economics on Developing Countries**, London, Heineman Educational Book Ltd. 1981.
- Marion B. smith. **Suvey of Social Science**, New York:Houghton Mifflin Co.,1951.
- Max Muller F.. **The Sacred Book of the East : The Law of the Manu**, Delhi: Motilal Banarsidass, 1970.
- _____. **The Sacred Book of the East : The Sacred Law of the Aryas**, Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.
- Otto, Gierke. **Political Theories of the Middle Age**, Cambridge : Cambridge University Press, 1927.
- Peter T. Coleman. **Power and Conflict**, in The Handbook Conflict Resolution: Theory and Practice, Morton Deutsch and Peter T. Coleman (Editors), San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2000.
- Ralf, Dahrendorf. **Class and Class Conflict in Industrial Society**, California: Standford University Press, 1959.
- Reymond W. Mack and John Pease. **Sociology and Social Life**, New York: D Van Nostrand Company, 1973.
- Roderic, Corney. **The Human Agenda**, New York: Bantam, 1973.
- Sidney Hook. **Materialism in Encyclopedia of the Social Sciences**, New York : Macmillan, 1933.
- Stace, W.T.. **A critical History of Greek Philosophy**, p. 321.
- V.G. Afanasyev. **Marxist Philosophy**. Moscow:Progress Publishers, 1980.

William, Ebenstein, **Introduction to Political Philosophy**, Rinehart Com., 1954.

Z.A. Jordan, **The Evolution**, p. 24, p. 35 ; C.J. Arthur, Introduction in **The German Ideology**,
Part One, London : Lawrence and Wishart, 1970.

๓. สารนิเทศจาก World wide Web

<http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/1-2.doc>

<http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/7.doc>

<http://econ.bu.ac.th/paper/EC213/9.doc>

<http://learning.ricr.ac.th/global/Global/lesson2.htm>

<http://soc-ant.payap.ac.th/index8.htm>

<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A8%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%B2>.

<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%84%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A8%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B8%95%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B9%8C>

<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%AA>

<http://www.baanjomyut.com/library/communist/page02.html>

<http://www.baanjomyut.com/library/communist/page12.html>

<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=suparatta&group=2>

<http://www.centered.pbri.net/elearning/ubon/punlapa/capter1/Capter1.cfm.htm#top>

<http://www.dhammalife.com/dhamma/vocab/vocab32.htm>

<http://www.firelamtung.com/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=114&mode=thread&order=0&thold=0>

http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson2/ประวัติ_แนวความคิด_และผลงานของนักสังคมวิทยาคนสำคัญ.htm

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ความหมายของการจัดชนชั้นทางสังคม.htm>

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson13/ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.htm>

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ทฤษฎีของการจัดช่วงชั้นทางสังคม.htm>

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/ระบบชนชั้นทางสังคม.htm>

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson9/วิธีการจัดช่วงชั้นทางสังคม.htm>

<http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/manifest.doc>

<http://www.oursiam.net/content/display.php?id=147&category=1>

<http://www.palungjit.com/dict/index.php?cat=115>

http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=198&db_file=

<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=738>

<http://www.semsikkha.org/article/article/article293.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%8C&hl=th&gl=th&ct=cln k&cd=76>

http://www.stou.ac.th/Thai/Grad_Stdy/Loadtext/Content/12741-2.doc

<http://www.thai poem.com/forever/ipage/story1081.html>

http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=1914&Itemid=56&lang=

<http://www2.nida.ac.th/boonanan/p602/module3.htm>

<http://66.102.7.104/search?q=cache:U8rnfSADuocJ:202.143.139.146/Elearning/Sociology/Social%2520%2520stratification.doc+%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A5+%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%81%E0%B8%8B%E0%B9%8C&hl=th&gl=th&ct=clnk&cd=149>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ พระมหาดวงเด่น ฉายา วิฑูญาณโณ นามสกุล ตุนิน เกิด ๖ เมษายน ๒๕๑๕
เลขประจำตัวประชาชน ๓-๔๗๐๘-๐๐๒๕๑-๕๐-๗

มาตุภูมิ ๖๐ หมู่ ๔ บ้านโนนแพง ต.เคื่อศรีกันไชย อ.วานรนิวาส จ.สกลนคร
๔๗๑๒๐

สังกัด วัดมหารณพาราม คณะ ๔ ถนนตะนาว แขวงเสาชิงช้า เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ . โทร ๐๘๑ - ๐๑๔๗๓๕๑

การศึกษาและประสบการณ์

- นักธรรมชั้นเอก
- เปรียญธรรม ๔ ประโยค (ป.ธ. ๔)
- ปริญญาตรีศาสนศาสตร์บัณฑิต (คณะศึกษาศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ)
จากมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย เกียรตินิยมอันดับสอง
- ผ่านการอบรมวาทศิลป์รุ่นที่ ๑๕ หลักสูตร “กลยุทธ์ในการเทศนา”
จากมหามกุฏราชวิทยาลัยกับธรรมสถานวิมานวิมุติ
- วิชาชีพช่าง ซ่อมคอมพิวเตอร์ จากโรงเรียนวิชาชีพกรุงเทพมหานคร
- คอมพิวเตอร์ระดับกลาง ภาคทฤษฎีและปฏิบัติจากโรงเรียนฝึกออาชีพ
กรุงเทพมหานคร Word, Excel, Power Point, Photoshop,
Dremwever MX,
- ผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติ การผลิตสื่อธรรมะวิถีพุทธ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผ่านการอบรมเป็นพระวิทยากรโครงการฝึกอบรม “พระวิทยากรเพื่อ
การป้องกันยาเสพติด” จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)
- ผ่านการอบรมความรู้ตามโครงการอบรม “พระธรรมวิทยากรสอนสาระ
การเรียนรู้พระพุทธศาสนา” โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร รุ่นที่ ๑
- ผ่านการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมครูเป็นวิทยากรการจัด “ค่ายพุทธ
บุตร-พุทธธรรม” ตามหลักสูตรต้นแบบ ของวัดปัญญานันทาราม ฯลฯ